

नालन्दा-देवनागरी-पालि-ग्रन्थमालाय

सुत्तपिटके

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

पद्यानसंसोधको
भिक्षु जगदीसकत्सपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
पकासिता

३०२५०४

वि०२०१७

१६६०

वितरक

मोतीलाल बनारसीदास,

नेपाली खण्ड,
पोस्ट बाक्म नं० ७५,
वागण्मी,
(भारत)

THE
AṄGUTTARA NIKĀYA
NAVAKANIPĀTA, DASAKANIPĀTA
&
EKĀDASAKANIPĀTA

General Editor
BHIKKHU J. KASHYAP

PALI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

1960

Sole Agents
MOTI LAL BANARASI DAS,
Nepali Khapara,
Post Box No 75,
Varanasi,
(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hinayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life ? Why should I live ? Why should I do anything ? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death ?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote : "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death ? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *tṛṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *taṁ asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇīs or prohibitions or abstinences called *dasasīla* or *dasasīkṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
 Surā-merayamajja-pamādatthānā

veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's *pañcaśīla* we will develop patience, courage, love

and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *samsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish

standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world

S Radhakrishnan

General Editor's Preface

In this Volume we are publishing the *Navaka-nipāta*, *Dasaka-nipāta* and *Ekādasaka-nipāta* of the Aṅguttara Nikāya. As we have already given an introduction to it in the first Volume of the book, it is not necessary to write any thing more at this place.

The present edition has been prepared co-ordinating the following versions of the text:—Burmese—Chaṭṭha-Saṅgāyana publication, 1955; Siamese—Mahāmakūṭa Government publication, 1926; Sinhalese—Siri Devamitta Mahānāyaka Thera, 1915; Roman—edited by Prof. E. Hardy (P. T. S. 1899, 1900).

**

**

**

The press copy has been finally revised and seen through the press by our learned Editor, Shri Birbal sharma, M. A. and his assistants.

Varanasi
25.6.60

Bhikkhu J. Kashyap

सम्पादकीय

इस भाग में अद्भुतरत्निकाय के अन्तिम तीन निपात — नवक निपात, दसक निपात तथा एकादसक निपात — प्रकाशित किये जा रहे हैं। क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनके विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा।

यह संस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधार पर तैयार किया गया है :—बर्मो-संस्करण, छद्म-सङ्गायन प्रकाशन (१९५५); स्यामी-संस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६); सिंहली-संस्करण, सिरि देवमिन्न महानायक थेर द्वारा सम्पादित (१९१५); रोमन-संस्करण, प्रो० ए० हाडी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी १८९९, १९००)।

••

••

••

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री बीरबल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार कर मुद्रण का कार्य सम्पन्न किया।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PALI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ na
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ta	ठ tha	ड da	ढ dha	ण na
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ la	अ am

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khi खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क्क kka	क्व űca	द्व dva	म्ब mba
क्ख kkha	क्व णcha	ध्व dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज णja	ध्व dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्ज, ञ्ज णjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट्ट, ट्टट् tta	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ट, ट्टट् ttha	न्व ntha	म्य yya
ख्य khya	ड्ड, ड्डट् dda	न्द nda	य्ह yha
ख्व khva	ड्ड, ड्डट् ddha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट णta	न्व ndha	ल्य lya
ग्व gggha	ण्ट णtha	न्न, न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड णda	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण णpa	न्ह nha	स्त sta
ङ्क űka	ण्ह णha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख űkha	त्त tta	प्फ ppha	ल्ल sna
ङ्ग, ङ्ग űga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्ख, ङ्ख űgha	त्त tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्थ tya	ब्ब bba	स्म sma
च्च ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द, द्द dda	भ्य bya	ह्य hma
ज्ज, ञ्ज jjha	द ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ज णña	द्य dya	म्प mpa	ब्ह lha
न्ह űha	द्र dra	म्फ mpha	

१=ā; २=i; ३=ī; ४=u; ५=ū; ६=e; ७=ō

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

सूची

	पिट्ठक		पिट्ठक
१. नवकनिपातो		१०. वेलामसुत्तं	३५
१. सम्बोधिबगो	३	तस्सुद्धानं	३८
१. सम्बोधिसुत्तं	३	३. सत्तावासवगो	३८
२. निंत्सयसुत्तं	५	१. तिठानसुत्तं	३८
३. मेधियसुत्तं	६	२. अस्सखळुङ्कसुत्तं	३९
४. नन्दकसुत्तं	६	३. तण्हामूलकसुत्तं	४१
५. बलसुत्तं	१२	४. सत्तावाससुत्तं	४२
६. सेवनासुत्तं	१४	५. पञ्जासुत्तं	४३
७. सुतवासुत्तं	१७	६. सिलायूपसुत्तं	४३
८. सज्जसुत्तं	१८	७. पठमवेरसुत्तं	४६
९. पुगलसुत्तं	१९	८. दुतियवेरसुत्तं	४७
१०. आहुनेय्यसुत्तं	२०	९. आघातवत्थुसुत्तं	४८
तस्सुद्धानं	२०	१०. आघातपटिविनयसुत्तं	४९
२. सीहनादवगो	२०	११. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं	४९
१. सीहनादसुत्तं	२०	तस्सुद्धानं	५०
२. सउपादिसेससुत्तं	२४	४. महावगो	५०
३. कोट्टिकसुत्तं	२७	१. अनुपुब्बविहारसुत्तं	५०
४. समिद्धिसुत्तं	३०	२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिमुत्तं	५०
५. गण्डसुत्तं	३२	३. निब्बानसुखसुत्तं	५४
६. सञ्जासुत्तं	३२	४. गावीउपमासुत्तं	५७
७. कुलसुत्तं	३२	५. ज्ञानसुत्तं	६१
८. नवहुपोसथसुत्तं	३३	६. आनन्दसुत्तं	६५
९. देवतासुत्तं	३४	७. लोकायतिकसुत्तं	६६

	पिटृश्रु		पिटृश्रु
८. देवामुरसङ्गाममुत्तं	६६	२. नीवरणमुत्तं	६१
९. नागमुत्तं	७२	३. कामगुणमुत्तं	६२
१०. तपुस्समुत्तं	७४	४. उपादानकखन्वमुत्तं	६२
तस्मुद्दानं	८३	५. ओरम्भागियमुत्तं	६२
५. सामञ्जवगो	८३	६. गतिमुत्तं	६३
१. सम्बाधमुत्तं	८३	७. मच्छरियमुत्तं	६३
२. कायसक्खिमुत्तं	८५	८. उद्धम्भागियमुत्तं	६३
३. पञ्चाविमुत्तमुत्तं	८६	९. चेतोखीलमुत्तं	६३
४. उभतोभागविमुत्तमुत्तं	८६	१०. चेतसोविनिबन्धमुत्तं	६४
५. सन्दिट्टिकवम्ममुत्तं	८७	तस्मुद्दानं	६५
६. सन्दिट्टिकनिव्वानमुत्तं	८७	८. सम्मप्पधानवगो	६५
७. निव्वानमुत्तं	८८	१. सिक्खमुत्तं	६५
८. परिनिव्वानमुत्तं	८८	१०. चेतसोविनिबन्धमुत्तं	६६
९. तदङ्गनिव्वानमुत्तं	८८	९. इट्ठिपादवगो	६६
१०. दिट्ठधम्मनिव्वानमुत्तं	८८	१. सिक्खमुत्तं	६६
तस्मुद्दानं	८८	१०. चेतसोविनिबन्धमुत्तं	६७
६. खेमवगो	८९	१०. रागपेय्यालं	६७
१. खेममुत्तं	८९	१०. दसकनिपातो	
२. खेमप्पत्तमुत्तं	८९	१. आनिसंसवगो	६९
३. अमत्तमुत्तं	८९	१. किमत्थियमुत्तं	६९
४. अमत्तप्पत्तमुत्तं	८९	२. चेतनाकरणीयमुत्तं	१००
५. अभयमुत्तं	८९	३. पठमउपनिसमुत्तं	१०१
६. अभयप्पत्तमुत्तं	८९	४. दुतियउपनिसमुत्तं	१०२
७. पस्सदिमुत्तं	८९	५. ततियउपनिसमुत्तं	१०३
८. अनुपुव्वपस्सदिमुत्तं	९०	६. सनाधिमुत्तं	१०४
९. निरोधमुत्तं	९०	७. सारिपुत्तमुत्तं	१०५
१०. अनुपुव्वनिरोधमुत्तं	९०	८. ज्ञानमुत्तं	१०६
११. अमव्यमुत्तं	९०	९. सन्तविमोक्खमुत्तं	१०७
तस्मुद्दानं	९१	१०. विज्जासुत्तं	१०८
७. सत्तिपट्टानवगो	९१	तस्मुद्दानं	१०९
१. सिक्खादुव्वल्यमुत्तं	९१		

२. नाथवगो

पिठुक्का

१०६

१. सेनासनसुत्तं

१०६

२. पञ्चवङ्गसुत्तं

१११

३. संयोजनसुत्तं

१११

४. चेतोखीलसुत्तं

११२

५. अण्णमादसुत्तं

११५

६. आहुनेय्यसुत्तं

११६

७. पठमनाथसुत्तं

११७

८. दुतियनाथसुत्तं

११८

९. पठमअरियावाससुत्तं

१२१

१०. दुतियअरियावाससुत्तं

१२२

तत्सुद्धानं

१२४

३. महावगो

१२४

१. सीहनादसुत्तं

१२४

२. अधिवृत्तिपदसुत्तं

१२७

३. कायसुत्तं

१२६

४. महान्दुन्दसुत्तं

१३१

५. कसिणसुत्तं

१३५

६. काळीसुत्तं

१३५

७. पठममहापञ्चासुत्तं

१३७

८. दुतियमहापञ्चासुत्तं

१४२

९. पठमकोसलसुत्तं

१४५

१०. दुतियकोसलसुत्तं

१५०

तत्सुद्धानं

१५३

४. उपालिवगो

१५४

१. उपालिसुत्तं

१५४

२. पात्तिमोक्खदुपनासुत्तं

१५४

३. उव्वाहिकासुत्तं

१५४

४. उपसम्पदासुत्तं

१५५

५. निस्सयसुत्तं

१५६

६. सामणेरसुत्तं

पिठुक्का

१५६

७. सङ्खभेदसुत्तं

१५७

८. सङ्खसामग्गीसुत्तं

१५७

९. पठमआनन्दसुत्तं

१५८

१०. दुतियआनन्दसुत्तं

१५८

तत्सुद्धानं

१५९

५. अक्कोसवगो

१५९

१. विवादसुत्तं

१५९

२. पठमविवादमूलसुत्तं

१६०

३. दुतियविवादमूलसुत्तं

१६०

४. कुसिनारसुत्तं

१६१

५. राजन्तेपुरण्वेसनसुत्तं

१६३

६. सक्कसुत्तं

१६४

७. महालिसुत्तं

१६७

८. पव्वजितअभिण्हसुत्तं

१६८

९. सरीरद्वधम्मसुत्तं

१६९

१०. भण्डनसुत्तं

१६९

तत्सुद्धानं

१७२

६. सच्चित्तवगो

१७२

१. सच्चित्तसुत्तं

१७२

२. सारिपुत्तसुत्तं

१७४

३. ठितिसुत्तं

१७५

४. समथसुत्तं

१७७

५. परिहानसुत्तं

१८०

६. पठमसञ्ज्ञासुत्तं

१८३

७. दुतियसञ्ज्ञासुत्तं

१८३

८. मूलकसुत्तं

१८३

९. पव्वज्जासुत्तं

१८४

१०. गिरिमानन्दमुत्तं

१८५

तत्सुद्धानं

१८६

	पिठङ्का		पिठङ्का
७. यमकवग्गो	१८६	६. अधिमानसुत्तं	२२६
१. अविज्जासुत्तं	१८६	७. नप्पियसुत्तं	२३१
२. तण्हासुत्तं	१६२	८. अक्कोसकसुत्तं	२३५
३. निट्ठङ्गतसुत्तं	१६५	९. कोकालिकसुत्तं	२३६
४. अवेच्चप्पसन्नसुत्तं	१६५	१०. खीणासववलसुत्तं	२३६
५. पठमसुप्पसुत्तं	१६५	तस्सुद्धानं	२४०
६. दुतियसुखसुत्तं	१६६	१०. उपालिवग्गो	२४१
७. पठमनळकपानसुत्तं	१६७	१. कामभोगीसुत्तं	२४१
८. दुतियनळकपानसुत्तं	१६६	२. भयसुत्तं	२४६
९. पठमकयावत्यसुत्तं	२०१	३. किदिट्ठिकसुत्तं	२४८
१०. दुतियकयावत्यसुत्तं	२०२	४. वज्जियमाहितसुत्तं	२५२
तस्सुद्धानं	२०४	५. उत्तियसुत्तं	२५५
८. आकङ्खवग्गो	२०४	६. कोकनुदसुत्तं	२५७
१. आकङ्खसुत्तं	२०४	७. आहुनेय्यसुत्तं	२६०
२. कण्टकसुत्तं	२०६	८. थेरसुत्तं	२६२
३. इट्ठवम्मसुत्तं	२०८	९. उपालिसुत्तं	२६३
४. वट्ठिसुत्तं	२०८	१०. अभव्वसुत्तं	२६६
५. मिगसालामुत्तं	२०६	तस्सुद्धानं	२७०
६. तयोधम्मसुत्तं	२१४	११. समणसञ्जावग्गो	२७०
७. काकमुत्तं	२१८	१. समणसञ्जासुत्तं	२७०
८. निगण्ठसुत्तं	२१८	२. वोज्झङ्गसुत्तं	२७०
९. आघातवत्यसुत्तं	२१६	३. मिच्छतसुत्तं	२७१
१०. आघातपटिबिनयमुत्तं	२१६	४. वीजसुत्तं	२७२
तस्सुद्धानं	२१६	५. विज्जामुत्तं	२७३
९. थेरवग्गो	२१६	६. निज्जरसुत्तं	२७३
१. वाहनमुत्तं	२१६	७. वोवनसुत्तं	२७५
२. आनन्दसुत्तं	२२०	८. तिकिच्छकसुत्तं	२७६
३. पुग्गिषयमुत्तं	२२२	९. वमनसुत्तं	२७८
४. व्याकरणमुत्तं	२२३	१०. निट्ठमनीयसुत्तं	२७६
५. वरयीमुत्तं	२२५	११. पठमअसेखसुत्तं	२७६

	पिठङ्का		पिठङ्का
१२. दुतियअसेखसुत्तं	२८०	४. अत्थसुत्तं	२९७
तस्सुद्धानं	२८०	५. धम्मसुत्तं	२९७
१२. पच्चोरोहणिवग्गो	२८०	६. सासवसुत्तं	२९८
१. पठमअधम्मसुत्तं	२८०	७. सावज्जसुत्तं	२९८
२. दुतियअधम्मसुत्तं	२८१	८. तपनीयसुत्तं	२९८
३. ततियअधम्मसुत्तं	२८३	९. आचयगामिसुत्तं	२९८
४. अजितसुत्तं	२८७	१०. दुक्खद्वयसुत्तं	२९९
५. सङ्गारवसुत्तं	२८९	११. दुक्खविपाकसुत्तं	२९९
६. ओरिमतीरसुत्तं	२९०	१५. अरियवग्गो	२९९
७. पठमपच्चोरोहणीसुत्तं	२९०	१. अरियमगसुत्तं	२९९
८. दुतियपच्चोरोहणीसुत्तं	२९३	२. कण्हमगसुत्तं	३००
९. पुब्बङ्गमसुत्तं	२९३	३. सद्धम्मसुत्तं	३००
१०. आसवक्खयसुत्तं	२९३	४. सप्पुरिसवम्मसुत्तं	३००
तस्सुद्धानं	२९४	५. उप्पादेतव्वसुत्तं	३००
१३. परिसुद्धवग्गो	२९४	६. आसेवितव्वसुत्तं	३०१
१. पठमसुत्तं	२९४	७. भावेतव्वसुत्तं	३०१
२. दुतियसुत्तं	२९४	८. बहुलीकातव्वसुत्तं	३०१
३. ततियसुत्तं	२९४	९. अनुस्सरितव्वसुत्तं	३०१
४. चतुत्थसुत्तं	२९४	१०. सन्धिक्कातव्वसुत्तं	३०२
५. पच्चमसुत्तं	२९५	१६. पुग्गलवग्गो	३०२
६. छट्ठसुत्तं	२९५	१. सेवितव्वसुत्तं	३०२
७. सत्तमसुत्तं	२९५	२-१२. भजितव्वादिसुत्तानि	३०२
८. अट्ठमसुत्तं	२९५	१७. जाणुस्सोणिवग्गो	३०३
९. नवमसुत्तं	२९६	१. ब्राह्मणपच्चोरोहणीसुत्तं	३०३
१०. दसमसुत्तं	२९६	२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं	३०५
११. एकादसमसुत्तं	२९६	३. सङ्गारवसुत्तं	३०६
१४. साधुवग्गो	२९६	४. ओरिमसुत्तं	३०७
१. साधुसुत्तं	२९६	५. पठमअधम्मसुत्तं	३०८
२. अरियधम्मसुत्तं	२९७	६. दुतियअधम्मसुत्तं	३०९
३. अकुसलसुत्तं	२९७	७. ततियअधम्मसुत्तं	३१४

८. कम्मनिदानमुत्तं	३१४
९. परिवक्कमनमुत्तं	३१५
१०. चुन्दमुत्तं	३१६
११. जाणुस्सोणिमुत्तं	३२१
८. साधुवग्गो	३२५
१. साधुमुत्तं	३२५
२. अरियधम्ममुत्तं	३२६
३. कुसलमुत्तं	३२६
४. अत्यमुत्तं	३२६
५. धम्ममुत्तं	३२६
६. आसवमुत्तं	३२७
७. वज्जमुत्तं	३२७
८. तपनीयमुत्तं	३२७
९. आचयगामिमुत्तं	३२८
१०. दुक्खद्वयमुत्तं	३२८
११. विपाकमुत्तं	३२८
१६. अरियमगगवग्गो	३२९
१. अरियमगगमुत्तं	३२९
२. कण्हमगगमुत्तं	३२९
३. सद्धम्ममुत्तं	३२९
४. सप्पुरिसधम्ममुत्तं	३२९
५. उप्पादेतव्यवम्ममुत्तं	३३०
६. आमेयितव्यवम्ममुत्तं	३३०
७. नायेतव्यवम्ममुत्तं	३३१
८. बहुलीगतव्यमुत्तं	३३१
९. धनुस्सरितव्यमुत्तं	३३१
१०. सच्चिदरागतव्यमुत्तं	३३१
२०. अपरपुगालवग्गो	३३२
१-१२. नगेवित्तव्यादि- सुत्तानि	३३२

२१. करजकायवग्गो	३३३
१. पठमनिरयसग्गमुत्तं	३३३
२. दुतियनिरयसग्गमुत्तं	३३६
३. मातुगाममुत्तं	३३७
४. उपासिकामुत्तं	३३७
५. विसारदमुत्तं	३३७
६. संसप्पनीयमुत्तं	३३८
७. पठमसञ्चेतनिकमुत्तं	३४०
८. दुतियसञ्चेतनिकमुत्तं	३४५
९. करजकायमुत्तं	३४७
१०. अधम्मचरियामुत्तं	३४९
२२. सामञ्जवग्गो	३५०
२३. रागपेय्यालं	३५५
११. एकादसकनिपातो	
१. निस्सयवग्गो	३५७
१. किमत्थियमुत्तं	३५७
२. चेतनाकरणीयमुत्तं	३५८
३. पठमउपनिसामुत्तं	३५९
४. दुतियउपनिसामुत्तं	३६१
५. ततियउपनिसामुत्तं	३६२
६. व्यसनमुत्तं	३६३
७. सञ्ज्ञामुत्तं	३६४
८. मनसिकारमुत्तं	३६६
९. सद्धमुत्तं	३६७
१०. मोरनिवापमुत्तं तत्सुद्धानं	३७० ३७१
२. अनुस्ततिवग्गो	३७१
१. पठममहानाममुत्तं	३७१
२. दुतियमहानाममुत्तं	३७५
३. नन्दियमुत्तं	३७७

	पिठङ्का		पिठङ्का
४. सुभूतिसुत्तं	३७६	१०. ततियसमाधिसुत्तं	३६५
५. मेत्तासुत्तं	३८३	११. चतुत्थसमाधिसुत्तं	३६६
६. अट्ठकनागरसुत्तं	३८४	तस्सुदानं	३६७
७. गोपालसुत्तं	३८८	३. सामञ्जसवग्गो	३६७
८. पठमसमाधिसुत्तं	३६३	४. रागपेय्यालं	३६६
९. दुतियसमाधिसुत्तं	३६४		

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

९. नवकनिपातो

१. सम्बोधिवग्गो

१. सम्बोधिसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने

B vol III, 163,
R. vol IV, 351

अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि —

“सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं —

‘सम्बोधिपक्खिकानं’ आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं किन्ति व्याकरेय्याथा” ति ?

“भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा ... पे०... भगवतो सुत्वा भिक्खू

आरेस्सन्ती” ति ।

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासि-

स्सामी” ति ।

10

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा

एतदवोच —

२. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं—

‘सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति,

एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं एवं

15 B. 164

व्याकरेय्याथ — ‘इधावुसो, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो

कल्याणसम्पवद्धो । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पठमा

R. 352

उपनिसा भावनाया ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवर-

संवुतो विहरति आचारमोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, 20

समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं दुत्तिया उपनिसा भावनाय ।

- ‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु यायं कया अमिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्ययीदं — अण्णिच्छकया सन्तुट्ठिकया पविवेककया
5 असंसगाकया विरियारम्भकया सीलकया समाधिकया पञ्ञाकया
विमुत्तिकया विमुत्तिञ्ञाणदस्सनकया, एवरुपिया कयाय निकामलामी
होति अकिच्छलामी अकसिरलामी । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो,
धम्मानं अयं तत्तिया उपनिसा भावनाय ।

- ‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं
10 धम्मानं पहाणाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो
अनिक्खित्तवुरो कुसलेसु धम्मेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं चतुत्थी उपनिसा भावनाय ।

- ‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पञ्ञावा होति उदयत्यगामिनिया
पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय’ सम्मा दुक्कलक्खयगामिनिया ।
13 सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पञ्ञवमी उपनिसा भावनाय’ ।

३. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — सीलवा भविस्सति, पातिभोक्खसंव-
संबुतो विहरिस्सति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खिस्सति^१ सिक्खापदेसु ।

- 20 ४. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — यायं कया अमिसल्लेखिका चेतोविवरण-
D 165 सप्पाया, सेय्ययीदं — अण्णिच्छकया सन्तुट्ठिकया पविवेककया असंसगा-
कया विरियारम्भकया सीलकया समाधिकया पञ्ञाकया विमुत्तिकया
विमुत्तिञ्ञाणदस्सनकया, एवरुपिया कयाय निकामलामी भविस्सति
23 अकिच्छलामी अकसिरलामी ।

- R. 353 ५. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — आरद्धविरियो विहरिस्सति अकुसलानं
धम्मानं पहाणाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो
अनिक्खित्तवुरो कुसलेसु धम्मेसु ।

१. वजुया — सी०, स्या०, रो०, २ निवेधिकाय — स्या० । ३. सिक्खति — सी० ।

६. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — पञ्जावा भविस्सति उदयत्थगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया ।

७. “तेन च पन, भिक्खवे, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेसु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि^१ भावेतब्बा — असुभा भावेतब्बा रागस्स 5
पहानाय, मेत्ता भावेतब्बा व्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति^२
भावेतब्बा वितक्कुपच्छेदाय, अनिच्चसञ्जा भावेतब्बा अस्मिमान-
समुग्धाताय । अनिच्चसञ्जिनो, भिक्खवे^३, अनत्तसञ्जा सण्ठाति ।
अनत्तसञ्जो अस्मिमानसमुग्धातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निब्बानं” ति ।

२. निस्सयसुत्तं

१. अय खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 10
उपसङ्कमिस्वा भगवन्तं ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं
एतदवोच — “निस्सयसम्पन्नो निस्सयसम्पन्नो” ति, भन्ते, वुच्चति ।
किन्तावता नु खो, भन्ते, भिक्खु निस्सयसम्पन्नो होती” ति ?

“सदं चे, भिक्खु, भिक्खु^४ निस्साय अकुसलं पजहति कुसलं
भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । हिरिं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय 15
... पे०... ओत्तप्पं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... विरियं चे,
भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... पञ्जं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय
अकुसलं पजहति कुसलं भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । तं R. 354
हिस्स भिक्खुनो अकुसलं पहीनं होति सुप्पहीनं, यं^५ अरियाय पञ्जाय
दिस्वा पहीनं । 20

२. “तेन च पन, भिक्खु, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेसु
पतिट्ठाय चत्तारो^६ उपनिस्साय विहातब्बा” । कतमे चत्तारो ? इध,
भिक्खु, भिक्खु सङ्गायेकं पटिसेवति, सङ्गायेकं अधिवासेति, सङ्गायेकं
परिवज्जेति^७, सङ्गायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु निस्सय-
सम्पन्नो होती” ति । B. 166

१. उत्तरि — सी०, स्था०, रो० । २. आनापानसति — गी०; आनापानसति —
रो० । ३. भिक्खवे भिक्खुनो — सी०, स्था०, रो० । ४. सी०, स्था०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।
५. यंस — सी०, रो०; यस्स — स्था० । ६. चत्तारो धम्मा — सी०, रो० । ७. विहरितब्बा —
स्था० । ८. परित्यज्जति — सी० ।

३. मेघियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चालिकायं विहरति चालिकापव्वते^१ । तेन खो पन समयेन आयस्मा मेघियो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ खो आयस्मा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, जन्तुगामं पिण्डाय पविसितुं” ति ।
- “यस्स दानि त्वं, मेघिय, कालं मञ्जसी” ति ।

२. अथ खो आयस्मा मेघियो पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-मादाय जन्तुगामं पिण्डाय पाविसि । जन्तुगामे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन किमिकाळाय^२ नदिया तीरं तेनुप-सङ्कमि । अट्ठा खो आयस्मा मेघियो किमिकाळाय नदिया तीरे जट्ठा-विहारं^३ अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो अम्ववनं पासादिकं रमणीयं । दिस्वानस्स एतदहोसि — “पासादिकं वतिदं अम्ववनं रमणीयं, अलं वतिदं कुलपुत्तस्स पवानत्थिकस्स पवानाय । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, आगच्छेय्याहं इमं अम्ववनं पवानाया” ति ।

३. अथ खो आयस्मा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिदो खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “इदमहं, भन्ते, पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय जन्तुगामं पिण्डाय पाविसि । जन्तुगामे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन किमिकाळाय नदिया तीरं तेनुपसङ्कमि । अट्ठं^४ खो अहं, भन्ते, किमिकाळाय नदिया तीरे जट्ठाविहारं अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो अम्ववनं पासादिकं रमणीयं । दिस्वान मे एतदहोमि — ‘पासादिकं वतिदं अम्ववनं रमणीयं । अलं वतिदं कुलपुत्तस्स पवानत्थिकस्स पवानाय । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, आगच्छेय्याहं इमं अम्ववनं पवानाया’ ति । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्ववनं पवानाया” ति ।
- “आगमेहि ताव, मेघिय ! एकवग्गि” ताव याव अञ्जो पि कोचि निस्सु आगच्छती” ति ।

१. चालिकापव्वते — मी०; चालिकापव्वते — म्या० । २. किमिकाळाय — मी०, रो० । ३. जट्ठाविहारं — म्या० । ४. अट्ठा — मी० । ५. अनुचङ्कममानो — मी०, रो० । ६. दिस्सु — मी०, म्या०, रो० ।

४. दुतियं पि खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो^१ । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति ।

“आगमेहि ताव, मेघिय, एककम्हि ताव याव अञ्जो पि कोचि^२ भिक्खु आगच्छती” ति ।

५. ततियं पि खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति ।^३

R. 356

“पधानं ति खो, मेघिय, वदमानं किन्ति वदेय्याम ! यस्स दानि त्वं, मेघिय, कालं मञ्जसी” ति ।

६. अथ खो आयस्मा मेघियो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन तं अम्बवनं तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तं अम्बवनं अञ्जोगाहेत्वा^४ अञ्जतरस्मिं रुक्खमूले दिवाविहारं निसीदि । अथ खो आयस्मतो मेघियस्स तस्मिं अम्बवने विहरन्तस्स येभ्य्येन तयो पापका अकुसला वित्तक्का समुदाचरन्ति, सेय्यथीदं — कामवित्तक्को, व्यापादवित्तक्को, विहिंसावित्तक्को । अथ खो आयस्मतो मेघियस्स एतदहोसि — “अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो ! सद्धाय च वतम्हा^५ अगारस्मा अनगारियं पव्वजिता^६; अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि^७ अकुसलेहि वित्तक्केहि अन्वासत्ता^८ — कामवित्तक्केन, व्यापादवित्तक्केन, विहिंसावित्तक्केना” ति ।

७. अथ खो आयस्मा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच —

25

“इध मय्हं, भन्ते, तस्मिं अम्बवने विहरन्तस्स येभ्य्येन तयो पापका अकुसला वित्तक्का समुदाचरन्ति, सेय्यथीदं — कामवित्तक्को, व्यापादवित्तक्को, विहिंसावित्तक्को । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि —

B. 163

१. पटिचयो — सी० । २. अञ्जोगाहेत्वा — सी० । ३. वट्ठपम्हि — सी०, रो०; उट्ठा — त्या० । ४. पव्वजितो — सी०, रो० । ५. अन्वासत्तो — “ ।

‘अच्छरियं वत भो, अम्भुतं वत भो ! सद्भाय च वतम्हा अगारस्मा
अनगारियं पव्वजित्ता, अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि अकुसलेहि
वितक्केहि अन्वासत्ता - कामवितक्केन, व्यापादवितक्केन, विहिंसा-
वितक्केना ति” ।

८. “अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया पञ्च धम्मा परि-
पक्काय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इव, मेघिय, भिक्खु कल्याणमित्तो
होति कल्याणमहायो कल्याणसम्पवद्धो । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं पठमो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

९. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्ख-
संवरसंबुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु मयदस्सावी,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया
अयं दुत्तियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

१०. “पुन च परं, मेघिय, यामं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसण्याया, सैय्ययीद - अण्णिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविवेककथा
अयंसग्गकथा विरियारम्मकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्ञाकथा
विमुत्तिकथा विमुत्तिजाणदस्सनकथा, एवस्सपिया कथाय निकामलाभी
होति अफिच्छलाभी अकसिरलाभी । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं ततियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

११. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
दन्टपरकमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु । अपरिपक्काय, मेघिय,
चेतोविमुत्तिया अयं चतुत्थो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

१२. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु पञ्ञवा होति उदयत्थ-
गामिनिया पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख-
कम्मगामिनिया । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया अयं पञ्चमो
धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

R. 107

R. 354

१३. “वन्ध्याणमित्तस्सेत्तं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायम्मु वन्ध्याणसम्पवद्धस्स - ‘सीलवा भविस्सति .. पे०... समादाय
सिक्खिन्मसि सिक्खापदेसु’ ।

१. मेघिय भिक्खु - टी०, स्या०, रा० ।

१४. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा ...पे०... विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी भविस्सति अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी’ ।

5

१५. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘आरद्धविरियो विहरिस्सति ... पे०...
अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु’ ।

१६. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘पञ्चवा भविस्सति ...पे०... सम्मा- 10
दुक्खक्खयगामिनिया’ ।

१७. “तेन च पन, मेघिय, भिक्खुना इमेषु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि भावेतब्बा — असुभा भावेतब्बा रागस्स
पहानाय, मेत्ता भावेतब्बा व्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति
भावेतब्बा वित्तक्कुपच्छेदाय, अनिच्चसञ्ज्ञा भावेतब्बा अस्मिमान- 15
समुग्घाताय । अनिच्चसञ्ज्ञिनो, मेघिय, अनत्तसञ्ज्ञा सण्ठाति ।
अनत्तसञ्ज्ञी अस्मिमानसमुग्घातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निब्बानं” ति ।

४. नन्दकसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा नन्दको उपट्ठान-
सालायं भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्प- 20
हंसेति । अथ खो भगवा सायन्हुसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येनुपट्ठानसाला
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा बहिद्धारकोट्टके अट्ठासि कथापरियोसानं
आगमयमानो । अथ खो भगवा कथापरियोसानं विदित्वा उक्कासेत्वा^२
अगळं^३ आकोटेसि । विवरिंसु खो ते भिक्खू भगवतो द्वारं ।

R. 359

२. अथ खो भगवा उपट्ठानसालं पविसित्वा पञ्चत्तासने^४ 25 B. 170
निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच — “दीघो

१. निव्याणं — गी० २. उक्कमित्वा — सी०, रो० । ३. अगळं — गी० । ४. पञ्चत्तासने
पासने — गी०. स्ता०.

खो त्यायं, नन्दक, धम्मपरियायो भिक्खूनं पटिमासि । अपि मे
पिट्ठि आगिलायति^१ वहिद्वारकोट्टके ठितस्स कथापरियोसानं आगमय-
मानस्सा^२ ति ।

३. एवं वुत्ते आयस्मा नन्दको सारज्जमानरूपो भगवन्तं^३ एतद-
५ वोच — “न खो पन मयं, भन्ते, जानाम ‘भगवा वहिद्वारकोट्टके ठितो’
ति । सचे हि मयं, भन्ते, जानेय्याम ‘भगवा वहिद्वारकोट्टके ठितो’ ति,
एत्तकं पि धम्मं^४ नो नप्पटिमासेय्या” ति ।

४. अथ खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं सारज्जमानरूपं विदित्वा
आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच — “साधु, साधु, नन्दक ! एतं खो, नन्दक,
१० तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सद्धाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं,
यं तुम्हे धम्मिया कथाय सन्निसीदेय्याथ । सन्निपत्तितानं वो, नन्दक,
द्वयं करणीयं — धम्मी वा कथा अरियो वा तुण्हीभावो । सद्धो च, नन्दक,
भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
R ३६० तं अङ्गं परिपूरेतब्बं — ‘किन्ताहं’ सद्धो च अस्सं सीलवा चा’ ति ।
१५ यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन
परिपूरो होति ।

५. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च, नो च लामी
अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स^५ । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
तं अङ्गं परिपूरेतब्बं — ‘किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा च लामी च अज्झत्तं
२० चेतोसमाधिस्स^५’ ति । यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा
च लामी च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

६. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च लामी च अज्झत्तं
चेतोसमाधिस्स, न लामी अविपज्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो तेनङ्गेन
अपरिपूरो होति । सेय्यथापि, नन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स ।
२५ तस्म एको पादो ओमको लामको । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो अस्स ।
एवमेव गो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लामी च अज्झत्तं
चेतोसमाधिस्स, न लामी अविपज्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो
तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं — ‘किन्ताहं सद्धो

१ परि च — सी० । २ अगिलायति — सी० । ३ अत्तण्णमानो भगवन्तं — एव = ।
४ सी०, एव, रो० सो एवेमुत्तिय । ५ निन्ताहं — एवा० । ६ चेतोसमाधिस्स — सी०, रो० ।

च अस्सं सीलवा च लाभी च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया' ति ।

७. "यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लाभी च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होती" ति ।

5

८. इदमवोच भगवा । इदं वत्तान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि । अथ खो आयस्मा नन्दको अचिरपक्कन्तस्स भगवतो भिक्खू आसन्तेसि - "इदानी, आवुसो, भगवा चतूहि पदेहि केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेत्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा चा ति ... पे०... अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होती" ति ।

R. 961

10

९. "पञ्चिमे, आवुसो, आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । कतमे पञ्च ? इधावुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्वज्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्वज्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा' सो' सत्थु' पियो च होति मत्तापो च गरु च भावनीयो च । अयं, आवुसो, पठमो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

20 B. 172

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्वज्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्यप्पटिसंवेदी च होति धम्मप्पटिसंवेदी च । अयं, आवुसो, दुत्तियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

362

११. “पुन च परं, आवुसो, भिक्षु भिक्षूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्यं सव्यञ्जनं, केवलपरि-
पुण्यं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्षु भिक्षूनं
धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा
सो तस्मिं धम्मो गम्भीरं अत्यपदं पञ्चाय अभिविज्झ’ पस्सति । अयं,
आवुसो, तत्तियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१२. “पुन च परं, आवुसो, भिक्षु भिक्षूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्षु
भिक्षूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा
तथा नं सग्रहाचारो उत्तरि सम्भावेन्ति - ‘अद्वा अयमायस्मा पत्तो वा
पज्जति वा’ । अयं, आवुसो, चतुत्थो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने
कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्षु भिक्षूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्यं सव्यञ्जनं, केवलपरि-
पुण्यं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्षु
भिक्षूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं
सात्यं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्यं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तथे’
ये खो भिक्षू संखा अप्पत्तमानसा अनुत्तरं योगक्षेमं पत्थयमाना विह-
रन्ति, ते तं धम्मं मुत्वा विरियं आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
गतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छिकिरियाय । ये पन तत्थ भिक्षू
अरहन्तो सीणासवा वुत्तिवन्तो कतकरणीया ओहितभारा अनुप्पत्त-
मदत्ता परिक्लीणभवसंयोजना सम्मदञ्जाविमुत्ता, ते तं धम्मं सुत्वा
दिदुवम्मनुगविहारयेव अनुयुत्ता विहरन्ति । अयं, आवुसो, पञ्चमो
आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । इमे खो,
आवुसो, पञ्च आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय’
ति ।

५- चतसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि चत्तारि?
पञ्चावन्नं, विरियबलं, अनवज्जबलं, मज्झाद्वयलं । कतमं च, भिक्खवे,

१. परिनिम्भ - रत्ना०; परिनिम्भ - रो० । २. तत्थ तत्थ - स्त्री०, रो० ।

पञ्चावलं ? ये धम्मा कुसला कुसलसङ्गाता ये धम्मा अकुसला अकुसलसङ्गाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्गाता ये धम्मा अनवज्जा अनवज्जसङ्गाता ये धम्मा कण्हा कण्हसङ्गाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-सङ्गाता ये धम्मा सेवितब्बा सेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा असेवितब्बा असेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा नालमरिया नालमरियसङ्गाता ये धम्मा ५ अलमरिया अलमरियसङ्गाता, त्यास्स' धम्मा पञ्जाय वोदिट्ठा होन्ति वोचरिता । इदं, वुच्चति, भिक्खवे, पञ्चावलं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, विरियवलं ? ये धम्मा अकुसला अकुसलसङ्गाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्गाता ये धम्मा कण्हा कण्हसङ्गाता ये धम्मा असेवितब्बा असेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा नाल- १० मरिया नालमरियसङ्गाता, तेसं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति । ये धम्मा कुसला कुसल-सङ्गाता ये धम्मा अनवज्जा अनवज्जसङ्गाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-सङ्गाता ये धम्मा सेवितब्बा सेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा अलमरिया १५ अलमरियसङ्गाता, तेसं धम्मानं पटिलाभाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियवलं ।

R. 364

३. “कतमं च, भिक्खवे, अनवज्जवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-सावको अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जवलं । २०

४. “कतमं च, भिक्खवे, सङ्गाहवलं ? चत्तारिमानि, भिक्खवे, सङ्गहवत्पूनि — दानं, पेय्यवज्जं, अत्थचरिया, समानत्तता । एतदगं, भिक्खवे, दानानं यदिदं धम्मदानं । एतदगं, भिक्खवे, पेय्य-वज्जानं यदिदं अत्थिक्खस्स ओहितसोतस्स पुनप्पुनं धम्मं देसेति । एत-दगं, भिक्खवे, अत्थचरियानं यदिदं अस्सद्धं सद्धासम्पदाय समादपेति २५ निवेसेति पतिट्ठापेति, दुस्सीलं सीलसम्पदाय ... मच्छरि चागसम्पदाय ... दुप्पज्जं पञ्जासम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिट्ठापेति । एत-दगं, भिक्खवे, समानत्ततानं यदिदं सोतापन्नो सोतापन्नस्स समानत्तो, सकदागामी सकदागामिस्स समानत्तो, अनागामी अनागामिस्स समानत्तो,

B. 174

अरहा अरहतो समानतो । इदं बुच्चति, भिक्खवे, सङ्गाहवल्लो, भिक्खवे, चत्तारि वलानि ।

५. “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि वलेहि समन्नासावको पञ्च भयानि समतिवकन्तो होति । कतमानि पञ्च जीविकभयं^१, ग्रसिलोकभयं, परिससारज्जभयं, मरणभयं, दुस खो सो, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिकल आजीविकभयस्स भायामि । किस्साहं आजीविकभयस्स भायस्सि मे चत्तारि वलानि—पञ्चावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं । दुप्पञ्चो खो आजीविकभयस्स भायेय्य । कुसीतो भयस्स भायेय्य । सावज्जकायकम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकमजीविकभयस्स^२ भायेय्य । अमङ्गाहको आजीविकभयस्स भायस्सि लोकभयस्स भायामि ... पे०... नाहं परिससारज्जभय ... नाहं मरणभयस्स भायामि ... पे०... नाहं दुग्गतिभयस्स किस्साहं दुग्गतिभयस्स भायिस्सामि ? अस्सि मे चत्तारि पञ्चावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गाहवलं^३ । दुग्गतिभयस्स भायेय्य । कुसीतो दुग्गतिभयस्स भायेय्य । कम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकम्मन्तो दुग्गतिभयस्स भायेय्य । दुग्गतिभयस्स भायेय्य । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि वलेहि अरियसावको इमानि पञ्च भयानि समतिवकन्तो होती” ।

६. सेवनासुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्ते आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —
२. “पुगलो पि, आवुसो, दुविघेन वेदितव्वो — अमेवितव्वो पि । चीवरं पि, आवुसो, दुविघेन वेदितव्वं पि असेवितव्वं पि । पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविघेन सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि । मेनासत्तं पि, आवुवेदितव्वं — मेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । गामनिगमो

१. जीविकभयं — स्या० । २-२० कम्मन्ता० कम्मन्तो० व
२. अमङ्गाहको — स्या० । ३. सङ्गाहवलं — नी०, स्या०, रो० ।

दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि । जनपदपदेसो पि
आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि ।

३. “पुगलो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि
असवितव्वो पी’ ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला धम्मा अभि- 5
वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पव्वजितेन जीवित-
परिक्खारा समुदानेतव्वा’ चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-
परिक्खारा ते च कसिरेन समुदागच्छन्ति’; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा
अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जत्थो न भावनापारिपूर्णि गच्छती’
ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो रत्तिभागं वा दिवसभागं वा सङ्खा पि 10
अनापुच्छा पक्कमितव्वं नानुबन्धितव्वो ।

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला
धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पव्वजितेन
जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति; यस्स चम्हि 15
अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जत्थो न
भावनापारिपूर्णि गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो सङ्खा पि
अनापुच्छा’ पक्कमितव्वं नानुबन्धितव्वो’ ।

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो
अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे 20 R. 367
पव्वजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च कसिरेन’ समुदागच्छन्ति; यस्स
चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जत्थो
भावनापारिपूर्णि गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो सङ्खा पि
अनुबन्धितव्वो न पक्कमितव्वं । 25

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो
अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे
पव्वजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासन-
D. 176

१. समुदानेतव्वं — भी. २. गगुदाहति — स्या० । ३-३. यावन्तीव अनुबन्धितव्वो
परिक्खारा — स्या०; ४. पक्कमितेन — सी०, स्या० रो० ।

गिलानप्पच्चयमेमज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति;
यस्स चम्हि अत्याय अगारस्मा अतगाग्गियं पव्वजितो सो च मे साम-
ञ्जाल्यो भावनामारिप्परि गच्छनी' ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो
यावजीवं अनुवन्धितव्वो न पक्कमितव्वं अपि पनुज्जमानेन । 'पुग्गलो
5 पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति,
इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

४. "चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि
असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
तत्थ यं जञ्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
10 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
तत्थ यं जञ्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं ।
R. 368 'चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि असेवितव्वं
पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

15 ५. "पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो
पि असेवितव्वो पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला
धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
20 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो -
सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

६. "सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं
पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
25 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला
धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
सेवितव्वं । 'सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि
30 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

७. “गामनिगमो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं – ‘इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ ति, एवरूपो गामनिगमो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं – ‘इमं खो, 5 मे गामनिगमं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती’ ति, एवरूपो गामनिगमो सेवितब्बो । ‘गामनिगमो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 369

८. “जनपदपदेसो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं – ‘इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ ति, एवरूपो जनपदपदेसो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं – ‘इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभि- 15 वड्ढन्ती’ ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितब्बो । ‘जनपदपदेसो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं’ ति ।

७. सुतवासुतं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिञ्झकूटे पव्वते । अथ खो सुतवा परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा 20 भगवता सङ्घि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुतवा परिव्वाजको भगवन्तं एतदवोच –

२. “एकमिदाहं”, भन्ते, समयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि^१ गिरिव्वजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गाहितं – 25 ‘यो सो, सुतवा’, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिक्षीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जा-

B. 170

R. 370

१. एमिदं – सी०, रो० । २. विहरति – सी०, रो० । ३. सुतव – स्या० ।

विमुक्तो, अभवो सो पञ्च ठानानि अज्झाचरितुं - अभवो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभवो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं येय्यसङ्घातं आदातुं, अभवो खीणासवो भिक्खु मेयुनं धम्मं पटिसेवितुं, अभवो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुसा भासितुं, अभवो
 5 खीणासवो भिक्खु सन्निविकारकं^१ कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो^२ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो मुस्सुतं मुग्गहितं सुमनसिकत्तं सूपधारितं^३ ति ?

३. "तद्य ते एतं", सुतवा, मुस्सुतं मुग्गहितं सुमनसिकत्तं सूप-
 धारितं । पुब्बे चाहं, सुतवा, एतरहि च एवं वदामि - 'यो सो भिक्खु
 10 अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकलीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुक्तो, अभवो सो नव ठानानि अज्झाचरितुं - अभवो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभवो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं येय्यसङ्घातं आदातुं, अभवो खीणासवो भिक्खु मेयुनं धम्मं पटिसेवितुं, अभवो खीणासवो भिक्खु
 15 सम्पजानमुसा भासितुं, अभवो खीणासवो भिक्खु सन्निविकारकं कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो, अभवो खीणासवो भिक्खु छन्दागतिं गन्तुं, अभवो खीणासवो भिक्खु दोसागतिं गन्तुं, अभवो खीणासवो भिक्खु मोहागतिं गन्तुं, अभवो खीणासवो भिक्खु भयागतिं गन्तुं' । पुब्बे चाहं, सुतवा, एतरहि च एवं वदामि - 'यो सो भिक्खु
 20 अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकलीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुक्तो, अभवो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरितुं^४ ति ।

R. 371

८. सज्जसुत्तं

१. एकं मयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पव्वते । अथ
 25 सो सज्जो परिव्राजको येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता माट्ठि मम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निमीदि । एकमन्तं निमीदो लो सज्जो परिव्राजको भगवन्तं एतदवोच -

१ सन्निविकारकं - सी०, रो० । २ अगारियभूतो - सी० । ३ व - सी०, रो० ।

२. “एकमिदाहं, भन्ते, समयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि गिरिव्वजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘यो’ सो, सज्झ, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसित्ता कत्तकरणीयो ओहित-भारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो पञ्च ठानानि अज्झाचरित्तुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु 5 सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं थेय्यसङ्घातं आदातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्तुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुसा भासित्तुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जित्तुं सेय्यथापि पुव्वे अगारियभूतो’ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकत्तं सूप- 10 धारित्तं” ति ?

३. “तग्व ते एतं, सज्झ, सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकत्तं सूप-धारित्तं । पुव्वे चाहं, सज्झ, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसित्ता कत्तकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो नव ठानानि 15 अज्झाचरित्तुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं ... पे०... अभव्वो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जित्तुं सेय्यथापि पुव्वे अगारियभूतो, अभव्वो खीणासवो भिक्खु वुद्धं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु धम्मं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सङ्घं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सिक्खं 20 पच्चक्खातुं’ । पुव्वे चाहं, सज्झ, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसित्ता कत्तकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्त-सदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरित्तुं” ति ।

R. 972

६. पुगलसुत्तं

१. “नवयिमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । 25 कत्तमे नव ? अरह्हा, अरहत्ताय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफल-सच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सवदागामी, सवदागामिफलसच्छिकिरियाय

पटिपन्नो, सोतापन्नो, सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, पुयुज्जन्नो
- इमे खो, भिक्खवे, नव पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि" ति ।

१०. आहुनेय्यसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खि-
नेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । कतमे नव ?
५ अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफलसच्छिकिरियाय
पटिपन्नो, सकदागामी, सकदागामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सोता-
पन्नो, सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, गोत्रभू - इमे खो,
भिक्खवे, नव पुगला आहुनेय्या ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं
लोकस्सा" ति ।

सम्योधिबग्गो पठमो ।

तस्सुहानं

10

सम्योधि निस्सयो चेव, मेधिय^१ नन्दकं वलं ।
सेवना सुत्तवा सज्जो, पुगलो आहुनेय्येन^२ चा ति ॥

— ० —

२. सीहनादवग्गो

१. सीहनादसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
कस्स आरामे । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
१५ निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - "वुत्थो^३ मे,
मन्ते, सावत्थियं वस्सावासो । इच्छामहं, मन्ते, जनपदचारिकं पक्क-
मित्तुं" ति ।

"यस्सदानि त्वं, सारिपुत्त, कालं मञ्जसी" ति ।

२. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो उट्ठायासना भगवन्तं अभि-
R. 374 20 वादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो अञ्जातरो भिक्खु अचिर-

१ मेधियं - सी०, स्या०, रो० । २ आहुनेय्यो - सी०; आहुनेय्यो - स्या०, रो० ।
३ वुत्थो - स्या० ।

पक्कन्ते आयस्मन्ते सारिपुत्ते भगवन्तं एतदवोच — “आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज^१ अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कन्तो” ति । अथ खो भगवा अञ्जतरं भिक्खुं आमन्तेसि — “एहि त्वं, भिक्खु, मम वचनेन सारिपुत्तं आमन्तेहि — ‘सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती’” ति । “एवं, भन्ते” ति खो सो भिक्खु भगवतो पटिस्सुत्वा येनायस्मा 5 सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो तस्स भिक्खुनो पच्चस्सोसि ।

३. तेन खो पन समयेन आयस्मा च महामोग्गल्लानो आयस्मा च आनन्दो अवापुरणं^२ आदाय विहारे^३ आहिण्डन्ति^४ — “अभिकमथा- 10 यस्मन्तो, अभिकमथायस्मन्तो ! इदनायस्मा सारिपुत्तो भगवतो सम्मुखा सीहनादं नदिस्सती” ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच— “इध ते, सारिपुत्त, अञ्जतरो सव्वहाचारी खीयनधम्मं” आपन्नो — 15 ‘आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज अप्पटिनिस्सज्जचारिकं पक्कन्तो’” ति ।

४. “यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्वहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य । 20

५. “सेय्यथापि, भन्ते, पथविधं सुचिं पि निक्खिपन्ति असुचिं पि निक्खिपन्ति गूथगतं पि निक्खिपन्ति भुत्तगतं पि निक्खिपन्ति खेळगतं^५ पि निक्खिपन्ति पुब्बगतं पि निक्खिपन्ति लोहितगतं पि निक्खिपन्ति, न च तेन पथवी अट्ठीयति^६ वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, पथवीसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महम्मतेन 25 R.: अप्पमाणेन अवेरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्वहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१. आसज्ज — स्था० । २. अवापुरणं — सी०; अवापुरणं — स्था० । ३-३. विहारं — स्था०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति — सी०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति — रो० । ४. अभिकमथायस्मन्तो — सी०, स्था०, रो० । ५. खीयनधम्मं — स्था०, रो० ।

६. "सैव्यथापि, भन्ते, आपोस्मि सुचिं पि धोवन्ति असुचिं पि धोवन्ति गूयगतं पि ... मृत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुट्वगतं पि ... लोहितगतं पि धोवन्ति, न च तेन आपो अट्टीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, आपोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महगतेन
 5 अप्पमाणेन अवरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अज्जतरं सन्नहचारि आसज्ज अप्पटि-
 निस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

७. "सैव्यथापि, भन्ते, तेजो सुचिं पि डहति असुचिं पि डहति गूयगतं पि ... मृत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुट्वगतं पि ... लोहितगतं
 10 पि डहति, न च तेन तेजो अट्टीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, तेजोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अज्जतरं सन्नहचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

८. "सैव्यथापि, भन्ते, वायो सुचिं पि उपवायति असुचिं पि उपवायति गूयगतं पि ... मृत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुट्वगतं पि ... लोहितगतं पि उपवायति, न च तेन वायो अट्टीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, वायोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते,
 20 काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अज्जतरं सन्नहचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

376

९. "सैव्यथापि, भन्ते, रजोहरणं सुचिं पि पुञ्छति असुचिं पि पुञ्छति गूयगतं पि .. मृत्तगतं पि . खेळगतं पि ... पुट्वगतं पि ... लोहितगतं पि पुञ्छति, न च तेन रजोहरणं अट्टीयति वा हरायति वा
 25 जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, रजोहरणसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अज्जतरं सन्नहचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१०. "सैव्यथापि, भन्ते, चण्डालकुमारको वा चण्डालकुमारिका

वा कळोपिहृत्यो^१ नन्तकवासी^२ गामं वा निगमं वा पविसन्तो नीच-
चित्तयेव उपदुपेत्वा पविसन्ति; एवमेव खो अहं, भन्ते, चण्डालकुमारक-
चण्डालकुमारिकासमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन
अवेरेन अब्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्रह्मचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं ॥
पक्कमेय्य ।

११. “सेय्यथापि, भन्ते, उसमो छिन्नविसाणो सूरतो^३ सुदन्तो
सुविनीतो^४ रथियाय रथियं सिञ्चाटकेन सिञ्चाटकं अन्वाहिण्डन्तो न
किञ्चि हिंसति पादेन वा विसाणेन वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, उसम-
छिन्नविसाणसमेन^५ चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन 10
अवेरेन अब्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्रह्मचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं
पक्कमेय्य ।

१२. “सेय्यथापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा^६ मण्डनक-
जातिको सीसंनहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा 15 R. 3
कण्ठे आसत्तेन^७ अट्ठीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते,
इमिना पूतिकायेन अट्ठीयामि हरायामि जिगुच्छामि । यस्स नून, भन्ते,
काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्रह्मचारि
आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१३. “सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो मेदकथालिकं परिहरेय्य छिद्दाव- 20
छिद्दं उग्घरन्तं पग्घरन्तं; एवमेव खो अहं, भन्ते, इमं कायं परिहरामि
छिद्दावछिद्दं उग्घरन्तं पग्घरन्तं । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति
अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सव्रह्मचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज
चारिकं पक्कमेय्या” ति ।

१४. अथ खो सो भिक्खु उट्ठायासना एकसं उत्तरासङ्गं करित्वा 25
भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच — “अच्चयो मं,
भन्ते, अच्चगमा यथावालं यथामूढं यथाअकुसलं, यो अहं आयस्मन्तं

१. कळोपिहृत्यो — सी० । २. नन्तिववासी — स्या०, रो० । ३. सूरतो — सी०, रो०;
गुरतो — स्या० । ४. सुविनीतो — स्या० । ५. उसमच्चिद्र ० — सी० । ६. वा युवा वा —
सी०, रो०; वा युवा — स्या० । ७. पातणेन — स्या० । ८. छिद्दं विच्छिद्दं — सी०, रो० ।

६. "सेय्यथापि, भन्ते, आपस्मि सुचिं पि धोवन्ति असुचिं पि धोवन्ति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि धोवन्ति, न च तेन आपो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, आपोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अब्जतरं सव्वहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

७. "सेय्यथापि, भन्ते, तेजो सुचिं पि ढहति असुचिं पि ढहति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि ढहति, न च तेन तेजो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, तेजोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अब्जतरं सव्वहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

८. "सेय्यथापि, भन्ते, वायो सुचिं पि उपवायति असुचिं पि उपवायति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि उपवायति, न च तेन वायो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, वायोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अब्जतरं सव्वहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१ १७६

९. "सेय्यथापि, भन्ते, रजोहरणं सुचिं पि पुञ्छति असुचिं पि पुञ्छति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि पुञ्छति, न च तेन रजोहरणं अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, रजोहरणसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अब्जतरं सव्वहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१०. "सेय्यथापि, भन्ते, चण्डालकुमारको वा चण्डालकुमारिका

वा कळोपिहृत्यो^१ नन्तकवासी^२ गामं वा निगमं वा पविसन्तो नीच-
चित्तयेव उपट्टेत्वा पविसन्ति; एवमेव खो अहं, भन्ते, चण्डालकुमारक-
चण्डालकुमारिकासमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महम्मतेन अप्पमाणेन
अवेरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्रह्मचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं 5
पक्कमेय्य ।

B. :

११. “सेय्यथापि, भन्ते, उसभो छिन्नविसाणो सूरतो^३ सुदन्तो
सुविनीतो^४ रथियाय रथियं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं अन्वाहिण्डन्तो न
किञ्चिं हिंसति पादेन वा विसाणेन वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, उसभ-
छिन्नविसाणसमेन^५ चेतसा विहरामि विपुलेन महम्मतेन अप्पमाणेन 10
अवेरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्रह्मचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं
पक्कमेय्य ।

१२. “सेय्यथापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा^६ मण्डनक-
जातिको सीसंनहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा 15 R. ५//
कण्ठे आसत्तेन^७ अट्ठीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते,
इमिना पूतिकायेन अट्ठीयामि हरायामि जिगुच्छामि । यस्स नून, भन्ते,
काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्रह्मचारिं
आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१३. “सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो मेदकथालिकं परिहरेय्य छिद्वाव- 20
छिद्दं^८ उग्घरन्तं पग्घरन्तं; एवमेव खो अहं, भन्ते, इमं कायं परिहरामि
छिद्वावछिद्दं उग्घरन्तं पग्घरन्तं । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति
अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्रह्मचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज
चारिकं पक्कमेय्या” ति ।

१४. अयं खो सो भिक्खु उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा 25
भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच — “अच्चयो मं,
भन्ते, अच्चगमा यथावालं यथामूल्हं यथाअकुसलं, यो अहं आयस्मन्तं

१. कळोपिहृत्यो — सी० । २. नन्तावासी — स्या०, रो० । ३. सूरतो — सी०, रो०;
सुरतो — स्या० । ४. सुविनीतो — स्या० । ५. उममच्चिद्व ० — सी० । ६. वा युवा वा —
सी०, रो०; वा युवा — स्या० । ७. पातणेन — स्या० । ८. छिद्दं विच्छिद्दं — सी०, रो० ।

सारिपुत्तं असता तुच्छा मुसा अभूतेन अवभाचिक्खि । तस्स मे, भन्ते,
भगवा अच्चयं अच्चयतो पटिग्गहत्तु आर्याति संवराया” ति ।

“तग्घ तं”, भिक्खु, अच्चयो अच्चगमा यथावालं यथामूब्धं
यथाअकुसलं, यो त्वं सारिपुत्तं असता तुच्छा मुसा अभूतेन अवभाचिक्खि ।
5 यतो च खो त्वं, भिक्खु, अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटि-
करोसि, तं^३ ते^३ मयं पटिग्गहाम^४ । बुद्धि हेसा^५, भिक्खु, अरियस्स
विनये यो अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति आर्याति संवरं
आपज्जती” ति ।

. 378

१५. अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि — “खम,
10 सारिपुत्त, इमस्स मोघपुरिसस्स । पुरा^६ तस्स तत्थेव^७ सत्तथा मुद्धा
फलती” ति ।

“खमामहं, भन्ते, तस्स आयस्मतो सचे मं सो आयस्मा एवमाह —
‘खमतु च मे सो आयस्मा’” ति ।

२. सज्जादिसेससुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
15 कस्स आरामे । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय सावत्थि पिण्डाय पाविसि । अथ खो आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स एतदहोसि — “अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरितुं,
यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं”
ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं
20 आरामो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिव्वाज-
केहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं
निसीदि ।

२. तेन खो पन समयेन तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं
सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं अयमन्तराकया उदपादि — “यो हि कोचि,
25 आवुसो, सज्जादिसेसो कालं करोति, सब्बो सो अपरिमुत्तो निरया अपरि-

१. ख - मी०, रो० । २. सारिपुत्त - सी० । ३-३ तन्त - स्या०; तन्ते - रो०
४. पटिग्गहाम - सी० । ५. एमा - मी० । ६-६ पुरास्स एत्थेव - सी०; पुनाय तत्थेव -
स्या०; पुगम्भ तत्थेव - रो० । ७. फलित्स्मती - मी०, स्या०, रो० ।

मुत्तो तिरच्छानयोनिषा अपरिमुत्तो पेत्तिविसया' अपरिमुत्तो अपाय-
 दुग्गतिविनिपाता" ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो तेसं अञ्ज-
 तित्थियानं परिव्वाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभि-
 नन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि — "भगवतो सन्तिके
 एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति । अथ खो आयस्मा सारि- 5
 पुत्तो सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन
 भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
 निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच —

३. "इधाहं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
 सावत्थि पिण्डाय पाविसि । तस्स भय्हं, भन्ते, एतदहोसि — 'अतिप्पगो 10
 खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरितुं; यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं
 परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं' ति । अथ खो अहं, भन्ते, येन
 अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
 तेहि अञ्जतित्थियेहि परिव्वाजकेहि सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं 15
 कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । तेन खो पन समयेन तेसं
 अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं सन्निसिञ्चानं सन्निपत्तितानं अयमन्तराकथा
 उदपादि — 'यो हि कोचि, आवुसो, सउपादिसेसो कालं करोत्ति, सब्बो
 सो अपरिमुत्तो निरया अपरिमुत्तो तिरच्छानयोनिषा अपरिमुत्तो पेत्ति-
 विसया अपरिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता' ति । अथ खो अहं, भन्ते, तेसं
 अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । 20
 अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि — 'भगवतो
 सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति ।

४. "के^१ च^२, सारिपुत्त, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका वाला
 अव्यत्ता, के च सउपादिसेसं वा 'सउपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति,
 अनुपादिसेसं वा 'अनुपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति ! 25

५. "नवयिमे, सारिपुत्त, पुग्गला सउपादिसेसा कालं कुरुमाना
 परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छानयोनिषा परिमुत्ता पेत्तिविसया
 परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपाता । कतमे नव ? इध, सारिपुत्त,
 एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी^३ होत्ति, समाधिस्मि परिपूरकारी,

१. पित्तविसया — स्वा०, रो० । २-२. केचि — स्वा०, रो० । ३. परिपूरीपारी —
 म्या० ।

पञ्चाय मत्तसो' कारी' । सो पञ्चद्वं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्रया अन्तरापरिनिव्वायी होति । अयं, सारिपुत्त, पठमो पुगलो सजपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो तिरच्छान-
योनिया परिमुत्तो पेतित्विसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

- 5 ६. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो पञ्चद्वं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्रया उपहृच्चपरिनिव्वायी
होति ... पे०... असह्वारपरिनिव्वायी होति ... पे०... ससह्वारपरि-
निव्वायी होति ... पे०... उदंसोतो होति अकनिट्टगामी । अयं, सारिपुत्त,
10 पञ्चमो पुगलो सजपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो
तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेतित्विसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनि-
पाता ।

७. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परिपूर-
कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
15 सो तिण्णं संयोजनानं परिक्रया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी
होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्खस्सन्त करोति । अयं, सारि-
पुत्त, छट्ठो पुगलो सजपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया
... पे०... परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

८. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परिपूर-
20 कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी । सो
तिण्णं संयोजनानं परिक्रया एकवीजी होति, एकयेव मानुसकं भवं निव्व-
त्तेत्वा दुक्खस्सन्त करोति । अयं, सारिपुत्त, नत्तमो पुगलो सजपादि-
सेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया पे० परिमुत्तो अपायदुग्गति-
विनिपाता ।

- 25 ९. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिक्रया कालकोलो होति, द्वे वा तीणि वा कुलानि
मग्घावित्वा मगरित्वा दुक्खस्सन्त करोति । अयं, सारिपुत्त, अट्ठमो

पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया ...पे०... परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपात्ता ।

१०. “पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मिं मत्तसो कारी, पञ्जाय मत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया सत्तवखत्तुपरमो होति, सत्तवखत्तु- 5 B.
परमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसरित्वा दुवखस्सन्तं करोति ।
अयं, सारिपुत्त, नवमो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो
निरया परिमुत्तो तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेत्तिविसया परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपात्ता ।

११. “के च, सारिपुत्त, अञ्जतिवित्थिया परिब्बाजका बाला 10
अव्यत्ता, के च सउपादिसेसं वा ‘सउपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति, अनु-
पादिसेसं वा ‘अनुपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति ! इमे खो, सारिपुत्त, नव
पुग्गला सउपाविसेसा कालं कुरुमाना परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छान-
योनिया परिमुत्ता पेत्तिविसया परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपात्ता ।
न तावायं, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पटिभासि भिक्खूनं भिक्खुनीनं 15
उपासकानं उपासिकानं । तं किस्स हेतु ? मायिमं धम्मपरियायं सुत्वा
पमादं आहरिंसू ति । अपि च मया, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पञ्हा-
धिप्पायेन भासितो” ति ।

R. 382

३. कोट्टिकसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा महाकोट्टिको^१ येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । 20
सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीत्तिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा महाकोट्टिको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “किं
नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं, तं मे कम्मं
सम्परायवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं
वुत्तती” ति ?

25

“नो हिदं, आवुसो” ।

२. “किं पनावसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं सम्पगयवेदनीयं, तं मे कम्मं दिट्ठम्वेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

३. “किं नु खो, आवसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं मुखवेदनियं, तं मे कम्मं दुक्खवेदनियं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं आवसो” ।

४. “किं पनावसो, सारिपुत्त, ‘यं कम्मं दुक्खवेदनियं’, तं मे कम्मं मुखवेदनियं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

५. “किं नु खो, आवसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं परिपक्ववेदनीयं’, तं मे कम्मं अपरिपक्ववेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

६. “किं पनावसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अपरिपक्ववेदनीयं, तं मे कम्मं परिपक्ववेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

७. “किं नु खो, आवसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं बहुवेदनीयं, तं मे कम्मं अपवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

८. “किं पनावसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अपवेदनीयं, तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवसो” ।

१. दुक्खवेदनीय - म्हा० । २. दुक्खवेदनीय - नी० । ३. परिपक्ववेदनीय - म्हा०, नी० ।

६. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं वेदनीयं, तं मे कम्मं अवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?
 “नो हिदं, आवुसो” ।

१०. “किं पनावुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अवेदनीयं, तं मे कम्मं वेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ? 5
 “नो हिदं, आवुसो” ।

११. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं तं मे कम्मं सम्परायवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं सम्परायवेदनीयं तं मे कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं 10
 होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 15
 सुखवेदनियं तं मे कम्मं दुक्खवेदनियं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि ।
 ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं दुक्खवेदनियं तं मे कम्मं सुखवेदनियं 15
 होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 20
 परिपक्कवेदनीयं तं मे कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ 25
 ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं तं मे 20
 कम्मं परिपक्कवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं नु 30
 खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं बहुवेदनीयं तं मे कम्मं अप्पवेदनीयं 25
 होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो 30
 समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 30
 अप्पवेदनीयं तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति 30
 ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि ।
 ‘किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं वेदनीयं तं मे कम्मं अवेदनीयं 30
 होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती’ ति, इति पुट्ठो 30
 समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 30
 अवेदनीयं तं मे कम्मं वेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं

B. 1

R. 104

वुस्सती' ति, इति पुट्टो ममानो 'नो हिदं, आवुसो' ति वदेसि । अथ किमत्थं चरहावुसो, भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

१२. "यं रवस्स^१, आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकतं अनभिसमेतं, तस्स जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
५ समयाय^३ भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

० "किं^{*} पनस्सावुसो, अञ्जातं अदिट्ठं^५ अप्पत्तं असच्छिकतं अनभिसमेतं, यस्स जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
ममयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति^{*} ?

१० "इदं दुक्खं^१ ति ख्वस्स, आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकतं अनभिसमेत । तस्स जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छि-
३८५ किरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सति । अयं 'दुक्ख-
समुदयो' ति ख्वस्स आवुसो ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधो' ति रवस्स आवुसो . पे० . 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति ख्वस्स आवुसो
अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकतं अनभिसमेत । तस्स जाणाय
१५ दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सति । इदं ख्वस्स आवुसो अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकतं
अनभिसमेतं । तस्स जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
समयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

४. समिद्धिसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा समिद्धि येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि;
२० उपमङ्गमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं समिद्धिं आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच-
"किमारम्भणा, समिद्धि, पुरिसस्स सङ्कप्पवितक्का उप्पज्जन्ती" ति ?

"नामत्पारम्भणा, भन्ते" ति ।

२ "ते पन, समिद्धि, क्व नानत्तं गच्छन्ती" ति ?

२५ "धातूसु, भन्ते" ति ।

३ "ते पन, समिद्धि, किसमुदया" ति ?

"फस्ससमुदया, भन्ते" ति ।

१ चरहावुसो-स्या० । २ ख्वस्स-सी०, मोस्स-स्या० । ३ अभिसमयाय-सी० ।
४. प्रपिट्ठ-सी० । *-* स्या० पोत्यवे नलिय ।

४. “ते पन, समिद्धि, किंसमोसरणा” ति ?

“वेदनासमोसरणा, भन्ते” ति ।

५. “ते पन, समिद्धि, किंपमुखा” ति ?

“समाधिप्पमुखा, भन्ते” ति ।

६. “ते पन, समिद्धि, किंअधिपतेय्या” ति ?

“सत्ताधिपतेय्या, भन्ते” ति ।

७. “ते पन, समिद्धि, किञ्जत्तरा” ति ?

“पञ्जुत्तरा, भन्ते” ति ।

८. “ते पन, समिद्धि, किंसारा” ति ?

“विमुत्तिसारा, भन्ते” ति ।

९. “ते पन, समिद्धि, किंओगघा” ति ?

“अमत्तोगघा, भन्ते” ति ।

१०. “किमारम्मणा, समिद्धि, पुरिसस्स सङ्कप्पवितक्का उप्प-
ज्जन्ती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नामरूपारम्मणा, भन्ते’ ति वदेसि ।
‘ते पन, समिद्धि, वव नानत्तं गच्छन्ती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘धातूसु,
भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किंसमुदया’ ति, इति पुट्ठो समानो
‘फस्ससमुदया, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किंसमोसरणा’
ति, इति पुट्ठो समानो ‘वेदनासमोसरणा, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन,
समिद्धि, किंपमुखा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘समाधिप्पमुखा, भन्ते’ ति
वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किंअधिपतेय्या’ ति, इति पुट्ठो समानो
‘सत्ताधिपतेय्या, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किञ्जत्तरा’ ति,
इति पुट्ठो समानो ‘पञ्जुत्तरा, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि,
किंसारा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘विमुत्तिसारा, भन्ते’ ति वदेसि ।
‘ते पन, समिद्धि, किंओगघा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘अमत्तोगघा, भन्ते’
ति वदेसि । साधु साधु, समिद्धि ! साधु खो त्वं, समिद्धि, पुट्ठो^२ पुट्ठो
विस्सज्जेसि, तेन च^३ मा मज्जी” ति ।

१. किमाधिपतेय्या — सी०, स्या० । २. पञ्हु — गी०, म्या०, रो० । ३. वा —

५. गण्डसुत्तं

१. "मेय्यथापि, भिक्खवे, गण्डो अनेकवस्तुगणिको । तस्मस्सु गण्डस्स^१ नव वगमुत्तानि नव अभेदनमुत्तानि । ततो य किञ्चि पग्घरेय्य - अमुच्चियेव पग्घरेय्य, दुग्गन्धयेव पग्घरेय्य, जेगुच्छिययेव पग्घरेय्य, य किञ्चि पमवेय्य - असुच्चियेव पमवेय्य, दुग्गन्धयेव पमवेय्य, जेगुच्छिययेव पमवेय्य ।

२. "गण्डो ति खो, भिक्खवे, इमस्सेत चातुमहाभूतिवस्स^२ कायस्स अधिवचन मात्तापेत्तिकमम्भवस्स ओदनकुम्मासूपचयस्स अनिच्चुन्ठादनपरिमहनभेदनविद्धउन्नयम्मस्स । तस्मस्सु गण्डस्स नव वण्णमुत्तानि नव अभेदनमुत्तानि । ततो य किञ्चि पग्घरति - अमुच्चियेव पग्घरति, दुग्गन्धयेव पग्घरति, जेगुच्छिययेव पग्घरति, य किञ्चि पमवति - असुच्चियेव पमवति, दुग्गन्धयेव पमवति, जेगुच्छिययेव पमवति । तस्मातिह, भिक्खवे, इमस्मि काये निव्विन्दया" ति ।

६. सज्जामुत्तं

१. "नवप्रिमा, भिक्खवे, सज्जा भाविता बहुलीकता महप्फना होन्ति महानिस्समा अमतोगघा अमतपरियोगाना । कत्तमा नव ? अनुममज्जा, मरणसज्जा, आहारे पटिकूलमज्जा^३, नव्वलोके अनभिरिमज्जा^४, अनिच्चसज्जा, अनिच्चे दूकमज्जा, दुस्सवे अनत्तमज्जा, पहानमज्जा, विरागमज्जा - इमा खो, भिक्खवे, नव मज्जा, भाविता बहुलीकता महप्फना होन्ति महानिस्समा अमतोगघा अमतपरियोगाना" ति ।

७. कुलमुत्तं

१. "नवहि, भिक्खवे, अज्जेहि नमन्नागत कुल अनुपगन्त्वा वा नाव उपगन्तु, उपगन्त्वा वा नाल निमीदितु^५ । कत्तमेहि नवहि ? न मनापेन पच्चुट्ठेन्ति, न मनापेन अभिवादेन्ति, न मनापेन आमन देन्ति, नन्नमस्स परिगूहन्ति^६, बहुक्क पि थोक्क देन्ति, पणीत्त पि लूक्क देन्ति,

^१ मा०, स्या०, रा० पाठान्तरं नयि । ^२ चातुम्महाभूतिवस्स - मा०, स्या०, रा० । ^३ पटिकूलमज्जा - मा०, स्या०, रा० । ^४ अनभिरिमज्जा - मा०, स्या०, रा० । ^५ उपनिमीदितु - मा० । ^६ परिगूहन्ति - मा०, परिगूहन्ति - स्या०, परिगूहन्ति - रा० ।

असक्कच्चं देन्ति नो सक्कच्चं, न उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय^१, भासित-
मस्स^२ न सुस्सुसन्ति^३ । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं
कुलं अनुपगन्त्वा वा नालं उपगन्तुं उपगन्त्वा वा नालं निसीदितुं ।

२. “नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा
अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं । कतमेहि नवहि ? मनापेन
पच्चुद्वेन्ति, मनापेन अभिवादेन्ति, मनापेन आसनं देन्ति, सन्तमस्स न
परिगृह्णन्ति, बहुकं पि बहुकं देन्ति, पणीतं पि पणीतं देन्ति, सक्कच्चं
देन्ति नो असक्कच्चं, उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय, भासितमस्स सुस्सु-
सन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा
वा अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं” ति ।

R. 5

10

८. नवहङ्गुपोसथसुत्तं

१. “नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो उपवुत्थो
महप्फलो होति महानिसंसो महाजुतिको महाविप्फारो । कथं उपवुत्थो
च, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो
महाजुतिको महाविप्फारो ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटि-
सञ्चिक्खति — ‘यावजीवं अरहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता
पटिविरता निहितदण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना सब्बपाणभूत-
हितानुकम्पिनो^३ विहरन्ति; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं पाणाति-
पातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहतं
अनुकरोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती’ ति । इमिना पठमेन
अङ्गेन समन्नागतो होति ... पे०... । ‘यावजीवं अरहन्तो उच्चासयनमहा-
सयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति —
मञ्चके वा तिणसन्धारके^४ वा; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं
उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं
कप्पेमि — मञ्चके वा तिणसन्धारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनु-
करोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती’ ति । इमिना अट्ठमेन
अङ्गेन समन्नागतो होति ।

15

B. 193

20

R 389

R. 390

25

१-२. धम्ममउत्ताय भासितस्स - सी०, रो० । २. स्सीयन्ति - सी०, रो०; नमिस्सन्ति
- म्या० । ३. = हितानुकम्पी - सी०, रो० । ४. तिणसन्धारके - म्या० ।

२. "मेतासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्यं । इति उद्धमघो तिरियं सव्यधि सव्यत्तताय सव्यावन्तं लोकं मेतासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेन अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति । इमिना नवमेन अज्जेन समन्नागतो होति । एवं उपबुत्थो खो, भिक्खवे, नवहज्जेहि समन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो महाजुत्तिको महाविप्फारो" ति ।

६. देवतासुत्तं

१. "इमं च, भिक्खवे, रत्तिं सम्बहुला देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुप-सङ्कमिमु; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठं सु । एकमन्तं 10 ठिता खो, भिक्खवे, ता देवता मं एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिमु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह, नो च खो अभिवादिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मन्ता विप्पटि-सारिनियो पच्चानुत्तापिनियो' हीन कायं उपपन्ना' ति ।

194,
391

२. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा 10 एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिमु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह, नो च तेषं' आसनं अदम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मन्ता विप्पटिसारिनियो पच्चानुत्तापिनियो हीन कायं उपपन्ना' ति ।

३. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा 20 एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिमु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह आसनं' अदम्ह, नो च खो यथासत्ति' यथावलं संविमज्जिम्ह .. पे०.. यथासत्ति यथावलं संविमज्जिम्ह, नो च खो उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय ... पे०... उपनिसी-दिम्ह धम्मस्सवनाय, नो च खो ओहितसोत्ता धम्मं सुणिम्ह ... पे०... 25 ओहितसोत्ता च धम्मं सुणिम्ह, नो च खो सुत्वा धम्मं धारयिम्ह ... पे०...

१-१. इति इमिना नवमेन अज्जेन - स्या० । २-२ नवज्जसमन्नागतो - सी०, स्या०, रो० । ३ स्या० पौत्तये नत्थि । ४. ता - सी०, रो० । ५ पच्चानुत्तापिनियो - सी०, स्या०, रो० । ६ च अभिवादिम्ह च - स्या० । ७ खो - सी०, स्या०, रो० । ८. अदिम्ह - स्या० । ९. च आसनं च - स्या०, रो० । १०. यथासत्ति - रो० ।

सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, नो च खो धातानं धम्मानं अत्थ उपपरिक्खिम्ह
 ...पे०... धातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिक्खिम्ह, नो च खो अत्थमञ्जाय
 धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्ण-
 कम्मन्ता विप्पटिसारिनियो पञ्चानुतापिनियो हीनं कायं उपपत्ता' ति ।

४. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा ५
 एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता
 अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह, आसनं-अदम्ह,
 यथासत्ति यथावलं संविभजिम्ह, उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय, ओहित-
 सोता च धम्मं सुणिम्ह, सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, धातानं च धम्मानं
 अत्थं उपपरिक्खिम्ह, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटि- 10
 पज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, परिपुण्णकम्मन्ता अविप्पटिसारिनियो
 अपञ्चानुतापिनियो पणीतं कायं उपपत्ता' ति । एतानि, भिक्खवे,
 रुक्खमूलानि एतानि सुञ्जागारानि । ज्ञायथ, भिक्खवे, मा पमादत्थ,
 गा पच्छा विप्पाटिसारिनो अहुवत्थ सेय्यथापि ता पुरिषिका देवता" ति ।

१०. वेतामसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि- 15 B. 195
 कस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुप-
 सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच -

२. "अपि नु ते, गहपति, कुले दानं दीयती" ति ?

"दीयति मे, भन्ते, कुले दानं; तं च खो लूखं कणाजकं 20
 विळङ्गदुतियं" ति ।

"लूखं चे^१ पि, गहपति, दानं देति पणीतं वा; तं च
 असक्कच्चं देति, अचित्तीकत्वा^२ देति, असहत्था देति, अपविद्धं^३ देति,
 अनागमनदिट्ठिको देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निव्व-
 त्ति, न उळाराय भत्तभोगाय चित्तं नमति, न उळाराय वत्थभोगाय 25
 चित्तं नमति, न उळाराय यानभोगाय चित्तं नमति, न उळारेसु पञ्चसु
 कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा

१. दिव्यती - स्या०, रो० । २. वा - स्या० । ३. अपचित्तिं वत्त्वा - स्या०; प्रचित्ति-
 कत्वा - रो० । ४. प्रपविद्धं - स्या० ।

ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि न सुस्सूमन्ति न सोत ओदहन्ति न अञ्जा चित्त उपट्ठपेन्ति । त किस्म हेतु ? एव हेतु^१, गहपति, होति असक्कच्च कतान कम्मान विपाको ।

३ “लूखं चे पि, गहपति, दान देति पणीतं वा ; त च सक्कच्च
 5 देति, चित्तीक्त्वा देति, सहत्या देति, अनपविद्ध^२ देति, आगमनदिट्ठिको
 देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निव्वत्तति, उळाराय
 भत्तभोगाय चित्त नमति, उळाराय वत्थभोगाय चित्त नमति, उळाराय
 यानभोगाय चित्त नमति, उळारेसु पञ्चसु कामगुणेषु भोगाय चित्त
 नमति । ये पिस्म ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा
 10 ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि सुस्सूमन्ति सोत ओदहन्ति अञ्जा चित्त
 उपट्ठपेन्ति । त किस्स हेतु ? एव हेतु, गहपति, होति सक्कच्च कतान
 कम्मान विपाको ।

४ “भूतपुब्ब, गहपति, वेलामो नाम ब्राह्मणो अहोसि । सो
 एवरूप दान अदासि महादान — चतुरासीति सुवण्णपातिसहस्सानि
 196 15 अदासि रुपियपूरानि, चतुरासीति रुपियपातिसहस्सानि अदासि सुवण्ण-
 पूरानि, चतुरासीति कसपातिसहस्सानि अदामि हिरञ्जपूरानि, चतुरा-
 सीति हत्थिसहस्सानि अदासि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णघजानि^३
 हेमजालप्पटिच्छन्नानि^४, चतुरासीति रथसहस्सानि अदासि सीहचम्म-
 परिवारानि व्यग्घचम्मपरिवारानि दीपिचम्मपरिवारानि पण्डुकम्बल-
 20 परिवारानि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णघजानि हेमजालप्पटिच्छन्नानि,
 चतुरासीति घेनुसहस्सानि अदासि दुकूलसन्धनानि^५ कसूपधारणानि,
 चतुरासीति कञ्जासहस्सानि अदासि आमुत्तमणिकुण्डलायो, चतुरा-
 सीति पल्लङ्कसहस्सानि अदासि गोनकत्थतानि पटिकत्थतानि पटलि-
 कत्थतानि कदलिमिगपवरपच्चत्थरणानि^६ सउत्तरच्छदानि उभतोलोहित-
 25 कूपधानानि, चतुरासीति वत्थकोटिसहस्सानि अदासि खोमसुखुमान
 कोसेय्यसुखुमान कम्बलसुखुमान कप्पासिकसुखुमान, को पन वादो
 अन्नस्म पानस्स खज्जस्म भोजम्स^७ लेय्यस्स पेय्यस्स^८, नज्जो मज्जे
 विस्सन्दन्ति^९ ।

१ चेत — स्या० । २ अनपविद्ध — स्या० । ३ सोवण्णद्वजानि — स्या० । ४ हेम
 जानमयानि — सी०, रो०, हेमजालप्पटिच्छन्नानि — स्या० । ५ दुकूलसन्धनानि —
 सी०, दुकूलसन्धनानि — स्या०, दुकूलसन्धनानि — रो० । ६ वादलि ० — सी० ।
 ७-८ भाजनम् नेपनस्स सेय्यस्स — स्या० । ९ विस्सन्दन्ति — सी०, रो० ।

५. “सिया खो पन ते, गहपति, एवमस्स — ‘अञ्जो नून तेन समयेन वेलामो ब्राह्मणो अहोसि, सो तं दानं अदासि महादानं’ ति । न खो पनेतं, गहपति, एवं दट्ठच्च । अहं तेन समयेन वेलामो ब्राह्मणो अहोसि । अहं तं दानं अदासि महादानं । तस्मिं खो पन, गहपति, दाने न कोचि दक्खिण्य्यो अहोसि, न तं कोचि दक्खिणं विसोधेति । 5

“यं, गहपति, वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदागामि भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामि भोजेय्य 10

... पे०... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य B. 1७

... पे०... यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य R.

... पे०... यो च सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं

सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य ... पे०... यो च बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं भोजेय्य

... पे०... यो च चातुद्दिसं सङ्घं उद्दिस्स विहारं कारापेय्य ... पे०... यो 15

च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च सरणं गच्छेय्य ... पे०... यो च

पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य — पाणातिपाता वेरमणिं,

अदिन्नादाना वेरमणिं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिं, मुसावादा वेरमणिं,

सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणिं, यो च अन्तमसो गन्धोहनमत्तं^१ पि

मत्तचित्तं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतरं । 20

“यं च, गहपति, वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं

दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य ... यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदा-

गामि भोजेय्य ... यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामि

भोजेय्य ... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य ...

यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य ... यो च 25

सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य

... यो च बुद्धप्पमुखं^१ भिक्खुसङ्घं भोजेय्य, यो च चातुद्दिसं सङ्घं उद्दिस्स

विहारं कारापेय्य ... यो च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च

सरणं गच्छेय्य, यो च पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य — पाणाति-

* एय सी०, रो० पीत्यकेमु ‘यं च गहपति वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं’ इति प्रथमो पाठो दित्तस्ति । १. वेरमणि — स्वा० । २. गन्धोहनमत्तं — सी०, गन्धोहनमत्तं — स्वा०, रो० । ३. सतं बुद्धप्पमुख — स्वा० ।

पाता वेरमणि ... पे०.. सुरामेरयमज्जपमादद्वाना वेरमणि, यो च
अन्तमसो गन्धोहनमत्तं पि मेत्तचित्तं भावेय्य, यो च अच्छरामद्धातमत्तं
पि अनिच्चसज्जं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतर” ति ।

सीहनादवगो दुतियो ।

तत्सुदानं

नादो^१ सउपादिसो^२ च, कोट्टिकेन^३ समिद्धिना ।

गण्डसज्जा कुलं^४ मेत्ता^५, देवता वेलामेन चा ति ॥

—०—

३. सत्तावासवगो

१. तिष्ठानसुत्तं

१. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च
तार्वत्तिसे अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ?
अममा, अपरिग्गहा, नियतायुका, विसेसगुणा^१ — इमेहि खो, भिक्खवे,
तीहि ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च तार्वत्तिसे अधिगग्हन्ति जम्बु-
१० दीपके च मनुस्से ।

२. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि देवा तार्वत्तिसा उत्तरकुरुके च
मनुस्से अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ? दिव्वेन
आयुना, दिव्वेन वण्णेन, दिव्वेन सुखेन — इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
ठानेहि देवा तार्वत्तिमा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके
१५ च मनुस्से ।

३. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके
च मनुस्से अधिगग्हन्ति देवे च तार्वत्तिसे । कतमेहि तीहि ? सुरा,
सत्तिमन्तो, इध ब्रह्मचरियवासो — इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि
जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगग्हन्ति देवे च ताव-
२० त्तिसे” ति ।

१-१ उयो उपपादिसो — मी०, वत्थो उपपादिसो — म्या०, वत्थो स-
उपादिसो — रो० । २ कोट्टिकेन — स्या०, रो० । ३-३ कुले मेत्ता — मी०, रो०, कुले सत्ता
— स्या० । ४ विसेसगुणो — मी०, स्या०, रो० ।

२. अस्सखळुङ्कुसुत्तं

१. "तयो च, भिक्खवे, अस्सखळुङ्के देसेस्सामि तयो च
पुरिसखळुङ्के तयो च अस्सपरस्से' तयो च पुरिसपरस्से' तयो च भद्दे
अस्साजानीये तयो च भद्दे पुरिसाजानीये । तं सुणाथ ... पे०... ।

R.

२. "कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह- 5
परिणाहसम्पन्नो' । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो
च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे,
एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-
परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ।

३. "कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसखळुङ्का ? इध, भिक्खवे, 10 B. 195
एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-
परिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध
पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो
च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । 15

४. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न
वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध', भिक्खवे, भिक्खु 'इदं
दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति,
'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी
पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मिं वदामि । अभि- 20 R. 398
धम्मे खो पन अभिविनये पञ्चं पुट्ठो संसादेति', नो विस्सज्जेति ।
इदमस्स न वण्णस्मिं वदामि । न खो पन लाभो होति चीवरपिण्डपात-
सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरि-
णाहस्मिं वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति,
न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । 25

५. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति
वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१. अस्सखलुङ्के - सी०, स्वा०, रो० । २. पुरिसखलुङ्के - सी०, स्वा०, रो० । ३. आरोह-
परिणाहसम्पन्नो - सी० । ४. इध पन - स्वा० । ५. सम्पादेति - स्वा० ।

‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्मे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-
 5 सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिससत्तुद्धो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

६. “कथं च, भिक्खवे, पुरिससत्तुद्धो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भियसु
 10 ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्मे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभी खो पन होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स आरोह-
 15 परिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिससत्तुद्धो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुरिससत्तुद्धा ।

७. “कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च
 20 आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ।

८. “कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

९. “कथं च, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो
 25 च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं सयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति, तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिघम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्मे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभी खो पन होति
 30 चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स

आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो,
भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ।

१०. “कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा अस्साजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो अस्साजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति 5
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो R.
भद्दा अस्साजानीया ।

११. “कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । 10

१२. “कथं च, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव
धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदमस्स B. 201
जवस्मि वदामि । अभिधम्मे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, 15
नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति
चीवरपिण्डपातसेनासतगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स
आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो
जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे
खो, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया” ति । 20

३. तण्हामूलकसुत्तं

१. “नव, भिक्खवे, तण्हामूलके धम्मे देसेस्सामि, तं सुणाय ...
कतमे च, भिक्खवे, नव तण्हामूलका धम्मा ? तण्हं पटिच्च परियेसना,
परियेसनं पटिच्च लाभो, लाभं पटिच्च विनिच्छयो, विनिच्छयं पटिच्च
छन्दरागो, छन्दरागं पटिच्च अज्झोसानं, अज्झोसानं पटिच्च परिग्गहो,
परिग्गहं पटिच्च मच्छरियं, मच्छरियं पटिच्च आरक्खो, आरक्खाधिकरणं 25
दण्डादानं सत्थादानं कलहविग्गहविवाद-तुवंतुवं-पेसुञ्जा-मुसावादा’ R. 401

अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति । इमे सो, भिक्खवे,
नव तण्हामूलका धम्मा” ति ।

४. सत्तावाससुत्तं

१ “नवयिमे, भिक्खवे, सत्तावासा । कतमे नव ? सन्ति,
भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया नानत्तसज्जिनो, सेय्यथापि मनुस्सा, एकच्चे
५ च देवा, एकच्चे च विनिपातिका । अय पठमो सत्तावासो ।

२ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया एकत्तसज्जिनो,
सेय्यथापि देवा ब्रह्मकायिका पठमाभिनिवृत्ता । अय दुतियो
सत्तावासो ।

३ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया नानत्तसज्जिनो,
१० सेय्यथापि देवा आभस्सरा । अय ततियो सत्तावासो ।

४ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया एकत्तसज्जिनो,
सेय्यथापि देवा भुभकिण्हा । अय चतुत्यो सत्तावासो ।

५ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता असज्जिनो अप्पटिसवेदिनो,
सेय्यथापि देवा असज्जसत्ता’ । अय पच्चमो सत्तावासो ।

B 202 15

६ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सच्चसो रूपसज्जान समतिक्कमा
पटिघसज्जान’ अत्यङ्गमा नानत्तसज्जान अमनसिकारा ‘अनन्तो
आकासो’ ति आकामानञ्चायतनूपगा । अय छट्ठो सत्तावासो ।

७ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सच्चसो आकासानञ्चायतन समति-
क्कम्म ‘अनन्त विज्जाण’ ति विज्जाणञ्चायतनूपगा । अय सत्तमो
२० सत्तावासो ।

८ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सच्चसो विज्जाणञ्चायतन समति-
क्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चज्जायतनूपगा । अय अट्ठमो
सत्तावासो ।

९ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सच्चसो आकिञ्चज्जायतन
२५ समतिक्कम्म नेवमज्जानामज्जायतनूपगा । अय नवमो सत्तावासो ।
इमे सो, भिक्खवे, नव सत्तावागा” ति ।

५. पञ्जासुतं

१. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु नो पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

R. 46

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति ? ‘वीतरागं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; 5
‘वीतदोसं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘वीतमोहं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘असरागधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘असदोसधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘असमोहधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया’ ति पञ्जाय 10
चित्तं सुपरिचितं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचितं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति 15
पजानामी” ति ।

६. सिलायूपसुतं

१. एकं समयं आयस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा च चन्दिकापुत्तो राजगहे विहरन्ति^१ वेळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा चन्दिका-
पुत्तो भिक्खू आमन्तेसि^२ — “देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं^३ होति’, तस्सेतं 20
भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

B. 203

R. 403

२. एवं वुत्ते^४ आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतद-
वोच — “न खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति ५

१. पजानाती — स्या० । २. असारागधम्मं — सी० । ३. असदोसधम्मं — सी० ।

४. असम्मोहधम्मं — सी० । ५. कामरागाया — स्या० । ६. विहरति — म० । ७. एत्य
‘आवुसो ... पे०... एतदवोच’ सी० पोट्यके अधिको पाठो दिस्सति । ८-९. चित्तं सुपरिचितं
होति — सी०, स्या०, रो० । ६-६. अथ खो — सी० ।

— ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति । एवं च खो, आबुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी” ति ।

३. दुतियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “देवदत्तो, आबुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी” ति ।

दुतियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — “न खो, आबुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति । एवं च खो, आबुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी” ति ।

B. 204

४. ततियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “देवदत्तो, आबुसो, भिक्खूनं एव धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी” ति ।

ततियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — “न खो, आबुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आबुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,

नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति । एवं च खो, आवुसो चन्दिकापुत्त,
देवदत्तो भिक्खून् धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा
चित्तं सुपरिचितं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा
जाति, वुत्तिन् ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी'
ति ।

5

५. "कथं च, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचितं
होति ? 'वीतरागं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति;
'वीतदोसं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'वीतमोहं मे
चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'असरागधम्मं मे चित्तं' ति
चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'असदोसधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं
सुपरिचितं होति; 'असमोहधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं
सुपरिचितं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं
होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं
होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं
होति । एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो भुसा चे पि
चक्खुविज्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं
परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेज्जप्पत्तं,
वयं चत्सानुपस्सति ।

R. 40

10

15

"सेय्यथापि, आवुसो, सिलायूपो सोळसकुक्कुको^१ ।
तस्सस्सु^२ अट्ठ कुक्कू हेट्ठा नेमङ्गमा^३, अट्ठ कुक्कू उपरि नेमस्स । अथ
पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं^४ सङ्कम्पेय्य^५
न सम्पवेधेय्य; अथ पच्छिमाय ... अथ उत्तराय ... अथ दक्खिणाय
चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य न सम्प-
वेधेय्य । तं किस्स हेतु ? गम्भीरत्ता, आवुसो, नेमस्स, सुनिखातत्ता
सिलायूपस्स । एवमेव खो, आवुसो, सम्मा^६ विमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो
भुसा चे पि चक्खुविज्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स
चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेज्जप्पत्तं,
वयं चत्सानुपस्सति ।

20

R. 405

B. 205

25

१. आनेज्जप्पत्त — सी०, रो० । २. सोलसकुक्कुको — सी०; सोळसकुक्कु — स्था० ।

३. तस्स — स्था० । ४. नेमस्स — सी०, रो० । ५-५. नं सङ्कम्पेय्य न सङ्कम्पेय्य — सी०, रो०;
सङ्कम्पेय्य न सम्पवेधेय्य — स्था० । ६. एवं सम्मा — सी०, स्था०, रो० ।

“भुसा चे पि सोतविञ्जेय्या सहा ... धानविञ्जेय्या
गन्वा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोदुवा ... मनो-
विञ्जेय्या धम्मा मनस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादि-
यन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेज्जप्पत्तं, वयं चस्तानु-
५ पस्सती” ति ।

७. पठमवेरसुत्तं

१. अयं खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपति भगवा एतदवोच —

२. “यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स पञ्च भयानि वेरानि
१० वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, सो
आकङ्क्षमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह खीण-
तिरच्छानयोनि’ खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोता-
पन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ ति ।

४०६

३. “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
१५ यं, गहपति, पाणातिपात्ती पाणातिपातपच्चया दिट्ठघम्मिकं पि भयं
वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति, न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं
२० वूपसन्तं होति ।

B. 296

४. “यं, गहपति, अदिन्नादायी .. पे०... कामेसुमिच्छाचारी ...
भुसावादी ... सुरामेरयमज्जपमादद्वायी सुरामेरयमज्जपमादद्धानपच्चया
दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति,
चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादद्धाना
२५ पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं पि
भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरा-

मेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।
इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ।

५. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो 5
लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा'
ति । धम्मे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — 'स्वावखातो भगवता
धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको' पच्चत्तं
वेदितव्वो विव्वूही' ति । सङ्खे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो 10
ज्जायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो सामीचिप्पटिन्नो भगवतो सावक-
सङ्खो; यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला एस भगवतो
सावकसङ्खो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अज्जलिकरणीयो अनुत्तरं
पुञ्जाक्खेत्तं लोकस्सा' ति । अरियकन्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति
अखण्डेहि अछिद्देहि असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विज्जप्पसत्थेहि 15
अपरामट्ठेहि समाधिसंवत्तनिकेहि । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि
समन्नागतो होति ।

R. 40

६. “यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो
होति, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — 'खीणनिरयोम्हि 20
खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो;
सोतापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो'” ति ।

८. द्वितीयवेरसुत्तं

१. “यतो खो, भिक्खवे, अरियसावकस्स पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति,
सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — 'खीणनिरयोम्हि खीण- 25
तिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो;
सोता-
न्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो' ति ।

B. 207

२. “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
यं, भिक्खवे, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठवम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंबेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो ... पे०... एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं
५ होति ।

३. “यं, भिक्खवे, अदिन्नादायी ... पे०... सुरामेरयमज्जपमाद-
ट्टायी सुरामेरयमज्जपमादट्टानपच्चया दिट्ठवम्मिकं पि भयं वेरं पसवति,
सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटि-
संबेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो नेव दिट्ठवम्मिकं पि भयं
१० वेरं पसवति, न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंबेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतस्स एवं
तं भयं वेरं वूपसन्तं होति । इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि
होन्ति ।

४. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
१५ इय, भिक्खवे, अरियसावको बुद्धे अवेष्वप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘इति पि सो भगवा ... पे०... सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति ।
धम्मं ... पे०... सङ्खं ... अरियकन्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति
अखण्डेहि अष्टिद्वेहि असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विञ्जुप्पसत्येहि
अपरामद्वेहि समाधिषंवत्तनिकेहि । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि
२० गमन्नागतो होति ।

.408

s 203

५. “यतो खो, भिक्खवे, अरियनावकस्स इमानि पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो
होति, सो आकट्ठमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह
गीणतिरञ्छानयोनि गीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो;
२५ सोनापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो” ति ।

६. आघातवत्युत्तं

१. “नवयिमानि, भिक्खवे, आघातवत्यूनि । कतमानि नव ?
‘अनत्यं मे अचरी’ ति आघातं वन्वति; ‘अनत्यं मे चरती’ ति आघातं
वन्वति; ‘अनत्यं मे चरिस्सती’ ति आघातं वन्वति; ‘पियस्म मे मनापस्म

अनत्थं अचरी' ति ... पे०... 'अनत्थं चरती' ति ... पे०... 'अनत्थं चरि-
स्सती' ति आघातं बन्धति; 'अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरी'
ति ... पे०... 'अत्थं चरती' ति ... पे०... 'अत्थं चरिस्सती' ति आघातं
बन्धति । इमानि खो, भिक्खवे, नव आघातवत्थूनी" ति ।

१०. आघातपटिविनयसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे नव ? 5
'अनत्थं मे अचरि', तं कुतेत्थ लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनत्थं
मे चरति, तं कुतेत्थ लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनत्थं मे चरिस्सति,
तं कुतेत्थ लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; पियस्स मे मनापस्स अनत्थं
अचरि ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०... 'अनत्थं चरिस्सति, तं कुतेत्थ
लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि 10
... पे०... अत्थं चरति ... पे०... 'अत्थं चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा' ति
आघातं पटिविनेति । इमे खो, भिक्खवे, नव आघातपटिविनया"
ति ।

R. 409

10

११. अनुपुष्पनिरोधसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुष्पनिरोधा । कतमे नव ? पठमं^३
ज्ञानं समापन्नस्स कामसञ्जा^१ निरुद्धा होति; दुतियं ज्ञानं समापन्नस्स 15
वितक्कविचारा निरुद्धा होन्ति; ततियं ज्ञानं समापन्नस्स पीति निरुद्धा
होति; चतुत्थं ज्ञानं समापन्नस्स ग्रस्सासपत्सासा निरुद्धा होन्ति; आकासा-
नञ्चायतनं समापन्नस्स रूपसञ्जा निरुद्धा होति; विज्जाणञ्चा-
यतनं समापन्नस्स आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुद्धा होति; आकिञ्च-
ञ्जायतनं समापन्नस्स विज्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुद्धा होति; नेव 20
सञ्जानासञ्जायतनं समापन्नस्स आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुद्धा
होति; सञ्जावेदयितनिरोधं समापन्नस्स सञ्जा च वेदना च निरुद्धा
होन्ति । इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुष्पनिरोधा" ति ।

20 B. 209

सत्तावासवग्गे तत्तिपो ।

१. घगरी ति - ग्या० । २-२ पठमज्ज्ञानं - गी०, ग्या० । ३. पाणिग्ननञ्जा
- ग्या० ।

तस्सुद्धानं

तिष्ठानं^१ खलुङ्को^२ तण्हा, सत्तपञ्जा^३ सिलायुपो^२ ।
 द्वे वेरा^४ द्वे आघातानि, अनुपुब्बनिरोधेन चा ति ॥

४. महावग्गो

१. अनुपुब्बविहारसुत्तं

410

१. “नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारा । कतमे नव^१ ?
 पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासानञ्चायतनं,
 विज्ञाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसञ्जानासञ्जायतनं,
 सञ्जावेदयितनिरोधो – इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारा” ति ।

२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिसुत्तं

R 411 10

१. “नवयिमा, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारसमापत्तियो देसेस्सामि,
 तं सुणाय ... पे०... कतमा च, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो ?
 यत्थ कामा निरुज्झन्ति, ये च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति,
 ‘अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता’ तदङ्गेना
 ति वदामि । ‘कत्थ कामा निरुज्झन्ति, के च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा
 विहरन्ति – अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी’ ति, इति यो एवं वदेय्य,
 सो एवमस्स वचनीयो – ‘इघावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च
 अकुमलेहि धम्मोहि सवितक्क भविचार विवेकज पीतिसुख पठमं ज्ञान
 उपनम्पज्ज विहरति । एत्थ कामा निरुज्झन्ति, ते च कामे निरोधेत्वा
 निरोधेत्वा विहरन्ती’ ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी ‘साधू’
 ति भासित अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य, ‘साधू’ ति भासित अभिनन्दित्वा
 अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

B 210 15

२. “यत्थ वितक्कविचारा निरुज्झन्ति, ये च वितक्कविचारे
 निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता

१-१ ठनखलुङ्को – मी०, ठनखलुङ्को – स्या०, ठनखलुङ्को – रो० । २-२
 यनपञ्जा सिलायुपो – मी०, रो०, दवत्तपञ्जा सिलायुपो – म्या० । ३ वेरा – स्या० ।
 ४ एत्थ मी०, रो० पावरमु ‘यं निक्खव भिक्खु विविच्चनं कामही’ ति आदिता वित्तारेल
 पात्रो दिस्सति । ५ पारणता – मी०, म्या०, रो० ।

तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं वितक्कविचारा
 निरुज्झन्ति, के च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति -
 अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो
 एवमस्स वचनीयो - 'इधामुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
 ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं वितक्कविचारा 5
 निरुज्झन्ति, ते च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति ।
 अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनु-
 मोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो
 पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

३. "यत्थ पीति निरुज्झति, ये च पीतिं निरोधेत्वा निरोधेत्वा 10
 विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता
 तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं पीति निरुज्झति, के च पीतिं निरोधेत्वा
 निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति,
 इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधामुसो, भिक्खु पीतिया
 च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं पीति 15
 निरुज्झति, ते च पीतिं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा,
 भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य;
 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको
 पयिरुपासेय्य ।

R. 412

४. "यत्थ उपेक्खासुखं" निरुज्झति, ये च उपेक्खासुखं निरो- 20
 धेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता
 तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं उपेक्खासुखं निरु-
 ज्झति, के च उपेक्खासुखं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं
 न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स
 वचनीयो - 'इधामुसो, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं 25
 उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं उपेक्खासुखं निरुज्झति, ते च उपेक्खासुखं
 निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमा-
 यावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं
 अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

D. 211

- ५ “यत्थ रूपसञ्जा निरुज्झति, ये च ममसञ्ज’ निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्वा ते त्रायस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना’ ति वदामि । ‘कत्थ रूपसञ्जा निरुज्झति, के च रूपसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति — अहमेत न जानामि
 5 अहमेत न पस्सामी’ ति, इति यो एव वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो — ‘इधावुसो, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्जान ममतिक्कमा पटिघसञ्जान अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जान अमनमिवारा अनन्तो आकासो ति आकासा-
 नञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ रूपसञ्जा निरुज्झति, ते च रूपसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती’ ति । अद्वा, भिक्खवे,
 10 अमठो अमायावी ‘साधू’ ति भासित अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य, ‘साधू’ ति भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरूपासेय्य ।

413

- ६ “यत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च आकासानञ्चायतनसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्वा
 15 ते त्रायस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना’ ति वदामि । ‘कत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, के च आकासा-
 नञ्चायतनसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति — अहमेत न जानामि अहमेत न पस्सामी’ ति, इति यो एव वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो — ‘इधावुसो, भिक्खु सव्वसो आकासानञ्चायतन समतिक्कम्म अनन्त
 20 विञ्जाण ति विञ्जाणञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ आकासा-
 नञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च आकासानञ्चायतनसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती’ ति । अद्वा, भिक्खवे, अमठो अमायावी
 ‘साधू’ ति भासित अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य, ‘साधू’ ति भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरूपासेय्य ।

25

- ७ “यत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च विञ्जाणञ्चायतनसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्वा
 ते त्रायस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना’
 ति वदामि । ‘कत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, के च विञ्जाणञ्चायतनसञ्ज निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति — अहमेत न

II 212

जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो — 'इधावुसो, भिक्खु सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च विञ्जाणञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 5 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

८. "यत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 10 'कत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति — अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो — 'इधावुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य । 15

R. 4'

९. "यत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च 20 नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति — अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स 25 वचनीयो — 'इधावुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं 30

B. 213

अभिनन्दित्वा अनुभोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।
इमा स्त्रो, भिक्खवे, नव अनुपुव्वविहारसमापत्तियो” ति ।

३. निव्वानसुखमुत्तं

१. एक समय आयस्मा सारिपुत्तो राजगहे विहरति वेळुवने
कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि -
५ “सुखमिदं, आवुसो, निव्वानं । सुखमिदं, आवुसो, निव्वानं” ति ।
एवं वृत्ते आयस्मा उदायो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच - “किं
पनेत्य, आवुसो सारिपुत्त, सुखं यदेत्य नत्थि वेदयितं” ति ?

२. “एतदेव स्वैत्य”, आवुसो, सुखं यदेत्य नत्थि वेदयितं ।
पञ्चमे, आवुसो, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चवसुविञ्जेय्या रूपा
१० इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसहिता रजनीया, सोत्तविञ्जेय्या
सट्ठा ... पे०... धानविञ्जेय्या मन्वा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ...
कायविञ्जेय्या फोटुव्वा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसहिता
रजनीया - इमे स्त्रो, आवुसो, पञ्च कामगुणा । य खो, आवुसो, इमे
पञ्च कामगुणे पटिच्च उप्पज्जति सुखं सोमनस्स, इदं वुच्चतावुसो,
१५ कामसुखं ।

३. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन
विहरतो कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति
आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव
२० आवाधाय, एवमेवस्स ते कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति ।
स्वास्स होति आवाधो । यो सो पन्नावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वृत्तं
भगवता । इमिना पि खो एतं , आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा
सुखं निव्वानं ।

४ “पुन च पर, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारान् वूपसमा
२५ . पे० दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो
इमिना विहारेन विहरतो वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति, स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं

उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते वितक्कसहगता सञ्ज्ञा-
मनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पना-
वुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

R. 11

B.

५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०...
ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना
विहारेण विहरतो पीतिसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव
आवाधाय; एवमेवस्स ते पीतिसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदा-
चरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं 10
वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा
सुखं निब्बानं ।

६. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सुखस्स च पहाणा ... पे०...
चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना
विहारेण विहरतो उपेक्खासहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति, 15
स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य
यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते उपेक्खासहगता सञ्ज्ञामनसिकारा
समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो
दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदि-
तव्वं यथा सुखं निब्बानं । 20

७. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समत्ति-
क्कमा पटिषसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो
आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे,
आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो रूपसहगता सञ्ज्ञा-
मनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, 25
सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते रूपसहगता
सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो
पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

R. 417

८. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं 30
समत्तिकाम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज

115

विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो
 आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
 होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य याव-
 देव आवाधाय; एवमेवस्स ते आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसि-
 5 कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो,
 आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
 परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निव्वानं ।

६. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
 समतिक्कम्म, नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज
 10 विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो
 विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
 होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव
 आवाधाय; एवमेवस्स ते विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा
 समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो
 15 दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन
 वेदितव्वं यथा सुखं निव्वानं ।

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं
 समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स
 चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो आकिञ्चञ्जायतन-
 20 सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आवाधो ।
 सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एव-
 मेवस्स ते आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति ।
 स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं
 भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं
 25 निव्वानं ।

R. 418

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जाना-
 नासञ्जायतनं ममतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
 पञ्जाय चस्म' दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । इमिना पि खो
 एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निव्वानं" ति ।

४. गावीउपमासुतं

B. 216

१. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता
अखेतञ्जू अकुसला विसमे पव्वते चरितुं । तस्सा एवमस्स — ‘यन्नूनाहं
अगतपुव्वं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं,
अपीतपुव्वानि च पानीयानि पिवेय्यं’ ति । सा पुरिमं पादं न सुप्पतिट्ठितं
पतिट्ठापेत्वा पच्छिमं पादं उद्धरेय्य । सा न चेव अगतपुव्वं दिसं गच्छेय्य, 5
न च अखादितपुव्वानि तिणानि खादेय्य, न च अपीतपुव्वानि पानीयानि
पिवेय्य; यस्मिं चस्सा पदेसे’ ठिताय एवमस्स — ‘यन्नूनाहं अगतपुव्वं
चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुव्वानि
च पानीयानि पिवेय्यं’ ति तं च पदेसं न सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं
किस्स हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता 10
अखेतञ्जू अकुसला विसमे पव्वते चरितुं । एवमेव खो, भिक्खवे,
इधेकच्चो भिक्खु वालो अव्यत्तो अखेतञ्जू अकुसलो विविच्चेव कामेहि
विविच्च अकुसलेहि धम्महेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सो तं निमित्तं न आसेवति न भावेति
न बहुलीकरोति न स्वाधिद्वितं अधिद्वति । 15

२. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं वितक्कविचारानं बूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति । सो न सक्कोति
वितक्कविचारानं बूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु ।
तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि 20
धम्महेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरेय्यं’ ति । सो न सक्कोति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरितुं । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु उभतो भट्ठो
उभतो परिहीनो, सेय्यथापि सा गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता अखेतञ्जू
अकुसला विसमे पव्वते चरितुं’ । 25

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या पण्डिता व्यत्ता^३
खेतञ्जू कुसला विसमे पव्वते चरितुं । तस्सा एवमस्स — ‘यन्नूनाहं
अगतपुव्वं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं,

१-१. चस्सा पदे — सी०; पस्सा देसे — स्या०, चस्सा पादे — रो० । २. विहरितु —
सी०, स्या०, रो० । ३. व्यत्ता — सी०, रो० ।

217

अपीतपुव्वानि च पानीयानि पिवेय्यं' ति । सा पुरिमं पादं सुप्पतिट्ठितं
 पतिट्ठापेत्वा पच्छिमं पादं उद्वरेय्य । सा अगतपुव्वं चेव दिसं गच्छेय्य,
 अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्य, अपीतपुव्वानि च पानीयानि
 पिवेय्य । यस्मिं चस्सा पदेसे ठिताय एवमस्स — 'यन्नूनाहं अगतपुव्वं
 5 चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुव्वानि
 च पानीयानि पिवेय्यं' ति तं च पदेसं सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं किस्स
 हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या पण्डिता व्यत्ता खेत्तञ्चू
 कुसला विसमे पव्वते चरितुं । एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चो भिक्खु
 पण्डितो व्यत्तो खेत्तञ्चू कुसलो विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि
 10 धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं
 अधिट्ठाति ।

४. "तस्स एवं होति — 'यन्नूनाहं वितक्कविचारानं वूपसमा
 अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
 15 पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो दुतियं ज्ञानं अनभि-
 हिंसमानो' वितक्कविचारानं वूपसमा दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
 सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं अधिट्ठाति ।

R. 420

५. "तस्स एवं होति — 'यन्नूनाहं पीतिया च विरागा उपेक्खको
 च विहरेय्यं सतो च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेय्यं यं तं अरिया
 20 आचिक्खन्ति — उपेक्खको सतिमा सुखविहारी ति ततिय ज्ञानं उप-
 सम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो ततियं ज्ञानं अनभिहिंसमानो पीतिया च
 विरागा ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति
 भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं अधिट्ठाति ।

६. "तस्स एवं होति — 'यन्नूनाहं सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च
 25 पहाना पुव्वेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खा-
 सतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो चतुत्थं ज्ञानं
 अनभिहिंसमानो सुखस्स च पहाना .. पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं
 अधिट्ठाति ।

७. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
क्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अनन्तसिक्कारा अनन्तो
आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो
आकासानञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
क्कमा ... पे०... आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं 5
निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

B. "

८. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सब्बसो आकासानञ्चायतनं
समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरेय्यं' ति । सो विञ्जाणञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो
आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण- 10
ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति
बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

९. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं
समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं'
ति । सो आकिञ्चञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो 'विञ्जाण- 15
ञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति
स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

१०. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं
समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । 20
सो नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो आकिञ्चञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो
तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

R. 421

११. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । 25
सो सञ्जावेदयितनिरोधं अनभिहिंसमानो सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति ।

१२. "यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु तं तदेव समारपितं तस्मात्पज्जति
पि बुद्धाति पि, तस्स मुदु चित्तं होति कम्मञ्जं । मुदुना कम्मज्जेन
चित्तेन अप्पमाणो समाधि होति सुभावितो । सो अप्पमाणेन समाधिना 30

सुभावितेन यस्स' यस्स' अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं
अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१३. "सो सचे आकङ्खति - 'अनेकविहितं इद्विविधं पच्चनु-
5 भवेय्यं, एको पि हुत्वा बहुधा अस्सं, बहुधा पि हुत्वा एको अस्सं ... पे०...
याव ग्रहल्लोका पि कायेन वसं वत्तेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१४. "सो सचे आकङ्खति - दिव्वाय सोतधातुया ... पे०... सति
सति आयतने ।

10 १५. "सो सचे आकङ्खति - 'परसत्तानं परपुगलानं चेतसा
चेतो परिच्च पजानेय्यं, सरागं वा चित्तं सरागं चित्तं ति पजानेय्यं, वीत-
रागं वा चित्तं वीतरागं चित्तं ति पजानेय्यं, सदोसं वा चित्तं सदोसं चित्तं
ति पजानेय्यं, वीतदोसं वा चित्तं वीतदोसं चित्तं ति पजानेय्यं, समोहं
वा चित्तं समोहं चित्तं ति पजानेय्यं, वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्खित्तं वा
15 चित्तं ... विविक्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं
... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ...
असमाहितं वा चित्तं .. विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं
अविमुत्तं चित्तं ति पजानेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति
सति सति आयतने ।

20 १६. "सो सचे आकङ्खति - 'अनेकविहितं पुब्बेविनासं अनुस्स-
रेय्यं, सेय्ययीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साका-
सउदेसं अनेकविहितं पुब्बेविनासं अनुस्सरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१७. "सो सचे आकङ्खति - 'दिव्वेन चक्खुना विसुद्धे
25 अतिक्कन्तमानुसकेन .. पे० यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं' ति, तत्र
तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१८. "सो सचे आकङ्खति - 'आसवानं खया अनासवं चेतो-
विमुत्तिं पज्जाविमुत्तिं दिद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उप

सम्पज्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभन्वतं पापुणाति सति सति आयतने" ति ।

५. ज्ञानसुत्तं

१. "पठमं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; दुतियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; ततियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकासानञ्चाय-तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; विज्झाणञ्चाय-तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकिञ्चञ्जाय-तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; नेवसञ्जानासञ्जायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; सञ्जा-वेदयित्तिनिरोधं^१ पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि" ।

२. "पठमं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्झाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्ति^२ । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्त्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति — 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खार-समथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो^३ विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासो वा तिण-पुरिसरूपके^४ वा मत्तिकापुज्जे वा योग्गं करित्वा, सो अपरेन समयेन

१. पट्ठं - सी०, रो० । २-२. अयं पाठो सी०, रो० पोत्यनेसु नस्ति । ३. पटिट्ठा-पेत्ति - स्पा० । ४. तण्हाक्खयो - सी०, स्पा०, रो० । ५. तिणपुरिसके - सी०, रो० ।

- दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता^१; एवमेव
 १ स्तो, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उप-
 ४ सम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं
 सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मं अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो
 ५ सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनु-
 पत्सति । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मोहि
 चित्तं पटिवापेत्वा अमताय घातुया चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं
 पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
 विरागो निरोधो निव्वानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति ।
 १० नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया
 पञ्चन्न ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ
 ४२४ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'पठमं पाहं, भिक्खवे,
 ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च
 वुत्तं ।
 १५ ३. "दुतियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... ततियं पाहं,
 भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... 'चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय
 आसवानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च
 वुत्तं ? इय, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना
 पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्यङ्गमा अदुक्खमसुख उपेक्खासति-
 २० पारिसुद्धि चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मं अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो
 सुञ्जतो अनत्ततो समनुपत्सति । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय घातुया चित्तं उपसंहरति -
 २५ 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्न ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 ३० "सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-

पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेण समयेन
दूरेपाती^१ च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं ... पे०... अनावत्ति-
धम्मो तस्मा लोका । 'चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं
खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 222

5 R. 425

४. "आकासानञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आस-
वानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासा-
नञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागतं
सञ्ज्ञागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो
गण्डतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो
समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि
चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति — 'एतं सन्तं एतं
पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सङ्गो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापु-
णाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्म-
नन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको
होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

10

15

20

"सैय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेण समयेन
दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति
आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागतं
सञ्ज्ञागतं ... पे०... अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'आकासानञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं,
इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

25

५. “विज्जाणञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय ... पे०...
 आकिञ्चञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी’
 १६ ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे,
 २३ भिक्खु सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समत्तिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति
 ५ आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाघतो परतो पलोकतो
 सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति –
 १० ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सव्वसङ्खारसमयो सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वानं’ ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 १५ “सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
 पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेन समयेन
 दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
 खो, भिक्खवे, भिक्खु सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समत्तिक्कम्म ‘नत्थि
 किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव
 २० तत्थ होति वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्जाणगतं, ते धम्मे
 अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाघतो परतो
 पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं
 पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया
 चित्तं उपसंहरति – ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सव्वसङ्खारसमयो
 २५ सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वानं’ ति ।
 सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं
 पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भा-
 गियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिव्वायी
 अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । ‘आकिञ्चञ्चायतनं पाहं, निस्साय
 ३० आसवानं खयं वदामी’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।
 ६. “इति गो, भिक्खवे, यावता सञ्जासमाप्ति तावता

अञ्जापटिवेधो । यानि च खो इमानि, भिक्खवे, निस्साय^१ द्वे^२
 आयतनानि — नेवसञ्जानासञ्जायतनसमापत्तिं च सञ्जावेदयित-
 निरोधो च, ज्ञायीहेते^३, भिक्खवे, भिक्खूहि^४ समापत्तिकुसलेहि^५
 समापत्तिवुट्ठानकुसलेहि समापज्जित्वा वुट्ठित्वा सम्मा^६ अवखातब्बानी^७
 ति 'वदामी' ति ।

B. 224

5

६. आनन्दसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसिता-
 रामे । तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो
 भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
 पच्चस्सोसुं । आयस्मा आनन्दो एतदवोच —

२. “अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो ! यावञ्चिदं तेन 10
 भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्बाधे ओकासाधि-
 गमो अनुबुद्धो सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिवकमाय
 दुक्खदोमनस्सानं अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छि-
 किरियाय । तदेव नाम चक्खुं^१ भविस्सति ते रूपा तं चायतनं नो
 पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम सोत्तं^२ भविस्सति ते सद्दा तं चायतनं 15
 नो पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम घानं^३ भविस्सति ते गन्धा तं
 चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सा व नाम जिह्वा भविस्सति ते रसा
 तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सो व नाम कायो भविस्सति ते
 फोटुब्बा तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सती” ति ।

R. 427

३. एवं वुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच — 20
 “सञ्जीमेव नु खो, आवुसो आनन्द, तदायतनं नो पटिसंवेदेति उदाहु
 असञ्जी” ति ?

“सञ्जीमेव खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति, नो
 असञ्जी” ति ।

“किसञ्जी पनावुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ?

25

१-१. सी०, रो० पोत्यकेमु गत्थि । २. ज्ञायी सोत्ते — स्या० । ३. ग० पोत्यके
 नत्थि । ४-४. गग्गदक्खत्तातब्बानी — स्या० । ५. भिक्खवो — सी०, रो० । ६. यस्सु-
 सी० । ७. पाणं — सी० ।

४. "इधावुसो, भिक्खु, सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिषसञ्ज्ञानं^१ अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

225 5 ५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म^२ 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

६. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज 10 विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति" ति ।

R. 423 ७. "एकमिदाहं, आवुसो, समयं साकेते विहरामि अञ्जनवने मिगदाये । अय खो, आवुसो, जटिलवासिका^३ भिक्खुनी येनाहं तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठिता खो, आवुसो, जटिलवासिका भिक्खुनी मं एतदवोच - 15 'यायं, भन्ते आनन्द, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-निग्गहवारितगतो^४, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसितत्ता नो परितस्सति । अयं, भन्ते आनन्द, समाधि किम्फलो वुत्तो भगवता' ति ?

२० "एवं वुत्ते, सोहं^५, आवुसो, जटिलवासिक भिक्खुनि एतद-वोचं - 'यायं, भगिनि, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-निग्गहवारितगतो, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसितत्ता नो परितस्सति । अयं, भगिनि, समाधि अञ्जाफलो^६ वुत्तो भगवता' ति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति" ति ।

७. लोकायतिकमुत्तं

१. अय खो द्वे लोकयतिका ब्राह्मणा येन भगवा तेनुपसङ्ग- 25 मिसु; उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदिंसु । सम्मोदनीयं कय

१. अञ्जाण - मी० । २. गमतिररया - मी० । ३. जटिलवासिका - मी०, रो० ।
जटिलवासिका - म्या० । ४. वासितवती - सी०, स्वा०, रो० । ५. अह - मी०, रा० ।
साह - स्वा० । ६. अञ्जे वनी - स्वा० ।

सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो
ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोचुं -

२. “पूरणो, भो गोतम, कस्सपो सब्बञ्जू सब्बदस्सावी
अपरिसेसं जाणदस्सनं पटिजानाति - ‘चरतो च मे तिट्ठतो च सुत्तस्स
च जागरस्स च सततं समितं जाणदस्सनं पच्चुपट्ठितं’ ति । सो 5 B. 226
एवमाह - ‘अहं अनन्तेन जाणेन अनन्तं’ लोकं जानं पस्सं विहरामी’
ति । अयं पि, भो गोतम, निगण्ठो नाटपुत्तो^१ सब्बञ्जू सब्ब- R. 429
दस्सावी अपरिसेसं जाणदस्सनं पटिजानाति - ‘चरतो च मे तिट्ठतो
च सुत्तस्स च जागरस्स च सततं समितं जाणदस्सनं पच्चुपट्ठितं’ ति ।
सो एवमाह - ‘अहं अनन्तेन जाणेन अनन्तं लोकं जानं पस्सं विहरामी’ 10
ति । इमेसं, भो गोतम, उभिन्नं जाणवादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं
विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह^२ को मुसा^३’ ति ?

३. “अलं, ब्राह्मणा ! तिट्ठतेतं - ‘इमेसं उभिन्नं जाण-
वादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह को
मुसा’ ति । धम्मं वो, ब्राह्मणा, देसेस्सामि^४, तं सुणाय, साधुकं मनसि- 15
करोथ; भासिस्सामी^५’ ति । “एवं, भो” ति खो ते ब्राह्मणा भगवतो
पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

४. “सेय्यथापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा चतुद्दिसा ठिता परमेन^६
जवेन, च समन्नागता परमेन च पदवीतिहारेन । ते एवरूपेन जवेन
समन्नागता अस्सु, सेय्यथापि नाम दब्धधम्मा^७ धनुग्गहो सिक्खितो 20
कतहत्यो कतूपासनो लहुकेन असनेन अप्पकसिरेन तिरियं तालच्छायं^८
अतिपातयेय; एवरूपेन च पदवीतिहारेन, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा
समुद्दा पच्छिमो समुद्दो अय पुरत्थिमाय दिसाय ठितो पुरिसो एवं
वदेय्य - ‘अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिस्सामी’ ति । सो अञ्ज-
थेव असितपीतस्त्रायितसायिता^९ अञ्जत्र^{१०} उच्चारपस्सावकम्मा अञ्जत्र 25
निद्दाकिलमथपटिविनोदता वस्ससतायुको वस्ससतजीवी वस्ससतं
गन्त्वा अप्पत्त्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं करेय्य । अथ पच्छिमाय

R. 430

१. अन्तपन्तं - सी० । २. हि - सी०; पि हि - स्या० । ३. नायपुत्तो - मी० ।
४. स्या० पोत्वके नरिय । ५. देगिस्सामि - सी०, स्या०, रो० । ६. परमाय गतिथा च -
सी०, रो०; पुरिसगतिथा च - स्या० । ७. दब्धधम्मा - सी०, स्या०, रो० । ८. ताल-
च्छाति - मी०, स्या०, रो० । ९. अस्सितसायितसायिता - स्या० । १०. अञ्जथेव - सी० ।

दिसाय ... पे०... अथ उत्तराय दिसाय ... अथ दक्खिणाय दिसाय
ठितो पुरिसो एवं वदेय्य - 'अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिस्सामी'
ति । सो अञ्जत्रेव असितपीतखायितसायिता अञ्जत्र उच्चार-
पस्सावकम्मा अञ्जत्र निट्ठाकिलमथपटिविनोदना वस्ससतायुको
27 वस्ससतजीवी वस्ससतं गत्वा अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं
करेय्य । तं किस्स हेतु ? नाहं, ब्राह्मणा, एवरूपाय सन्धावनिकाय
लोकस्स अन्तं ज्ञातेय्यं ददेय्यं पत्तेय्यं' ति वदामि । न चाहं, ब्राह्मणा,
अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं दुक्खस्स अन्तकिरियं वदामि ।

५. "पञ्चमे, ब्राह्मणा, कामगुणा अरियस्स विनये लोको
10 ति वुच्चति । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता
मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; सोतविञ्जेय्या सद्दा ... पे०...
धानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या
फोड्डव्वा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; इमे
लो, ब्राह्मणा, पञ्च कामगुणा अरियस्स विनये लोको ति वुच्चति ।

६. "इव, ब्राह्मणा, भिक्खु विविच्चवेव कामेहि विविच्च
अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स
अन्तमागम्म', लोकस्स अन्ते विहरति' । तमञ्चे एवमाहंसु - 'अयं
पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि,
20 ब्राह्मणा, एवं वदामि - 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो
लोकम्हा' ति ।

R. 431

७. "पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु वितक्कविचारानं धूपसमा
... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्म
25 लोकस्म अन्ते विहरति' । तमञ्चे एवमाहंसु - 'अयं पि लोक-
परियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा,
एवं वदामि - 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा'
ति ।

१. दृश्य - मी०, रो०; दिष्ट्यं - म्या० । २. पत्तेय्य - मी०, रो० । ३. अन्तमागमा -
स्या० । ४. मी०, रो० पक्षेपेभ्यु नलिय ।

८. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति ।

B. ५

९. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति ।

१०. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चत्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

R. 432

८. देवासुरसङ्ग्राममुत्तं

१. “भूतपुब्बं, भिक्षवे, देवासुरसङ्ग्रामो समुपव्यूहो अहोसि । तस्मिं खो पन, भिक्षवे, सङ्ग्रामे असुरा जिनिंसु, देवा पराजयिंसु^१ । पराजिता च, भिक्षवे, देवा अपयिसुथेव^२ उत्तरेनाभिमुत्ता^३, अभियिंसु^४ असुरा । अथ खो, भिक्षवे, देवानं एतदहोसि —

१. समुपव्यूहो — सी०; समुपव्यूहो — रो० । २. पराजयिंसु — गी०, त्या०, रो० ।

३. अपयम्येव — सी०; अपयिस्वेव — रो०; अपयिस्वेव — त्या० । ४. उत्तरेन गुत्ता — गी०; उत्तराभिमुत्ता — त्या० । ५. अभियंसु — सी०; अभियिंसु — त्या० ।

‘अभियन्तेव’ खो असुरा । यन्नून मयं दुतियं पि असुरेहि सङ्गामे-
 य्यामा’ ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, देवा असुरेहि सङ्गामेसुं ।
 दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिं सु, देवा परार्जयिं सु । पराजिता
 च, भिक्खवे, देवा अपरियसुयेव उत्तरेनाभिमुखा, अभियिं सु असुरा ।
 ५ अथ खो, भिक्खवे, देवानं एतदहोसि — ‘अभियन्तेव खो असुरा । यन्नून
 मयं ततियं पि असुरेहि सङ्गामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे,
 देवा असुरेहि सङ्गामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिं सु,
 देवा परार्जयिं सु । पराजिता च, भिक्खवे, देवा भीता देवपुरंयेव
 पर्विसिं सु । देवपुरगतानं च पन, भिक्खवे, देवानं एतदहोसि —
 ३३ १० ‘भीरुत्तानगतेन’ खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
 असुरेही’ ति । असुरानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘भीरुत्तानगतेन
 खो दानि देवा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया’ अम्हेही’ ति ।

२. “भूतपुब्बं, भिक्खवे, देवासुरसङ्गामो समुपव्यूब्धो
 अहोसि । तस्मिं खो पन, भिक्खवे, सङ्गामे देवा जिनिं सु, असुरा
 १५ परार्जयिं सु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा अपरियसुयेव दक्खिणेनाभि-
 मुखा, अभियिं सु देवा । अथ खो, भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि —
 ‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मयं दुतियं पि देवेहि सङ्गामेय्यामा’
 ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा देवेहि सङ्गामेसु । दुतियं पि
 खो, भिक्खवे, देवा जिनिं सु, असुरा परार्जयिं सु । पराजिता च, भिक्खवे,
 २० असुरा अपरियसुयेव दक्खिणेनाभिमुखा, अभियिं सु देवा । अथ खो,
 भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि — ‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मयं
 ततियं पि देवेहि सङ्गामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा
 देवेहि सङ्गामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, देवा जिनिं सु, असुरा
 परार्जयिं सु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा भीता असुरपुरंयेव
 २५ पर्विसिं सु । असुरपुरगतानं च पन, भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि —
 ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
 देवेही’ ति । देवानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘भीरुत्तानगतेन खो
 दानि असुरा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया अम्हेही’ ति ।

३. “एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मिं समये भिक्खु विधिच्चेव

१ अभियन्ते च — गी० । २ देवपुरंयेव — स्या० । ३ भीरुत्तानगतेन — स्या० ।

४ अकरणीय — गी० ।

कामेहि विविच्च अकुसलेहि घम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानाहं एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा’ ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति अकरणीयो मय्हं’ ति ।

४. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु चित्तक्कविचारानं बूप्समा ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... तत्तियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानाहं एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा’ ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति, अकरणीयो मय्हं’ ति ।

५. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु अन्तमकासि मारं, अपदं वधित्वा’ मारचक्खुं अदस्सनं गतो पापिमतो तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

६. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्ज्ञाणं’ ति विञ्ज्ञाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो विञ्ज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु अन्तमकासि मारं, अपदं वधित्वा मारचक्खुं अदस्सनं गतो पापिमतो तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

६. नागमुत्तं

435

१. "यस्मि, भिक्खवे, समये आरब्जकस्स नागस्स गोचर-
पसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलमा^१ पि हत्थिच्छापा पि पुरतो
पुरतो गत्त्वा तिण्णानि छिन्दन्ति, तेन, भिक्खवे, आरब्जको नागो
अट्ठीयति^२ हरायति जिगुच्छति । यस्मि, भिक्खवे, समये आरब्जकस्स

. 231

३ नागस्स गोचरपसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलमा पि हत्थि-
च्छापा पि ओभगोभग्गं साखाभङ्गं खादन्ति, तेन, भिक्खवे, आरब्जको
नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति । यस्मि, भिक्खवे, समये आरब्ज-
कस्स नागस्स ओगाहं उत्तिण्णस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थि-
कलमा पि हत्थिच्छापा पि पुरतो पुरतो गत्त्वा सोण्डाय उदकं
१० आलोलेन्ति^३, तेन, भिक्खवे, आरब्जको नागो अट्ठीयति हरायति
जिगुच्छति । यस्मि, भिक्खवे, समये आरब्जकस्स नागस्स ओगाहा^४
उत्तिण्णस्स^५ हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो^६ गच्छन्ति, तेन, भिक्खवे,
आरब्जको नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति ।

R. 436

२. "तस्मि, भिक्खवे, समये आरब्जकस्स नागस्स एवं होति
१५ - 'अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
कलमेहि हत्थिच्छापेहि । छिन्नग्गानि चैव तिणानि खादामि, ओभगो-
भग्गं च मे साखाभङ्गं खादन्ति^७, आविलानि च पानीयानि पिवामि,
ओगाहा^८ च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो गच्छन्ति ।
यवूनाहं एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरेय्यं^९ ति । सो अपरेन समयेन
२० एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरति, अच्चिन्नग्गानि चैव तिणानि खादति,
ओभगोभग्गं^{१०} चस्स साखाभङ्गं^{११} न^{१२} खादन्ति^{१३}, अनाविलानि च पानी-
यानि पिवति, ओगाहा चस्स उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो कायं उप-
निघंसन्तियो गच्छन्ति । तस्मि, भिक्खवे, समये आरब्जकस्स नागस्स
एवं होति- 'अहं खो पुत्रे आकिण्णो विहरामि हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
२५ कलमेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चैव तिणानि खादि, ओभगोभग्गं
च मे साखाभङ्गं खादि^{१४}, आविलानि च पानीयानि अपायि^{१५}, ओगाहा

१. हत्थिच्छापा - स्था० । २. अट्ठीयति - स्था० । ३. आलोलेन्ति - सी० ।
४. ओगाहं ओगाहस्स - सी०, स्था०, रो० । ५. उपनिघंसन्तियो - स्था० । ६. खादति -
स्था० । ७. ओगाहं - सी०, रो०; ओगाहा पि - स्था० । ८. न ओभगोभग्गं च -
स्था० । ९. यवूनाहं - सी० । १०-११. खादति - स्था० । १२. खादति - स्था० । १३. खादति - स्था० ।

च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो अगमंसु । सोहं
एतरहि एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरामि, अञ्चिन्नगानि चेव तिणानि
खादामि, ओभगोभगं च मे साखाभङ्गं न खादन्ति, अनाविलानि च
पानीयानि पिवामि, ओगाहा च मे उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो कायं
उपनिघंसन्तियो गच्छन्ती' ति । सो सोण्डाय साखाभङ्गं भञ्जित्वा 5
साखाभङ्गेन कायं परिमज्जित्वा' अत्तमनो सोण्डं' संहरति' ।

३. "एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मिं समये भिक्खु आकिण्णो
विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रञ्जा राज-
महामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि, तस्मिं, भिक्खवे, समये
भिक्खुस्स एवं होति - 'अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि भिक्खूहि 10
भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रञ्जा राजमहामत्तेहि तित्थियेहि
तित्थियसावकेहि । यन्नूनाहं एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरेय्यं' ति ।
सो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्खमूलं पव्वतं कन्दरं गिरिगुहं
सुसानं वनपथं अब्भोकासं पलालपुञ्जं । सो अरञ्जगतो वा
रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं आभुजित्वा 15
उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सति उपट्ठपेत्वा । सो अभिज्ज्ञं लोके
पहाय विगताभिज्ज्ञेन चेतसा विहरति, अभिज्ज्ञाय चित्तं परिसोधेति;
व्यापादपदोसं पहाय अब्बापन्नचित्तो विहरति सब्बपाणभूतहितानुकम्पी,
व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति; थीनमिद्धं पहाय विगतथीनमिद्धो
विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्पजानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति; 20
उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्च-
कुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति; विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो
विहरति अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।
सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे
विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेषु सवित्थकं सविचारं 25
विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं
संहरति । वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं
ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं
संहरति । सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्थङ्गमा

B. 292

R. 437

15

20

25

१. परिमदित्वा - सी०, रो० । २-२. कण्डुं संहन्ति - सी०, रो०; कण्डुं संहन्ति -
स्या० । ३. विनिमिद्धं - म० । ४. चेतसा - सी०, स्या० । ५. समतिक्कम्म - सी० ।
४०४-१०

नान्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चा-
 यतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं संहरति । सव्वसो
 आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण-
 5 ज्ञायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
 समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज
 विहरति ... सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञा-
 नासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञा-
 यतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय
 चत्स दिस्वा आसवा परिकल्लीणा होन्ति । सो अत्तमनो सोण्डं
 10 संहरती" ति ।

१०. तपुस्सुत्तं

१. एकं समयं भगवा मल्लेसु^१ विहरति उरुवेलकप्पं नाम
 मल्लानं निगमो । अय खो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
 मादाय उरुवेलकप्पं पिण्डाय पाविसि । उरुवेलकप्पे पिण्डाय चरित्वा
 पच्छामत्तं पिण्डपातपटिकन्तो आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि - "इधेव
 15 ताव त्वं, आनन्द, होहि, यावाहं महावनं अज्झोगाहामि दिवाविहाराया"
 ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि ।
 अय खो भगवा महावनं अज्झोगाहेत्वा अञ्चतरस्मि रुक्खमूले दिवा-
 विहारं निसीदि ।

२. अय गो तपुस्सो गृहपति येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि;
 20 उपमङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निमिद्धो गो तपुस्सो गृहपति आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -
 "मयं, भन्ते आनन्द, गिही कामभोगिनो^२ कामारामा कामरता
 काममम्मुदिता । तेमं नो, भन्ते, अम्हाकं गिहीनं कामभोगीनं कामा-
 रामानं कामरतानं काममम्मुदितानं पपातो विय खायति, यदिदं
 25 नेक्कम्मं । मुनं मेतं, भन्ते, 'इमस्मि धम्मविनये दहरानं दहरानं भिक्खूनं
 नेक्कम्मो चित्तं पक्कन्दति पमीदति गन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं
 ति पस्सतो' । तयिद, भन्ते, इमस्मि धम्मविनये भिक्खूनं बहुना जनेन
 विगमागो, यदिदं नेक्कम्मं" ति ।

१. मल्लेसु - गी०, मल्लेसु - म्हा० । २. कामवांसी - गी०, रो० ।

३. “अतिय खो एतं, गहपति, कथापाभतं भगवन्तं दस्सनाय ।
आयाम, गहपति, येन भगवा तेनुपसङ्कमिस्साम; उपसङ्कमित्वा भगवतो
एतमत्थं आरोचेस्साम । यथा नो भगवा व्याकरिस्सति तथा नं
घारेस्सामा^३” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो तपुस्सो गहपति आयस्मतो आनन्दस्स 5
पच्चस्सोसि ।

४. अय खो आयस्मा आनन्दो तपुस्सेन गहपतिना सद्धि येन
भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 23A

“अयं, भन्ते, तपुस्सो गहपति एवमाह — ‘मयं, भन्ते आनन्द, 10
गिही कामभोगिनो ... तयिदं, भन्ते, इमस्मि धम्मविनये भिक्खून्
बहुना जनेन विसभागो यदिदं नेक्खम्मं’” ति ।

५. “एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द ! मय्हं पि खो, आनन्द,
पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो एतदहोसि — ‘साधु
नेक्खम्मं, साधु पविवेको’ ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मो चित्तं 15
न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो ।
तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे
नेक्खम्मो चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति
एतं सन्तं ति पस्सतो’ ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘कामेसु खो
मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, नेक्खम्मो च आनिसंसो 20
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेक्खम्मो चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ । तस्स
मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं कामेसु आदीनवं दिस्वा तं
बहुलं^१ करेय्यं^२, नेक्खम्मो आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो
पनेतं विज्जति यं मे नेक्खम्मो चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य 25
विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन
कामेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, नेक्खम्मो आनिसंसं अधिगम्म
तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मो चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द,

R. 440

“एवं, भन्ते” ति खो तपुस्सो गहपति आयस्मतो आन पच्चस्सोसि ।

४. अथ खो आयस्मा आनन्दो तपुस्सेन गहपतिना सद्धि भगवा तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एव निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवो

“अयं, भन्ते, तपुस्सो गहपति एवमाह — ‘मयं, भन्ते आ गिही कामभोगिनो ... तयिदं, भन्ते, इमस्मि धम्मविनये भि बहुना जनेन विसभागो यदिदं नेक्खम्मं’” ति ।

५. “एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द ! मय्हं पि खो, आ पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो एतदहोसि — ‘नेक्खम्मं, साधु पविवेको’ ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे । न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्स तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘को नु खो हेतु को पच्चयो, ये नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच एतं सन्तं ति पस्सतो’ ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘कामेसु मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, नेक्खम्मे च आनि अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ । त मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं कामेसु आदीनवं दिस्वा बहुलं^१ करेय्यं^२, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं पनेतं विज्जति यं मे नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठ विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन सम कामेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिग तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसी सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आन

१. तं — रो० । २. तथा करिस्सामा — स्या० । ३-३. बहुली० — सी०, स्या०, रं

७. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरेय्यं सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेय्यं यं तं अरिया आचिक्खन्ति - उपेक्खको सतिमा सुख-विहारी ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'पीतिया खो मे आदीनवो अविट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, निप्पीतिके च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अना- सेवितो । तस्मा मे निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं पीतिया आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, निप्पीतिके आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं', ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे निप्पीतिके चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेण पीतिया आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, निप्पीतिके आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, निप्पीतिके चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स मे पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।

B. 236

R. 442

25

८. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, अदुक्खमसुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स

- दिस्वा तं बहुलमकांसि, विज्जाणञ्चायतने आनिसंसं अधिगम्म
तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, विज्जाणञ्चायतने चित्तं पक्खन्दति
पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं,
आनन्द, सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विज्जाण'
5 ति विज्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द,
इमिना विहारेण विहरतो आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसि-
कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । सेय्यथापि, आनन्द,
सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे आकासा-
नञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति
10 आवाधो ।

११. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'यन्नूनाहं सव्वसो
विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जा-
यतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, आकिञ्चञ्जा-
यतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं
15 सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'को नु खो हेतु
को पच्चयो, येन मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति
न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द,
एतदहोसि — 'विज्जाणञ्चायतने खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च
मे अवहलीयतो, आकिञ्चञ्जायतने च आनिसंसो अनधिगतो, सो
20 च मे अनासेवितो । तस्मा मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न मन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स
मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'सचे सो अहं विज्जाणञ्चायतने आदी-
नवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, आकिञ्चञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म
तमामेवेय्यं, ठानं सो पनेतं विज्जति यं मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं
25 पक्खन्देय्यं पमीदेय्यं मन्तिट्ठेय्यं विमुच्चेय्यं एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो
सो अहं, आनन्द, अपरेण ममयेन विज्जाणञ्चायतने आदीनवं दिस्वा
तं बहुलमकामि, आकिञ्चञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि ।
तस्स मय्हं, आनन्द, आकिञ्चञ्जायतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति
मन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द,
30 सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकि-
ञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना

विहारेण विहरतो विज्ञानञ्चायतनसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे विज्ञानञ्चायतनसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो ।

१२. “तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘यन्नूनाहं सव्वसो 5
आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘को नु खो हेतु को 10
पच्चयो, येन मे नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘आकिञ्चञ्जायतने खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अवहुलीकतो, नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति 15
पस्सतो’ । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं आकिञ्चञ्जायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेण 20
आकिञ्चञ्जायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासिं, नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विह- 25
रामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो ।

B. 240

20 R. 447

30

१३. “तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘यन्नूनाहं नेव-
म०४-११

सञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समतिक्रम्य सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे
चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं
ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु,

5 को पच्चयो, येन मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसी-
दति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं,

आनन्द, एतदहोसि - 'नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने खो मे आदीनवो
अदिट्ठो, सो च मे अवहुलीकतो, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे च आनिसंसो
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे

241

10 चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं
ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं नेव-

सञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, सञ्ज्ञावेद-
यितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्य तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेत्तं विज्जति
यं मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य

15 विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन
समयेन नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि,

८. 440

सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्य तमासेवि । तस्स मय्हं,
आनन्द, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सव्वसो

20 नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समतिक्रम्य सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरामि, पञ्चाय च मे दिस्वा आसवा परिकखयं अगमंभु ।

१४. "भावकीवञ्चाह, आनन्द, इमा नव अनुपुब्बविहार-
समापत्तियो न एवं अनुलोमपटिलोम समापज्जि पि वुट्ठहिं पि, नेव
तावाह, आनन्द, सदेवके लोके समारके सन्नहाके मस्समणघ्राहणिया
25 पजाय मदेवमनुस्साय 'अनुत्तर सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति
पच्चञ्जासि । यतो च खो अहं, आनन्द, इमा नव अनुपुब्बविहार-
समापत्तियो एवं अनुलोमपटिलोम समापज्जि पि वुट्ठहिं पि, अथाहं,
आनन्द, सदेवके लोके समारके सन्नहाके मस्समणघ्राहणिया पजाय
सदेवमनुस्साय 'अनुत्तर सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति पच्चञ्जासि ।
30 आणं च पन मे दस्सन उदपादि - 'अकुप्पा मे चेतोविमुत्ति, अयमन्तिमा
जाति, नत्थि दानि पुनन्मवो' ति ।

महावग्गो चतुत्थो ।

तत्सुद्धानं

द्वे विहारौ^१ च निब्बानं^२, गावी^३ ज्ञानेन पञ्चमं ।‘आनन्दो ब्राह्मणा^४ देवो^५, नागेन तपुस्सेन चा ति ॥५. सामञ्जसवग्गो^६

१. सम्बाधमुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । अथ खो आयस्मा उदायी येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सिद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं 5 कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच —

२. “वुत्तमिदं, आवुसो, पञ्चालचण्डेन देवपुत्तेन —

‘सम्बाधे गतं^७ ओकासं, अविद्धा^८ भूरिमेवसो ।यो ज्ञानमबुज्झि^९ बुद्धो^{१०}, पटिलीननिसमो^{११} मुनी^{१२} ति ॥ 10

“कतमो^{१३}, आवुसो, सम्बाधो, कतमो सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता” ति ?

३. “पञ्चिमे, आवुसो, कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मत्तापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, सोतविञ्जेय्या सट्ठा ... पे०... धानविञ्जेय्या 15 गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोट्ठवा इट्ठा कन्ता मत्तापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, आवुसो, पञ्च कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता ।

४. “इधावुसो, भिक्खु विविज्जेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे 20 ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि” सम्बाधो ।

१. विहारे — स्या० । २. निब्बानं — सी० । ३. गावी — स्या० । ४-५. ब्राह्मणा देवा — सी०, रो०; ब्राह्मणो देवा — स्या० । ६. पञ्चालचण्डो — स्या० । ७. गत — सी० । ८. पविदा — सी०, स्या०, रो० । ९-१०. ज्ञानमनुद्धा बुद्धो — सी०; ज्ञानमनुबुज्झि बुद्धो — स्या० । ११. पटिलीन० — सी० । १२. कतमो नु सो — सी०, रो० । १३. तत्प पत्थि — सी०, रो० ।

० किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य वितक्कविचारा अनिरुद्धा होन्ति, अयमेत्य सम्बाधो ।

५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति सम्बाधो । किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य पीति अनिरुद्धा होति, अयमेत्य सम्बाधो ।

243 ६. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति सम्बाधो । किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य उपेक्खासुखं अनिरुद्धं होति, अयमेत्य सम्बाधो ।

७. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु मुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकामाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति सम्बाधो । किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य रूपसञ्ज्ञा अनिरुद्धा होति, अयमेत्य सम्बाधो ।

८. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु मच्चसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
कम्मा पटिवमञ्जानं अत्थङ्गमा नानत्तमञ्जानं अमनसिकारा 'अनन्तो
20 आकामो' ति आकामानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकामाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति सम्बाधो । किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य आकासा-
नञ्चायतनसञ्ज्ञा अनिरुद्धा होति, अयमेत्य सम्बाधो ।

R 451 25 ९. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु मच्चसो आकासानञ्चायतनं समति-
कम्मा 'अनन्तं विञ्जाण' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति सम्बाधो । किञ्च तस्य सम्बाधो ? यदेव तस्य विञ्जाणञ्चायतनसञ्ज्ञा अनिरुद्धा होति, अयमेत्य सम्बाधो ।

समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

5

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्जा-यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

D. ५.

10

१२. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिवक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

15

२. कायसखिसुत्तं

१. "कायसखि कायसक्खी' ति, आवुसो, बुच्चति । कित्ता-वता नु खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविञ्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता परियायेन ।

20

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ...पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता परियायेन ।

R. 452

४. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्जानं

समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा
'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । यथा
यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । यथा यथा च तदायतनं तथा
तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो,
कायसक्खि वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

३. पञ्जाविमुत्तमुत्तं

१. "पञ्जाविमुत्तो पञ्जाविमुत्तो" ति, आवुसो, वुच्चति ।
कितावता नु खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय च नं पजानाति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्ज्ञा-
नासञ्ज्ञायतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति, पञ्जाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता
निप्परियायेना" ति ।

४. उभतोभागविमुत्तमुत्तं

१. "उभतोभागविमुत्तो उभतोभागविमुत्तो" ति, आवुसो,
वुच्चति । कितावता नु खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो
भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं
कायेन फुसित्वा विहरति, पञ्जाय च नं पजानाति । एत्तावता पि
खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म- सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । यथा यथा च
तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति, पञ्जाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो 5
भगवता निप्परियायेना” ति ।

५. सन्दिट्टिकधम्ममुत्तं

१. “सन्दिट्टिको धम्मो सन्दिट्टिको धम्मो’ ति, आवुसो,
बुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिट्टिको धम्मो वुत्तो
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं 10
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिट्टिको धम्मो
वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

B. 246

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, 15
सन्दिट्टिको धम्मो वुत्तो भगवता निप्परियायेना” ति ।

६. सन्दिट्टिकनिब्वानमुत्तं

१. “सन्दिट्टिकं निब्वानं सन्दिट्टिकं निब्वानं’ ति, आवुसो,
बुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्वानं वुत्तं
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं 20
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्वानं
वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जाना-
नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, 25
आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्वानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

७. निव्वानसुत्तं

१. निव्वानं निव्वानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

८. परिनिव्वानसुत्तं

१. परिनिव्वानं परिनिव्वानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

९. तदङ्गनिव्वानसुत्तं

१. तदङ्गनिव्वानं तदङ्गनिव्वानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. दिट्ठवम्मनिव्वानसुत्तं

१. “दिट्ठवम्मनिव्वानं दिट्ठवम्मनिव्वानं” ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो दिट्ठवम्मनिव्वानं वुत्तं भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, दिट्ठवम्मनिव्वानं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्ज्ञा-
नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि
खो, आवुसो, दिट्ठवम्मनिव्वानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

सामञ्जसवमो पञ्चमो ।

तत्सुद्धानं

सम्भायो^१ कायसक्खि पञ्चा^२, उभतोभागो^३ सन्दिट्ठिका द्वे^४ ।
निव्वानं परिनिव्वानं, तदङ्गदिट्ठवम्मिकेन^५ चा ति^६ ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

१. पञ्चानवमो - मी०, स्पा०, रो० । २-२ पञ्चालो वायसक्खि च - मी०, रो०;
पञ्चानो वामहेनञ्च - स्पा० । ३ उभो - मी०, स्पा०, रो० । ४. द्वे - मी० ।
५-५. म्मिकेना ति - मी० ।

६. खेमवग्गो

१. खेमसुत्तं

१. “खेमं खेमं” ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता” ति ?

B 248

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चवेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

5

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसज्जानासज्जा-यतनं समतिकम्म सज्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पठ्माय चत्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

२. खेमप्पत्तसुत्तं

१. खेमप्पत्तो खेमप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... । 10

३. अमत्तसुत्तं

१. अमत्तं अमत्तं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

४. अमत्तप्पत्तसुत्तं

१. अमत्तप्पत्तो अमत्तप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

५. अभयसुत्तं

१. अभयं अभयं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

६. अभयप्पत्तसुत्तं

१. अभयप्पत्तो अभयप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

७. पस्तद्विसुत्तं

१. पस्तद्वि पस्तद्वी ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... । 15

८. अनुपुव्वपस्सद्धिसुत्तं

१. अनुपुव्वपस्सद्धि अनुपुव्वपस्सद्धी ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

९. निरोधसुत्तं

१. निरोधो निरोधो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. अनुपुव्वनिरोधसुत्तं

१. "अनुपुव्वनिरोधो अनुपुव्वनिरोधो' ति, आवुसो, वुच्चति ।
५ किप्तावता नु खो, आवुसो, अनुपुव्वनिरोधो वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, अनुपुव्वनिरोधो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जा-
१० नासञ्जायतनं समत्तिकम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, अनुपुव्वनिरोधो वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

११. अभव्वसुत्तं

१. "नव, भिक्खवे, धम्मो अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्चिदातु । कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं,
१५ पलासं, इस्सं, मच्छरियं - इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मो अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्चिदातु ।

२. "नव, भिक्खवे, धम्मो पहाय भव्वो अरहत्तं सच्चिदातु । कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं, पलासं, इस्सं, मच्छरियं - इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मो पहाय भव्वो अरहत्तं सच्चिदातु" ति ।

तत्सुद्धानं

खेमो च अमतं चेव, अभयं^१ पस्सद्वियेन^२ च ।

R. 457

निरोधो अनुपुब्बो च^३, धम्मं पहाय भव्वेन चा ति ॥

—०—

७. सतिपट्टानवग्गो

१. सिक्खादुब्बल्यसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खा- 5 दुब्बल्यानि ।

B. 250

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चत्तं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेषु धम्मानु- 10 पस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा- दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चत्तं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

२. नीवरणसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, नीवरणानि । कतमानि पञ्च ? कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, थीनमिद्धनीवरणं^३, उद्धव- 15 कुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च नीवरणानि ।

R. 458

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चत्तं नीवरणानं पहानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य 20 लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेषु धम्मा-

नुपस्ती विहरति आतापी सम्पन्नानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्ञा-
दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं नीवरणानं पहानाय इमे
चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

३. कामगुणसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चक्षु-
विञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया,
सोतविञ्जेय्या सट्ठा ... पे०... धानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वा-
विञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोट्ठव्वा इट्ठा कन्ता मनापा
पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च काम-
गुणा ।
२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं कामगुणानं पहानाय ... पे०...
इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

४. उपादानकलन्यसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, उपादानकलन्या । कतमे पञ्च ?
रूपपादानकलन्यो, वेदनुपादानकलन्यो, सञ्जुपादानकलन्यो, सङ्खार-
पादानकलन्यो, विञ्ज्याणुपादानकलन्यो — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च-
पादानकलन्या ।
२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उपादानकलन्यानं पहानाय
... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

५. औरम्मागियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, औरम्मागियानि संयोजनानि ।
कनमानि पञ्च ? सुक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सोलच्चतपरामासो,
कामच्छन्दो, व्यापादो — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चोरम्मागियानि
संयोजनानि ।
२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं औरम्मागियानं संयोजनानं
पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

६. गतिसुत्तं

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, गतियो । कतमा पञ्च ? निरयो, तिरच्छ्रानयोनि, पेत्तिविसयो, मनुस्सा, देवा - इमा खो, भिक्खवे, पञ्च गतियो ।

२. "इमासं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं गतीनं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्ठाना भावेतब्बा" ति ।

5

७. मच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, मच्छरियानि । कतमानि पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, वम्ममच्छरियं - इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च मच्छरियानि ।

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं मच्छरियानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्ठाना भावेतब्बा" ति ।

B. 252

10

८. उद्धम्भागियसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, उद्धम्भागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्च ? रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्धच्चं, अविज्जा - इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि ।

R. 460

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उद्धम्भागियानं संयोजनानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्ठाना भावेतब्बा" ति ।

11

९. चेतोखीलसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतोखीला । कतमे पञ्च ? इध भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति-आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय^१ पघानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय, अयं पठमो चेतोखीलो ।

20

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मो कङ्खति ... पे०... सङ्खे कङ्खति ... सिक्खाय कङ्खति ... सब्रह्मचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सब्रह्म-
चारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स
५ चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतोखीलो । इमे^१ खो, भिक्खवे, पञ्च चेतोखीला^२ ।

३. "इमेसं, खो, भिक्खवे, पञ्च चेतोखीलानं पधानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा" ति ।

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

461 10

233

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च ?
इष, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो^१
अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो^२ ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो
अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स
१५ चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं षष्ठो
चेतसोविनिबन्धो ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति ... पे०... रूपे अवीतरागो होति ... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा
२० सेय्यमुखं पस्समुखं^३ मिदसुखं अनुयुत्तो विहरति ... अञ्जतरं देव-
निकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा
तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं
चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो
२५ वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

१-१. एवा०, य० पी०के० नरिय । २-२ अवीतच्छन्दो अवीतपेमो अवीत० अवीत०
परिळाहो - एवा०, रो० । ३. सेय्यमुखं - धा० ।

अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पधानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य 5 लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पधानाय इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

सतिपट्टानवग्गो सत्तमो ।

तत्सुद्धानं

सिक्खा नीवरणाकामा^१, खन्धा च ओरम्भागिया गति । 10 R. 462
मच्छेरं^२ उद्धम्भागिया^३ अट्टमं, चेतोखीला^४ विनिबन्धा^५ ति ॥

— ० —

८. सम्मप्पधानवग्गो

१. सिक्खसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खादुब्बल्यानि ।

B. 254

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पधानाय 15 चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पधानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं 20 जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं

१. नीवारणा कामा — स्या० । २. मच्छेरं चैव — सी०, रो०; मच्छरियञ्चैव — स्या० । ३. उद्धम्भागियानं — स्या० । ४-४. चेतोखिल ० — सी०, रो०; चेतोखीलविनिबन्धो — स्या० ।

कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुव्वल्यानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पघाना भावेतव्वा” ति ।

(यथा सतिपट्टानवग्गे तथा सम्मप्पघानवसेन वित्थारेतव्वा ।)

१०. चेतसोविनिवन्धसुत्तं

463 5 १. “पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिवन्धा । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिवन्धा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिवन्धानं पहानाय चत्तारो सम्मप्पघाना भावेतव्वा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, 10 भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय ... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय .. उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्यो-
D 255 15 आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिवन्धानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पघाना भावेतव्वा” ति ।
सम्मप्पघानवग्गो अट्ठमो ।

६. इद्धिपादवग्गो

१. सिक्खसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुव्वल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे० .. सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खादुव्वल्यानि ।

20 २. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुव्वल्यानं पहानाय चत्तारो इद्धिपादा भावेतव्वा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, R 464 निक्खु छन्दममाधिपधानसद्धारममन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-

समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

(यथा सतिपट्टानवग्गे तथा इद्धिपादवसेन वित्थारेतब्बा ।)

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च ?

इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, 5
भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-
समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि- 10
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

इद्धिपादवग्गो नवमो ।

यथेव^१ सतिपट्टाना, पधाना चतुरो पि^२ च^३ ।

चत्तारो इद्धिपादा च^३, तथेव^४ सम्पयोजये^५ ति ॥

B. 256

१०. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 15 R. 465
कतमे नव ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा,
दुक्खे अनत्तसञ्जा, प्हानसञ्जा, विरागसञ्जा – रागस्स, भिक्खवे
अभिञ्जाय इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 20
कतमे नव ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासा-
नञ्चायतनं, विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसञ्जा-

१. चत्तारो – सी०, स्वा० । २. पदे – सी०, स्वा०, रो० । ३. पि – सी०, स्वा०,
रो० । ४. पुरिमेहि च योजये – सी०, रो०; पुरिमेहेतेहि योजये – स्वा० ।

नासञ्जायतनं, सञ्जावेदयितनिरोधो - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे नव धम्मा भावेतव्वा” ति ।

३-२०. “रागस्स भिक्खवे, परिञ्जाय ... पे०... परिक्खयाय
... पे०... पहानाय ... पे०... खयाय ... पे०... वयाय ... पे०... विरागाय
5 ... पे०... निरोधाय ... पे०... चागाय ... पे०... पटिनिस्सग्गाय ... पे०...
इमे नव धम्मा भावेतव्वा” ति ।

२१-३४०. “दोसस्स .. पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उप-
नाहस्स .. मक्खस्स .. पट्ठासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय
... साठेय्यस्स ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ..
10 मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय .. पे० . परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे नव धम्मा भावेतव्वा” ति ।

॥ 466

• रागपेय्याल निद्धितं ।

नवकनिपातो निद्धितो ।

१०. दसकनिपातो

१. आनिसंसवग्गो

१. किमत्थियसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवेने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 257,
R. vol.V, 1

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानिसंसाणी” ति ? 5

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारानिसंसाणी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ?
“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्यो पामोज्जानिसंसो” ति । 10

४. “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?
“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ति ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?
“पीति खो, आनन्द, पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा” ति । 15

६. “पस्सद्धि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?
“पस्सद्धि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” ति । B. 258

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?
“सुखं खो, आनन्द, समाधत्थं समाधानिसंसं” ति । R. 2

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ? 20
“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतज्जाणदस्सनत्थो यथाभूतज्जाणदस्सनानिसंसो” ति ।

९. “यथाभूतज्जाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?

“यथाभूतआणदस्सनं खो, आनन्द, निव्विदाविरागत्यं निव्विदा-
विरागानिसंसं” ति ।

१०. “निव्विदाविरागो पन, भन्ते किमत्थियो किमानिसंसो”
ति ?

५ “निव्विदाविरागो खो, आनन्द, विमुत्तिआणदस्सनत्यो विमुत्ति-
आणदस्सनानिसंसो ।

११. “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसार-
त्यानि अविप्पटिसारानिसंशानि; अविप्पटिसारो पामोज्जत्यो पामोज्जा-
निसंसो; पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं; पीति पस्सद्वत्था पस्सद्वा-
१० निसंसा; पस्सद्वि सुखत्था सुखानिसंसा; मुखं समावत्थं समाधानिसंसं;
समावि यथाभूतआणदस्सनत्यो यथाभूतआणदस्सनानिसंसो; यथाभूत-
आणदस्सनं निव्विदाविरागत्यं निव्विदाविरागानिसंसं; निव्विदा-
विरागो विमुत्तिआणदस्सनत्यो विमुत्तिआणदस्सनानिसंसो । इति
खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुब्बेन अग्गायं परेन्ती” ति ।

२. चेतनाकरणीयसुत्तं

१५ १. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं
— ‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं
सीलवतो सीलसम्पन्नस्स अविप्पटिसारो उप्पज्जति । अविप्पटिसारिस्स,
भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पामोज्जं मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटिसारिस्स पामोज्जं जायति^१ । पमुदितस्स,
२० भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पीति मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति । पीतिमनस्स, भिक्खवे,
न चेतनाय करणीयं — ‘कायो मे पस्सम्मत्तू’ ति । धम्मता एसा,
२५ भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो पस्सम्मति । पस्सद्वकायस्स, भिक्खवे,
न चेतनाय करणीयं — ‘मुखं वेदियामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे,
यं पस्सद्वकायो मुखं वेदियति । मुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं
— ‘चित्तं मे ममाधिगतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं मुखिनो चित्तं
ममाधिगति । ममाहिनस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘यथा-

१-१ अद्विदाय परेन्ती — स्या० । २. उप्पज्जति — जी०, स्या०, रो० ।

भूतं जानामि पस्सामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथाभूतं जानाति पस्सति । यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं — 'निव्विन्दामि विरज्जामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं निव्विन्दति विरज्जति । निव्विघ्नस्स', भिक्खवे, विरत्तस्स न चेतनाय करणीयं — 'विमुत्तिञ्जाण- 5 दस्सनं सच्छिक्करोमी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निव्विघ्नो विरत्तो विमुत्तिञ्जाणदस्सनं सच्छिक्करोति ।

२. "इति खो, भिक्खवे, निव्विदाविरागो विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो; यथाभूतञ्जाणदस्सनं निव्विदाविरागत्यं निव्विदाविरागानिसंसं; समाधि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथा- 10 भूतञ्जाणदस्सनानिसंसो; सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं; पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा; पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा; पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं; अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो; कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति खो, भिक्खवे, धम्मा' धम्मे अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपूरेन्ति अपारा 15 R. 4 पारं गमनाया" ति ।

३. पठमउपनिषत्सु

१. "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं; पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि; 20 पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं; यथाभूतञ्जाणदस्सने असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स 25 B. 260 हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, ख्वसो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका^३ पि न पारिपूरि गच्छति, तन्नो

१. निव्विन्दस्स — सी०, रो० । २. धम्माव — सी०, रो० । ३. पप्पटिका

पि ... फेगु पि ... सारो पि न पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं ।

- ५ २. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं; पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पत्सद्वि; पत्सद्विया सति पत्सद्विसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं; मुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाविम्हि सति नम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतजाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं । सेय्यथा-
- १० पि, भिक्खवे, रक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्ति गच्छति, तत्रो पि ... फेगु पि ... सारो पि पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

४. दुतियउपनिससुत्तं

- २० १. तत्र यो आयस्मा मारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि – “दुस्सीलस्म, आवुत्तो, सीलविपन्नस्म हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे अमति अविप्पटिसारविपन्नस्म हतूपनिस होति .. पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुत्तो, रक्खो साखापलासविपन्नो । तस्म पपटिका पि न पारिपूर्ति गच्छति, तत्रो पि .. फेगु पि ... सारो पि न
- २५ पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव यो, आवुत्तो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्म हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे अमति अविप्पटिसारविपन्नस्म हतूपनिसं होति .. पे० . विमुत्तिजाणदस्सनं ।

- २० २. “सीलवतो, आवुत्तो, सीलसम्पन्नस्म उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे मति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति ... पे०... विमुक्तिज्ञाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्रि गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि पारिपूर्रि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति 5
... पे०... विमुक्तिज्ञाणदस्सनं” ति ।

५. ततियउपनिषत्सुतं

१. तत्र खो आयस्सा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि — “दुस्सी-
लस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अवि-
प्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं;
पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया 10
असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि; पस्सद्धिया असति
पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूप-
निसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतज्ञाणदस्सनं; यथाभूतज्ञाणदस्सने
असति यथाभूतज्ञाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; 15
निव्विदाविरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुक्ति-
ज्ञाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स
पपटिका पि न पारिपूर्रि गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि न
पारिपूर्रि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स
हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसार- 20
विपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुक्तिज्ञाणदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति पामोज्जं; पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्धि; 25
पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं; सुखे सति
सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि
सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतज्ञाण-
दस्सनं; यथाभूतज्ञाणदस्सने सति यथाभूतज्ञाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदा-
विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथा-
पि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्ति
गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव
5 खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटि-
सारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं” ति ।

६. समाधिसुतं

१. अय खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि ... पे०...
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

10 २. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स,
न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
15 ञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न
परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न
20 तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनमञ्जी अस्म, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
ञ्जायतनमञ्जी अस्म, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नामञ्जायतनमञ्जी अस्म, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न
25 परलोके परलोकमञ्जी अस्म; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

३. “यथा कयं पन, भन्ते, मिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्म, न आपस्मि आपो-

सञ्जी अस्स ... न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ?

“इधानन्द, भिक्खु एवंसञ्जी होति - ‘एतं सन्तं एतं णीतं यदिदं सव्वसङ्खारसमथो सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हावखयो विरागो निरोधो निव्वान’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो’ समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

७. सारिपुत्तसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुप-सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोद-नीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच -

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधि-पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाण-ञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेव-सञ्जानासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“सिया, आवुसो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-लाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

३. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“एकमिदाहं, आवुसो आनन्द, समयं इधेव सावत्थियं विहरामि
5 ग्रन्धवनस्मि । तत्त्याहं तथारूपं समाधिं समापज्जि यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अहोसि, न आपस्मि आपोसञ्जी अहोसि, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अहोसि, न वायस्मि वायोसञ्जी अहोसि, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अहोसि, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अहोसि, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्च-
10 ञ्चायतनसञ्जी अहोसि, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जा-
नासञ्चायतनसञ्जी अहोसि, न इधलोके इधलोकसञ्जी अहोसि, न परलोके परलोकसञ्जी अहोसि; सञ्जी च पन अहोसि” ति ।

४. “किंसञ्जी पनायस्मा सारिपुत्तो तस्मिं समये अहोसी” ति ?

15 “भवनिरोधो निव्वानं भवनिरोधो निव्वानं” ति खो मे, आवुसो, अञ्जा व सञ्जा उप्पज्जति अञ्जा व सञ्जा निरुज्जति । सेय्यथा-
पि, आवुसो, सकलिकगिस्स ज्ञायमानस्स अञ्जा व अच्चि उप्पज्जति अञ्जा व अच्चि निरुज्जति; एवमेव खो, आवुसो, ‘भवनिरोधो निव्वानं
R. 10 भवनिरोधो निव्वानं’ ति अञ्जा व सञ्जा उप्पज्जति अञ्जा व सञ्जा
20 निरुज्जति । ‘भवनिरोधो निव्वानं’ ति सञ्जी च पनाहं, आवुसो, तस्मिं समये अहोसि” ति ।

८. ज्ञानसुत्तं

१. “सद्धो च^१, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । तेन तं यद्धं परिपूरेतब्बं — ‘किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा चा’ ति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च
25 होति सीलवा च, एव सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

B. 265

२ “सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहु-
स्सुतो ... पे०... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्मकथिको च,

१. मे आवुसो—स्या०, रो० । २-२. निव्वानं—सी०, रो० । ३. स्या० पोत्यके नस्ति ।

नो च परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं
 देसेति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च विनयघरो ... विनय-
 घरो च, नो च आरब्धको पन्तसेनासनो ... आरब्धको च पन्तसेनासनो,
 नो च चतुन्नं ज्ञानानं अभिचेतसिकानं^१ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकाम-
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ... चतुन्नं च ज्ञानानं अभिचेत- 5
 सिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अक-
 सिरलाभी, नो च आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं
 सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं - 'किन्ताहं
 सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो 10
 च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनयघरो च, आरब्धको च
 पन्तसेनासनो, चतुन्नं च ज्ञानानं अभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं
 निकामलाभी अस्सं अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया
 अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छि-
 कत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । 15

R. 11

३. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्मं देसेति, विनयघरो च, आरब्धको च पन्तसेनासनो, चतुन्नं च
 ज्ञानानं अभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति
 अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति 20
 पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज
 विहरति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
 धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको च होति सब्वाकारपरिपूरो
 वा" ति ।

६. सन्तविमोक्खसुत्तं

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा ... पे०... 25
 सीलवा च, नो च बहुस्सुतो ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्म-
 कथिको च, नो च परिसावचरो^१ ... परिसावचरो च, नो च विसारदो
 परिसाय धम्मं देसेति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च

B. 266

१. अभिचेतसिकानं - सी०, रो० । २. परिसावचरो - सी० ।

- विनयधरो ... विनयधरो च, नो च आरञ्जको पन्तसेनासनो ... आर-
 ञ्जको च पन्तसेनासनो, नो च ये ते सन्ता विमोक्ता^१ अतिक्कम्म रूपे
 आरुप्पा ते कायेन फुसित्वा^२ विहरति ... ये ते सन्ता विमोक्ता अतिक्कम्म
 रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरति, नो च आसवानं खया अना-
 ५ सवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं
 परिपूरेत्तव्वं - 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्म-
 कथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनय-
 धरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता विमोक्ता अतिक्कम्म
 १० रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरेय्यं, आसवानं च खया अनासवं
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा
 उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति ।

२. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 १५ धम्मं देसेति, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता
 विमोक्ता अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरति, आस-
 वानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
 अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो
 होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्त-
 २० पासाविको च होति सब्बाकारपरिपूरो चा" ति ।

१०. विज्जासुतं

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं
 सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेत्तव्वं - 'किन्ताहं
 R. 13 सद्धो च अस्सं सीलवा चा' ति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो
 च होति, सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।
२. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहुस्सुतो
 ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... पे०.१. धम्मकथिको च, नो च
 परिमावचरो .. परिमावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं देसेति
 D 267 .. विसारदो च परिमाय धम्मं देसेति, नो च विनयधरो ... विनयधरो
 १ विमोक्ता - सी०, रो० । २ फुसित्वा - सी० ।

च, नो च अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 नो च दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-
 कम्मूपगे सत्ते पजानाति दिव्वेन च चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
 ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, नो च आसवानं खया ... पे०...
 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति ।
 तेन तं अङ्गं परिपूरेत्त्वं - 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो
 च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं,
 विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं ... यथाकम्मूपगे
 सत्ते पजानेय्यं, आसवानं च खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज
 विहरेय्यं' ति ।

R. 1

10

३. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्मं देसेति, विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 सय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देसं
 अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, दिव्वेन च चक्खुना विसुद्धेन अति-
 क्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, आसवानं च
 खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा
 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।
 इमेहि, खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको
 च होति सब्बाकारपरिपूरो चा" ति ।

20

आनिसंसवग्गो पठमो

तत्सुद्धानं

किमत्थियं चेतना च^१, तयो^२ उपनिसा पि च^३ ।समाधि सारिपुत्तो च, ज्ञानं^३ सन्तेन विज्जया ति ॥

२. नाथवग्गो

१. सेनासनसुत्तं

१. "पञ्चङ्गसमन्नागतो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं
 सेनासनं सेवमानो भजमानो नचिरस्सेव आसवानं खया अनासवं चेतो-

B. 258,
R. 15

१. सील - सी०, स्या०, रो० । २-२. उपनिसा ज्ञानं पञ्चमं - सी०, स्या०,
 रो० । ३. सद्धो - सी०, स्या०, रो० ।

विमुक्तिं पञ्चाविमुक्तिं दिद्वेव यम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उप-
सम्पज्ज विहरेय्य ।

२. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्वो होति; मद्दहति तथागतस्स वोधि – ‘इति
५ पि सो भगवा . पे०.. भगवा’ ति; अप्पावाधो होति अप्पातद्धो, सम-
वेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नातिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय
पधानक्खमाय; असठो होति अमायावी, यथाभूतं अत्तानं आविक्ता
सत्थरि वा विञ्जूसु वा सग्रहचारीसु; आरद्धविरियो विहरति,
अकुसलानं धम्मानं पढानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय; यामवा
१० दब्धपरवकमो अनिकित्तयुरो कुसलेसु धम्मेसु; पञ्जवा होति, उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेदिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “कयं च, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति ?
इध, भिक्खवे, सेनासनं नातिदूरं होति नाच्चासन्नं गमनागमनसम्पन्नं
११ दिवा अप्पाकिण्णं रत्ति अप्पसहं अप्पनिग्घोसं अप्पडंसमकसवातातप-
सिरिसपसम्फस्सं; तस्मि खो पन सेनासने विहरन्तस्स अप्पकसिरेनं
उप्पज्जन्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा;
तस्मि खो पन सेनासने थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुत्सुता आगतागमा
१६ धम्मवरा वित्तवरा मातिकाधरा; ते कालेन कालं उपसङ्कमित्वा
२० परिपुच्छति परिपच्छति – ‘इदं, भन्ते, कयं, इमस्स को अत्थो’ ति; तस्स
ते आमस्मन्तो अविट्ठं चेव विवरन्ति अनुत्तानीकतं च उत्तानि करोन्ति
अनेकविहितेसु च कट्ठाठानियेसु धम्मेसु कट्ठं पटिविनोदेन्ति । एवं
खो, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति । पञ्चङ्गसमन्नागतो
खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं सेनासनं सेवमानो भजमानो
B 209 २५ नचिरस्सेव आमवानं गया . पे० . सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विह-
रेय्या” ति ।

१ अप्पनिग्घ - म्या०, रो० । २ . वायापमरीसपसम्फस्सं - म० ।
३ अप्पनिग्घोले - स्या०, रो० । ४ कट्ठाठानियेसु - स्या०; कट्ठाठानियेसु -
रो० ।

२. पञ्चङ्गसुत्तं

१. “पञ्चङ्गविप्पहीनो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति । कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति, थीनमिद्धं पहीनं होति, उद्धच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना होति । 5 एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खू असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्चाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्ति- 10 आणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “पञ्चङ्गविप्पहीनो खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति ।

“कामच्छन्दो च व्यापादो, थीनमिद्धं च भिक्खुनो । 15

उद्धच्चं विचिकिच्छा च, सब्बसो व न विज्जति ॥

“असेखेन च सीलेन, असेखेन समाधिना । R. 17

विमुत्तिया च सम्पन्नो, आणेन च तथाविधो ॥

“स वे पञ्चङ्गसम्पन्नो, पञ्चं अङ्गे” विवज्जयं ।

इमस्मिं धम्मविनये, केवली इति वुच्चती” ति ॥ 20

३. संयोजनसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, संयोजनानि । कतमानि दस ? पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि, पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ? सक्कायदिट्ठि, त्रिचिकिच्छा, सीलव्वतपरामासो, कामच्छन्दो, व्यापादो — इमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि । 25

२. “कतमानि पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि ? ह्यरागो, अह्यरागो, मानो, उद्धन्वं, अविज्जा - इमानि पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि । इमानि खो, भिक्खवे, दस संयोजनानी” ति ।

४. चेतोखीलसुत्तं

१. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा
५ पञ्च चेतोखीला^१ अप्पहीना पञ्च चेतसोविनिवद्धा असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि^२ ।

२. “कतमस्स पञ्च चेतोखीला अप्पहीना होन्ति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सत्यरि कह्वति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्प-
१० सीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्यरि कह्वति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो अप्पहीनो होति ।

१५ ३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मे कह्वति ... पे०... सद्धे कह्वति ... सिक्खाय कह्वति ... सव्रह्मचारीसु कुपितो होति अनन्तमनो आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सव्रह्मचारीसु कुपितो होति अनन्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति
२० आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पञ्चमो चेतोखीलो अप्पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला अप्पहीना होन्ति ।

४. “कतमस्स पञ्च चेतसोविनिवद्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगत-
२५ पेमो अविगतपिपामो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपेमो अविगत-पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिबन्धो
असमुच्छिन्नो होति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति
... पे०... रूपे अवीतरागो होति... पे०... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा 5
सेय्यसुखं पस्ससुखं मिद्धसुखं अनुयुत्तो विहरति ... अञ्जतरं देवनिकायं
पणिधाय ब्रह्मचरियं चरति — ‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा
ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा’ ति । यो सो,
भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिधाय ब्रह्मचरियं चरति —
‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि 10
देवञ्जतरो वा’ ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सात-
च्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पधानाय, एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो असमुच्छिन्नो होति ।
इमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ।

R. 19

६. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 15
इम पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना,
तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु
धम्मेषु नो वुद्धि ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति 20
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा
असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्का
कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि ।

७. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 25
पञ्च चेतोखीला पहीना पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना, तस्स
या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति वुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु
नो परिहानि ।

८. “कतमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना होन्ति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सत्थारि न कङ्कति न विचिकिञ्छति, अधिमुच्चति 30

B. 272

मम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु मत्थरि न कद्धति न विचि-
किच्चति अधिमुच्चति सम्पसीदति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पवानाय । यस्म चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय
सातच्चाय पवानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो पहीनो होति ।

- ५ ६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं न कद्धति ... पे०.
० मद्धे न कद्धति . भिक्खाय न कद्धति ... सन्नहाचारीसु न कुपितो
होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
सन्नहाचारीसु न कुपितो होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो,
तस्म चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पवानाय । यस्स
१० चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पवानाय, एवमस्सायं
पञ्चमो चेतोखीलो पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना
होन्ति ।

१०. "कतमस्स पञ्च चेतसोविनिवन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो
१५ विगतपिपासो विगतपरिळाहो विगततण्हो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगत-
परिळाहो विगततण्हो, तस्म चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पवानाय । यस्म चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पवा-
नाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिवन्धो सुसमुच्छिन्नो होति ।

- २० ११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये वीतरागो होति
. पे० रूपे वीतरागो होति पे० न यावदत्थं उदरावदेहक
मुञ्जित्वा मेय्यमुख पत्तमुत्तं मिदमुख अनुयुत्तो विहरति, न अञ्जतर
देवनिवाय पणिवाय ब्रह्मचरिय चरति - 'इमिनाह मीलेन वा वतेन वा
तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति । यो
२५ सो, भिक्खवे, भिक्खु न अञ्जतर देवनिकाय पणिवाय पे०. देवञ्ज-
तरो वा ति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पवा-
नाय । यस्म चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पवानाय,
३. २७३ एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिवन्धो सुसमुच्छिन्नो होति । इमस्स
पञ्च चेतसोविनिवन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ।

इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिवन्धा सुसमुच्छिन्ना,
तस्सा या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु
धम्मेषु नो परिहानि ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, वड्ढतेव वण्णेन वड्ढति मण्डलेन वड्ढति आभाय वड्ढति 5
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिवन्धा
सुसमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति वुद्धियेव पाटिकङ्खा
कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

५. अप्पमादसुत्तं

१. “यावता, भिक्खवे, सत्ता अपदा वा द्विपदा वा चतुप्पदा 10
वा बहुप्पदा वा रूपिनो वा अरूपिनो वा सज्जिनो वा असज्जिनो वा
नेवसज्जिनासज्जिनो वा, तथागतो तेसं अगमक्खायति अरहं सम्मा-
सम्बुद्धो; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते
अप्पमादमूलका अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं अगमक्खायति ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, यानि कानिचि जङ्गलानि पाणानं 15
पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधानं गच्छन्ति, हत्थिपदं तेसं
अगमक्खायति, यदिदं महन्तत्तेन; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला
धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं
अगमक्खायति ।

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो 20
सब्बा ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूटो तासं अगमक्खायति;
एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका
अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं अगमक्खायति ।

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि मूलगन्धा, काळानुसारियं 25
तेसं अगमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं
अगमक्खायति ।

D. 274,
R. 22

५. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि सारगन्धा, लोहितचन्दनं तेसं अग्गमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

६. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि पुष्पगन्धा, वस्सिकं तेसं अग्गमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि खुद्दराजानो^१, सव्वे ते रज्जो चक्कवत्तिस्स अनुयन्ता भवन्ति^२, राजा तेसं चक्कवत्ती अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

८. "सेय्यथापि, भिक्खवे, या काचि तारकरूपानं पभा, सव्वा ता चन्दप्पभाय कलं नाग्धन्ति सोळसि, चन्दप्पभा तासं अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

९. "सेय्यथापि, भिक्खवे, सरदसमये विद्धे विगतवलाहके देवे आदिच्चो नमं अब्भुस्सक्कमानो^३ सव्वं आकासेगतं तमगतं अभिविहच्च भासते च तपते च विरोचति च; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

१०. "सेय्यथापि, भिक्खवे, या काचि महानदियो, सेय्यथीदं - गङ्गा, यमुना, अचिरवती, सरभू, मही, सव्वा ता समुद्दङ्गमा समुद्दिन्ना समुद्दपोणा समुद्दपव्वभारा, महासमुद्दो तासं अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सव्वे ते अप्पमादमूलका अप्पमाद-समोसरणा । अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायती^४ ति ।

६. आहुनेय्यसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जक्खेत लोकस्स । कतमे दस ? तयागतो अरह सम्मासम्बुद्धो, पञ्चेकबुद्धो^१, उभतोभागविमुत्तो, पञ्जा-विमुत्तो, कायमक्खि, दिट्ठिप्पत्तो, मद्धाविमुत्तो, सद्धानुसारी, धम्मानुसारी,

१ बुद्दराजानो - सी०, रो०, बुद्दराजा - त्या० । २ वत्तन्ति - म्या० । ३ अब्भु-
स्सक्कमानो - सी०, रो० । ४ पञ्चेकसम्बुद्धो - त्या०, रो० ।

गोत्रभू — इमे खो, भिक्खवे, दस पुग्गला आहुनेय्या ... पे०... अनुत्तरं पुञ्ञक्खेत्तं लोकस्सा” ति ।

७. पठमनाथसुत्तं

१. “सनाया, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा धम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमुत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

B. /

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसान- कल्याणा सात्थं^१ सव्यञ्जनं^२ केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि- 10 वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता^३ वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहु- स्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण- सहायो कल्याणसम्पवङ्को । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को, अयं पि धम्मो नाथकरणो । 15 R.24

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति ... पे०... अनुसासनि, अयं पि धम्मो नाथकरणो । 20

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नह्यचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो सन्नूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नह्यचारीनं ... पे०... अलं कातुं अलं संविधातुं, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

[-

25

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदा- हारो, अभिधम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो^३ । यं पि, भिक्खवे,

१-१. सात्था सव्यञ्जना — सी० । २. धाता — स्या०, रो० । ३. उल्लारपामुज्जो — स्या०, रो० ।

भिक्षु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिवम्मो अभिविनये उल्लार-
पामोज्जो, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

७. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहाणाय, कुमलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा
५ दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु । यं पि, भिक्षवे, भिक्षु
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहाणाय, कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु,
अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

८. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु सन्तुडो होति इतरीतरचीवर-
१० पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि, भिक्षवे,
भिक्षु सन्तुडो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारेन, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

९. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
१५ यं पि, भिक्षवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो
चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो नाथ-
करणो ।

१०. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु पञ्जवा होति उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख-
२० कयगामिनिया । यं पि, भिक्षवे, भिक्षु पञ्जवा होति उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खवक्खय-
गामिनिया, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

“सनाथा, भिक्षवे, विहरथ, मा ग्रनाथा । दुक्खं, भिक्षवे,
ग्रनाथो विहरति । इमे खो, भिक्षवे, दस नाथकरणा धम्मा” ति ।

८. दुत्तिथनायसुत्तं

१. एव मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिक्कम्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्षू ग्रामन्तेसि -
“भिक्षवो” ति । “अदत्ते” ति ते भिक्षू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा
एतदवोच -

२. “सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा धम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा-पदेसु । ‘सीलवा वतायं भिक्खु पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचार-गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा- 5 पदेसू’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 26

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०... 10 दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । ‘बहुस्सुतो वतायं भिक्खु सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, 15 मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण- 20 सहायो कल्याणसम्पवद्धो । ‘कल्याणमित्तो वतायं भिक्खु कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवद्धो’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो 25 नाथकरणो ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासिनि । ‘सुवचो वतायं भिक्खु सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासिनि’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, 30 R. 27

मज्झिमा पि भिक्खू .. नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति ।
तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव
पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं
उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो, तत्रूपायाय
वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं । ‘यानि तानि सब्रह्म-
चारीन उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो वतायं भिक्खु अनलसो,
तत्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं’ ति थेरा पि
नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा
पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स
मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पिय-
समुदाहारो, अभिधम्मो अभिविनये उल्लारपामोज्जो । ‘धम्मकामो वतायं
भिक्खु पियसमुदाहारो, अभिधम्मो अभिविनये उल्लारपामोज्जो’ ति
थेरा पि नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
.. नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पि-
तस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलान धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु ‘आरद्धविरियो वतायं
भिक्खु विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु’
ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
.. नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानु-
कम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा
कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

९ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवर-
पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयमेसज्जपरिक्खारेन । ‘सन्तुट्ठो वतायं

भिक्षु इतरोतरंचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिखारेना' तिं थेरा पि नं भिक्षू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मज्झन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मज्झन्ति । तस्स थेरा-
नुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स वुद्धियेव पाटिकह्वा
कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

B. 279

5

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
'सतिमा वतायं भिक्षु परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि
चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता' ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तव्वं अनु-
सासितव्वं मज्झन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तव्वं
अनुसासितव्वं मज्झन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स
नवानुकम्पितस्स वुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि ।
अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

10

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु पज्जवा होति उदयत्य-
गामिनिया पज्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । 'पज्जवा वतायं भिक्षु उदयत्यगामिनिया पज्जाय
समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया' ति थेरा
पि नं भिक्षू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मज्झन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ...
नवा पि भिक्षू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मज्झन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स
... पे०... नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 29

20

१२. "सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे,
अनाथो विहरति । इमे खो, भिक्खवे, दस नाथकरणा धम्मा" ति ।

१३. इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्षू भगवतो भासितं
अभिनन्दुं ति ।

६. पठमअरियावाससुत्तं

१. "दसंयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आवासिसु वा
आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्षु
पञ्चेंद्रविष्यहीनो होति, छल्लङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो,
पनुण्णपच्चेकसज्जो, समवयसद्वेसनो, अनाविससङ्कप्पो, पंस्सद्धकाय-

सङ्घारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो । इमे खो, भिक्खवे, दस
अरियावासा, ये अरिया आर्वासिणु वा आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति
वा" ति ।

१०. दुतियअरियावाससुत्तं

१. एकं समयं भगवा कुरुसु विहरति कम्मासघम्मं नाम कुट्ठं
निगमो । तत्र खो भगवा भिक्खु आमन्तेसि ... पे०... एतदवोच -

२. "दसयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आर्वासिणु वा
आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
पञ्चङ्गविप्पहीनो होति, छळङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो,
पनुणपञ्चेकसच्चो, समवयसट्ठेसनो, अनाविलसङ्कप्पो, पस्सदकाय-
१० सङ्घारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति,
धीनमिदं पहीनं होति, उदच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना
होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो होति ?
१५ इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा नेव सुमनो होति न दुम्मनो,
उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सहं सुत्वा ... पे०...
धानेन गन्धं धामित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोड्ड्वं
फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय नेव सुमनो होति न दुम्मनो, उपेक्खको
२० विहरति सतो सम्पजानो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो
होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु एकारक्खो होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु सत्तारक्खेन धेतसा समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
एकारक्खो होति ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु चतुरापस्सेनो होति ? इध,
२५ भिक्खवे, भिक्खु सङ्घायेकं पटिसेवति, सङ्घायेकं अधिवासेति, सङ्घायेकं
परिवज्जेति, सङ्घायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु चतुरा-
पस्सेनो होति ।

७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो यानि तानि पयुसमण्णब्राह्मणानं पयुपच्चेक-
सच्चानि, सेय्यथीदं — 'सस्सतो लोको' ति वा, 'असस्सतो लोको' ति वा,
'अन्तवा लोको' ति वा, 'अनन्तवा लोको' ति वा, 'तं जीवं तं सरीरं' ति
वा, 'अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं' ति वा, 'होति तथागतो परं मरणा' ति
वा, 'न होति तथागतो परं मरणा' ति वा, 'होति च न च होति तथागतो
परं मरणा' ति वा, 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा' ति वा,
सब्बानि तानि नुण्णानि होन्ति पनुण्णानि चत्तानि यन्तानि मुत्तानि पही-
नानि पटिनिस्सट्ठानि । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो
होति ।

10

८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खुनो कामेसना पहीना होति, भवेसना पहीना होति, ब्रह्म-
चरियेसना पटिप्पस्सट्ठा । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो
होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनाविलसङ्कप्पो होति ? इध, 15
भिक्खवे, भिक्खुनो कामसङ्कप्पो पहीनो होति, व्यापादसङ्कप्पो पहीनो
होति, विहिंसासङ्कप्पो पहीनो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अना-
विलसङ्कप्पो होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पस्सदकायसङ्कारो होति ? इध, 20
भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव
सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धि
चतुत्थं ज्ञानं उपसम्मज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
पस्सदकायसङ्कारो होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो होति ? इध, 25
भिक्खवे, भिक्खुनो रागा चित्तं विमुत्तं होति, दोसा चित्तं विमुत्तं होति,
मोहा चित्तं विमुत्तं होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो
होति ।

१२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तपञ्चो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु 'रागो मे पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्थुकतो अन-
भावङ्गतो आर्यति अनुप्पादधम्मो' ति पजानाति, दोसो मे पहीनो ...पे०... 30

‘मोहो मे पहीनो उच्छ्रितमूलो तालावत्युक्तो अनभावद्वृत्तो आर्याति
अनुष्णादधम्मो’ ति पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्त-
पञ्चो होति ।

१३. “ये हि केचि, भिक्खवे, अतीतमद्धानं अरिया अरियावासे”
5 आर्यासिमु, सव्वे ते इमेव दस अरियावासे आर्यासिमु; ये हि केचि, भिक्खवे,
अनागतमद्धानं अरिया अरियावासे आर्यासिस्सन्ति, सव्वे ते इमेव दस
अरियावासे आर्यासिस्सन्ति; ये हि केचि, भिक्खवे, एतरहि अरिया
अरियावासे आवसन्ति, सव्वे ते इमेव दस अरियावासे आवसन्ति । इमे
खो, भिक्खवे, दस अरियावासा, ये अरिया आर्यासिमु वा आवसन्ति वा
10 आर्यासिस्सन्ति वा” ति ।

नायवग्गो^३ दुतियो ।

तत्सुद्धानं

सेनासनं^३ च पञ्चङ्गं^३, संयोजनाखिलेन च ।
अप्यमादो आहुनेय्यो, द्वे नाया द्वे अरियावासा^४ ति ॥

३. महावग्गो

१. सीहनादसुत्तं

१. “सोहो, भिक्खवे, मिगराजा सायन्हसमयं आसया निवसमति ।
आसया निवसमत्वा विजम्भति । विजम्भित्वा समन्ता चतुर्दिस’
- 33 15 अनुविलोकेति । समन्ता चतुर्दिस अनुविलोकेत्वा तिवस्तु सीहनादं
नदति । तिवस्तु सीहनादं नदित्वा गोचराय पक्कमति । तं किस्म
हेतु ? ‘माह खुट्के पाणे विसमगते मद्धानात् आपादेसि’ ति !

२. “सोहो” ति, भिक्खवे, तथागतस्सेतं अविचचनं अरहत्तो
सम्मासम्बुद्धस्स । यं खो, भिक्खवे, तथागतो परिमाय धम्मं देसेति,
20 इदमस्स होति सीहनादस्मि ।

३. “दमयिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलानि, जेहि

१. अरियासिमु - म्या०, टी० । २. नायवरणवग्गो - म्या० । ३-३. सेनासना च
पञ्चा च-स्या०; सेनासना च पञ्चानि ~ टी० । ४. वसेद वा - स्या०; अरियावासेन वा-
टी० । ५. चतुर्दिसा - स्या०, टी० ।

क्लेहि क्षमन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिस्सासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस? इध, भिक्खवे, तथागतो ज्ञातं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्मं तथागतो आसभं 5 ठानं पटिजानाति, परिस्सासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. 'पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं 10 होति, यं बलं आगम्मं तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिस्सासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

५. 'पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सब्बत्थगामिनि' पटिपदं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सब्बत्थगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं 15 बलं आगम्मं तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिस्सासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

६. 'पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकधातु' नानाधातुं लोकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अनेकधातुं नानाधातुं लोकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति 20 ...पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

७. 'पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ...पे०... 25 ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. 'पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ...पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिसमा-
पत्तीनं सङ्किलेसं बोदानं बुद्धानं यथाभूतं पजानाति । यं पि ... पे०...
पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति ... पे०...
ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

5 १०. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं
अनुस्सरति, सेय्ययीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो
चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो
35 तिसं पि जातियो चत्तालीसं^१ पि जातियो पञ्जासं पि जातियो जाति-
सतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके
10 पि विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टविबट्टकप्पे, ‘अमुत्रासि एवंनामो एवगोत्तो
एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो
चुतो अमुत्र उदपादिं; तत्रापसि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो
एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो^२’ ति,
इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि
15 भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्ययीदं —
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं
पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति,
यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

20 ११. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्खन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत्
भोन्तो सत्ता कायदुच्चरित्तेन समन्नागता वचीदुच्चरित्तेन समन्नागता मनो-
दुच्चरित्तेन समन्नागता अरियान उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठि-
25 कम्मममादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायमुच्चरित्तेन समन्नागता
वचीमुच्चरित्तेन समन्नागता मनोमुच्चरित्तेन समन्नागता अरियानं अनुप-
वादका मग्गादिट्ठिका मग्गादिट्ठिकम्मममादाना, ते कायस्स भेदा परं
मरणा मुगतिं मग्गं लोकं उपपन्ना’ ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन

१. चत्तालि — मी०, रो०; चत्तालीस — स्या० । २. इधूपपन्नो — स्या०, रो० ।

अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो दिव्वेने चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु 5 सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१२. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा 10 उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

“इमानि खो, भिक्खवे, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं 15 नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति ।

२. अधिवृत्तिपदसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच —

“ये ते, आनन्द, धम्मा तेसं तेसं अधिवृत्तिपदानं” अभिज्जा 20 सच्छिक्किरियाय संवत्तन्ति, विसारदो अहं, आनन्द, तत्थ^१ पटिजानामि । तेसं तेसं तथा तथा धम्मं देसेतुं यथा यथा पटिपन्नो सन्तं वा अत्थी ति जस्सति, असन्तं वा नत्थी ति जस्सति, हीनं वा हीनं ति जस्सति, पणीतं वा पणीतं ति जस्सति, सउत्तरं वा सउत्तरं ति जस्सति, अनुत्तरं वा अनुत्तरं ति जस्सति; यथा यथा वा पन तं जातेय्यं^२ वा दट्ठेय्यं वा 25 सच्छिक्करेय्यं^३ वा, तथा तथा जस्मति वा दक्खति वा सच्छिक्करिस्सति

B 286

R 37

१. अधिवृत्तिपदान — स्या०, रो० । २. सत्त — सी० । ३-३. = दट्ठेय्यं वा सच्छिक्करेय्यं — सी०, जातयेय्यं वा दट्ठेय्यं वा सच्छिक्करेय्यं — स्या०, ० दट्ठेय्यं वा सच्छिक्करेय्यं — रो० ।

वा' ति ठानमेतं विज्जति । एतदानुत्तरियं, आनन्द, व्याणानं यदिदं
तत्थ तत्थ यथामूतज्जाणं । एतस्मा चाहं, आनन्द, व्याणा अज्जं
ज्जाणं उत्तरितरं वा पणीततरं वा नत्थी ति वदामि ।

२. "दसयिमानि, आनन्द, तथागतस्स तथागतवल्लोनि, येहि
५ वल्लेहि संमन्नागतो तथागतो आसंभं ठानं पटिज्जानाति, परिसामु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस ? इवानन्द, तथागतो ठानं
च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द, तथागतो
ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथामूतं पजानाति, इदम्पानन्द,
तथागतस्स तथागतवल्लं होति, यं वल्लं आगम्म तथागतो आसंभं ठानं
१० पटिज्जानाति, परिसामु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

३. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो अत्तीतानागतपञ्चुप्पन्नानं
कम्मसमादानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो सव्वत्यगामिनि पटिपदं
१५ यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्म-
चक्कं पवत्तेति ।

५. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो अनेकवातुं नानाघातुं लोकं
यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

R. 38 20 ६. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं
यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

७. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो परसत्तानं परपुंगलानं
इन्द्रियपरोपरियेतं यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द
२५ ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधि-
नभापत्तीनं सङ्किलेसं बोधानं बुद्धानं यथामूतं पजानाति । यम्पानन्द
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

९. "पुनं च परं, आनन्द, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं

१. वाह - वी०, सं० ।

अनुस्सरति, सेय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जहेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१०. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

११. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । यम्पानन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदम्पानन्द, 10 तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

“इमानि खो, आनन्द, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि वलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति । 15

३. कायसुतं

१. “अत्थि, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा^१ पहातब्बा । R. 99

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ? इय, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि^२ देसं कायेन । 20 तमेनं अनुविच्च विञ्जू सन्नह्यचारी एवमाहंसु - ‘आयस्मा खो अकुसलं आपन्नो किञ्चि देसं कायेन । साधु वतायस्मा कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेतू’ ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सन्नह्यचारीहि वुच्चमानो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । 25

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ? इय, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि देसं वाचाय । तमेनं D. 200

१. दिस्वा दिस्वा - मी०, स्था०, रो० । २. कंविदेव - सी०, स्था०, रो० ।

वा' ति ठानमेतं विज्जति । एतदानुत्तरियं, आनन्द, आणानं यदिदं
तत्थ तत्थ यथाभूतआणं । एतस्मा चाहं, आनन्द, आणा अञ्जं
आणं उत्तरितरं वा पणीततरं वा नत्थी ति वदामि ।

२. "दसयिमानि, आनन्द, तथागतस्स तथागतवल्लोनि, येहि
५ यल्लेहि समन्नागतो तथागतो आसमं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस ? इवानन्द, तथागतो ठानं
च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द, तथागतो
ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति, इदम्पानन्द,
तथागतस्स तथागतवल्लं होति, यं वल्लं आगम्म तथागतो आसमं ठानं
१० पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

३. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अंतीतानागतपञ्चुप्पन्नानं
कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द
... पे०.. इदम्पानन्द .. पे०.. ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सब्बत्थगामिनिं पटिपदं
१५ यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द .. पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्म-
चक्कं पवत्तेति ।

५ "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अनेकधातुं नानाधातुं लोकं
यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे० .. इदम्पानन्द .. पे०... ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

.38 20

६. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सत्तान नानाधिमुत्तिकतं
यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे० . इदम्पानन्द ... पे०.. ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

७ "पुन च परं, आनन्द, तथागतो परसत्तानं परपुंगलानं
इन्द्रियपरोपरियेत्तं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द .. पे०.. इदम्पानन्द
२५ .. पे०.. ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८ "पुन च पर, आनन्द, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधि-
समापत्तीनं सङ्किलेस वोदानं बुद्धानं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द
. पे० इदम्पानन्द पे० ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

९ "पुन च पर, आनन्द, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं

१. बहं - ही०, १० ।

अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति
साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यम्पानन्द
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१०. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यम्पानन्द 5
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

११. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यम्पानन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदम्पानन्द, 10
तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं
पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

“इमानि खो, आनन्द, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि
बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति । 15

३. कायसुत्तं

१. “अत्थि, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ।
अत्थि, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन । अत्थि, भिक्खवे,
धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा' पहातब्बा ।

R. 39

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ?
इय, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि' देसं कायेन । 20
तमेनं अनुविच्च विञ्जू सन्नह्यचारी एवमाहंसु — ‘आयस्मा खो अकुसलं
आपन्नो किञ्चि देसं कायेन । साधु वतायस्मा कायदुच्चरितं पहाय
कायसुचरितं भावेतू’ ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सन्नह्यचारीहि
वुच्चमानो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति । इमे वुच्चन्ति,
भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । 25

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ?
इय, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि देसं वाचाय । तमेनं

॥ 21/1

अनुविच्च विञ्जू सन्नहाचारी एवमाहसु - 'आयस्मा खो अकुसल
प्रापन्नो किञ्चि देस वाचाय । साधु वतायस्मा वचीदुच्चरित पहाय
वचीमुचरित भावेतू' ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सन्नहाचारीहि
बुद्धमानो वचीदुच्चरित पहाय वचीमुचरित भावेति । इमे वुच्चन्ति,
5 भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातव्वा, नो कायेन ।

४. "कतमे च, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातव्वा नो वाचाय,
पञ्जाय दिस्वा पहातव्वा ? लोभो, भिक्खवे, नेव कायेन पहातव्वो
नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातव्वो । दोसो, भिक्खवे . पे० .
40 मोहो कोधो उपपाहो . मक्खो पल्लासो मच्छरिय, भिक्खवे,
10 नेव कायेन पहातव्व नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातव्व ।

५ "पापिका, भिक्खवे, इस्सा नेव कायेन पहातव्वा नो वाचाय,
पञ्जाय दिस्वा पहातव्वा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका इस्सा ?
इध, भिक्खवे, इज्झति गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा धनेन वा धञ्जेन
वा रजतेन वा जातरूपेन वा । तत्राञ्जतरस्स' दासस्स वा उपवासस्स'
15 वा एव होति - 'अहो वतिमस्स गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा न
इज्जेय्य धनेन वा धञ्जेन वा रजतेन वा जातरूपेन वा' ति । समणो
वा पन ब्राह्मणो वा लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चय-
भेसज्जपरिक्खारान । तत्राञ्जतरस्स समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा एव
होति - 'अहो वत अयमायस्मा न लाभो अस्स चीवरपिण्डपातसेनासन-
20 गिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारान' ति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापिका
इस्सा' ।

६ "पापिका, भिक्खवे, इच्छा नेव कायेन पहातव्वा नो
वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातव्वा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका
इच्छा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सद्धो समानो 'सद्धो ति म जानेय्यु'
23 ति इच्छति, दुस्सीलो समानो 'सीलवा ति म जानेय्यु' ति इच्छति,
अप्पस्सुतो समानो 'बहुस्सुतो ति म जानेय्यु' ति इच्छति, सङ्गणिकारामो
समानो 'पविर्वित्तो ति म जानेय्यु' ति इच्छति, कुसीतो समानो 'आरद्ध-
चिरियो ति म जानेय्यु' ति इच्छति, मुट्ठस्सति समानो 'उपट्ठितस्सती
ति म जानेय्यु' ति इच्छति, असमाहितो समानो 'समाहितो ति म

जानेय्युं' ति इच्छति; दुष्पञ्चो समानो 'पञ्चवा ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; अखीणासवो समानो 'खीणासवो ति मं जानेय्युं' ति इच्छति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापिका इच्छा । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा ।

R. 41

७. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य इरियति^१, दोसो 5
... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो^२ ... मच्छरियं ...
पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियति । सो एवमस्स
वेदितब्बो - 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति,
तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य इरियति; नायमायस्मा तथा
पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो 10
... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा
न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियती' ति ।

८. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य इरियति, दोसो
... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ...
पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियति, सो एवमस्स 15
वेदितब्बो - 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति,
तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य इरियति; तथा अयमायस्मा
पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा
न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियती" ति । 20

४. महाचुन्दसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातिरियं ।
तत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे"
ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्च-
स्सोसुं । आयस्मा महाचुन्दो एतदवोच -

R. 42

"जाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो - 'जानामिमं धम्मं, 25
पस्सामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति,

१. इरियति - स्या० । २. पलासो - स्या०, रो० । ३. भिक्खवो - वी०
स्या०, रो० ।

दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

२. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खु लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

३. "आणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खु लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

४. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो दत्तिदो व समानो अट्ठवादं वदेय्य, अवनो व समानो धनवावादं वदेय्य, अमोगो व समानो भोगवावादं वदेय्य । सो किस्मिच्चिदेव धनकरणीये सम्पन्ने न सक्कुण्ये

उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेनं एवं जानेय्युं
 — 'दलितो व अयमायस्मा समानो अड्डवादं वदेति, अधनो व अयमायस्मा
 समानो धनवावादं वदेति, अभोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं
 वदेति । तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धन-
 करणीये समुप्पन्ने न सक्कोति उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं 5
 वा जातरूपं वा' ति ।

"एवमेव खो, आवुसो, ज्ञाणवादं च भिक्खु वदमानो भावनावादं
 च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
 भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभि-
 भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो 10
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो
 एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो
 लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमा-
 यस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका 15 R, 41
 इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती'
 ति ।

५. "ज्ञाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'जानामिमं धम्मं,
 पस्सामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति,
 दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं 20
 ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स
 वेदितव्वो — 'अयमायस्मा तथा' पजानाति यथा पजानतो लोभो न
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा
 पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
 ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न 25
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

६. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'भावितकायोमिह
 भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो,
 भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ...

दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

२. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

३. "जाणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

४. "सेय्ययापि, आवुसो, पुरिस्सो दत्तिहो व समानो अट्ठवादं वदेय्य, अवनो व समानो धनवावादं वदेय्य, अमोगो व समानो भोगवावादं वदेय्य । सो किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये सम्पुप्पन्ने न सक्कुण्येय्य

उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेनं एवं जानेय्युं
 - 'दलिहो व अयमायस्मा समानो अद्भुवादं वदेति, अधनो व अयमायस्मा
 समानो धनवावादं वदेति, अभोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं
 वदेति । तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धन-
 करणीये समुप्यन्ने न सक्कोति उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं 5
 वा जातरूपं वा' ति ।

"एवमेव खो, आवुसो, जाणवादं च भिक्खु वदमानो भावनावादं
 च - 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
 भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभि-
 भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो 10
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो
 एवमस्स वेदितव्वो - 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो
 लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमा-
 यस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका 15 R. 44
 इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती'
 ति ।

५. "जाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो - 'जानामिमं धम्मं,
 पस्सामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति,
 दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं 20
 ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स
 वेदितव्वी - 'अयमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा
 पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
 ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न 25
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

६. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो - 'भावितकायोमिह
 भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो,
 भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ...

उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
 इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'तथा अयमायस्मा
 पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो
 नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो
 5 न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं
 ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं
 पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

७. "आणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च —
 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
 10 भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभि-
 भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो
 एवमस्स वेदितव्वो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो
 45 न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमा-
 15 यस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
 इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य
 तिट्ठती' ति ।

८. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो अड्ढो व समानो अड्ढवादं
 20 वदेय्य, धनवा व समानो धनवावादं वदेय्य, भोगवा व समानो भोगवावादं
 वदेय्य । सो किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये समुप्पन्ने सक्कुणेय्य उपनीहातु
 धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेनं एवं जानेय्युं — 'अड्ढो
 व अयमायस्मा समानो अड्ढवादं वदेति, धनवा व अयमायस्मा समानो
 धनवावादं वदेति, भोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं वदेति ।
 25 तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये
 समुप्पन्ने ण्वकोति उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा'
 ति; एवमेव खो, आवुसो, आणवादं च भिक्खु वदमानो भावनावादं
 च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
 भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य
 30 तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो

एवमस्स वेदितव्वो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

५. कसिणसुत्तं

१. "दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कतमानि दस ? पयवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं; अप्पोकसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ... वायोकसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ... पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ... ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ... विञ्जाणकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं । इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानी' ति ।

R. 46

६. काळीसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाकच्चानो अवन्तीसु विहरति कुलधरे^१ पवत्ते पव्वते । अथ खो काळी उपासिका कुलधरिका येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो काळी उपासिका कुलधरिका आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच —

D. 294

२. "वुत्तमिदं, भन्ते, भगवता कुमारिपण्हसे —

20

'अत्थस्स पत्ति^२ हृदयस्स सन्ति^३,
जेत्वान सेनं पियसातरूपं ।
एकोहं^४ हायं^५ सुखमनुवोधि^६,
तस्मा जनेन न करोमि सखि^७ ।
सखी^८ न सम्पज्जति केनचि मे' ति ॥

25

१. कुलधरे — मी०, स्या०, रो० । २-२. पत्ति इत्यस्या गति — स्या० ।
३-३. एकोहं हायं — स्या०; एकोहं हायं — रो० । ४. गुणमानुवोधि — स्या० । ५. हायं — मी०, स्या०, रो० । ६. सखी — मी०, स्या०, रो० ।

“इमस्स खो^१, भन्ते, भगवता सहित्तेन भासितस्स कयं वित्तारेन अत्थो दट्ठव्वो^२” ति ?

३. “पथवीकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि, एके समण-
ब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसुं^३ । यावता खो, भगिनि, पथवीकसिण-
५ समापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तदभिञ्जाय भगवा अस्ताद-
मद्दस^४ आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्गजाणदस्सनमद्दस ।
तस्स अस्ताददस्सनहेतु^५ आदीनवदस्सनहेतु निस्सरणदस्सनहेतु मग्गा-
मग्गजाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता होति ।

४. “आपोकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... पे०... तेजो-
१० कसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि .. वायोकसिणसमापत्तिपरमा खो,
भगिनि .. नीलकमिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... पीतकसिण-
समापत्तिपरमा खो, भगिनि .. लोहितकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि
... ओदातकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... आकासकसिणसमा-
पत्तिपरमा खो, भगिनि ... विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि,
१५ एके समणब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसुं । यावता खो, भगिनि,
विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तद-
भिञ्जाय भगवा अस्तादमद्दस आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्ग-
जाणदस्सनमद्दस । तस्स अस्ताददस्सनहेतु आदीनवदस्सनहेतु निस्सरण-
दस्सनहेतु मग्गामग्गजाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता
२० होति । इति खो, भगिनि, यं तं वुत्त भगवता कुमारिण्ह्हेसु -

‘अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति ,

जेत्वान तेनं पियसातरुपं ।

एकेहिं ज्ञाय सुखमनुबोधि ,

तस्मा जनेन न करोमि सखि ।

मखी न मम्पज्जति केनचि मे’ ति ॥

“इमम्म यो, भगिनि, भगवता सहित्तेन भासितस्स एव वित्तारेन अत्थो दट्ठव्वो” ति ।

१. नू गो - खो, स्वा०, रो० । २-३ अयानि० - मी०, स्वा०, रो० ।
४. आदिमद्दस - मी०, स्वा०, रो० । ५ आदिदस्सनहेतु - मी०, स्वा०, रो० ।

७. पठममहापञ्चासुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । अथ खो सम्बहुला भिक्खू पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय सावत्थियं^१ पिण्डाय पविसिंसु^२ । अथ खो तेसं भिक्खून्
एतदहोसि - “अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरितुं; यन्नून
मयं येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यामा”^३
ति ।

२. अथ खो ते भिक्खू येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
आरामो तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
ब्बाजकेहि सद्धि सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं^४ वीतिसारेत्वा
एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो ते भिक्खू ते अञ्जतित्थिया
परिब्बाजका एतदवोचुं -

३. “समणो, आवुसो, गोतमो सावकानं एवं धम्मं देसेति -
'एय तुम्हे, भिक्खवे, सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय'
विहरथा' ति; मयं पि खो, आवुसो, सावकानं एवं धम्मं देसेम - 'एय
तुम्हे, आवुसो, सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय
विहरथा' ति । इध नो, आवुसो, को विसेसो को अधिप्पायो^५ किं
नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा
धम्मदेसनं अनुसासनिया वा अनुसासनि' ति ?

४. अथ खो ते भिक्खू तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
भासितं नेव अभिनन्दिसु नप्पटिक्कोसिसु । अनभिनन्दित्वा अप्पटि-
क्कोसित्वा उट्ठायासना पवकमिंसु - “भगवतो सन्तिके एतस्स भासितस्स
अत्थं आजानिस्सामा” ति ।

५. अथ खो ते भिक्खू सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पञ्चाभत्तं
पिण्डपातपटिक्कन्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू
भगवन्तं एतदवोचुं -

१. सावत्थियं - सी०, रया०, रो० । २. पविसिंसु - रो० । ३. सारणीयं - सी०,
रया०, रो० । ४. अभिञ्जाय अभिञ्जाय - सी०, रया०, रो० । ५. अधिप्पायो - पी०;
अधिप्पायगो - रया०; अधिप्पायगो - रो० ।

६. “इध मयं, भन्ते, पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सार्वल्य पिण्डाय पविमिम्हा । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि - ‘अतिप्पगो खो ताव सार्वल्यं पिण्डाय चरितुं; यन्नून मयं येन अञ्ज-
तित्तियानं परिव्वाजकानं आसमो तेनुपसङ्कमेय्यामा’ ति । अथ खो
5 मयं, भन्ते, येन अञ्जतित्तियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमिम्हा;
उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्तियेहि परिव्वाजकेहि सदि सम्मोदिम्हा ।
सम्मोदनीयं कयं सारणीयं बीतिसारेत्वा एकमत्तं निसीदिम्हा । एकमत्तं
निसिद्धे खो, भन्ते, अञ्जतित्तिया परिव्वाजका अम्हे एतदवोचुं -
‘समणो, आवुसो, गोतमो मावकानं एवं धम्मं देसेति - एय तुम्हे, भिक्खवे,
10 सव्वं धम्मं अभिजानाय, सव्वं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति; मयं पि
खो, आवुसो, मावकानं एवं धम्मं देसेम - एय तुम्हे, आवुसो, सव्वं धम्मं
अभिजानाय, सव्वं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति । इध नो, आवुसो,
को विसेसो को अधिप्पयासो किं नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स
अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा धम्मदेसनं अनुसासनिया वा
15 अनुसार्नि’ ति ?

. 50

“अथ खो मयं, भन्ते, तेसं अञ्जतित्तियानं परिव्वाजकानं
भामितं नेव अभिनन्दिम्हा नप्पटिक्कोसिम्हा । अनभिनन्दित्वा अप्पटि-
क्कोमित्वा उट्ठायामना पक्कमिम्हा - ‘भगवतो सन्तिके एतस्म
भामितस्म अत्यं आजानिस्सामा’” ति ।

- 20 ७. “एवंवादिनो, भिक्खवे, अञ्जतित्तिया परिव्वाजका एवं-
मस्सु वचनीया - ‘एको, आवुसो, पण्हो एको उहेसो एकं वेय्याकरणं,
द्वे पण्हा द्वे उहेमा द्वे वेय्याकरणानि, तयो पण्हा तयो उहेसा तीणि
वेय्याकरणानि, चत्तारो पण्हा चत्तारो उहेमा चत्तारि वेय्याकरणानि,
B. 27 पण्च पण्हा पण्चुहेमा पण्च वेय्याकरणानि, छ पण्हा छ उहेमा छ
25 वेय्याकरणानि, मत्त पण्हा मत्तुहेमा मत्त वेय्याकरणानि, अट्ठ पण्हा
अट्ठुहेमा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पण्हा नवुहेमा नव वेय्याकरणानि,
दस पण्हा दसुहेमा दस वेय्याकरणानि’ ति । एवं पुट्ठा, भिक्खवे, अञ्ज-
तित्तिया परिव्वाजका न’ चेव’ मय्यायिस्सन्ति, उत्तरि’ च’ विघातं
आपज्जिस्सन्ति । तं विस्म हेतु ? यथा त, भिक्खवे, अविमयस्ति ।
30 नाह तं, भिक्खवे, पस्सामि सदेवके लोके नमारके नब्रह्मके नस्समण-

ब्राह्मण्या पजाय सदेवमनुस्साय यो इमेसं पञ्हाणं वेय्याकरणेन चित्तं
आराधेय्य, अञ्जत्र तथागतेन वा तथागतसावकेन वा इतो वा पन
सुत्वा ।

८. “एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं” ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? एकधम्मो, भिक्खवे, भिक्खु सम्मा 5
निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्त-
दस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमस्मि एकधम्मो ? ‘सब्बे सत्ता आहारट्टितिका’ — इमस्मि खो,
भिक्खवे, एकधम्मो भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव 10
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं’
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 51

९. “द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी” ति, इति खो पनेतं
वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, भिक्खवे, धम्मोसु भिक्खु सम्मा 15
निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परि-
यन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमेसु द्वीसु ? नामे च रूपे च — इमेसु खो, भिक्खवे, द्वीसु धम्मोसु
भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
होति । ‘द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं 20
पटिच्च वुत्तं ।

१०. “तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानी” ति,
इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तीसु, भिक्खवे, धम्मोसु
भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्त- 25
करो होति । कतमेसु तीसु ? तीसु वेदनासु — इमेसु खो, भिक्खवे,
तीसु धम्मोसु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा
विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्या-
करणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 30

II. 298

११. “चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी’
 ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चतूसु, भिक्खवे,
 धम्मेषु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्च-
 मानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्ख-
 5 स्सन्तकरो होति । कतमेषु चतूसु ? चतूसु आहारेसु — इमेषु खो,
 भिक्खवे, चतूसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च
 दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा
 चत्तारि वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

10 १२. “पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी’ ति, इति
 खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, भिक्खवे, धम्मेषु
 भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
 सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेषु पञ्चसु ? पञ्चसु उपादानक्खन्धेसु — इमेषु खो,
 15 भिक्खवे, पञ्चसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च
 दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च
 वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. “छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी’ ति, इति खो
 20 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? छसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु
 सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेषु छसु ? छसु अज्जातिकेसु आयतनेसु — इमेषु खो,
 भिक्खवे, छसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 25 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च दिट्ठेव
 धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी’
 ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 53

B 279

१४. “भत्त पञ्हा सत्तुद्देसा भत्त वेय्याकरणानी’ ति, इति खो
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? सत्तसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु
 30 सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा

परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेसु सत्तसु ? सत्तसु विञ्जाणद्वितीसु — इमेसु खो,
 भिक्खवे, सत्तसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च
 दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । 'सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्या- 5
 करणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१५. "अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति खो
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? अट्ठसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो 10
 होति । कतमेसु अट्ठसु ? अट्ठसु लोकधम्मेषु — इमेसु खो, भिक्खवे,
 अट्ठसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो ... पे०... दुक्खस्सन्तकरो
 होति । 'अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं
 इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१६. "नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो 15
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा-
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेसु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु — इमेसु खो, भिक्खवे,
 नवसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा 20
 विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव,
 धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी'
 ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१७. "दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु 25
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेसु दससु ? दससु अकुसलेसु कम्मपथेषु — इमेसु खो,
 भिक्खवे, दससु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च 30

दिदेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्या-
करणानी' ति, इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं" ति ।

८. दुतियमहापञ्हासुत्तं

१ एकं समयं भगवा कजङ्गलायं विहरति वेळुवने । अथ खो
सम्बहुला कजङ्गलका' उपासका येन कजङ्गलिका भिक्खुनी तेनुप-
५ सङ्गमिसु; उपमङ्गमित्वा कजङ्गलिकं भिक्खुनिं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो कजङ्गलका उपासका कजङ्गलिक
भिक्खुनिं एतदवोच -

२. "वृत्तमिदं, अय्ये, भगवता महापञ्हेसु - 'एको पञ्हो एको
उद्देसो एकं वेय्याकरणं, द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानि, तयो पञ्हा
५ १० तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानि, चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि
वेय्याकरणानि, पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानि, छ पञ्हा
छ उद्देसा छ वेय्याकरणानि, सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानि,
अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्या-
करणानि, दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति । इमस्स नु खो,
१५ अय्ये, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स कथं वित्थारेन अत्थो दट्ठव्वो" ति ?

३. "न खो पनेत, आवुसो, भगवतो सम्मुखा सुत सम्मुखा
पटिग्गहितं, न पि मनोभावनीयानं भिक्खून् सम्मुखा सुत सम्मुखा
पटिग्गहितं; अपि च, यथा मेल्य खायति त सुणाय, साधुकं मनसि करोय,
भासिस्सामी" ति । "एवं, अय्ये" ति, खो कजङ्गलका उपासका
२० कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया पञ्चस्सोसु । कजङ्गलिका भिक्खुनी
एतदवोच -

४. "एको पञ्हो एको उद्देसो एक वेय्याकरण' ति, इति खो
पनेत वृत्तं भगवता । किञ्चेत पटिच्च वृत्तं ? एकधम्मे, आवुसो, भिक्खु
सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
२५ परिण्यन्तदस्सावी सम्मदत्थ अभिसमेच्च दिदेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । क्तमस्मि एकधम्मे ? सव्वे सत्ता आहारद्वितिका - इमस्मि
खो, आवुसो, एकधम्मे भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो

सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'एको पञ्हा एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. १८

५. "द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी" ति इति, खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु 5
सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु द्वीसु ? नामे च रूपे च ... पे०... कतमेसु तीसु ? तीसु वेदनासु - इमेसु खो, आवुसो, तीसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी 10
सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R.

६. "चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी" ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चतूसु, आवुसो, 15
धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु चतूसु ? चतूसु सतिपट्ठानेसु - इमेसु खो, आवुसो, चतूसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि 20
वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

७. "पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी" ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु पञ्चसु ? 25
पञ्चसु इन्द्रियेसु ... पे०... कतमेसु छसु ? छसु निस्सरणीयासु घातूसु ... पे०... कतमेसु सत्तसु ? सत्तसु बोज्झङ्गेसु ... पे०... कतमेसु अट्ठसु ? अट्ठसु अरियअट्ठङ्गिकमग्गेसु - इमेसु खो, आवुसो, अट्ठसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं

R. 57

अभिसमेच्च दिट्ठेव घम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'अट्ठ पञ्हा अट्ठहेसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

८. "नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, आवुसो, घम्मेसु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव घम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु — इमेसु खो, आवुसो, नवसु घम्मेसु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव घम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

९. "दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, आवुसो, घम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव घम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु दससु ? दससु कुसलेसु कम्मपयेसु — इमेसु खो, आवुसो, दससु घम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव घम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१०. "इति खो, आवुसो, यं तं वुत्तं भगवता सहित्तेन' भासितामु' महापञ्हासु — 'एको पञ्हो एको उहेसो एकं वेय्याकरणं ... पे०... दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सहित्तेन भासितस्स एव वित्त्यारेन अत्थं आजानामि । आकङ्खमाना च पन तुप्पे, आवुसो, भगवन्तञ्जेव उपसद्धमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याय' । यथा नो नं' भगवा व्याकरोति तथा नं धारेय्याया' ति । "एवं, अय्ये" ति खो कजङ्गलका उपासका कजङ्गलिकाय खो भिक्खुनिया भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना कजङ्गलिकं भिक्खुनि अभिवादेत्वा पदकिञ्चणं क्त्वा येन भगवा तेनुपसद्धमिसु; उपसद्धमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं

१-१. मी०, म्या०, रो० पौत्यवेमु नत्थि । २ पुच्छेय्याय — मी०; परिपुच्छेय्याय — म्या० । ३ मी०, म्या०, १० पौत्यवेमु नत्थि ।

निसिन्ना खो कजङ्गलका उपासका यावतको अहोसि कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया सिद्धि कथासत्त्वापो, तं सत्त्वं भगवतो आरोचेसुं ।

११. “साधु साधु, गहपतयो ! पण्डिता, गहपतयो, कजङ्ग-
लिका भिक्खुनी । महापञ्जा, गहपतयो, कजङ्गलिका भिक्खुनी ।
मं चे' पि तुम्हे, गहपतयो, उपसङ्कमित्वा^१ एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं 5
पि चेत्तं एवमेव व्याकरेय्यं यथा तं कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया व्याकतं ।
एसो चेव तस्स अत्थो । एवं च नं धारेय्याथा” ति । R. "

६. पठमकोसलसुत्तं

१. “यावता, भिक्खवे, कासिकोसला, यावता रज्जो पसेनदिस्स कोसलस्स विजितं^२, राजा तत्थ पसेनदि कोसलो अगमक्खायति ।
रज्जो पि खो, भिक्खवे, पसेनदिस्स कोसलस्स अत्थेव अञ्जयत्तं अत्थि 10
विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

२. “यावता, भिक्खवे, चन्दिमसुरिया परिहरन्ति दिसा भन्ति विरोचमाना^३, ताव सहस्सधा लोको । तस्मिं सहस्सधा लोके सहस्सं चन्दानं सहस्सं सुरियानं सहस्सं सिनेरुपव्वतराजानं सहस्सं जम्बुदीपानं 15
सहस्सं अपरयोयानानं सहस्सं उत्तरकुल्लं सहस्सं पुव्वविदेहानं चत्तारि महासमुदसहस्सानि चत्तारि महाराजसहस्सानि सहस्सं चातुमहाराजि-
कानं सहस्सं तावत्तिसानं सहस्सं यामानं सहस्सं तुसितानं सहस्सं निम्मान-
रतीनं^४ सहस्सं परनिम्मितवसवत्तीनं सहस्सं^५ ब्रह्मलोकानं । यावता,
भिक्खवे, सहस्सी^६ लोकधातु^७, महाब्रह्मा तत्थ अगमक्खायति । महा- 20 R. ८०
ब्रह्मणो पि खो, भिक्खवे, अत्थेव अञ्जयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं
पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं
निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

३. “होति सो, भिक्खवे, समयो यं ग्रयं लोको संवट्टति ।
संवट्टमाने, भिक्खवे, लोके येभ्य्येन सत्ता आभस्सरसंवत्तनिका^८ भवन्ति । 30

१-१. यणे - सी०, स्या०, रो० । २. मं० - गी०, स्या०, रो० । ३. निमित्ते - सी० ।

४. विरोचना - सी० । ५-५. स्या० पोत्रके न भिन्नाति । ६-६. सहस्स० - म्या०, रो० ।

७. सामान्यरतनिका - सी०, म्या०, रो० ।

- ०४ ते तस्य होन्ति मनोमया पीतिभक्ता सयम्पभा अन्तलिखेचरा सुभट्टायिनो
चिरं दीघमद्वानं तिष्ठन्ति । संवदमाने, भिक्खवे, लोके आभस्सरा
देवा अगममखायन्ति । आभस्सरानं पि खो, भिक्खवे, देवानं अत्येव
अञ्जयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरिय-
॥ सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति,
पगेव हीनस्मि ।

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कतमानि दस ?
पयवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्वं अघो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं ; आपो-
कसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ...
१० वायोऽसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ...
पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ...
ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ...
विञ्चाणकसिणमेको सञ्जानाति उद्वं अघो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं ।
इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानि ।

- १५ “एतदगं, भिक्खवे, इमेसं दसन्नं कसिणायतनानं यदिदं विञ्चाण-
कसिणं एको सञ्जानाति उद्वं अघो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं । एवं-
सञ्जिज्जो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंसञ्चीनं पि खो,
R. 61 भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अञ्जयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं,
भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं
१० निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

५. “अट्ठिमानि, भिक्खवे, अभिमायतनानि । कतमानि अट्ठ ?
अज्झत्त रूपमञ्ची एको वहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि सुवण्ण-
दुव्वण्णानि ; ‘तानि अभिमुख्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची होति ।
इदं पठमं अभिमायतनं ।

- २५ “अज्झत्त रूपमञ्ची एको वहिद्धा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि
सुवण्णदुव्वण्णानि, ‘तानि अभिमुख्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची
होति । इदं दुतियं अभिमायतनं ।

- “अज्झत्त अरूपमञ्ची एको वहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि
सुवण्णदुव्वण्णानि, ‘तानि अभिमुख्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची
३० होति । इदं ततियं अभिमायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
अप्पमाणानि सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’
ति, एवंसञ्जी होति । इदं चतुत्थं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति नीलानि
नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । सेय्यथापि नाम उमा- 5
पुप्फं^१ नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नीलनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं
वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नील-
निभासं; एवमेव अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि; ‘तानि अभि-
भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं पञ्चमं अभि- 10
भायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति पीतानि
पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि । सेय्यथापि नाम कणि-
कारपुप्फं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं पीतनिभासं, सेय्यथा वा पन तं
वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं 15
पीतनिभासं; एवमेव अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि; ‘तानि अभि-
भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं छट्ठं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि
लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि । सेय्यथा- 20
पि नाम बन्धुजीवकपुप्फं लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं
लोहितकनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं
लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं लोहितकनिभासं; एवमेव^२
अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि
लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि; ‘तानि 25
अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं सत्तमं
अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि
ओदातवण्णानि ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि । सेय्यथापि
नाम ओमघितारका ओदाता ओदातवण्णा ओदातनिदस्सना ओदात- 30

१. उम्मापुप्फं - नी०, रो०; उम्मापुप्फं - त्या० । २. एवमेव - सी०, त्या०, रो० ।

निभासा, सेय्यथा वा पन तं वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं
 ओदातं ओदातवण्णं ओदातनिदस्सनं ओदातनिभासं; एवमेव अज्झत्तं
 अरूपसज्जी एको बहिद्वा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
 ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि'
 पस्सामी' ति, एवंसज्जी होति । इदं अट्ठमं अभिभायतनं । इमानि
 खो, भिक्खवे, ग्रहं अभिभायतनानि ।

“एतदगं, भिक्खवे, इमेसं अट्ठमं अभिभायतनानं यदिदं अज्झत्तं
 अरूपसज्जी एको बहिद्वा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
 ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि'
 10 पस्सामी' ति, एवंसज्जी होति । एवंसज्जिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति
 सत्ता । एवंसज्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अज्झयत्तं
 अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि
 पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

६. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
 15 दुक्खा पटिपदा दग्धाभिज्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा, सुखा
 पटिपदा दग्धाभिज्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिज्जा — इमा खो,
 भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा ।

“एतदगं, भिक्खवे, इमासं चतस्सन्नं पटिपदानं यदिदं सुखा
 पटिपदा खिप्पाभिज्जा । एवम्पटिपत्ता पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता ।
 20 एवम्पटिपत्तानं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अज्झयत्तं अत्थि
 विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि
 पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

७. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, सज्जा । कतमा चतस्सो ?
 परित्तमेको सज्जानाति, महग्गतमेको सज्जानाति, अप्पमाणमेको
 25 सज्जानाति, 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चवज्जायतनमेको सज्जानाति —
 इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो सज्जा ।

“एतदगं, भिक्खवे, इमासं चतस्सन्नं सज्जानं यदिदं 'नत्थि
 किञ्ची' ति आकिञ्चवज्जायतनमेको सज्जानाति । एवंसज्जिनो पि खो,
 भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंसज्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव
 30 अज्झयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरिय-

सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

८. “एतदग्गं, भिक्खवे, वाहिरकानं दिट्ठिगतानं यदिदं ‘नो चस्सं, नो च मे सिया, न भविस्सामि, न मे भविस्सती’ ति । एवंदिट्ठिनो, भिक्खवे, एतं पाटिकहुं — ‘या चायं भवे’ अप्पटिकुल्यता, सा चस्स न भविस्सति; या चायं भवनिरोधे पाटिकुल्यता, सा चस्स न भविस्सती’ ति । एवंदिट्ठिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंदिट्ठिनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

९. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमत्थविसुद्धिं पञ्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमत्थविसुद्धिं पञ्जापेन्तानं यदिदं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । ते तदभिञ्जाय तस्स सच्छिकिरियाय धम्मं देसेन्ति । एवंवादिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंवादीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

१०. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमदिट्ठधम्मनिव्वानं पञ्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमदिट्ठधम्मनिव्वानं पञ्जापेन्तानं यदिदं छन्नं फस्सायतनानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं विदित्वा अनुपादाविमोक्खो । एवंवादि खो मं, भिक्खवे, एवमक्खायि एके समणब्राह्मणा असता तुच्छा मुसा अभूतेन अवभाचिक्खन्ति — ‘समणो गोतमो न कामानं परिञ्जं पञ्जापेति, न रूपानं परिञ्जं पञ्जापेति, न वेदनानं परिञ्जं पञ्जापेती’ ति । कागानं चाहं, भिक्खवे, परिञ्जं पञ्जापेमि, रूपानं च परिञ्जं पञ्जापेमि, वेदनानं च परिञ्जं पञ्जापेमि, दिट्ठेव धम्मं निच्छातो निव्युतो सीतिभूतो अनुपादापरिनिव्वानं पञ्जापेमि” ति ।

१०. दुतियकोसलसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनायपिण्ड-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन राजा पसेनदि कोसलो उच्चोदिका
निवत्तो होति विजितसङ्ग्रामो लद्धाधिष्णायो । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो येन आरामो तेन पायासि । यावत्तिका यानस्स भूमि, यानेन
५ गत्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व आरामं पाविसि । तेन खो पन
समयेन सम्प्रहुला भिक्खू अम्भोकासे चङ्कमन्ति । अथ खो राजा
पसेनदि कोसलो येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू
एतदवोच -

२. “कहं नु खो, भन्ते, भगवा एतरहि विहरति अरहं
१० सम्मासम्बुद्धो । दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, तं भगवन्तं अरहन्तं सम्मा-
सम्बुद्धं” ति ।

“एसो, महाराज, विहारो संवुतद्वारो । तेन अप्पसद्दो उप-
सङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा अगगळं
आकोटेहि; विवरिस्सति ते भगवा द्वारं” ति ।

३. अथ खो राजा पसेनदि कोसलो येन सो विहारो संवुतद्वारो,
तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा
अगगळं आकोटेसि । विवरि भगवा द्वारं । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो विहारं पविसित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवतो
पादानि भुजेन च परिचुम्भवति पाणीहि च परिसम्वाहति नामं च सावेति -
६६ २० “राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो; राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो” ति ।

४. “कं पन त्वं, महाराज, अत्थवत्तं सम्पस्समानो इमस्मि
मरोरे एवरुपं परमनिपच्चकारं करोसि, मेत्तूपहारं उपदंसेसी” ति ?

५. “कत्तञ्जुतं खो अहं, भन्ते, कत्तवेदितं सम्पस्समानो भगवति
एवरुपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि । भगवा हि,
२५ भन्ते, बहुजनहिताय पटिपत्तो बहुजनमुखाय बहुनो जनस्स अरिये जाये
पत्तिट्ठापिता यदिदं कल्याणवम्मताय कुसलवम्मताय । यं पि, भन्ते,
भगवा बहुजनहिताय पटिपत्तो बहुजनमुखाय बहुनो जनस्स अरिये जाये

पतिद्वापिता यदिदं कल्याणधम्मताय कुसलधम्मताय, इदं^१ पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

६. "पुन च परं, भन्ते, भगवा सीलवा वुद्धसीलो^२ अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो । यं पि, भन्ते, भगवा सीलवा 5 वुद्धसीलो अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

७. "पुन च परं, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्ज- 10 वनपत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । यं पि, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्जवनपत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटि- 15 सेवति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

८. "पुन च परं, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपात- 20 सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

९. "पुन च परं, भन्ते, भगवा आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । यं पि, भन्ते, भगवा 20 आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

१०. "पुन च परं, भन्ते, भगवा यायं कथा अभिसत्त्लेखिका चेतोविवरणसप्पाया^३, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविबेक- 25 कथा असंसगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्चाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपाय^४ कथाय निक्कामलाभी अक्किच्छलाभी अक्कसिरलाभी । यं पि, भन्ते, भगवा यायं कथा अभि-

१. इदं — रो० । २. वुद्धसीलो — स्था०, रो० । ३. चेतोविवरणसप्पाया — स्था० ।

४. एवरूपाया — गी०, रो० ।

सल्लेखिका चेतोविवरणमप्याया, सेय्यथीदं — अपिच्छकथा ... पे०...
विमुत्तिजाणदस्तानकथा, एवरुपाय कथाय निकामलाभी अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी, इदं पि खो ग्रहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति
एवरुपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

११. “पुन च परं, भन्ते, भगवा चतुन्नं ज्ञानानं^१ आभिचेतसि-
कानं^२ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिर-
लाभी । यं पि, भन्ते, भगवा चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्म-
सुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, इदं पि खो
ग्रहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति^३ एवरुपं परमनिपच्चकारं
करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

१२. “पुन च परं, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्स-
रति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो
पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं
पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि
जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्ट-
कप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे — ‘अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो
एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो
अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो
एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपत्तो’
ति । इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।
यं पि, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं —
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे० .. इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं
पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि खो ग्रहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो
भगवति एवरुपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

१३. “पुन च परं, भन्ते, भगवा दिव्वेन चक्खुना त्रिसुद्धेन अति-
कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे
दुग्गण्णे, मुग्गते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत भोन्तो
सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनो-

१. स्या० पायवे नयि । २. अभिचेतमिदान — गी०, रो० । ३. भावती —
स्या० । ४. इयुयवो — स्या०, इयुयवो — रो० ।

दुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टि-
कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुप-
वादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं 5
मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति, इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।
यं पि, भन्ते, भगवा दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्थवसं
सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं 10
उपदंसेमि ।

R. 69

१४. "पुन च परं, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि खो 15
अहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं
करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

B. 311

१५. "हन्द च' दानि मयं, भन्ते, गच्छाम । बहुकिञ्चा मयं
बहुकरणीया" ति ।

"यस्स दानि त्वं, महाराज, कालं मञ्जसी" ति ।

20

अथ खो राजा पसेनदि कोसलो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा
पदकिञ्चणं कत्वा पक्कामी ति ।

महावग्गो वृत्तियो ।

तत्सुद्धानं

सीहाधिवृत्ति^३ कायेन^१, चुन्देन^२ कसिणेन च ।

काळी^४ च^५ द्वे महापञ्हा, कोसलेहि परे दुवे ति ॥

R. 70

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थवेसु नत्थि । २-२. सीहाधिवृत्ति० - सी०. स्या०, रो० ।

३. चन्दो - स्या० । ४-४. कालि - सी०, रो०; काली - स्या० ।

४. उपालिवग्गो

१. उपालिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमिन्त्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच —

२. “कति नु खो, भन्ते, अत्यवसे” पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ?

३. “दस खो, उपालि, अत्यवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं । कतमे दस ? सङ्खसुद्धताय, सङ्खफासुताय, दुम्मङ्कूनं पुग्गलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खूनं फासु-
विहाराय, दिट्ठघम्मिकानं आसवानं संवराय, सम्परायिकानं आसवानं
१० पटिघाताय, अप्पसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय, सद्धम्म-
ट्ठितिया, विनयानुग्गहाय — इमे खो, उपालि, दस अत्यवसे पटिच्च
तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ।

२. पातिमोक्खट्ठपनासुत्तं

J. 312

१. “कति नु खो, भन्ते, पातिमोक्खट्ठपना” ति ?

२. “दस खो, उपालि, पातिमोक्खट्ठपना । कतमे दस ?
१५ पाराजिको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, पाराजिककथा विप्पकता^१
होति, अनुपसम्पन्नो तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, अनुपसम्पन्नकथा
विप्पकता होति, सिक्खं पच्चक्खातको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति,
सिक्खं पच्चक्खातककथा विप्पकता होति, पण्डको तस्सं परिसायं निसिन्नो
होति, पण्डककथा विप्पकता होति, भिक्खुनिदूसको तस्सं परिसायं
२० निसिन्नो होति, भिक्खुनिदूसककथा विप्पकता होति — इमे खो, उपालि,
दस पातिमोक्खट्ठपना” ति ।

R. 71

३. उच्चाहिकासुत्तं

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, वम्महि समन्नागतो भिक्खु उच्चा-
हिकाय सम्मन्नितव्वो” ति ?

१. प.पवनेन — सी० । २. विप्पकथा — श्री० ।

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उव्वाहि-
 काय सम्मन्नितव्वो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा
 होति; पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु
 वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति सुतधरो
 सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियो- 5
 सानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
 वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; उभयानि खो पनस्स पाति-
 मोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुवि-
 निच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; विनये खो पन ठितो होति असंहीरो; 10
 पटिवलो होति उभो अत्तपञ्चत्थिके^१ सञ्जापेतुं पञ्जापेतुं निज्जापेतुं
 पेक्खेतुं पसादेतुं; अधिकरणसमुप्पादवूपसमकुसलो^२ होति — अधिकरणं
 जानाति; अधिकरणसमुदयं जानाति; अधिकरणनिरोधं जानाति;
 अधिकरणनिरोधगामिनि^३ पटिपदं^४ जानाति । इमेहि खो, उपालि, दसहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उव्वाहिकाय सम्मन्नितव्वो” ति । 15

R. 72

४. उपसम्पदासुतं

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना
 उपसम्पादेतव्वं” ति ?

B. 319

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना उप-
 सम्पादेतव्वं । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति,
 पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु 20
 भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति सुतधरो
 सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसान-
 कल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
 वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता^५ वचसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्थारेन 25
 स्वागतं होति सुविभत्तं सुप्पवत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो;

१. अत्तपञ्चत्थिके — सी०, स्या०, रो० । २. ० समुप्पाद-वूपसम० — सी० ।

३-२. ० गामिनीपटिपदं — स्या० । ४. धता — सी०, स्या०, रो० ।

पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरति वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं घम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं घम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिवलो होति अधिचित्ते समादपेतुं; 5 पटिवलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं” ति ।

५. निस्सयसुत्तं

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो” ति ?

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो 10 दातव्वो । कुतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्त्यारेन स्वागतं होति सुविभत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरति वूपकासेतु वा 15 वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं घम्मतो विनोदेतु; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं घम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले ... पे०... अधिचित्ते ... अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो” ति ।

६. सामणेरसुत्तं

B. 311 १. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना 20 सामणरो उपट्ठापेतव्वो” ति ?

२. “दमहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना साम-
णरो उपट्ठापेतव्वो । कुतमेहि दमहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति .. पे०.. समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०.. दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्त्यारेन स्वागतं होति 25 सुविभत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातु वा उपट्ठापेत वा; पटिवलो होति अनभिरति

वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिवलो होति अधिचित्ते समादपेतुं; पटिवलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्ठापेतव्वो” ति ।

5

७. सङ्खभेदसुत्तं

१. “सङ्खभेदो सङ्खभेदो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो भिन्नो होती” ति ?

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अवक्कस्सन्ति अपक्कस्सन्ति^१ आवेनि कम्मनि करोन्ति आवेनि^२ पात्तिमोवक्खं^३ उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, उपालि, सङ्खो भिन्नो होती” ति ।

I

10

11

८. सङ्खसामग्रीसुत्तं

१. “सङ्खसामग्री सङ्खसामग्री” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो समगो होती” ति ?

B.

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं अविनयो ति दीपेन्ति, विनयं विनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन

20

१. अवक्कस्सन्ति — सी०, रो०; पक्कस्सन्ति — स्या० । २-२. आवेनिकपात्तिमोवक्खं —

आविष्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथा-
गतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति ।
ते इमेहि दसहि वत्थूहि न अवकस्सन्ति न अपकस्सन्ति न आवेनि कम्मनि
करोन्ति न आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, उपालि, सद्धो
५ समगो होती' ति ।

६. पठमआनन्दसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच — “सद्धभेदो सद्ध-
भेदो' ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सद्धो भिन्नो
१० होती' ति ?

२. “इघानन्द, भिक्खू अघम्मं घम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो
ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति ... पे०... पञ्जत्तं तथागतेन
अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अवकस्सन्ति
अपकस्सन्ति आवेनि कम्मनि करोन्ति आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति ।
१५ एत्तावता खो, आनन्द, सद्धो भिन्नो होती' ति ।

३. “समगं पन, भन्ते, सद्धं भिन्दित्वा' किं सो पसवती' ति ?
“कप्पट्टिकं', आनन्द, किंविस्सं पसवती' ति ।

“किं पन, भन्ते, कप्पट्टिकं किंविस्सं' ति ?

“कप्पं, आनन्द, निरयम्हि पच्चती ति —

“आपायिको नेरयिको, कप्पट्टो सद्धभेदको ।

यग्गरतो अघम्मट्टो, -योगक्खेमा' पघंसति' ।

सद्धं समगं भिन्दित्वा', कप्प निरयम्हि पच्चती' ति ॥

१०. दुतियआनन्दसुत्तं

१. “मद्धगामग्गी सद्धगामग्गी' ति, भन्ते, वुच्चति ।
वित्तायना नु म्मो, भन्ते, मद्धो समगो होती' ति ?

१. मेवा — गी०, स्या०, रो० । २ कप्पट्टिय — गी०, स्या०, रो० । ३-३ योगक्खेनरो
पघंसि — गी०, स्या०, रो० । ४ मेवान — गी०, स्या०, रो० ।

२. “इधानन्द, भिक्खू अधम्मं अधम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं धम्मो
 ति दीपेन्ति, अविनयं अविनयो ति दीपेन्ति, विनयं विनयो ति दीपेन्ति,
 अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
 भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अना-
 चिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन 5
 आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथा-
 गतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति ।
 ते इमेहि वसहि वत्थूहि न अवकस्सन्ति न अपकस्सन्ति न आवेनि
 कम्मनि करोन्ति न आवेनि पातिमोवखं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो,
 आनन्द, सङ्घो समग्गो होती” ति । 10

३. “भिन्नं पन, भन्ते, सङ्घं समग्गं कत्वा किं सो पसवती” ति ?

“ब्रह्मं, आनन्द, पुञ्जं पसवती” ति ।

“किं पन, भन्ते, ब्रह्मं पुञ्जं” ति ?

“कप्पं, आनन्द, सग्गम्हि मोदती ति —

“सुखा सङ्घस्स सामग्गी, समग्गानं च अनुग्गहो । 15 R. 27

समग्गरतो धम्मद्वो, योगक्खेमा न धंसति ।

सङ्घं समग्गं कत्वान, कप्पं सग्गम्हि मोदती” ति ॥

उपालिवग्गो चतुत्थो ।

तत्सुद्धानं

उपालि ठपना^१ उब्बाहो, उपसम्पदनिस्सया^२ ।

सामणेरो च द्वे भेदा, आनन्देहि^३ परे^४ दुवे ति^५ ॥

—०—

५. अक्कोसवग्गो

१. विवादसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उप- 20
 सङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच —

B. 317

१. ठपन — सी०, रो०; पन — स्या० । २. ० निस्सयेन च — सी०, स्या०, रो० ।

३. आनन्देन — सी० । ४-५. अपरे द्वेति — सी०, रो०; अपरे द्वे — स्या० ।

२. “को नु खो, भन्ते, हेतु को पञ्चयो, येन सङ्घे भण्डनकलह-
विगहविवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ?

३. “इधुपालि, भिक्खू अवम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अवम्मो
ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति,
५ अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथा-
गतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं
८ तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति
१० दीपेन्ति । अयं खो, उपालि, हेतु अयं पञ्चयो, येन सङ्घे भण्डनकलह-
विगहविवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ।

२. पठमविवादमूलमुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दस खो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दस ?
इधुपालि, भिक्खू अवम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अवम्मो ति दीपेन्ति,
१५ अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं
अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं
तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथा-
गतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं
तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति
२० दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । इमानि
खो, उपालि, दस विवादमूलानी” ति ।

३. दुतियविवादमूलमुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दम गो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दम ?
इधुपालि, भिक्खू अनापत्ति आपत्ती ति दीपेन्ति, आपत्ति अनापत्ती
२-३१८ २५ ति दीपेन्ति, लहूकं आपत्ति गदहापत्ती ति दीपेन्ति, गरूकं आपत्ति
नहूपापत्ती ति दीपेन्ति, दुट्ठुत्तं आपत्ति अदुट्ठुत्तापत्ती ति दीपेन्ति,

अदुद्धुल्लं आपत्तिं दुद्धुल्लापत्ती ति दीपेन्ति, सावसेसं आपत्तिं अनव-
सेसापत्ती ति दीपेन्ति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसापत्ती ति दीपेन्ति,
सप्पटिकम्मं आपत्तिं अप्पटिकम्मापत्ती ति दीपेन्ति, अप्पटिकम्मं आपत्तिं
सप्पटिकम्मापत्ती ति दीपेन्ति । इमानि खो, उपालि, दस विवाद-
मूलानी” ति ।

5

४. कुसिनारसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरति बलिहरणे वनसण्डे ।
तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते
भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन पञ्च धम्मे
अज्झत्तं पञ्चवेक्खित्वा पञ्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा परो चोदेतव्वो । 10
कतमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं पञ्चवेक्खितव्वा ? चोदकेन, भिक्खवे,
भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘परिसुद्धकायसमाचारो
नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह कायसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटि-
मंसेन । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्धकायसमाचारो होति परिसुद्धेन कायसमाचारेण 15
समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इह्म ताव
आयस्मा कायिकं सिक्खस्सू’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन
एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘परिसुद्धवचीसमाचारो नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह
वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटिमंसेन । संविज्जति नु 20
खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्ध-
वचीसमाचारो होति परिसुद्धेन वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन
अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इह्म ताव आयस्मा वाचसिकं
सिक्खस्सू’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन 25 R. 80
एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘मेत्तं नु खो मे चित्तं पञ्चुपट्ठितं सन्नह्यचारीसु
अनाघातं । संविज्जति नु खो मे एमो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्तं चित्तं पञ्चुपट्ठितं होति गग्रहाचारीसु अना-

R. 319

घातं, तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इह ताव आयस्मा सव्रह्मचारीसु मेतं चित्तं उपट्ठापेही' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं — 'बहुस्सुतो नु खो म्हे सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपा' मे धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पट्ठिविद्धा । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं^१ सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पट्ठिविद्धा, तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इह ताव आयस्मा आगमं परियापुणस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

- १५ ६. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं — 'उभयानि खो^२ पन^३ मे पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविमत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खुनो उभयानि पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविमत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, 'इदं पनायस्मा, कत्थं वुत्त भगवता' ति, इति पुट्ठो न सम्पायिस्सति^४ । तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इह ताव आयस्मा विनय सिक्खस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो । इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं पञ्चवेक्खितव्वा ।

७. "कतमे पञ्च धम्मा अज्झत्त उपट्ठापेतव्वा ? 'कालेन वक्खामि, नो त्रकालेन, भूतेन वक्खामि, नो अभूतेन; सप्पहेन वक्खामि, नो फण्णेन, अत्यमहितेन वक्खामि, नो अनत्यमहितेन; मेत्तवित्तो वक्खामि, नो दोनन्तरो' ति — इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं उपट्ठापेतव्वा । चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन इमे पञ्च धम्मे

१ परियोसानं — म्या० । २ माया — गो० । ३-३ वुत्ता — गो०, रो०; गो-
स्सो । ४ मत्तापणं — गो०, म्या०, गो० ।

अञ्जत्तं पच्चवेक्खित्वा इमे पञ्च घम्मे अञ्जत्तं उपट्ठापेत्वा' परो चोदेतब्बो' ति ।

५. राजन्तेपुरप्पवेसनसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, राजा महेसिया सद्धि निसिन्नो होति । तत्र भिक्खु पविससि । महेसी वा भिक्खुं दिस्वा सित्तं पातुकरोति, भिक्खु 5 वा महेसिं दिस्वा सित्तं पातुकरोति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'अद्धा इमेसं कत्तं वा करिस्सन्ति वा' ति ! अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा बहुकिच्चो बहुकरणीयो अञ्ज-तरं इत्थि गन्त्वा न सरति — 'सा तेन गम्भं गण्हाति' । तत्थ रञ्जो एवं 10 होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अञ्जतरं रत्तनं नस्सति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि, 15 अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, ततियो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अब्भन्तरा गुरुहमन्ता वहिद्धा सम्भेदं गच्छन्ति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म' 20 ति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे पिता वा पुत्तं पत्थेति पुत्तो वा पितरं पत्थेति । तेसं एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । 25 अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा नीचट्टानियं उच्चे ठाने ठपेति । येसं तं अमनापं तेसं एवं होति — 'राजा नो पव्वजितेन संगट्ठो । सिया

नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, छट्ठो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा उच्चट्टानियं नीचे ठाने ठपेति ।
येसं तं अमनापं तेसं एवं होति -- 'राजा खो पव्वजितेन संसट्ठो । सिया
नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, सत्तमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा अकाले सेनं उय्योजेति । येसं
तं अमनापं तेसं एवं होति -- 'राजा खो पव्वजितेन संसट्ठो । सिया नु
खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, अट्ठमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा काले सेनं उय्योजेत्वा अन्तरा-
मगगतो निवत्तापेति । येसं तं अमनापं तेसं एवं होति -- 'राजा खो
पव्वजितेन संसट्ठो । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म' ति । अयं,
भिक्खवे, नवमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, रज्ज्जो अन्तेपुरं हत्थिसम्महं^१
अस्मसम्महं रथसम्महं^२ रजनीयानि रूपसद्गन्धरसफोटुब्बानि, यानि न
पव्वजितस्से मारुप्पानि^३ । अयं, भिक्खवे, दसमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने । इमे खो, भिक्खवे, दस आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने" ति ।

६. सक्कसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्युस्मि
निग्रोधारामे । अथ खो मम्मद्दूला सक्का^४ उपासका^५ तदद्वेषोसथे येन
भगवा तेनुपमद्धमिमु; उपमद्धमित्वा भगवन्तं अमिवादेत्वा एकमन्तं
निर्सीदिमु । एकमन्तं निमित्ते खो सक्के उपासके भगवा एतदवोच --

२. "अपि नु तुम्हे, मक्का, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथा"
ति ?

३. "अप्पेयदा मय, भन्ते, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसाम,
अप्पेयदा न उपवसामा" ति ।

१-१ हत्थिसम्महं अस्मद अस्मद - सी०, रो०, हत्थिसम्महं अस्मद
० गन्धर्व - रथा० । २-२ रथसम्महं रथसम्महं - सी०, रथा०, रो० । ३-३ मारुप्पानि -

“तेसं वो, सकका, अलाभा तेसं दुल्लद्धं, ये तुम्हे एवं सोकसभये जीविते मरणसभये जीविते अप्पेकदा अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथ ।

“तं किं मज्झथ, सकका, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं अट्ठकहापणं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मज्झथ, सकका, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं कहापणं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं, मज्झथ, सकका, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं द्वे कहापणे निव्विसेय्य ... तयो कहापणे निव्विसेय्य ... चत्तारो कहापणे निव्विसेय्य ... पञ्च कहापणे निव्विसेय्य ... छ कहापणे निव्विसेय्य ... सत्त कहापणे निव्विसेय्य ... अट्ठ कहापणे निव्विसेय्य ... नव कहापणे निव्विसेय्य ... दस कहापणे निव्विसेय्य ... वीस कहापणे निव्विसेय्य ... तिस कहापणे निव्विसेय्य ... चत्तारीस कहापणे निव्विसेय्य ... पञ्चासं कहापणे निव्विसेय्य ... कहापणसत्तं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मज्झथ, सकका, अपि नु सो पुरिसो दिवसे दिवसे कहापणसत्तं कहापणसहस्सं निव्विसमानो लद्धं लद्धं निक्खिपन्तो वत्स-सतायुको वत्ससतजीवी महन्तं भोगक्खन्धं अधिगच्छेय्या” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मज्झथ, सकका, अपि नु सो पुरिसो भोगहेतु भोगनिदानं भोगाधिकरणं एकं वा रत्ति एकं वा दिवसं उपट्ठं वा रत्ति उपट्ठं वा दिवसं एकन्तसुखप्पटिसंवेदी विहरेय्या” ति ?

१. स्या० पोतपके नत्थि । २. अट्ठकहापणे - सी० । ३. अनापज्ज - मी० । ४. धीमत्ति - सी०; धीत - स्या० । ५. तिर्यं - स्या० । ६. चत्तालीसं - सी०, स्या० । ७-७. दिवसे - स्या० । ८. स्या० पोतपके नत्थि । ९. एवन्तायुगपटिसंवेदी - सी०, स्या०, रो० ।

“नो हेतं, भन्ते” ।

“तं किस्स हेतु” ?

“कामा हि, भन्ते, अनिच्चा तुच्छा मुसा मोसवम्मा” ति ।

३. “इव पन वो, सक्का, मम सावको दस वस्सानि अप्पमत्तो

५ आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमानो सतं
पि वस्सानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि वस्ससहस्सानि’ एकन्तसुखप्पटि-
संवेदी विहरेय्य । सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं
वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, दस वस्सानि । इव मम सावको नव
वस्सानि ... अट्ठ वस्सानि ... सत्त वस्सानि ... छ वस्सानि ... पञ्च वस्सानि

१० चत्तारि वस्सानि ... तीणि वस्सानि ... द्वे वस्सानि ... एकं वस्सं अप्पमत्तो
आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमानो सतं
पि वस्सानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि वस्ससहस्सानि एकन्तसुखप्पटि-
संवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं
वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, एकं वस्सं । इव मम सावको दस

१५ मासे अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटि-
पज्जमानो सतं पि वस्मानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि वस्ससहस्सानि
एकन्तसुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी
वा अपण्णकं वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, दस मासा । इव मम
सावको नव मासे ... अट्ठ मासे ... सत्त मासे ... छ मासे ... पञ्च मासे

२० चत्तारो मासे ... तयो मासे ... द्वे मासे ... एकं मासं ... अट्ठमासं अप्पमत्तो
आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमानो सतं
पि वस्सानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि वस्ससहस्सानि एकन्त-
मुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा
अपण्णकं सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, अट्ठमासो । इव मम सावको

२५ दस रत्तिन्दिवे अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं
तथा पटिपज्जमानो सतं पि वस्सानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि
वस्समहस्सानि एकन्तसुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स
सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु,
मग्गा, दम रत्तिन्दिवा । इव मम सावको नव रत्तिन्दिवे ... अट्ठ

३० रत्तिन्दिवे ... सत्त रत्तिन्दिवे ... छ रत्तिन्दिवे ... पञ्च रत्तिन्दिवे ...

चत्तारो रत्तिन्दिवे ... तथो रत्तिन्दिवे ... द्व रत्तिन्दिवे ... एकं रत्तिन्दिवं
अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं तथा पटिपज्ज-
मानो सतं पि वस्सानि सतं पि वस्ससत्तानि सतं पि वस्ससहस्सानि एकन्त-
सुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा
अपण्णकं वा सोतापन्नो । तेसं वो, सक्का, अलाभा तेसं दुल्लब्धं, ये तुम्हे 5
एवं सोकसभये जीविते मरणसभये जीविते अप्पेकदा अट्ठङ्गसमन्नागतं
उपोसयं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथा” ति ।

“एते मयं, भन्ते, अज्जतग्गे अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसयं
उपवसिस्सामा” ति ।

७. महालिघुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार- 10 B. 324
सालायं । अथ खो महालि लिच्छवि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
महालि लिच्छवि भगवन्तं एतदवोच —

२. “को नु खो, भन्ते हेतु, को पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ? 15

“लोभो खो, महालि, हेतु, लोभो पच्चयो पापस्स कम्मस्स
किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । दोसो खो, महालि, हेतु, दोसो
पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । मोहो
खो, महालि, हेतु, मोहो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स
कम्मस्स पवत्तिया । अयोनिस्सो मनसिकारो खो, महालि, हेतु, अयोनिस्सो 20
मनसिकारो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स
पवत्तिया । मिच्छापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, मिच्छापणिहितं
चित्तं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया
ति । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति । 25

R. 87

३. “को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ?

“अलोभो खो, महालि, हेतु, अलोभो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अदोसो खो, महालि, हेतु,

- अदोसो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स
 पवत्तिया । अमोहो खो, महालि, हेतु, अमोहो पच्चयो कल्याणस्स
 कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । योनिसो मनसिकारो
 खो, महालि, हेतु, योनिसो मनसिकारो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
 5 किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । सम्मापणिहितं खो, महालि,
 चित्तं हेतु, सम्मापणिहितं चित्तं पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय
 कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो
 कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । इमे
 चे, महालि, दस घम्मा लोके न संविज्जेयुं, नयिव' पञ्जायेथ अवम्म-
 10 चरिया विसमचरिया ति वा घम्मचरिया समचरिया ति वा । यस्मा
 323 च खो, महालि, इमे दस घम्मा लोके संविज्जन्ति, तस्मा पञ्जायति
 अवम्मचरिया विसमचरिया ति वा घम्मचरिया समचरिया ति वा"
 ति ।

८. पव्वजितधमिण्हसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खि-
 15 त्त्वा । कतमे दस ? 'वेवण्णियमिह अज्झूपगतो' ति पव्वजितेन अभिण्हं
 R 28 पच्चवेक्खितत्वं; 'परपटिवद्धा मे जीविका' ति पव्वजितेन अभिण्हं
 पच्चवेक्खितत्वं; 'अज्जो मे आकप्पो करणीयो' ति पव्वजितेन अभिण्हं
 पच्चवेक्खितत्वं; 'कच्चि नु खो मे अत्ता सीलतो न उपवदती' ति पव्व-
 जितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितत्वं; 'कच्चि नु खो मं अनुविच्च विज्जू
 20 सन्नहाचारी सीलतो न उपवदन्ती' ति पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खि-
 तत्वं; 'भव्वेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो' ति पव्वजितेन
 अभिण्हं पच्चवेक्खितत्वं; 'कम्मस्सकोमिह कम्मदायादो कम्मयोनिं कम्म-
 ववु कम्मपटिसरणो, य कम्मं करिस्सामि कल्याणं वा पापकं वा तत्स
 दायादो भविस्सामी' ति पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितत्वं; 'कथंभूतस्म
 25 मे रत्तिन्दिवा वीतिवत्तन्ती' ति पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितत्वं;
 'कच्चि नु खो अहं मुज्जागारे अभिरमामी' ति पव्वजितेन अभिण्हं
 पच्चवेक्खितत्वं; 'अत्थि नु खो मे उत्तरिमनुत्सवम्मो' अन्तरिमज्जाग-

दस्सनविसेसो अधिगतो, योहं^१ पच्छिमे काले सव्रह्मचारीहि पुट्ठो न मज्झु भविस्सामी^२ ति पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं । इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बा^३ ति ।

६. सरीरद्वधम्मसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सरीरद्वहा । कतमे दस ? सीतं, उण्हं, जिघच्छा, पिपासा, उच्चारो, पस्सावो, कायसंवरो, वचीसंवरो, 5
आजीवसंवरो, पोणोअविको^१ भवसङ्कारो – इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा सरीरद्वहा^२ ति ।

१०. भण्डनसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पच्छाभत्तं R. 09
पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता भण्डनजाता 10 B.
कलहजाता^३ विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन
उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि ।
निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – “काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना सन्निपतिता, का च पन वो अन्तराकथा 18
विप्पकता^४ ति ?

३. “इध मयं, भन्ते, पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टान-
सालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना
अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरामा^५ ति ।

४. “न खो पनेतं, भिक्खवे, तुम्हाकं पतिरूपं कुसपुत्तानं सद्दाय^६ 20
अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं, यं तुम्हे भण्डनजाता कलहजाता
विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरेय्याथ ।

५. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सारणीया पियकरणा गरकरणा
सङ्गहाय अविचादाय सामगगिया एकीभायाय संवत्तन्ति । कतमे दस ?

१. योहं – सी०, स्वा०, रो० । २. पोणोअविको – सी०, रो० । ३. स्वा० पोत्थवे
नयि । ४. एता – सी०, स्वा०, रो० ।

इव, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोवखसंवरसंवृतो विहरति
 आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिवत्तति
 सिक्खापदेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय
 सिक्खति सिक्खापदेसु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो

५ सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतवरो
 सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसान-
 कल्याणा सात्यं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
 वदन्ति, तयारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता
 १० मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो
 होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो
 गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

२७

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-
 सहायो कल्याणसम्पवद्को । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
 १५ कल्याणनहायो कल्याणसम्पवद्को, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो
 गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि
 धम्मेहि समन्नागतो खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे,
 भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो खमो
 २० पदक्खिणग्गाही अनुसासनि, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो
 गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सव्रह्मचारीनं
 उच्चावचानि किङ्करणीयानि - तत्थ दक्खो होति अनलसो, तनूपायाय
 वीममाय समन्नागतो अल कातु अल सविचातु । य पि, भिक्खवे, भिक्खु
 २५ यानि तानि मव्रह्मचारीन उच्चावचानि किङ्करणीयानि - तत्थ
 दक्खो होति अननमो तनूपायाय वीममाय समन्नागतो अलं कातुं
 अल सविधानु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
 अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पिय-

समुदाहारो, अभिधम्मो अभिवित्तये उट्ठारपामोज्जो' । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिधम्मो अभिवित्तये उट्ठार-
पामोज्जो, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति 5
अकुसलानं धम्मनं पहानाय कुसलानं धम्मनं उपसम्पदाय, थामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु । यं पि, भिक्खवे,
भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मनं पहानाय कुसलानं
धम्मनं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु
धम्मेषु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय 10
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

१२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतर- B.
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि,
भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... 13
संवत्तति ।

१३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो,
चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो 20
सारणीयो ... पे०... संवत्तति ।

१४. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति, उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति, उदयत्यगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया, 25
अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, दस
धम्मा सारणीया पियकरणा गरुकरणा सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया
एकीभावाय संवत्तन्ती" ति ।

अक्कोरावग्गो पञ्चमो ।

तत्सुद्धानं

विवादा^१ द्वे च मूलानि^२, कुसिनारपवेसने^३ ।

सक्को^४ महालि अभिण्हं^५, सरीरुद्धा च भण्डना ति ॥

पठमो^६ पण्णासको समत्तो^७ ।

६. सचित्तवग्गो

१. सचित्तमुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "भिक्खवो"

५ ति । "भवन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. "नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ 'सचित्तपरियायकुसलो' भविस्सामी" ति - एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितव्वं ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
१० सेय्यथापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको^१
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदकपत्ते^२ सकं भुखनिमित्तं
पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स
वा अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा
अङ्गणं वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो - 'लाभा वत मे, परिसुद्धं
१५ वत मे' ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा
होति कुमलेसु धम्मेषु - 'अभिज्झालु नु खो बहुल विहरामि, अनभि-
ज्झालु नु खो बहुल विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि,
अव्यापन्नचित्तो नु खो बहुल विहरामि, थीनमिद्वपरियुद्धितो नु खो
बहुलं विहरामि, विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु
२० खो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो नु खो बहुल विहरामि, विचिकिच्छो नु
गो बहुल विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो^३ नु खो बहुलं विहरामि, कोषनो

१-१ विवादञ्चैव मूलानि - मी० । २ कुसिनारपवेसने - सी०, स्या०, रो० ।
३-३ मग्गमहाविषयमा च - मी०, स्या०, रो० । ४-४ आनिषसवण्णासको पठमो - सी०,
स्या०, रो० । ५-५ भुग्गवा भविस्सामी - स्या० । ६ मण्डनकजातिको - सी०,
मण्डनकजातिको - रा० । ७ उदात्ते - मी०, रा० । ८ विचिकिच्छो - स्या० ।

नु खो बहुलं विहरामि, अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ट-
चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो नु खो बहुलं विह-
रामि, सारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं
विहरामि, कुसीतो नु खो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं
विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो नु खो बहुलं 5
विहरामी' ति ।

४. "सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
'अभिज्जालु बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, थीनमिद्ध-
परियुट्ठितो बहुलं विहरामि, उद्धतो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो बहुलं
विहरामि, कोधनो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्टचित्तो बहुलं विहरामि, 10
सारद्धकायो बहुलं विहरामि, कुसीतो बहुलं विहरामि, असमाहितो
बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं
धम्मानं पहाणाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्झं च करणीयं । सेय्यथापि,
भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स 15
वा निब्बापणाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च
अप्पटिवानि च सति च सम्पज्झं च करेय्य । एवमेव खो तेन,
भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय
अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी
च सति च सम्पज्झं च करणीयं । 20

५. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
'अनभिज्जालु बहुलं विहरामि, अव्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, विगत-
थीनमिद्धो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो
बहुलं विहरामि, अक्कोधनो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो बहुलं
विहरामि, असारद्धकायो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो बहुलं 25
विहरामि, समाहितो बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना
तेसुयेव कुसलेसु धम्मेषु पतिट्ठाय उत्तरि' आसवानं खयाय योगो
करणीयो' ति ।

४. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
 'लामीम्हि' अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, न लामी अज्झत्तं चेतो-
 समयस्सा' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय
 पतिट्ठाय अज्झत्तं चेतोसमये योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लामी
 ५ चेव होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय लामी च अज्झत्तं चेतोसमयस्स ।

५. "सचे, पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
 'न लामी अज्झत्तं चेतोसमयस्स, न लामी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया'
 ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधि-
 मत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति
 १० च सम्पज्झं च करणीयं । सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा
 आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निव्वापनाय अधिमत्तं
 छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अप्पटिवानि च सति च
 सम्पज्झं च करेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसंयेव
 कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 १५ च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्झं च करणीयं । सो
 अपरेन समयेन लामी चेव होति अज्झत्तं चेतोसमयस्स लामी च अधि-
 पञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

६. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
 'लामीम्हि अज्झत्तं चेतोसमयस्स, लामी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया'
 २० ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेमुयेव कुसलेषु धम्मेषु पतिट्ठाय उत्तरि
 आसवानं खयाय योगो करणीयो ।

७. "चौवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पि । पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पि । सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं
 २५ पि असेवितव्वं पि । गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि -
 सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन
 वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । पुगलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन
 वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि ।

८. "चौवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं

पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
 परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं । 5
 'चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी'
 ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

९. "पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला 10
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
 न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
 पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि —
 सेवितव्वं, पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 15

१०. "सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
 तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला 20
 धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
 सेवितव्वं । 'सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

११. "गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवि-
 तव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? 25
 तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो गामनिगमो न
 सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो

पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
 परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं । 5
 'चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी'
 ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

९. "पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला 10
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
 न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
 पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि —
 सेवितव्वं, पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 15

१०. "सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
 तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला 20
 धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
 सेवितव्वं । 'सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

११. "गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवि-
 तव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? 25
 तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो गामनिगमो न
 सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो

गामनिगमो सेवितव्वो । 'गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१२. "जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितव्वो । 'जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. "पुगलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा पुगलं - 'इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पुगलो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पुगलं - 'इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ती' ति, एवरूपो पुगलो सेवितव्वो । 'पुगलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

५. परिहानसुत्तं

१. तन खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोमुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "परिहानवम्मो पुगलो, परिहानवम्मो पुगलो' ति, आवुसो, वुच्चति । 'अपरिहानवम्मो पुगलो, अपरिहानवम्मो पुगलो' ति, आवुसो, वुच्चति । कितावत्ता नु खो, आवुसो, परिहानवम्मो पुगलो वुत्तो भगवता, कितावत्ता च पन अपरिहानवम्मो पुगलो वुत्तो भगवता" ति ?

“दूरतो पि खो मयं, आवुसो, आगच्छामि” आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सन्तिके^१ एतस्स भासितस्स अत्यमञ्जातुं । साधु वतायस्मन्तं-
येव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्थो । आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

३. “तेनहावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी”^२
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्च-
स्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

४. “कितावता नु खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खु अस्सुतं चेव धम्मं न सुणाति, सुता चस्स
धम्मा सम्मोसं^३ गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्ठुप्पवा ते
चस्स न समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव न विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता ।

५. “कितावता च पनावुसो, अपरिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खु अस्सुतं चेव धम्मं सुणाति, सुता चस्स
धम्मा न सम्मोसं गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्ठु-
पुप्पवा ते चस्स समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, अपरिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता ।

६. “नो चे, आवुसो, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, आवुसो,
सिक्खितब्बं ।

७. “कथं आवुसो, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
सेय्यथापि, आवुसो, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सक्कं मुखंनिमित्तं पच्च-
वेक्खमानो सच्चं तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा अङ्ग-
णस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा,
तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं वत मे’
ति । एवमेव खो, आवुसो, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
कुसलेसु धम्मेसु — ‘अनभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो
मे एसो धम्मो उदाहु नो, अब्बापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति

नु खो मे एमो धम्मो उदाहु नो, विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, तिण्णविचिकिच्छो नु खो
 बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अक्कोधनो
 नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो,
 असंलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो
 उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अज्झत्तं धम्मपामोज्जस्स, संविज्जति नु खो
 मे एसो धम्मो उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अज्झत्तं चेतोसमयस्स, संवि-
 ज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अधिपज्जाधम्म-
 10 विपस्सनाय, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ।

८. "सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो सव्वे पिमे
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति, तेनावुसो, भिक्खुनो सव्वेसंयेव इमेसं
 कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्ज्जं च करणीयं ।
 15 सेय्यथापि, आवुसो, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स
 वा सीसस्स वा निव्वापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च
 उस्सोब्धिं च अप्पटिवानि च सति च सम्पज्ज्जं च करेय्य । एवमेव
 खो, आवुसो, तेन भिक्खुना सव्वेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय
 अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी
 20 च सति च सम्पज्ज्जं च करणीयं ।

९. "सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एकच्चे कुसले
 धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, एकच्चे कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति,
 तेनावुसो, भिक्खुना ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु
 धम्मेसु पतिट्ठाय, ये कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं
 25 धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
 च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्ज्जं च करणीयं । सेय्यथापि, आवुसो,
 आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निव्वा-
 पनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अप्पटिवानि
 च सति च सम्पज्ज्जं च करेय्य । एवमेव खो, आवुसो, तेन भिक्खुना
 30 ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु धम्मेसु पतिट्ठाय, ये
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय

अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी
च सति च सम्पज्ज्जं च करणीयं ।

१०. “सचे पनावुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो सव्वे पिमे कुसले
धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, तेनावुसो, भिक्खुना सव्वेस्वेव इमेसु कुसलेसु
धम्मेसु पतिट्ठाय, उत्तरि आसवान् खयाय योगो करणीयो” ति ।

६. पठमसञ्जासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगधा अमतपरियोसाना । कतमा दस ? असुभ-
सञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा, सव्वलोके अनभिरति-
सञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्तसञ्जा,
पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा — इमा खो, भिक्खवे, दस
सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगधा
अमतपरियोसाना” ति ।

७. दुत्तियसञ्जासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगधा अमतपरियोसाना । कतमा दस ?
अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अट्टिकसञ्जा, पुट्ठवकसञ्जा, विनीलक-
सञ्जा, विच्छिद्दकसञ्जा, उद्धुमातकसञ्जा — इमा खो, भिक्खवे,
दस सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगधा
अमतपरियोसाना” ति ।

८. मूलकमुत्तं

१. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं —
‘किमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, किसम्भवा सव्वे धम्मा, किसमुदया
सव्वे धम्मा, किसमोसरणा सव्वे धम्मा, किपमुखा सव्वे धम्मा, किअधि-

पतेय्या सव्वे धम्मा, किञ्जतरा सव्वे धम्मा, किंसारा सव्वे धम्मा, विओगधा सव्वे धम्मा, किपरियोसाना सव्वे धम्मा' ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं किन्ति व्याकरेय्याथा" ति ?

"भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा भगवन्नेत्तिका भगवम्पटि-
5 सरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्यो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती" ति ।

B. 341

"तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोय; भासि-
स्सामी" ति ।

"एवं, भन्ते" ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
10 एतदवोच -

R. 107

२. "सवे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं-
"किमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, किस्सम्भवा सव्वे धम्मा, किस्समुदया
सव्वे धम्मा, किस्समोसरणा सव्वे धम्मा ... किपरियोसाना सव्वे धम्मा'
ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकान एवं
15 व्याकरेय्याथा - 'छन्दमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, मनसिकारसम्भवा
सव्वे धम्मा, फस्ससमुदया सव्वे धम्मा, वेदनासमोसरणा सव्वे धम्मा,
समाधिप्पमुत्ता' सव्वे धम्मा, सताधिपतेय्या सव्वे धम्मा, पञ्चुत्तरा
सव्वे धम्मा, विमुत्तिसारा सव्वे धम्मा, अमतोयथा सव्वे धम्मा, निव्वान-
परियोसाना सव्वे धम्मा' ति । एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्ज-
20 तित्थियानं परिव्वाजकानं एवं व्याकरेय्याथा" ति ।

६. पव्वज्जामुत्तं

१. "तस्मातिह, भिक्खवे, एव सिक्खित्तव्वं - 'यथापव्वज्जापरि-
चित्तं च नो चित्तं भविस्सति, न चुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा
चित्तं परियादाय ठस्सन्ति, अनिच्चसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं भवि-
स्सति, अनत्तसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं भविस्सति, असुभसञ्जापरि-
25 चित्तं च नो चित्तं भविस्सति, आदीनवसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं
भविस्सति, लोकस्स सप्प च विसमं च जत्वा तंसञ्जापरिचित्तं च नो
चित्तं भविस्सति, लोकस्स भवं^१ च विभवं च जत्वा तंसञ्जापरिचित्तं

१. समाधिपमुत्ता - सी०, स्या०, रा० । २. सम्भव - सी०, स्या०, रा० ।

च नो चित्तं भविस्सति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च जत्वा तंसञ्जा-
परिचितं च नो चित्तं भविस्सति, पद्धानसञ्जापरिचितं च नो चित्तं
भविस्सति, विरागसञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सति, निरोध-
सञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सती' ति - एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितव्वं ।

5

२. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो यथापव्वज्जापरिचितं च
चित्तं होति न चुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा चित्तं परियादाय तिद्वन्ति,
अनिच्चसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, अनत्तसञ्जापरिचितं च चित्तं
होति, असुभसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, आदीनवसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, लोकस्स समं च विसमं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च 10
चित्तं होति, लोकस्स भवं च विभवं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, पद्धानसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, विरागसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, निरोधसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, तस्स द्विभं फलानं
अञ्जतरं फलं पाटिकह्वं - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे 15
अनागामिता” ति ।

१०. गिरिमानन्दमुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा गिरिमानन्दो आवाधिको
होति दुक्खितो वाब्हगिलानो । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । 20
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

२. “आयस्मा, भन्ते, गिरिमानन्दो आवाधिको होति दुक्खितो
वाब्हगिलानो । साधु, भन्ते, भगवा येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुप-
सङ्गमतु अनुकम्पं उपादाया” ति ।

“सचे खो त्वं, आनन्द, गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो’ दस सञ्जा 25
भासेय्यासि, ठानं खो पनेतं विज्जति यं गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो दस
सञ्जा सुत्वा सो आवाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भेय्य ।

R 109

३. “कतमा दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, असुभ-
सञ्जा, आदीनवसञ्जा, पद्धानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, सव्वसङ्गारेसु अनिच्छासञ्जा, आना-
पानस्सति ।

B

४. “कतमा चानन्द, अनिच्चसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति — ‘रूपं अनिच्चं, वेदना अनिच्चा, सञ्जा अनिच्चा, सङ्खारा
अनिच्चा, विञ्जाणं अनिच्चं’ ति । इति इमेसु पञ्चसु उपादानक्खन्हेसु
अनिच्चानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चतानन्द, अनिच्चसञ्जा ।

10

५. “कतमा चानन्द, अनत्तसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति — ‘चक्खु’ अनत्ता, रूपा अनत्ता, सोतं अनत्ता, सद्दा अनत्ता, धानं
अनत्ता, गन्धा अनत्ता, जिह्वा अनत्ता, रसा अनत्ता, काया’ अनत्ता,
फोढुव्वा अनत्ता, मनो अनत्ता, धम्मा अनत्ता’ ति । इति इमेसु छसु
अज्झत्तिकवाहिरेसु आयतनेसु अनत्तानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चता-
नन्द, अनत्तसञ्जा ।

15

६. “कतमा चानन्द, असुभसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु इममेव
कायं उद्धं पादतला अधो केसमत्यका तचपरियन्तं पूरं नानाप्यकारस्स
असुचिनो पञ्चवेक्खति — ‘अत्थि इमस्मि काये केसा लोमा नखा दन्ता
तथो मंसं न्हाए अट्ठि अट्ठिमिञ्जं’ वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं
पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो
मेदो अस्सु वसा खेळा सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं’ ति । इति इमस्मि
काये असुभानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चतानन्द, असुभसञ्जा ।

20

७. “कतमा चानन्द, आदीनवसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति — ‘अहुदुक्खो खो अयं कायो बहुआदीनवो ? इति इमस्मि काये
विविधा आवाधा उप्पज्जन्ति, सेय्ययीदं — चक्खुरोगो सोतरोगो धान-
रोगो जिह्वारोगो कायरोगो सीसरोगो कण्णरोगो मुखरोगो दन्तरोगो

25

R 110

ओट्टुरोगो^१ कासो सासो पिनासो डाहो^२ जरो कुच्छिरोगो मुच्छा पक्ख-
 न्दिका सूला विसूचिका कुट्टं गण्डो किलासो सोसो अपमारो दद्दु कण्डु
 कच्छु नखसा^३ वितच्छिका लोहितं^४ पित्तं^५ मधुमेहो अंसा पिळका भगन्दला
 पित्तसमुट्टाना आवाधा सेम्हसमुट्टाना आवाधा वातसमुट्टाना आवाधा
 सन्निपातिका आवाधा उतुपरिणामजा आवाधा विसमपरिहारजा आवाधा 5
 ओपक्कमिका आवाधा कम्मविपाकजा आवाधा सीतं उण्हं जिघच्छा
 पिपासा उच्चारो पस्सावो^६ ति । इति इमस्मिं काये आदीनवानुपस्सी
 विहरति । अयं वुच्चतानन्द, आदीनवसञ्जा ।

८. “कतमा चानन्द, पहानसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु उप्पन्नं
 कामवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं 10
 गमेति । उप्पन्नं व्यापादवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति,
 व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं विहिंसावितक्कं नाधिवासेति,
 पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं पापके
 अकुसले धम्मे नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं
 गमेति । अयं वुच्चतानन्द, पहानसञ्जा । 15

९. “कतमा चानन्द, विरागसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
 अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
 क्खति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
 निस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, विराग-
 सञ्जा । 20

१०. “कतमा चानन्द, निरोधसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
 अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
 क्खति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
 निस्सग्गो तण्हाक्खयो निरोधो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, निरोध-
 सञ्जा । 25

११. “कतमा चानन्द, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा ? इधा-
 नन्द, भिक्खु ये लोके उपादाना^१ चेतसो अधिट्ठानाभिनिवेसानुसया, ते
 पजहन्तो विहरति^२ अनुपादियन्तो^३ । अयं वुच्चतानन्द, सब्बलोके
 अनभिरतिसञ्जा ।

१. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेषु नल्पि । २. डहो—सी०, स्या०, रो० । ३. रत्तसा—
 सी०, स्या०, रो० । ४-५. लोहितपित्त—सी०, रो० । ५. उपादाना—सी०, स्या०, रो० ।
 ६-९. विरमति न उपादियन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

१२ “कतमा वानन्द, सव्वसङ्गारेसु अनिच्छासञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु सव्वसङ्गारेसु^१ अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति । अय वुच्चतानन्द, सव्वसङ्गारेसु अनिच्छासञ्जा ।

१३ “कतमा चानन्द, आनापानस्सति ? इधानन्द, भिक्खु

५ अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्क आभुजित्वा उज्जु काय पणिघाय परिमुख सति उपट्ठपेत्वा । सो सतो व अस्समति सतो व पस्ससति । दीघ वा अस्ससन्तो ‘दीघ अस्ससामी’ ति पजानाति । दीघ वा पस्ससन्तो ‘दीघ पस्ससामी’ ति पजानाति । रस्स वा अस्ससन्तो ‘रस्स अस्ससामी’ ति पजानाति । रस्स वा पस्ससन्तो
 १० ‘रस्स पस्ससामी’ ति पजानाति । ‘सव्वकायपटिसवेदी अस्ससि-
 स्सामी’ ति भिक्खति । ‘सव्वकायपटिसवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 ‘पस्सम्भय कायमद्धार अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भय काय-
 सङ्गार पस्ससिस्सामी’ ति भिक्खति । ‘पीतिपटिसवेदी अस्ससिस्सामी’
 ति सिक्खति । ‘पीतिपटिसवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘सुख-
 १५ पटिसवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘सुखपटिसवेदी पस्ससिस्सामी’
 ति सिक्खति । ‘चित्तसङ्गारपटिसवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 ‘चित्तसङ्गारपटिसवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भय चित्त-
 सङ्गार अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भय चित्तनद्धार पस्स-
 निस्सामी’ ति सिक्खति । ‘चित्तपटिसवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 R ११२ २० ‘चित्तपटिसवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । अभिप्पमोदय चित्त
 पे० समादह चित्त पे० विमोचय चित्त पे० अनिच्चानु-
 पत्ती पे० विरागानुपत्ती पे० निरोधानुपत्ती पे० ‘पटि-
 निस्सङ्गानुपत्ती अस्ससिस्सामी’ ति भिक्खति । ‘पटिनिस्सङ्गानुपत्ती
 पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । अय वुच्चतानन्द, आनापानस्सति ।

१४ “सचे खो त्व, आनन्द, गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो इमा दस नञ्जा भासेय्यासि, ठान खो पनेत विज्जति य गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो इमा दस सञ्जा सुत्वा सो आवाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भेय्या” ति ।

१५ अय खो आयस्मा आनन्दो भगवतो सन्तिके इमा दस नञ्जा उग्गहेत्ता येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्व

आयस्मतो गिरिमानन्दस्स इमा दस सञ्जा अभसि । अथ खो आयस्मतो गिरिमानन्दस्स दस सञ्जा सुत्वा सो आवाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भि । वुट्ठहि चायस्मा गिरिमानन्दो तम्हा आवाधा । तथा पहीनो च पनायस्मतो गिरिमानन्दस्स सो आवाधो अहोसी” ति ।

सचित्तवग्गो द्वेदो ।

तत्सुद्धानं

सचित्तं^१ च सारिपुत्तं^२, ठिति^३ च समयेन च^४ ।
परिहानो^५ च^६ द्वे सञ्जा, मूला^७ पव्वजितं गिरी ति^८ ॥

७. यमकवग्गो

१. अविज्जासुत्तं

१. “पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति अविज्जाय — ‘इतो पुब्बे अविज्जा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी’” ति । एवञ्चेतं^१, भिक्खवे, वुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — ‘इदप्पच्चया अविज्जा’ ति ।

२. “अविज्जं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अविज्जाय ? ‘पञ्च नीवरणा’ तस्स वचनीयं । पञ्च पाहुं, भिक्खवे, नीवरणे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पञ्चत्तं नीवरणानं ? ‘तीणि दुच्चरितानी’ तस्स वचनीयं । तीणि पाहुं, भिक्खवे, दुच्चरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णं दुच्चरितानं ? ‘इन्द्रियअसंवरो’ तस्स वचनीयं । इन्द्रिय-असंवरं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियअसंवरस्स ? ‘असतासम्पजञ्जं’ तस्स वचनीयं । असतासम्प-जञ्जं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असता-सम्पजञ्जस्स ? ‘अयोनिसो मनसिकारो’ तस्स वचनीयं । अयोनिसो मनसिकारं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो २

१-१. सचित्त-सारिपुत्ता च — सी०, स्या०, रो० । २-२. ठिति च समयेन च — सी० । ३-३. परिहाना च — सी०, रो०; परिहाना — स्या० । ४-४. मूलापव्वजिता गिरी ति — सी०; मूला पव्वजितावधो — स्या०; ५ पव्वजिता ०-०-रो० । ५. सम्भवी — म० । ६. एवमेतं — सी० ।

- अयोनिस्तो मनसिकारस्त ? 'अस्तद्वियं' तिस्स वचनीयं । अस्तद्वियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्तद्वियस्त ? 'असद्वम्मस्सवनं' तिस्स वचनीयं । असद्वम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असद्वम्म-
5 स्सवनस्त ? 'असप्पुरिससंसेवो' तिस्स वचनीयं ।

३. "इति खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्वम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्तद्वियं परिपूरेति, अस्तद्वियं
परिपूरं अयोनिस्तो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्तो मनसिकारो परिपूरो
असतासम्पज्झं परिपूरेति, असतासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
10 परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा
परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति । एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति,
एवं च परिपूरि ।

B. 547 ४. "सेय्ययापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते थुल्लफुसितके देवे
15 वस्सन्ते' तं उदकं यथानिघ्नं पवत्तमानं पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति,
पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे' परिपूरेन्ति । कुसोब्भा परि-
पूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति,
कुन्नदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महा-
समुद्दं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो
20 होति, एवं च परिपूरि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्वम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्तद्वियं परिपूरेति, अस्तद्वियं
परिपूरं अयोनिस्तो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्तो मनसिकारो परिपूरो
असतासम्पज्झं परिपूरेति, असतासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
25 परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परि-
पूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति, एवं च
परिपूरि ।

१. • देवे वसतगतायन्ते - मी०, पा०, • देवे मध्यगतायन्ते - स्वा० । २. दुस्तुग्गे -
मी०, रो०; दुस्तुग्गे - स्वा० ।

५. “विज्जाविमुत्ति पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो विज्जाविमुत्तिया ? ‘सत्त बोज्झङ्गा’ तिस्स वचनीयं । सत्त पाहं, भिक्खवे, बोज्झङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो सत्तन्नं बोज्झङ्गानं ? ‘चत्तारो सतिपट्टाना’ तिस्स वचनीयं । चत्तारो पाहं, भिक्खवे, सतिपट्टाने साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो चतुन्नं सतिपट्टानानं ? ‘तीणि सुचरितानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्खवे, सुचरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णं सुचरितानं ? ‘इन्द्रियसंवरो’ तिस्स वचनीयं । इन्द्रियसंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियसंवरस्स ? ‘सतिसम्पज्झं’ तिस्स वचनीयं । सतिसम्पज्झं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सतिसम्पज्झस्स ? ‘योनिसो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । योनिसो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो योनिसो मनसिकारस्स ? ‘सद्धा’ तिस्स वचनीयं । सद्धं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धाय ? ‘सद्धम्मस्सवनं’ तिस्स वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? ‘सप्पुरिससंसेवो’ तिस्स वचनीयं ।

६. “इति खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिसो मनसिकारं परिपूरेति, योनिसो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्झं परिपूरेति, सतिसम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरितानि परिपूरेति, तीणि सुचरितानि परिपूरानि चत्तारो सतिपट्टाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्टाना परिपूरा सत्त बोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त बोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमे-
तिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च^३ परिपूरि ।

७. “सैय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते शुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पव्वतकन्दरपदरसासा परिपूरेति, पव्वतकन्दरपदरसासा परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति,

R. 115

कुन्धदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्रं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्रस्स सागरस्स आहारो होति, एवं च परिपूरि ।

- “एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्झं परिपूरेति, सतिसम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरितानि परिपूरेति, तीणि सुचरितानि परिपूरानि चत्तारो सतिपट्ठाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्ठाना परिपूरा सत्त वोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त वोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमे-
10 तिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च परिपूरी” ति ।

२. तण्हासुत्तं

१. “पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति भवतण्हाय — ‘इतो पुब्बे भवतण्हा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी’ ति । एवञ्चेतं, भिक्खवे, वुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — ‘इदप्पच्चया भवतण्हा’ ति ।

B. 349 15

२. “भवतण्हं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो भवतण्हाय ? ‘अविज्जा’ तिस्स वचनीयं । अविज्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अविज्जाय ? ‘पञ्च नीवरणा’ तिस्स वचनीयं । पञ्च नीवरणे पाहं, भिक्खवे, साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पञ्चन्नं नीवरणानं ? ‘तीणि दुच्चरितानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्खवे, दुच्चरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णन्नं दुच्चरितानं ? ‘इन्द्रियअसंवरो’ तिस्स वचनीय । इन्द्रियअसवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियअसवरस्स ? ‘असता-सम्पज्झं’ तिस्स वचनीय । असतासम्पज्झं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असतासम्पज्झस्स ? ‘अयोनिस्सो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । अयोनिस्सो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अयोनिस्सो मनसिकारस्स ?

R. 117 25

‘अस्सद्वियं’ तिस्स वचनीयं । अस्सद्वियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्वियस्स ? ‘अस्सद्वम्मस्सवनं’ तिस्स वचनीयं । अस्सद्वम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्वम्मस्सवनस्स ? ‘असप्पुरिससंसेवो’ तिस्स वचनीयं ।

5

३. “इति खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरेति, अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्वियं परिपूरेति, अस्सद्वियं परिपूरं अयोनिसो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिसो मनसिकारो परिपूरो असत्तासम्पज्झं परिपूरेति, असत्तासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियअसवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसवरं परिपूरो तीणि 10 दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा परिपूरा भवतण्हं परिपूरेति; एवमेतिस्सा भवतण्हाय आहारो होति, एवं च परिपूरि ।

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते 15 तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति, पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुल्लदियो परिपूरेन्ति, कुल्लदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्दं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो होति, एवं 20 च परिपूरि ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरेति, अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्वियं परिपूरेति, अस्सद्वियं परिपूरं अयोनिसो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिसो मनसिकारो परिपूरो असत्तासम्पज्झं परिपूरेति, असत्तासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रिय- 25 असवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसवरं परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा परिपूरा भवतण्हं परिपूरेति; एवमेतिस्सा भवतण्हाय आहारो होति, एवं च परिपूरि ।

५. “विज्जाविमुत्ति पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो 30 अनाहारं । को चाहारो विज्जाविमुत्तिया ? ‘सत्त वोज्झङ्गा’ तिस्स

- वचनीयं । सत्त पाहुं, भिक्खवे, वोज्झङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारे ।
 को चाहारो सत्तन्नं वोज्झङ्गानं ? 'चत्तारो सतिपट्ठाना' तिस्स वचनीयं ।
 चत्तारो पाहुं, भिक्खवे, सतिपट्ठाने साहारे वदामि, नो अनाहारे । को
 चाहारो चतुन्नं सतिपट्ठानानं ? 'तीणि सुचरित्तानी' तिस्स वचनीयं ।
 5 तीणि पाहुं, भिक्खवे, सुचरित्तानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि ।
 को चाहारो तिण्णन्नं सुचरित्तानं ? 'इन्द्रियसंवरो' तिस्स वचनीयं ।
 इन्द्रियसंवर पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 इन्द्रियसंवरस्स ? 'सतिसम्पज्जञ्जं' तिस्स वचनीयं । सतिसम्पज्जञ्जं
 पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 10 सतिसम्पज्जञ्जस्स ? 'योनिसो मनसिकारो' तिस्स वचनीयं । योनिसो
 मनसिकारं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 योनिसो मनसिकारस्स ? 'सद्धा' तिस्स वचनीयं । सद्धं पाहुं, भिक्खवे,
 साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धाय ? 'सद्धम्मस्सवनं'
 तिस्स वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहुं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो
 15 अनाहारं । को चाहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? 'सप्पुरिससंसेवो' तिस्स
 वचनीयं ।

६. "इति खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं
 परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्ध परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिसो
 मनसिकारं परिपूरेति, योनिसो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्जञ्जं
 ॥ ३३१ ॥ परिपूरेति, सतिसम्पज्जञ्जं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रिय-
 संवरो परिपूरो तीणि सुचरित्तानि परिपूरेति, तीणि सुचरित्तानि परि-
 पूरानि चत्तारो सतिपट्ठाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्ठाना परिपूरा सत्त
 ॥ ११९ ॥ वोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त वोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति;
 एवमेतिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एव च पारिपूरि ।
- 25 ७. "संय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते शुल्लफुसितके देवे
 यत्नन्ते त उदक यवानिन्न पवत्तमान . पे० एवमेतस्स महासमुद्दस्स
 नागरस्स आहारो होति, एव च पारिपूरि । एवमेव खो, भिक्खवे,
 सप्पुरिमग्गेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति . पे० . एवमेतिस्सा
 विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च पारिपूरी" ति ।

३. निट्ठङ्गसुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि निट्ठं गता सब्बे ते दिट्ठिसम्पन्ना । तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं पञ्चन्नं इध निट्ठा, पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा ? सत्तक्खत्तुपरमस्स, कोलङ्कोलस्स, एकवीजिस्स, सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मे अरहा — इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा ? अन्तरापरिनिब्बायिस्स, उपह्वच्चपरिनिब्बायिस्स, असङ्खारपरिनिब्बायिस्स, ससङ्खारपरिनिब्बायिस्स, उद्धंसोतस्स अकनिट्ठगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । ये केचि, भिक्खवे, मयि निट्ठं गता, सब्बे ते दिट्ठिसम्पन्ना । तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा” ति ।

४. अवेच्चप्पसन्नसुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि अवेच्चप्पसन्ना, सब्बे ते सोतापन्ना । तेसं सोतापन्नानं पञ्चन्नं इध निट्ठा, पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा ? सत्तक्खत्तुपरमस्स, कोलङ्कोलस्स, एकवीजिस्स, सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मे अरहा — इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा ? अन्तरापरिनिब्बायिस्स, उपह्वच्चपरिनिब्बायिस्स, असङ्खारपरिनिब्बायिस्स, ससङ्खारपरिनिब्बायिस्स, उद्धंसोतस्स अकनिट्ठगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । ये केचि, भिक्खवे, मयि अवेच्चप्पसन्ना सब्बे ते सोतापन्ना । तेसं सोतापन्नानं इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा” ति ।

५. पठमसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक-
गामके । अथ खो सामण्डकानिं परिव्वाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि ।
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो सामण्डकानिं परिव्वाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. "किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, सुखं, किं दुक्खं" ति ?

"अभिनिव्वत्ति खो, आवुसो, दुक्खा, अनभिनिव्वत्ति सुखा । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं — सीतं उण्हं जिघच्छा पिपासा उच्चारो पस्सावो अगिसम्फस्सो दण्डसम्फस्सो सत्यसम्फस्सो
 ५ आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म रोसेन्ति । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं — न सीतं न उण्हं न जिघच्छा न पिपासा न उच्चारो न पस्सावो न अगिसम्फस्सो न दण्डसम्फस्सो न सत्यसम्फस्सो आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म न रोसेन्ति । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो,
 १० सति इदं सुखं पाटिकह्वं" ति ।

६. दुत्तियसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक-
 गामके । अयं खो सामण्डकानि परिव्वाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मत्ता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि ।
 सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 B. 122 ११ निसिन्नो खो सामण्डकानि परिव्वाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. "किं नु खो, आवुसो, सारिपुत्त, इमास्मि धम्मविनये सुखं,
 किं दुक्खं" ति ?

"अनभिरति खो, आवुसो, इमास्मि धम्मविनये दुक्खा, अभिरति
 सुखा । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं — गच्छन्तो पि
 B. 353 20 सुखं सातं नाधिगच्छति, ठितो पि ... निसिन्नो पि ... सयानो पि ...
 गामगतो पि ... अरज्जगतो पि ... रक्खमूलगतो पि ... सुञ्जा-
 गारगतो पि ... अब्बोकासगतो पि ... भिक्खुमज्जगतो पि सुखं सातं
 नाधिगच्छति । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं ।

३. "अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं — गच्छन्तो
 25 पि सुखं सातं अधिगच्छति, ठितो पि .. निसिन्नो पि ... सयानो पि ..
 गामगतो पि ... अरज्जगतो पि ... रक्खमूलगतो पि ... सुञ्जागारगतो
 पि ... अब्बोकासगतो पि ... भिक्खुमज्जगतो पि सुखं सातं अधिगच्छति ।
 अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं" ति ।

७. पठमनळकपानसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो महता भिक्खु-
सङ्घेन सद्धि येन नळकपानं नाम कोसलानं निगमो तदवसरि । तत्र
सुदं भगवा नळकपाने विहरति पलासवने । तेन खो पन समयेन भगवा
तदहुपोसये भिक्खुसङ्घपरिवृतो निसिन्नो होति । अथ खो भगवा बहुदेव
रत्ति भिक्खूनं^१ धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा^२
सम्पहंसेत्वा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनुविलोकेत्वा आयस्मन्तं
सारिपुत्तं आमन्तेसि -

२. “विगतथीनगिद्धो^३ खो, सारिपुत्त, भिक्खुसङ्घो । पटिभातु
तं, सारिपुत्त, भिक्खूनं धम्मो कथा । पिट्ठि मे आगिलायति; तमहं
आयमिस्सामी^४” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवतो
पच्चस्सोसि ।

३. अथ खो भगवा चतुग्गुणं^५ सङ्घाटि पञ्जापेत्वा दक्खिणेन
पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो
उट्ठानसञ्जं मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू
आमन्तेसि - “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू
आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु,
हिरी^६ नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं^७ नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु
धम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव^८ पाटिकङ्खा
कुसलेसु धम्मेसु नो बुद्धि । सेय्यथापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति
आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि
सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं
नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेसु नो बुद्धि ।

५. “अस्सद्धो पुरिसपुग्गलो^९ ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अहि-
रिको पुरिसपुग्गलो’ ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अनोत्तप्पी पुरिसपुग्गलो’

१. भिक्खू - सी०, स्या०, रो० । २. विगतथिनगिद्धो - म० । ३. आयमिस्सामी
- पी० । ४. चतुग्गुणं - स्या०, रो० । ५. हिरी - सी०, स्या०, रो० । ६. विरियं - म० ।
७. पारिहानियेव - स्या० ।

ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कुसीतो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'दुप्पञ्चो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कोवत्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'उपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'मिच्छादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं ।

६. "यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकद्धा कुसलेसु धम्मेसु नो परिहानि । सेय्ययापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति; वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकद्धा कुसलेसु धम्मेसु नो परिहानि ।

७. "सद्धो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'हिरीमो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'ओत्तप्पो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'आरद्धविरियो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'पञ्जवा पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अक्कोधतो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अनुपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अपिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'कल्याणमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'सम्मादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं' ति ।

८. अथ खो भगवा पच्चुट्ठाय आथस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि -
२५ "सावु सावु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकद्धा कुसलेसु धम्मेसु नो वुद्धि । सेय्ययापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो,

सारिपुत्त, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... पञ्ञा
नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा ... पे०... नो वुद्धि ।

६. “अस्सद्धो पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, परिहानमेतं;
अहिरिको ... अनोत्तप्पी ... कुसीतो ... दुप्पञ्चो ... कोधनो ... उपनाही
... पापिच्छो ... पापमित्तो ... ‘मिच्छादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, 5
परिहानमेतं ।

१०. “यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु,
हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्ञा अत्थि कुसलेसु
धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्खा
कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, जुण्हपक्खे चन्दस्स या 10
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति
आभायं वड्डति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सचि
सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं
अत्थि ... पञ्ञा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि । 15

११. “सद्धो पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, अपरिहानमेतं;
हिरीमा ... ओत्तप्पी ... आरद्धविरियो ... पञ्ञवा ... अक्कोधनो ...
अनुपनाही ... अपिच्छो ... कल्याणमित्तो ... ‘सम्मादिट्ठिको पुरिस-
पुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, अपरिहानमेतं” ति ।

८. दुत्तियनळकपानसुत्तं

१. एकं समयं भगवा नळकपाने विहरति पलासवने । तेन खो 20
पनं समयेन भगवा तदहुपोसथे भिक्खुसङ्घपरिवृतो त्रिसिन्नो होति ।
अथ खो भगवा बहुदेव रत्ति भिक्खून् धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समाद-
पेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनु-
विलोकेत्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —

२. “विगतथीनमिद्धो खो, सारिपुत्त, भिक्खुसङ्घो ! पटिभातु 25
तं, सारिपुत्त, भिक्खून् धम्मी कथा । पिट्ठि मे आगितायति; तसहं
आयमिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवतो
पच्चस्सोसि ।

३. अथ खो भगवा चतुग्गुणं सङ्घाटि पञ्जापेत्वा दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो उट्ठान-सज्जं मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमत्तेसि - “आवुसो, भिक्खवे” ति ! “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो 5 सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मानुधम्म- 10 प्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि । सेय्यथापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरि- 15 णाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोता- 15 वधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मा- नुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि ।

B. 357

५. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी 20 अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि ... सोतावधानं अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिक्खा अत्थि ... धम्मानुधम्म- प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु नो परि- 25 हानि । सेय्यथापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु न परिहानी” ति ।

R. 127

६. अथ खो भगवा पञ्चुद्धाय आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —

“साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु
धम्मेषु हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... विरियं नत्थि ...
सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ...
धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु तस्स 5
या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु
नो बुद्धि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि
कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या 10
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु
नो बुद्धि ।

७. “यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु हिरी
अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि ... सोतावधानं
अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिक्खा अत्थि ... धम्मानुधम्म- 15
प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा
दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि ।
सेय्यथापि, सारिपुत्त, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोह-
परिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु 20
धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा
दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु नो
परिहानी” ति ।

६. पठमकथावत्युत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पच्छाभत्तं 25
पिण्डपातपटिककन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकविहितं
तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहरन्ति, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महा-
मत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्यकथं सयनकथं
मालाकथं गन्धकथं जातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं

जनपदकथं इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं नानत्तकथं लोकस्वायिकं समुद्दस्वायिकं इति भवाभवकथं इति वा ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना बुद्धितो येन उपट्टानसाला तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि ।
५ निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना सन्निपत्तिता, का च पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति ?

“इध मयं, भन्ते, पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपत्तिता अनेकविहितं तिरच्छानकथं अनुपुत्ता विहराम, सेय्यथीवं — राजकथं चोरकथं ... पे०... इति भवाभवकथं इति वा” ति ।

२. १२७ १०

३. “न खो पनेत्तं, भिक्खवे, तुम्हाकं पटिह्पं कुलपुत्तानं सद्दाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं, यं तुम्हे अनेकविहितं तिरच्छानकथं अनुपुत्ता विहरेय्याय, सेय्यथीवं — राजकथं चोरकथं महामत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्यकथं सयनकथं मालाकथं गन्धकथं जातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं जनपदकथं
१५ इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं नानत्तकथं लोकस्वायिकं समुद्दस्वायिकं इति भवाभवकथं इति वा ति ।

B. ३५९

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कथावत्थूनि । कतमानि दस ? अग्निच्छकथा, सन्तुट्ठिकथा, पदिवेककथा, असंसगकथा, विरियारम्भकथा, सीलकथा, समाधिकथा, पञ्जाकथा, विमुत्तिकथा, विमुत्तिजाण-
२० दस्सनकथा ति — इमानि खो, भिक्खवे, दस कथावत्थूनि ।

“इमेसं चे तुम्हे, भिक्खवे, दसन्नं कथावत्थून् उपादायुपादाय कथं कथेय्याय, इमेसं पि चन्दिमसुरियानं एवंमहिद्धिकानं एवंमहानुभावानं तेजसा तेजं परियादियेय्याय, को पन खादो अञ्जतिवियानं परिव्वाजकानं” ति !

१०. दुत्तिपकथावत्थुमुत्तं

२५ १. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
पिण्डकस्स आराधे । तेन सो पन समयेन सम्मद्वला भिक्खू पच्छाभत्तं
पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपत्तिता अनेकविहितं

तिरच्छानकथं अनुयुक्ता विहरन्ति, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महा-
मत्तकथं ... पे०... इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

२. “दसयिमानि, भिक्खवे, पासंसानि ठानानि । कतमानि
दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना च अप्पिच्छो होति, अप्पिच्छकथं
च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘अप्पिच्छो भिक्खु अप्पिच्छकथं च भिक्खूनं
कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

३. “अत्तना च सन्तुट्ठो होति, सन्तुट्ठिकथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘सन्तुट्ठो भिक्खु सन्तुट्ठिकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंस-
मेतं ठानं ।

४. “अत्तना च पविवित्तो होति, पविवेककथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘पविवित्तो भिक्खु पविवेककथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं
ठानं ।

५. “अत्तना च असंसट्ठो होति, असंसट्ठकथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘असंसट्ठो भिक्खु असंसट्ठकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं
ठानं ।

६. “अत्तना च आरद्धविरियो होति, विरियारम्भकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘आरद्धविरियो भिक्खु विरियारम्भकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

७. “अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाकथं च भिक्खूनं
कत्ता होति । ‘सीलसम्पन्नो भिक्खु सीलसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता’
ति पासंसमेतं ठानं ।

८. “अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘समाधिसम्पन्नो भिक्खु समाधिसम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

९. “अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘पञ्जासम्पन्नो भिक्खु पञ्जासम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

१०. “अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पदाकथं
च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘विमुत्तिसम्पन्नो भिक्खु विमुत्तिसम्पदाकथं
च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

११. “अत्तना च विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाकयं च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो भिक्खु विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाकयं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं । इमानि खो, भिक्खवे, दस पासंसानि ठानानी” ति ।

यमकवग्गो सत्तमो ।

तत्सुद्धानं

अविज्जा तण्हा निद्रा च, अवेच्च द्वे सुखानि च ।
नल्लरूपाने’ द्वे वुत्ता, कथावत्थूपरे दुवे ति’ ॥

८. आकल्लवग्गो

१. आकल्लसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनायपिण्डि-
कस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति ।
“भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२. “सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा,
पातिमोक्खसंवरसंवृता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु
भयदस्साकिनो, समादाय सिक्खय सिक्खापदेसु ।

३. “आकल्लेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘सब्रह्मचारीनं पियो चस्सं
मनापो च गह च भावनीयो चा’ ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं
चेतोसमयमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समन्नागतो ब्रूहेता
सुञ्जागारानं ।

४. “आकल्लेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘लामी अस्सं चीवर-
पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं’ ति, सीलेस्वेवस्स
परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमयमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय
समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

५. “आकल्लेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘येसाहं परिभुञ्जामि
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं तेसं ते कारा

महप्फला अस्सु महानिसंसा' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

६. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'ये मे पेता जातां सालोहिता कालङ्कता' पसन्नचित्ता अनुस्सरन्ति तेषां तं महप्फलं अस्स महानिसंसं' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

७. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'सन्तुट्ठो अस्सं इतरी-तरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेना' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

८. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'खमो अस्सं सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय डंसमकसवातातपसिरिसपसम्फत्सानं, दुस्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं^१ खरानं^२ कटुकानं असातानं^३ अमनापानं पाणहरानं अधिवासक-जातिको अस्सं' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

९. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'अरतिरतिसहो अस्सं, न च मं अरतिरति सहेय्य, उप्पन्नं अरतिरति अभिभुय्य अभिभुय्य विह-रेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

१०. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'भयभेरवसहो^४ अस्सं, न च मं भयभेरवो सहेय्य, उप्पन्नं भयभेरवं अभिभुय्य^५ अभिभुय्य^६ विह-रेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

११. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'चतुन्नं ज्ञानानं आभि-चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अस्सं अकिञ्चलाभी अकसिरलाभी' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

१२. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिकत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथ-मनुयुतो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समज्ञागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

१३. "सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा, पातिभोक्खसंबरसंवृता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु

१. कालङ्कता - सी०, स्या०, रो० । २. तिप्पान - सी०, स्या०, रो० । ३-३. कटुकानं सातानं - स्या० । ४. भयभेरवं सहो - स्या० । ५-५. अभिभुय्य - स्या० ।

भयदस्माविनो, समादाय सिक्खसथ मिक्खापदेसू' ति, इति य त वुत्त, इदमेत
पटिच्च वुत्त' ति ।

२ कण्टकसुत्तं

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय सम्बहुलेहि अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि सद्धि -
५ आयस्मता च चालेन', आयस्मता च उपचालेन', आयस्मता च कुक्कुटेन',
आयस्मता च कळिम्भेन', आयस्मता च निकटेन', आयस्मता च कटि-
स्सहेन, अज्जेहि च अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि
सद्धि ।

२ तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता
१० लिच्छवी भद्रेहि' भद्रेहि' यानेहि परपुराय' उच्चासद्दा महासद्दा महावन
अज्झोगाहन्ति भगवन्त दस्सनाय । अथ खो तेस आयस्मन्तान एतदहोसि
- "इमे खो सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि
१ ३०३ यानेहि परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावन अज्झोगाहन्ति भगवन्त
दस्सनाय । 'सद्धकण्टका खो पन ज्ञाना' वुत्ता भगवता । यन्नून मय
३ १३४ १५ येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमेय्याम । तत्थ मय अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा' फामु' विहरेय्यामा' ति । अथ खो ते आयस्मन्तो येन
गोमिङ्गसालवनदायो तेनुपमङ्कमिसु, तत्थ ते आयस्मन्तो अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा फासु विहरन्ति ।

३ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "कह नु खो, भिक्खवे,
२५ चालो, कह उपचालो, कह कुक्कुटो, कह कळिम्भो, कह निकटो, कह
कटिस्सहो, कह नु खो ते, भिक्खवे, थेरा सावका गता" ति ?

४ "इध, भन्ते, तेम आयस्मन्तान एतदहोसि - 'इमे खो
सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि यानेहि
परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावन अज्झोगाहन्ति भगवन्त दस्सनाय
२५ . अप्पसद्दा अप्पाकिण्णा फासु विहरेय्यामा' ति । अथ खो ते, भन्ते,

१ यानेन - स्वा० । २ उपचालेन - स्वा० । ३ कुक्कुटेन - सी०, स्वा० रा० ।
४ कळिम्भेन - सी० । ५ निकटेन - स्वा० । ६ भद्रेहि - सी० । ७ परपुराय - सी०,
रो०, परपुराय - स्वा० । ८ अप्पाकिण्णा - सी०, स्वा०, रा० । ९ फामु - स्वा०, रो० ।

आयस्मन्तो येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्क्रमिषु । तत्थ ते आयस्मन्तो अप्पसद्दा अप्पाकिण्णा फासुं विहरन्ती" ति ।

५. "साधु साधु, भिक्खवे, यथा ते महासावका सम्मा व्याकरमाना व्याकरेय्यं, 'सद्दकण्टका हि, भिक्खवे, ज्ञाना' वुत्ता मया ।

६. "दसयिमे, भिक्खवे, कण्टका । कतमे दस ? पविवेका- 5
रामस्स सङ्गणिकारामता कण्टको, असुभनिमित्तानुयोगं अनुयुत्तस्स सुभ-
निमित्तानुयोगो कण्टको, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारस्स विसूकदस्सनं कण्टको,
ब्रह्मचरियस्स मातुगामूपचारो' कण्टको, पठमस्स ज्ञानस्स सहो कण्टको,
द्वुतियस्स ज्ञानस्स वितक्कविचारा कण्टका, ततियस्स ज्ञानस्स पीत्ति
कण्टको, चतुत्थस्स ज्ञानस्स अस्सासपस्सासो कण्टको, सञ्जावेदयित- 10
निरोधसमापत्तिया सञ्जा च वेदना च कण्टको रागो कण्टको दोसो
कण्टको मोहो कण्टको ।

७. "अकण्टका, भिक्खवे, विहरथ । निक्कण्टका, भिक्खवे,
विहरथ । अकण्टकनिक्कण्टका, भिक्खवे, विहरथ । अकण्टका, भिक्खवे,
अरहन्तो; निक्कण्टका, भिक्खवे, अरहन्तो; अकण्टकनिक्कण्टका, 15
भिक्खवे, अरहन्तो" ति ।

३. इट्ठघम्मसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि । कतमे दस ? भोगा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि;
वण्णो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि; आरोग्गं इट्ठं कन्तं मनापं
दुल्लभं लोकस्मि; सीलं' इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; ब्रह्मचरियं 20
इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; मित्ता इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा
लोकस्मि; बाहुसच्चं इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; पञ्जा इट्ठा
कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि; धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा
लोकस्मि; सग्गा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि ।

२. "इमेसं' खो, भिक्खवे, दसत्तं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं 25
मनापानं दुल्लभानं लोकस्मि दस धम्मा परिपन्था - आलस्यं' अनुट्ठानं

१. मातुगामोपचारे - सी०, रो०; मातुगामुपचारे - स्वा० । २. सीलानि - रो० । ३. इमे - सी०, रो० । ४. आलस्य - सी०, स्वा०, रो० ।

भोगानं परिपन्थो, ग्रमण्डना अविभूसना वण्णस्स परिपन्थो, असप्पाय-
किरिया आरोग्यस्स परिपन्थो, पापमित्तता सीलानं परिपन्थो, इन्द्रिय-
असंवरो ब्रह्मचरियस्स परिपन्थो, विसंवादना मित्तानं परिपन्थो, असज्जाय-
किरिया बाहुसच्चस्स परिपन्थो, असुसूसा अपरिपुच्छा पञ्जाय परि-
5 पन्थो, अननुयोगो अपच्चवेक्खणा धम्मानं परिपन्थो, मिच्छापटिपत्ति
सम्मानं परिपन्थो । इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोक्स्मि इमे दस धम्मा परिपन्था ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोक्स्मि दस धम्मा आहारो - उट्ठानं अनालस्यं भोगानं
10 आहारो, मण्डना विभूसना वण्णस्स आहारो, सप्पायकिरिया आरो-
ग्यस्स आहारो, कल्याणमित्तता सीलानं आहारो, इन्द्रियसंवरो ब्रह्म-
चरियस्स आहारो, अविमंवादना मित्तानं आहारो, सज्जायकिरिया
बाहुसच्चस्स आहारो, सुसूसा^१ परिपुच्छा पञ्जाय आहारो, अनुयोगो
B. 365 पच्चवेक्खना धम्मानं आहारो, सम्मापटिपत्ति सम्मानं आहारो ।
15 इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं
लोक्स्मि इमे दस धम्मा आहारो” ति ।

४. वड्डिसुत्त

१. “दसहि, भिक्खवे, वड्ढीहि वट्ठमानो अरियसावको अरि-
याय वड्डिया वड्डति, सारादायी च होति वरादायी^२ कायस्स । कतमेहि
दसहि ? खेतवत्थूहि वड्डति, धनधञ्जेन वड्डति, पुत्तदारेहि वड्डति,
20 दासकम्मकरपोरिसेहि वड्डति, चतुप्पदेहि वड्डति, सद्धाय वड्डति, सीलेन
वड्डति, सुतेन वड्डति, चागेन वड्डति, पञ्जाय वड्डति - इमेहि खो, भिक्खवे,
दसहि वड्ढीहि वट्ठमानो अरियसावको अरियाय वड्डिया वड्डति, सारा-
दायी च होति वरादायी कायस्सा ति ।

“धनेन धञ्जेन च योघ वड्डति,
25 पुत्तेहि दारेहि चतुप्पदेहि च ।
स भोगवा होति यसस्सि पूजितो,
आतीहि मित्तेहि अथो पि राजुभि ॥

“सद्भाय सीलेन च योध वद्धति ,
पञ्जाय चागेन सुतेन चूभयं ।
सो तादिसो सप्पुरिसो विचवखणो ,
दिद्वेव धम्मो उभयेन वद्धती” ति ॥

५. मिगसालासुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- 5
पिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो मिगसाला उपासिका
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो मिगसाला 10
उपासिका आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच —

२. “कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो 5
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका
भविस्सन्ति अभिसम्परायं । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी होति^१
आराचारी विरत्तो मेथुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याक्तो — 15
‘सकदागामिपत्तो’^२ तुसितं कायं उपपन्नो” ति । पितामहो^३ मे, भन्ते,
इसिदत्तो अब्रह्मचारी अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता
व्याक्तो — ‘सकदागामिपत्तो तुसितं कायं उपपन्नो’ ति ।

“कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो 20
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका
भविस्सन्ति अभिसम्परायं” ति ?

“एवं खो पनेतं, भगिनि, भगवता व्याक्तं” ति ।

३. अथ खो आयस्मा आनन्दो मिगसालाय उपासिकाय निवेसने 25
पिण्डपातं गहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो आयस्मा आनन्दो
पच्छाभत्तं पिण्डपातपट्टिकन्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा
आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

१. कथं कथा — स्या०, रो० । २. अहोसि — सो०, स्या०, रो० । ३. सकदागामी सत्तो —
सी०, स्या०, रो० । ४. पिता पिथो — सी०, रो०; पितु पिथो — स्या० ।

४. "इधाहं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा पज्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका येनाहं तेनुपसङ्कुमि, उपसङ्कुमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका म एतदवोच - 'कयं कयं नामाय, भन्ते आनन्द, भगवता घम्मो देसितो अञ्जेव्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्पराय । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी अहोसि आराधारी विरतो मेयुना गामघम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याकतो सकदागामिपत्तो तुसित काय उपपन्नो ति । पितामहो मे, भन्ते, इसिदत्तो अब्रह्मचारी अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता व्याकतो - सकदागामिपत्तो तुसित काय उपपन्नो ति । कय कयं नामाय, भन्ते आनन्द, भगवता घम्मो देसितो अञ्जेव्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्पराय' ति ?
- ५ एव वुत्ते अह, भन्ते, मिगसाल उपासिक एतदवोच - 'एवं खो पनेत्, भगिनि, भगवता व्याकत' ति ।

५. "का आनन्द, मिगसाला उपासिका वाला अव्यक्ता अम्मका' अम्मकपञ्जा', के च पुरिसपुगलपरोपरिये जाणे ?

- "दसयिमे, आनन्द, पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे दस ? इधानन्द, एकच्चो पुगलो दुस्सीलो होति । तं च चेतो-विमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति, यत्थस्स तं दुस्सील्य' अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिक पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

- ६ "इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो दुस्सीलो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पज्जानाति यत्थस्स तं दुस्सील्य' अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि

कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं^१ होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति ।
सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामी
येव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स’ पि तेव धम्मा,
अपरस्स^३ पि तेव धम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? 5
तं हि तेसं, आनन्द, होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय ।

“तत्रानन्द, य्वायं^४ पुग्गलो दुस्सीलो होति । तं च चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं दुस्सील्यं अपरिसेसं
निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति,
दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । अयं, आनन्द, 10
पुग्गलो अमुना पुरिमेन पुग्गलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च ।
तं किस्स हेतु ? इमं हानन्द, पुग्गलं धम्मसोतो निव्वहति । तदन्तरं
को जानेय्य, अञ्जत्र तथागतेन ! तस्मातिह, आनन्द, मा पुग्गलेसु
पमाणिका अहुवत्थ, मा पुग्गलेसु पमाणं गण्हत्थ । खञ्जति^५ हानन्द,
पुग्गलेसु^६ पमाणं गण्हन्तो । अहं^७ वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हेय्यं 15
यो वा पनस्स मादिसो ।

७. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं
च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं सीलं
अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि
अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न 20
लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय;
हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

८. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं च
चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं सीलं अपरि-
सेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, 25
दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । सो कायस्स
भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो
हानगामी ।

१. सुप्पटिविद्धं — स्या०, रो० । २. इमस्सा — सी०; इमस्सा — स्या०, रो० ।

३. अपरस्सा — सी०; अपरस्सा — स्या०, रो० । ४. स्वायं — सी० । ५. कहुञ्चि — सी०;
मञ्जति — स्या० । ६. पुग्गलो पुग्गलेसु — सी०, स्या०, रो० । ७-७. अहुञ्चानन्द — सी०,
स्या०, रो० ।

“तन्नानन्द, पमाणिका पमिणन्ति पे० . अह वा, आनन्द,
पुगलेसु पमाण गण्हेय्य यो वा पनस्स मादिसो ।

६ “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिव्वरागो होति ।
त च चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स सो
५ रागो अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकत होति, बाहुसच्चेन
पि अकत होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्ध होति, सामायिक पि विमुत्ति
न लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय,
हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१० “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिव्वरागो होति ।
१० त च चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति यथाभूत पजानाति यत्थस्स सो रागो
अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कत होति, बाहुसच्चेन पि कत
होति, विट्ठिया पि पटिविद्ध होति, सामायिक पि विमुत्ति लभति । सो
कायस्स भेदा पर मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय, विसेसगामीयेव
होति, नो हानगामी ।

L 142

B 369

15 “तन्नानन्द, पमाणिका पमिणन्ति पे० अह वा, आनन्द,
पुगलेसु पमाण गण्हेय्य यो वा पनस्स मादिसो ।

११ “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोधनो होति । त च
चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स सो कोधो
अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकत होति, बाहुसच्चेन पि
२० अकत होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्ध होति, सामायिक पि विमुत्ति न
लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय,
हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१२ “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोधनो होति । त
च चेतोविमुत्ति पज्जाविमुत्ति यथाभूत पजानाति यत्थस्स सो कोधो
२५ अपरिसेसो निरुज्झति । तस्म सवनेन पि कत होति, बाहुसच्चेन पि
कत होति, दिट्ठिया पि पटिविद्ध होति, सामायिक पि विमुत्ति लभति ।
सो कायस्स भेदा पर मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय, विसेसगामीयेव
होति, नो हानगामी ।

“तन्नानन्द, पमाणिका पमिणन्ति पे० अह वा, आनन्द,
३० पुगलेसु पमाण गण्हेय्य यो वा पनस्स मादिसो ।

१३. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; 5 हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१४. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । सो 10 कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

“तन्नानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स पि तेव धम्मा, अपरस्स पि तेव धम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? तं हि तेसं, आनन्द, होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय । 15

“तन्नानन्द, ख्वायं पुग्गलो उद्धतो होति तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति, तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । अयं, आनन्द, पुग्गलो 20 अमुना पुरिमेन पुग्गलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? इमं हानन्द, पुग्गलं धम्मसोतो निब्बहति । तदन्तरं को जानेय्य अञ्जात्र तथागतेन ! तस्मात्तिह, आनन्द, मा पुग्गलेसु पमाणिका अहुवत्थ; मा पुग्गलेसु पमाणं गण्हित्थ । खञ्जति हानन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हन्तो । अहं वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो । 25

“का चानन्द, मिगसाला उपासिका बाला अव्यत्ता अम्मका अम्मकपञ्जा, के च पुरिसपुग्गलपरोपरिये जाणे ! इमे खो, आनन्द, दस पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ।

१५. “यथारूपेन, आनन्द, सीलेन पुराणो समन्नागतो अहोसि 30 तथारूपेन सीलेन इसिदत्तो समन्नागतो अभविस्स, नयिध पुराणो इसि-

दत्तस्स गतिं पि अञ्जस्स । यथारूपाय चानन्द, पञ्जाय इसिदत्तो समन्नागतो अहोसि तथारूपाय पञ्जाय पुराणो समन्नागतो अभविस्स, नयिध इसिदत्तो पुराणस्स गतिं पि अञ्जस्स । इति खो, आनन्द, इमे पुगला उभो' एकञ्जहीना" ति ।

६. तयोधम्मसुत्तं

१. "तयोमे^१, भिक्खवे, धम्मा लोके न संविज्जेय्युं, न तयागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तयागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य" । कतमे तयो ? जातिं च, जरा च, मरणं च — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा लोके न संविज्जेय्युं, न तयागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तयागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य ।
- १० यस्मा च खो, भिक्खवे, इमे तयो धम्मा लोके संविज्जन्ति तस्मा तयागतो लोके उप्पज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो, तस्मा तयागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वति" ।

3. 371

२. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातु । कतमे तयो ? रागं अप्पहाय, दोसं अप्पहाय, १५ मोहं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं ।

३. "तयोमे भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठि अप्पहाय, विचिकिच्छं अप्पहाय, सीलव्वतपरामासं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो २० धम्मे अप्पहाय अभव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं ।

R. 145

४. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो सक्कायदिट्ठि पहातु विचिकिच्छं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं । कतमे तयो ? अयोनिस्सो मनसिक्कारं अप्पहाय, कुम्मगसेवनं अप्पहाय, चेतसो लीनत्तं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो सक्कायदिट्ठि २५ पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं ।

५. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अयोनिस्सो मनसिक्कारं पहातुं कुम्मगसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातु । कतमे तयो ?

१. उभो — सी०, स्या०, रा० । २. एकञ्जहीना — स्या० । ३. तयो — सी०, रो० । ४. दिव्वेय्य — सी०, रो०; दीपेय्य — स्या० । ५. दिव्वति — सी०, स्या०, रो० ।

मुदुसच्चं अप्पहाय, असम्पजञ्जं अप्पहाय, चेतसो विक्खेपं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मगसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।

६. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो मुदुसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । कतमे तयो ? अरियानं 5
अदस्सनकम्यतं अप्पहाय, अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं अप्पहाय, उपा-
रम्भचित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो
मुदुसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

७. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरियानं अदस्सन-
कम्यतं^१ पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । 10
कतमे तयो ? उद्वच्चं अप्पहाय, असंवरं अप्पहाय, दुस्सील्यं अप्पहाय —
इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरियानं अदस्सनकम्यतं
पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

८. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो उद्वच्चं पहातुं
असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्धियं अप्पहाय, 15
अवदञ्जुतं अप्पहाय, कोसज्जं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे
अप्पहाय अभव्वो उद्वच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं ।

९. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अस्सद्धियं पहातुं
अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं अप्प-
हाय, दोवचस्सतं अप्पहाय, पापमित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, 20
तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं
पहातुं ।

१०. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अनादरियं
पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं
अप्पहाय, अनोत्तप्पं अप्पहाय, पमादं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, 25
तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं
पापमित्ततं पहातुं ।

११. “अहिरिकोयं, भिक्खवे, अनोत्तापी^३ पमत्तो होति । सो
पमत्तो समानो अभव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं

पहातुं । सो पापमित्तो समानो अभव्वो अस्सद्धियं पहातुं अण्डज्जुतं
 पहातुं कोसज्जं पहातु । सो कुसीतो समानो अभव्वो उद्धच्चं पहातु
 असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातु । सो दुस्सीलो समानो अभव्वो अरियानं
 अदस्सनकम्पतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्पतं पहातुं उपारम्भचित्तं
 5 पहातुं । सो उपारम्भचित्तो समानो अभव्वो मुटुसच्चं पहातुं असम्पज्जं
 पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । सो विक्खित्तचित्तो समानो अभव्वो
 अयोनिसो मनसिकारं पहातु कुम्मगसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।
 सो लीनचित्तो समानो अभव्वो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्चं पहातुं
 सीलव्वतपरामासं पहातुं । सो विचिकिच्चो समानो अभव्वो रागं
 B. 373 10 पहातुं दोस पहातु मोहं पहातुं । सो रागं अप्पहाय दोसं अप्पहाय मोहं
 अप्पहाय अभव्वो जाति पहातु जरं पहातुं मरणं पहातु ।

१२. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो जाति पहातुं जरं
 पहातु मरणं पहातु । कतमे तयो ? रागं पहाय, दोसं पहाय, मोहं
 पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो जाति पहातुं जरं
 15 पहातु मरण पहातु ।

१३. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो रागं पहातु दोसं
 पहातुं मोहं पहातु । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठि पहाय, विचिकिच्चं
 पहाय, सीलव्वतपरामासं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय
 भव्वो राग पहातु दोसं पहातुं मोहं पहातु ।

20 १४. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो सक्कायदिट्ठि पहातु
 विचिकिच्चं पहातु सीलव्वतपरामासं पहातु । कतमे तयो ? अयोनिसो
 मनसिकारं पहाय, कुम्मगसेवनं पहाय, चेतसो लीनत्तं पहाय — इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो सक्कायदिट्ठि पहातु विचिकिच्चं पहातु
 सीलव्वतपरामासं पहातु ।

25 १५. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अयोनिसो मनसिकारं
 पहातु कुम्मगसेवनं पहातु चेतसो लीनत्तं पहातु । कतमे तयो ?
 मुटुसच्चं पहाय, असम्पज्जं पहाय, चेतसो विक्खेपं पहाय — इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अयोनिसो मनसिकारं पहातु कुम्मग-
 सेवनं पहातु चेतसो लीनत्तं पहातु ।

१६. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो मुट्ठसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । कतमे तयो ? अरियानं अदस्सनकम्यतं पहाय, अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहाय, उपारम्भचित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो मुट्ठसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

5

१७. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अरियानं अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? उद्धच्चं पहाय, असंवरं पहाय, दुस्सील्यं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अरियानं अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

10

१८. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्वियं पहाय, अवदञ्जुतं पहाय, कोसज्जं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं ।

१९. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अस्सद्वियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं पहाय, दोवचस्सतं पहाय, पापमित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अस्सद्वियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं ।

15

२०. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं पहाय, अनोत्तप्पं पहाय, पमादं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं ।

11

२१. “हिरीमायं, भिक्खवे, ओत्तापी अण्णमत्तो होति । सो अण्णमत्तो समानो भव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । सो कल्याणमत्तो समानो भव्वो अस्सद्वियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । सो आरद्धविरियो समानो भव्वो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । सो सीलवा समानो भव्वो अरियानं अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । सो अनुपारम्भचित्तो समानो भव्वो मुट्ठसच्चं पहातुं

25 1

- असम्पन्नज्ज पहातु चेतसो विक्खेपे पहातु । सो अविक्खित्तचित्तो
समानो भव्वो अयोनिस्सो मनसिकार पहातु कुम्मग्गसेवन पहातु चेतसो
लीनत्त पहातु । सो अलीनचित्तो समानो भव्वो सक्कायदिट्ठि पहातु
विचिकिच्च पहातु सीलव्वतपरामास पहातु । सो अविचिकिच्चो समानो
७० ५ भव्वो राग पहातु दोस पहातु मोह पहातु । सो राग पहाय दोस पहाय
मोह पहाय भव्वो जार्ति पहातु जर पहातु मरण पहातु” ति ।

७. काकमुत्तं

- १ “दसहि, भिक्खवे, असद्वम्मेहि समन्नागतो काको । कतमेहि
दसहि ? वसी च, पगम्भो च, तित्तिणो च, महग्घसो च, लुद्धो च,
अकाशणिको च, दुव्वलो च, ओरविता च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको च —
१० इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो काको । एवमेव
खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो पापभिक्षु । कतमेहि
दसहि ? वसी च, पगम्भो च, तित्तिणो च, महग्घसो च, लुद्धो च,
अकाशणिको च, दुव्वलो च, ओरविता च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको च —
इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो पापभिक्षु” ति ।

८. निगण्ठमुत्तं

R. 150 15

- १ “दसहि, भिक्खवे, असद्वम्मेहि समन्नागता निगण्ठा ।
कतमेहि दसहि ? अस्मद्वा, भिक्खवे, निगण्ठा, दुस्सीला, भिक्खवे,
निगण्ठा, अहिरिका, भिक्खवे, निगण्ठा, अनोत्तप्पिनो, भिक्खवे, निगण्ठा,
असप्पुरिमसम्भत्तिनो, भिक्खवे, निगण्ठा, अत्तुवकसकपरवम्भका,
भिक्खवे, निगण्ठा, सन्दिट्ठिपरामासा आघानगाही दुप्पटिनिस्सगिणो,
२० भिक्खवे, निगण्ठा, कुहका, भिक्खवे, निगण्ठा, पापिच्छा, भिक्खवे,
निगण्ठा, पापमिता, भिक्खवे, निगण्ठा — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
असद्वम्मेहि समन्नागता निगण्ठा” ति ।

१ तित्तिना — जा० । २ वारवा — स्वा० । ३ नचयिका — या० । ४ अका
शकाशिका — या० । ५ पगम्भो — स्वा० । ६ अघानगाहि — स्वा०, आघानगाहि —
रा० । ७ मिच्छादिट्ठिका — सी०, स्वा० रा० ।

६. आघातवत्थुसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, आघातवत्थूनि । कतमानि दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरी’ ति आघातं वन्धति; ‘अनत्थं मे चरती’ ति आघातं
 वन्धति; ‘अनत्थं मे चरिस्सती’ ति आघातं वन्धति; ‘पियस्स मे मनापस्स
 अनत्थं अचरी’ ति ...पे०... अनत्थं चरती ति ...पे०... अनत्थं चरिस्सती
 ति आघातं वन्धति, ‘अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरी’ ति ...पे०... 5
 अत्थं चरती ति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातं वन्धति; अट्टाने
 च कुप्पति — इमानि खो, भिक्खवे, दस आघातवत्थूनी” ति ।

१०. आघातपटिविनयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरि, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं
 मे चरति, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं मे चरिस्सति, 10
 तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, पियस्स मे मनापस्स अनत्थं
 अचरि ...पे०... चरति ...पे०... चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं
 पटिविनेति, अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति
 ...पे०... अत्थं चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं पटिविनेति, अट्टाने
 च न कुप्पति — इमे खो, भिक्खवे, दस आघातपटिविनया” ति । 15

आकङ्खवग्गो अट्ठमो ।

तस्सुद्धानं

आकङ्खो कण्टको इट्ठा, वट्ठि च मिगसालाय^१ ।
 तयो^२ धम्मा च^३ काको च, निगण्ठा^४ द्वे च आघाता ति^५ ॥

६. थेरवग्गो

१. वाहनसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चम्पायं विहरति गगगराय पोवखरणिआ
 तीरे । अय खो आयस्सा वाहनो^१ येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-

१. मिगसालया — सी०; मिगसालय — स्या०, रो० । २-२. अनत्थो चेय — सी०,
 स्या०, रो० । ३-३. ० वत्थुनी ति — सी०, निगन्वा दस वत्थुनि — स्या०; ० द्वे च
 वत्थुनी ति — रो० । ४. वाट्ठना — सी०, रो०; वाट्ठना — स्या० ।

मित्रा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
आयस्मा वाहनो भगवन्तं एतदवोच -

२. "कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन^१ चेतसा विहरती" ति ?

३. "दसहि खो, वाहन, धम्मेहि तथागतो निस्सटो^२ विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरति । कतमेहि दसहि ? रूपेण
खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन
चेतसा विहरति, वेदनाय खो, वाहन ... पे० ... सञ्जाय खो, वाहन,
... सङ्गारेहि खो, वाहन ... विज्जाणेन खो, वाहन ... जातिया खो,
वाहन ... जराय खो, वाहन ... मरणेन खो, वाहन ... दुक्खेहि खो,
वाहन ... किलेसेहि खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो
विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरति । संय्यायापि, वाहन, उप्पलं वा पदुमं
वा पुण्डरीकं वा उदके जातं उदके संवद्ध उदका पञ्चुगम्म^३ ठितं^४ अनुप-
लितं उदकेन; एवमेव खो, वाहन, इमेहि दसहि धम्मेहि तथागतो
निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरती" ति ।

२. आनन्दसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-
मित्रा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो^१
खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच -

२. "सो वतानन्द, भिक्खु 'अस्सट्ठो समानो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरुह्णि वेपुल्ल आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

३. "सो वतानन्द, भिक्खु 'दुस्सीलो समानो इमस्मि धम्म-
विनये वुद्धिं विरुह्णि वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

४. "सो वतानन्द, भिक्खु 'अप्पस्सुतो समानो इमस्मि धम्म-
विनये वुद्धिं विरुह्णि वेपुल्ल आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

५. "सो वतानन्द, भिक्खु 'दुव्वचो' समानो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरुह्णि वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

१. विमरियादिकत्तेन - सी०, स्वा०, रो० । २. निस्सटो - सी० । ३-३ अञ्चु-
गम्म तिठ्ठि - सी०, स्वा०, रो० । ४. निसिन्नो - रो० । ५. दुव्वचो - स्वा०, रो० ।

६. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘पापमित्तो समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

७. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘कुसीतो समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

८. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘मुट्ठस्सति समानो इमस्मिं धम्मविनये 5
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

९. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘असन्तुट्ठो समानो इमस्मिं धम्म-
विनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

१०. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘पापिच्छो समानो इमस्मिं धम्म-
विनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति । 10

११. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘मिच्छादिट्ठिको समानो इमस्मिं
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

“सो वतानन्द, भिक्खु ‘इमेहि दसहि धम्मेहि समन्नागतो इमस्मिं
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

१२. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सद्धो समानो इमस्मिं धम्मविनये 11
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

१३. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सीलवा समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

१४. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘बहुस्सुतो सुतघरो समानो इमस्मिं
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति । 20

१५. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सुवचो समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

१६. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘कल्याणमित्तो समानो इमस्मिं
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

१७. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘आरद्धविरियो समानो इमस्मिं 25
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

१८. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘उपट्ठितस्सति’ समानो इमस्मिं
धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति । R

१६ “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सन्तुट्ठो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति ।

२० “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अप्पिच्छो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति ।

२१ “भो वतानन्द, भिक्खु ‘सम्मादिट्ठिको समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति ।

“सो वतानन्द, भिक्खु ‘इमेहि दमहि धम्मेहि समन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत विज्जती” ति ।

३. पुण्णियसुत्तं

१० १ अयं खो आयस्मा पुण्णियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो खो आयस्मा पुण्णियो भगवन्तं एतदवोच —

२ “को नु खो, भन्ते, हेतुं को पच्चयो येन अप्पेकदा तथागतं धम्मदेसना पटिभाति अप्पेकदा नप्पटिभाती” ति ?

३ “सद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति, नो च उपसङ्कमिता, नैव ताव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति । यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति उपसङ्कमिता च, एव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति ।

४ “मद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति उपसङ्कमिता च, नो च पयिरुपामिता पे० पयिरुपानिता च, नो च परिपुच्छिता परि-
२० पुच्छिता च, नो च ओहितसोतो धम्मं सुणाति . ओहितसोतो’ च धम्मं सुणाति, नो च सुत्वा धम्मं धारेति सुत्वा च धम्मं धारेति, नो च धातान् धम्मान् अत्य उपपरिक्खति धातान् च धम्मान् अत्य उपपरिक्खति

R. 155

नो च अत्यमज्जाय धम्ममज्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति अत्यमज्जाय धम्ममज्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च
२५ कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय^२ अत्यस्स विज्जापनिया कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय

अनेलगळाय अत्थस्स विज्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीनं, नेव ताव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति ।

५. “यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति, उपसद्धमिता च, पयिष्पासिता च, परिपुच्छिता च, ओहितसोतो च धम्मं सुणाति, सुत्वा च धम्मं धारेलि, धातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिखसति, अत्थमज्जाय धम्ममज्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय अत्थस्स विज्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीनं — एवं तथागतं धम्मदेसना पटिभाति । इमेहि खो, पुण्णिय, दसहि धम्मेहि समन्नागता एकन्तपटिभाना^१ तथागतं धम्मदेसना होती^२” ति ।

४. व्याकरणसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा महामोगल्लानो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महामोगल्लानस्स पच्चस्सोत्तुं । आयस्मा महामोगल्लानो एतदवोच —

२. “इधावुसो, भिक्खु अज्झं व्याकरोति — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति । तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं^३ आपज्जति विचिनं^४ आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं^५ आपज्जति अनयव्यसनं^६ आपज्जति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा अज्झं व्याकरोति — खीणा

१. एकन्तपटिभान — सी०; एवन्त — स्या०; एवन्त पटिभान — रो० ।
२. पटिभाती — स्या० । ३. इरिण — सी०; इरण — स्या०; इरिण — रो० । ४. विचिन — सी०, रो० । ५. व्यसनं — सी०, रो० । ६. अनयव्यसन — सी०, रो० ।

जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी' ति ?

४. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
381 5 पजानाति - 'कोधनो खो अयमायस्मा'; कोधपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । कोधपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

'उपनाही खो पन अयमायस्मा; उपनाहपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । उपनाहपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
10 परिहानमेतं ।

'मक्खो खो पन अयमायस्मा; मक्खपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । मक्खपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पळासी खो पन अयमायस्मा; पळासपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
15 विहरति । पळासपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'इस्सुकी खो पन अयमायस्मा; इस्सापरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । इस्सापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

10 'मच्छेरी खो पन अयमायस्मा; मच्छेरपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । मच्छेरपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
R. 157 विनये परिहानमेतं ।

'सठो खो पन अयमायस्मा, साठेय्यपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । साठेय्यपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
25 परिहानमेतं ।

'मायावी खो पन अयमायस्मा; मायापरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । मायापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पाप्पिच्छो खो पन अयमायस्मा; इच्छापरियुद्धितेन चेतसा

बहुलं विहरति । इच्छापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सति’ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये ओरमत्तकेन विसेसाधिगमेन अन्तरा वोसानं आपन्नो । अन्तरा वोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं’ ।

५. “सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जती’ ति ।

५. कथीसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातियं । तत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाचुन्दो एतदवोच —

२. “इधावुसो, भिक्खु कथी होति विकथी अधिगमेसु — ‘अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं आकासानञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं विञ्जाणञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं आकिञ्चञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं नेवसञ्जानासञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पी’ ति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिन्^३ आपज्जति अतयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

१. मुद्रस्तति — सी०, त्या०, रो० । २. विचिन् — ती० रो० ।

383

४. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायो समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा कत्थी होति विकत्थी अधि-
गमेषु — अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि वुद्धहामि पि ... पे०... अहं
५ सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि वुद्धहामि पी’ ति ।

५. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायो समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति — ‘दीघरत्तं खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्दकारी सवलकारी
कम्मासकारी न सन्ततकारी’ न सन्ततवृत्ति सीलेसु । दुस्सीलो खो
१० अयमायस्मा । दुस्सील्यं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहान-
मेतं ।

‘अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्वियं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

- R. 159 15 ‘अप्पस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनाचारो; अप्पसच्चं खो
पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘दुब्बच्चो खो पन अयमायस्मा; दौवचस्सता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘पापमित्तो खो पन अयमायस्मा; पापमित्तता खो पन तथा-
गतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

- 20 ‘कुसीतो खो पन अयमायस्मा; कोसज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘मुट्ठस्सति खो पन अयमायस्मा; मुट्ठसच्चं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

- 25 ‘कुहको खो पन अयमायस्मा; कोहुज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘दुब्भरो खो पन अयमायस्मा; दुब्भरता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘दुप्पज्जो खो पन अयमायस्मा; दुप्पज्जता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं’ ।

- 30 ६. “सेय्ययापि, आचुसो, सहायको सहायकं एवं वदय्य — ‘यदा

ते, सम्म, धनेन धनकरणीयं अस्स, याचेय्यासि' मं धनं । दस्सामि ते धनं' ति । सो किञ्चिदेव^१ धनकरणीये समुप्पन्ने सहायको सहायकं एवं वदेय्य — 'अत्थो मे, सम्म, धनेन । देहि मे धनं' ति । सो एवं वदेय्य — 'तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच; तुच्छकं मं, सम्म, अवच — 5 इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं^२ अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच — इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र 10 पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच — इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । अपि च अहमेव उम्मादं पापुणिं चेतसो विपरियायं' ति ।

“एवमेव खो, आवुसो, भिक्खु कत्थी होति विकत्थी अधिगमेसु — 15 'अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकासानञ्चायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं विञ्जानञ्चायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकिञ्चञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, 20 अहं नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

७. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना 25 समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिन्तं^३ आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

८. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो

१. याचिस्सामि — सी०, रो०; याचेय्यासि — स्या० । २. किस्सिञ्चिदेव — मी०, स्या०, रो० । ३. न तुच्छकं — सी० । ४. विपिन — सी०; विजिन — रो० ।

परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति - 'किं नु खो अयमायस्मा कथी होति विकत्थी अविममेषु - ग्रह पठम ज्ञान समापज्जामि पि . पे० .. अहं सुञ्जावेदयित- निरोध समापज्जामि पि वुट्ठहामि पी' ति ।

५, ६ "तमेन तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायो समापत्ति- कुसलो परचित्तपरियायकुसलो चेतसा चेतो परिच्च पज्जानाति - 'दीघरत्त खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्दकारी सवलकारी कम्मासकारी, न सन्ततकारी न सन्ततवुत्ति सोलेसु । दुस्सीलो खो अयमायस्मा; दुस्सील्यं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

१० 'अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्विय खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

'अपस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनाचारो, अप्पसच्चं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

१५ 'दुव्वचो खो पन अयमायस्मा, दोवचस्सता खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

'पापमित्तो खो पन अयमायस्मा, पापमित्तता खो पन तथा- गतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

'कुसीतो खो पन अयमायस्मा, कोसज्ज खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

२० 'मुट्ठस्सति खो पन अयमायस्मा, मुट्ठसच्च खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

'कुहको खो पन अयमायस्मा, कोह्व्व खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

B ३३६ 'दुम्मरो खो पन अयमायस्मा, दुम्भरता खो पन तथागत- २५ प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

'दुपञ्चो खो पन अयमायस्मा, दुपञ्जता खो पन तथागत- प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

१० "सो वतावुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मि धम्मविनये वुट्ठि विरुद्धि वेपुल्ल आपज्जिस्सती' ति नेत ठान विज्जति । ३० सो वतावुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे पहाय इमस्मि धम्मविनये वुट्ठि विरुद्धि वेपुल्ल आपज्जिस्सती' ति ठानमेत विज्जती' ति ।

६. अधिमानसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाकस्सपो राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा महाकस्सपो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकस्सपस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाकस्सपो एतदवोच —

२. “इधावुसो, भिक्खु अञ्जं व्याकरोति — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति । तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुञ्जति समनुगगाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुञ्जियमानो समनुगगाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति ।

४. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति — ‘अधिमानिको खो अयमायस्मा अधिमानसच्चो, अप्पत्ते पत्तसञ्जी, अक्ते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति ।

५. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा निस्साय अधिमानिको अधिमानसच्चो, अप्पत्ते पत्तसञ्जी, अक्ते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति ।

६. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति -- 'बहुस्सुतो खो पन अयमायस्मा सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते
धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोत्तानकल्याणा सारथं सव्य-
5 ज्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा
बहुस्सुतो' होन्ति घाता' ववसा परिचिता मनसानुपेविस्सता दिट्ठिया
सुप्पटिविद्धा । तस्मा अयमायस्मा अधिमानिको अधिमानसञ्चो, अप्पत्ते
पत्तसञ्चो, अकते कतसञ्चो, अनधिगतो अधिगतसञ्चो । अधिमानेन
अञ्जं व्याकरोति -- खीणा जाति, वुत्तिनं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,
10 नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

७. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति -- 'अभिज्झालु खो पन अयमायस्मा; अभिज्झापरियुद्धितेन
चेतसा बहुलं विहरति । अभिज्झापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते
15 धम्मविनये परिहानमेतं ।

B. 338

'व्यापन्नो' खो पन अयमायस्मा; व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । व्यापादपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

'थीनमिद्धो' खो पन अयमायस्मा; थीनमिद्धपरियुद्धितेन चेतसा
20 बहुलं विहरति । थीनमिद्धपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
विनये परिहानमेतं ।

'उद्धतो खो पन अयमायस्मा; उद्धच्चपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । उद्धच्चपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

25 'विचिकिच्छो खो पन अयमायस्मा; विचिकिच्छापरियुद्धितेन
चेतसा बहुलं विहरति । विचिकिच्छापरियुद्धानं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'कम्माराभो खो पन अयमायस्मा कम्मरत्तो कम्मारामतं अनुयुत्तो ।
कम्मारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

R. 164

१-२. बहुस्सुता घाता - सी०, त्या०, रो० । २. व्यापादो - बी०, रो० । ३. विन-
मिद्धो - म० ।

‘भस्सारामो खो पन अयमायस्मा भस्सरतो भस्सारामतं अनुयुत्तो । भस्सारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘निहारामो खो पन अयमायस्मा निहारतो निहारामतं अनुयुत्तो । निहारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सङ्गणिकारामो खो पन अयमायस्मा सङ्गणिकरतो सङ्गणिकारामतं अनुयुत्तो । सङ्गणिकारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सति^२ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये ओरमत्तकेन विसेसाधिगमेन अन्तरा वोसानं आपन्नो । अन्तरा वोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं’ ।

10

८. “सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जती’ ति ।

७. नप्पियसुत्तं

१. तत्र खो भगवा कालङ्कतं^३ भिक्खुं आरब्ध भिक्खू आमन्तेसि—
“भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

15

२. “इध, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति, अधिकरण-समयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति अधिकरणसमयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरताय^४ न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

20

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति, सिक्खाकामस्स^५ न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति सिक्खाकामस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

25

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति, इच्छाविनयस्स

१. सङ्गणिकारतो — स्या०, रो० । २. मुट्ठस्सति — सी०, स्या०, रो० । ३-३. कलन्दकं० — सी०; गगळक० — स्या०; वात्तकं० — रो० । ४. गरताय — सी०, रो० । ५. सिक्खा-समादानस्स — सी०, स्या०, रो० ।

न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति इच्छाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कोधनो होति, कोधविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कोधनो होति कोधविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति, मक्खविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति मक्खविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न साम-
ञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

B. 390

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति, साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न साम-
ञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति, मायाविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति मायाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

R. 166 20

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं न निसामकजातिको होति, धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं न निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति, पटिसल्लानस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति पटिसल्लानस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहाचारीनं न पटि-
सन्न्यासको होति, पटिसन्न्यासस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे,

भिक्षु सन्नहाचारीनं न पटिसन्धारको होति पटिसन्धारकस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

१२. “एवरूपस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा उपपज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नहाचारी सक्करेय्युं गरुं करेय्युं मानेय्युं पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नहाचारी न चेव सक्करोन्ति न गरुं करोन्ति न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नहाचारी ते पापके अकुसले धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति ।

१३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, अस्सखलुद्धस्स’ किञ्चा पि एवं इच्छा उपपज्जेय्य — ‘अहो वत मं मनुस्सा आजानीयट्टाने ठपेय्युं, आजानीयभोजनं च भोजेय्युं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्युं’ ति, अथ खो नं मनुस्सा न चेव आजानीयट्टाने ठपेन्ति न च आजानीयभोजनं भोजेन्ति न च परिमज्जनं परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूटेय्यानि जिम्हेय्यानि वङ्केय्यानि अप्पहीनानि समनुपस्सन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा उपपज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नहाचारी सक्करेय्युं गरुं करेय्युं मानेय्युं पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नहाचारी न चेव सक्करोन्ति न गरुं करोन्ति न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नहाचारी ते पापके अकुसले धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति ।

१४. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको होति, अधिकरणसमथस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको होति अधिकरणसमथस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

१५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति, सिक्खाकामस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति सिक्खाकामस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

१६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति, इच्छा-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति
इच्छाविनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

5 १७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोधनो होति, कोध-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोधनो होति कोध-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

१८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अमक्खी होति, मक्ख-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अमक्खी होति मक्ख-
10 विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

R. 152 १९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति, साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

B. 3/2 २०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति, माया-
15 विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति माया-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२१. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं निसामकजातिको
होति, धम्मनिसन्तिया वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं
निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया वण्णवादी, अयं पि धम्मो
20 ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति, पटि-
सल्लानस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति
पटिसल्लानस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सव्रह्मचारीनं पटिसन्यारको
25 होति, पटिसन्यारकस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सव्रह्मचारीनं
पटिसन्यारको होति पटिसन्यारकस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय
गह्माय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

२४. "एवत्थस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चा पि न एवं इच्छा
उप्पज्जेय्य — 'अहो वत मं सव्रह्मचारी सक्करोय्युं गहं करोय्युं मानेय्युं
30 पूजेय्युं' ति, अयं सो नं सव्रह्मचारी सक्करोन्ति गहं करोन्ति मानेन्ति

पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नह्यचारी ते पापके अकुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ति ।

२५. “सेय्यथापि, भिक्खवे, भद्दस्स अस्साजानीयस्स किञ्चा पि न एवं इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं मनुस्सा आजानीयद्वाने ठपेय्युं, आजानीयभोजनं च भोजेय्युं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्युं’ ति, अथ खो नं मनुस्सा आजानीयद्वाने च ठपेन्ति आजानीयभोजनं च भोजेन्ति आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूटेय्यानि जिम्हेय्यानि वड्ढेय्यानि पहीनानि समनुपस्सन्ति ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चा पि न एवं इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नह्यचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नह्यचारी सक्करोन्ति गरं करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नह्यचारी ते पापके अकुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ती” ति ।

८. अवकोसकमुत्तं

१. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अवकोसकपरिभासको अरियूप-वादी सन्नह्यचारीनं ठानमेतं अवकासो यं सो दसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं व्यसनं निगच्छेय्य” । कतमेसं दसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स न बोदायन्ति, सद्धम्मेसु वा अधिमानिको होति अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्तिं आपज्जति, गाब्धं वा रोगातङ्कं फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तवखेपं, सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अवकोसकपरिभासको अरियूपवादी सन्नह्यचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं दसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं व्यसनं निगच्छेय्या” ति ।

१. मरियुपवादी — सी०, स्या०, रो० । २-३. मद्धानमेतं अनवकासो — सी०, स्या०, रो० । ३. ननिगच्छेय्य — सी०, स्या०, रो० । ४. बोदानन्ति — सी०; बोदायति — स्या० ।

६. कोकालिकमुत्तं

70

१. अथ खो कोकालिको भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो कोकालिको भिक्खु भगवन्त एतदवोच -

२. “पापिच्छा, भन्ते, सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं
वसं गता” ति ।

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

३. दुतियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदवोच -
“किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्दायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
10 सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता” ति ।

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

४. ततियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदवोच -
“किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्दायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
15 सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता” ति ।

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

५. अथ खो कोकालिको भिक्खु उद्धायासना भगवन्तं अभि-
वादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अचिरपक्कन्तस्स च कोकालिकस्स
20 भिक्खुनो मासपमत्तीहि^१ पीळकाहि^२ मब्बो कायो फुटो^३ अहोसि । मासप-
मत्तियो हुत्वा मुग्गमत्तियो अहेसु, मुग्गमत्तियो हुत्वा कलायमत्तियो
अहेसु, कलायमत्तियो हुत्वा कोलट्टिमत्तियो अहेसु, कोलट्टिमत्तियो हुत्वा
कोलमत्तियो अहेसु, कोलमत्तियो हुत्वा आमलकमत्तियो अहेसु, आमलक-
मत्तियो हुत्वा तिण्डुकमत्तियो^४ अहेसु, तिण्डुकमत्तियो हुत्वा वेळवसला-
25 टुकमत्तियो अहेसु, वेळवसलाटुकमत्तियो हुत्वा विल्लमत्तियो^५ अहेसु,
विल्लमत्तियो हुत्वा पमिज्जिनु, पुब्बं च लोहितं च पग्घरिसु । सो^६
नुद^७ कदलिपत्तेसु^८ सेति मच्चो व विसगिलितो^९ ।

D 394

R. 171

१ मासपमत्ताहि - सी० । २ पितकाहि - सी०; पिळकाहि - स्या०, रो० ।
३ फुटो - स्या० । ४ सी०, स्या०, रो० पालकेनो नत्थि । ५ विल्लमत्तियो - स्या० ।
६-९ स्वास्नुद - सी०, स्या०, रो० । ७ कदलिपत्तेसु - स्या० । ८ विसगिलितो - स्या० ।

६. अथ खो तुरु' पञ्चेकब्रह्मा' येन कोकालिको भिक्खु तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा वेहासे ठत्वा कोकालिकं भिक्खुं एतदवोच -
“पसादेहि, कोकालिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्त-
मोग्गल्लाना” ति ।

“कोसि त्वं, आवुसो” ति ?

“अहं तुरु पञ्चेकब्रह्मा” ति ।

“तनु त्वं, आवुसो, भगवता अनागामी व्याकतो, अथ किञ्चरहि
इधागतो ? पस्स यावं च ते इदं अपरद्धं” ति ।

७. अथ खो तुरु पञ्चेकब्रह्मा कोकालिकं भिक्खुं गाथाहि
अज्झमासि -

“पुरिसस्स हि जातस्स, कुठारी' जायते मुखे ।

याय छिन्दति अत्तानं, बालो दुब्भासितं भणं ॥

“यो निन्दियं पसंसति,

तं वा निन्दति यो पसंसियो ।

विचिनाति मुखेन सो कलिं,

कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

“अप्पमत्तको' अयं कलिं,

यो अक्खेसु धनपराजयो ।

सव्वस्सा पि सहा पि अत्तना,

अयमेव महत्तरो कलिं ।

यो सुगतेसु मनं पदूसये' ॥

“सत्तं सहस्सानं निरव्वुदानं,

छत्तिसति पञ्च च अव्वुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेति,

वाचं मनं च पणिधाय पापकं” ति ॥

८. अथ खो कोकालिको भिक्खु तेनेव आवाधेन कालमकासि ।
कालङ्कतो च कोकालिको भिक्खु पदुमं' निरयं' उपपज्जति सारिपुत्त-
मोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा ।

१-१. तुदुप्पञ्चेकब्रह्मा - सी०, रो०; तुदिपञ्चेकब्रह्मा - स्पा० । २. कुठारी - स्पा० ।

३. अप्पमत्तो - सी०, स्पा०, रो० । ४. पदोत्तये - सी०, स्पा०, रो० । ५. पदुमनिरयं - सी०,
स्पा० ।

६. अथ खो ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो
ब्रह्मा सहम्पति भगवन्तं एतदवोच - “कोकालिको, भन्ते, भिक्खु
५ कालङ्कतो । कालङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं
उपपन्नो सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा” ति । इदमवोच ब्रह्मा
सहम्पति । इदं वत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेव-
न्तरघायि ।

१०. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि -
१० “इमं, भिक्खवे, रत्तिं ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो, भिक्खवे, ब्रह्मा
सहम्पति मं एतदवोच - ‘कोकालिको, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो; काल-
ङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं उपपन्नो सारिपुत्त-
१५ मोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा’ ति । इदमवोच, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति ।
इदं वत्वा मं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेवन्तरघायी’ ति ।

११. एवं वृत्ते अञ्जातरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच - “कीच
दीघं नु खो, भन्ते, पदुमे निरये आयुप्पमाणं” ति ?

“दीघं खो, भिक्खु, पदुमे निरये आयुप्पमाणं । न तं सुकरं
R. 173 20 सह्जातुं - ‘एत्तकानि वस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा
एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा’” ति ।

“सक्का पन, भन्ते, उपमं कातु” ति ?

“सक्का, भिक्खु,” ति भगवा अवोच - “सेय्यथापि, भिक्खु,
वीसतिसारिको कोसलको तिलवाहो ततो पुरिसो वस्ससतस्स वस्ससतस्स
B. 396 25 अच्चयेन एकमेकं तिलं उद्धरेय्य । खिप्पतरं खो सो, भिक्खु, वीस-
तिसारिको कोसलको तिलवाहो इमिना उपक्कमेन परिक्खयं परियादानं
गच्छेय्य, न त्वेव एको अब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
अब्बुदा निरया, एवमेको निरब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
निरब्बुदा निरया, एवमेको अववो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति

अववा निरया, एवमेको अट्टो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अट्टा निरया, एवमेको अह्हो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अह्हा निरया, एवमेको कुमुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 कुमुदा निरया, एवमेको सोगन्धिको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 सोगन्धिका निरया, एवमेको उप्पलको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, 5
 वीसति' उप्पलका निरया, एवमेको पुण्डरीको निरयो । सेय्यथापि,
 भिक्खु, वीसति पुण्डरीका निरया, एवमेको पटुमो निरयो । पटुमं खो
 पन, भिक्खु, निरयं कोकालिको भिक्खु उपपन्नो सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु
 चित्तं आघातेत्वा" ति ।

इदमवोच भगवा । इदं वत्वान' सुगतो अथापरं एतदवोच 10
 सत्था —

० "पुरिसस्स हि जातस्स, कुठारी जायते मुखे ।

याय छिन्दति अत्तानं, बालो दुब्भासितं भणं ॥

"यो निन्दियं पसंसति,
 तं वा निन्दति यो पसंसियो ।
 विचिनाति मुखेन सो कलं,
 कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

15

"अप्पमत्तको अयं कलि,
 यो अक्खेसु धनपराजयो ।
 सव्वस्सा पि सहा पि अत्तना,
 अयमेव महत्तरो कलि ।
 यो सुगतेसु मनं पटूसये ॥

20

"सतं सहस्सानं निरब्बुदानं,
 छत्तिसति पञ्च च अब्बुदानि ।
 यमरियगरही निरयं उपेति,
 वाचं मनं च पणिघाय पापकं" ति ।

25

१०. स्त्रीणासववत्सुतं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अग्निवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं
 खो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच —

97

२. “कति नु खो, सारिपुत्त, खीणासवस्स भिक्खुनो वलानि, येहि वलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - ‘खीणा मे आसवा’” ति ?

. 175

३. “दस, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलानि, येहि वलेहि
5 समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - ‘खीणा मे आसवा’ ति । कतमानि दस ? इध, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो
अनिच्चतो सव्वे सङ्खारा यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं
पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सव्वे सङ्खारा यथाभूतं
सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं
10 होति, यं वलं आगमम खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -
‘खीणा मे आसवा’ ति ।

४. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा
कामा यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं पि, भन्ते, खीणा-
सवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा
15 होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगमम
खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

५. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिघ्नं चित्तं
होति विवेकपोणं विवेकपव्वारं विवेकट्ठं नेक्खम्मभिमतं व्यन्तीभूतं
सव्वसो आसवट्ठानियेहि धम्मेषु । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो
20 विवेकनिघ्नं चित्तं होति विवेकपोणं विवेकपव्वारं विवेकट्ठं नेक्खम्मभि-
रत्तं व्यन्तीभूतं सव्वसो आसवट्ठानियेहि धम्मेषु, इदं पि, भन्ते, खीणा-
सवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगमम खीणासवो भिक्खु आसवानं
खयं पटिजानाति - ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

६. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सत्तिपट्ठाना
25 भाविता होन्ति सुभाविता । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो
चत्तारो सत्तिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता, इदं पि, भन्ते,
खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगमम खीणासवो भिक्खु
आसवानं खयं पटिजानाति - ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

७. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सम्म-
30 षधाना भाविता होन्ति सुभाविता ... पे०... चत्तारो इट्ठिपादा भाविता

होन्ति सुभाविता ... पे०... पञ्चिन्द्रियानि ... पञ्च बलानि भावितानि
 होन्ति सुभाविता ... सत्त वोञ्जङ्गा भाविता होन्ति सुभाविता ...
 अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो । यं पि, भन्ते, खीणा-
 सवस्स भिक्खुनो अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो, इदं
 पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो
 भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — 'खीणा मे आसवा' ति ।

“इमानि खो, भन्ते, दस खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि
 बलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति —
 'खीणा मे आसवा' ति ।

थेरवग्गो नवमो ।

तत्सुद्धानं

वाहनानन्दो^१ पुण्णियो^२, व्याकरं^३ कत्थिमानिको^४ ।
 नप्पियक्कोसकोकालि^५, खीणासवबलेन^६ चा ति^७ ॥

10

१०. उपालिवग्गो

१. कामभोगीसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा
 तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपतिं भगवा एतदवोच —

15

२. “दसयिमे, गहपति, कामभोगी सन्तो संविज्जमाना
 लोक्कस्मि । कतमे दस ? इध, गहपति, एकच्चो कामभोगी अघम्मनेन
 भोगे परियेसति साहसेन; अघम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं
 सुखेति न^१ पीणेति^२ न संविमज्जति न पुञ्जानि करोति ।

३

१-१. वाहनो आनन्दा च — सी०; वाहनो चानन्दो च — त्या०; वाहनो चानन्दो
 च — रो० । २-२. पुण्णियो च व्याकरण — सी०; पुण्णियो च व्याकरण — त्या०; पुण्णियो च
 व्याकरण — रो० । ३. कत्थि मञ्ज्याधिकरण — सी०; वरयी मञ्ज्याधिकरण — त्या० रो० ।
 ४-४. कोकालिको च बलानि चा — सी०, रो०; कोकालिको च बलानि च — त्या० ।
 ५-५. पीणेति — त्या०, रो० ।

२९

३. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी अधम्मने भोगे परियेसति साहसेन; अधम्मने भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न सविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

४ “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी अधम्मने भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मने भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति सविभजति पुञ्ञानि करोति ।

५ “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मने भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; धम्माधम्मने भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न सविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

६ “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मने भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मने भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति, न सविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

७. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मने भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मने भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति सविभजति पुञ्ञानि करोति ।

८. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मने भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मने भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न सविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

R. 173 ९. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मने भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मने भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न सविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

१०. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मने भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मने भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति सविभजति पुञ्ञानि करोति । ते च भोगे गधितो मुच्छितो अज्झोपपन्नो अनादीनवदस्सादी अनिस्सरणपञ्ञो परिमुञ्जति ।

B. 400

११. “इधं पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन; धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति । ते च भोगे अगधितो अमुच्छितो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति ।

१२. “तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि गारय्हो । ‘अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । ‘न अत्तानं सुखेति न पीणेती’ ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । ‘न संविभजति न पुञ्ञानि करोती’ ति, इमिना ततियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि गारय्हो ।

१३. “तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि गारय्हो एकेन ठानेन पासंसो । ‘अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । ‘अत्तानं सुखेति पीणेती’ ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । ‘न संविभजति न पुञ्ञानि करोती’ ति इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो इमिना एकेन ठानेन पासंसो ।

१४. “तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी एकेन ठानेन गारय्हो द्वीहि ठानेहि पासंसो । ‘अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । ‘अत्तानं सुखेति पीणेती’ ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । ‘संविभजति पुञ्ञानि करोती’ ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन गारय्हो, इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो ।

१५. “तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन, पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि

करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी एकेन ठानेन पाससो तीहि ठानेहि गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पाससो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न अत्तान सुखेति न पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । 'न सविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पाससो इमेहि तीहि ठानेहि गारय्यो ।

१६. "तत्र, गृहपति, स्वायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तान सुखेति पीणेति न सविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि पाससो द्वीहि ठानेहि गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पाससो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तान सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पाससो । 'न सविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं गृहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि पाससो इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

१७. "तत्र, गृहपति, स्वायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तान सुखेति पीणेति सविभजति पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि पाससो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पाससो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तान सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पाससो । 'सविभजति पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन पाससो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि पाससो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

१८. "तत्र, गृहपति, स्वायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तान सुखेति न पीणेति न सविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी एकेन ठानेन पाससो द्वीहि ठानेहि गारय्हो । धम्मेन भोगे परियेसति

असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पासंसो इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

१६. "तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति 5
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति
न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि
पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना'
ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना
दुतियेन ठानेन पासंसो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति इमिना 10
एकेन ठानेन गारय्हो । अयं गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि
पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

२० "तत्र, गहपति य्वायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति
संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे गधितो मुच्छितो अज्झोपन्नो 15
अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति,
कामभोगी तीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे
परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं
सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति
पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन पासंसो । 'ते च भोगे 20
गधितो मुच्छितो अज्झोपन्नो अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो
परिभुञ्जती' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, काम-
भोगी इमेहि तीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

२१. "तत्र, गहपति, य्वायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, 25
संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो अमुच्छितो अनज्झो-
पन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति,
कामभोगी चतूहि ठानेहि पासंसो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना'
ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना
दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना 30

ततियेन ठानेन पासंसो । 'ते च भोगे अगधितो अमुच्छित्तो
अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जती' ति,
इमिना चतुत्थेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि
चतूहि ठानेहि पासंसो ।

- 5 २२. "इमे खो, गहपति, दस कामभोगी सन्तो संविज्जमाना
लोकस्मि । इमेसं खो, गहपति, दसन्नं कामभोगीनं खायं कामभोगी
धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन
अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
10 अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो च । सेय्ययापि, गहपति, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो तत्थ अगमक्खायति;
एवमेव खो, गहपति, इमेसं दसानं कामभोगीनं खायं कामभोगी धम्मेन
भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं
01 15 सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो च" ति ।

२. भयसुत्तं

१. अयं खो अनायपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
20 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो अनायपिण्डकं गहपति भगवा एतद्वोच —

२. "यतो, खो, गहपति, अरियसावकस्स पञ्च भयानि वेरानि
वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च' सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, अरियो
अस्स जायो पञ्ञाय सुदिट्ठो होति सुप्पट्ठिचिट्ठो, सो' आकङ्खमानो
25 अतना व अत्तानं व्याकरेय्य — 'सोणनिरयोमिह सोणतिरच्छानयोनि
सोणपेत्तिविसयो सोणापायदुग्धातिविनिपातो । सोतापन्नोहमस्मि
प्रविनिपातयम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो' ति ।

३. “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं
वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति न चेतसिकं पि^१ दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं
वूपसन्तं होति ।

“यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी ...
मुसावादी ... सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी सुरामेरयमज्जपमादट्ठानपच्चया
दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति 10
चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति न सम्परायिकं पि भयं
वेरं पसवति न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरय-
मज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति । इमानि
पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति । 15

४. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको वुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘इति पि सो भगवा ... पे०... वुद्धो भगवा’ ति; धम्मे अवेच्चप्पसादेन
समन्नागतो होति — ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको
एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही’ ति; सङ्खे 20
अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो,
उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, आयप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो,
सामीच्चिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि
अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्खो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो
वक्खिण्येय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा’ ति; 25
अरियकन्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति ‘अखण्डेहि अच्छिद्देहि
असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि^२ विञ्जुप्पसत्थेहि अपरामट्ठेहि
समाधिसंवत्तनिकेहि’ । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ।

५. “कतमो चस्स अरियो ज्ञायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटि-

१. सी०, स्मा०, रो० पोतवकेसु नरिव । २. भुजिस्सेहि — सी०; भुजिस्सेहि —
स्मा० ।

विद्धो ? इव, गृहपति, अरियसावको इति पटिसञ्चिवसति -- 'इति इमस्मि सति इदं होति; इमस्सुप्पादा इदं उप्पज्जति; इमस्मि असति इदं न होति; इमस्स निरोधा इदं निरुज्जति, यदिदं -- अविज्जापच्चया सङ्गारा, सङ्गारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूप, नामरूप-
 5 पच्चया सलायतनं', सलायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदना-
 पच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति, एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति, अविज्जाय त्वेव असेसविरागनिरोधा सङ्गारनिरोधो ...पे०... एवमेतस्स
 10 केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स निरोधो होती' ति । अयं चस्स अरियो आयो पञ्जाय सुविद्धो होति सुप्पटिविद्धो ।

B. 408

"यतो खो, गृहपति, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, अयं चस्स' अरियो आयो पञ्जाय सुविद्धो होति सुप्पटिविद्धो, सो
 15 आकङ्क्षमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य -- 'खीणनिरयोन्धि खीण-
 तिरच्छानयोनि' खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपात्तो, सोता-
 पत्तोहमस्मि अविनिपातघम्भो नियतो सम्मोधिपरायणो" ति ।

३. किदिट्ठिकमुत्तं

R. 163

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डिकस्स आरामे । अयं खो अनाथपिण्डिको गृहपति दिवा दिवस्स
 20 सावत्थिया निक्खमि भगवन्तं दस्सनाय । अयं खो अनाथपिण्डिकस्स
 गृहपतिस्स एतदहोसि -- "अकालो खो ताव भगवन्तं दस्सनाय । पटि-
 सल्लीनो भगवा । मनोभावनीयानं पि मिक्खूनं अकालो दस्सनाय ।
 पटिसल्लीना मनोभावनीया मिक्खू । यच्चूनाह येन अञ्जतिस्वियान
 परिव्वाजकान आरामो तेनुपसङ्कुमेय्य" ति ।

25 २. अयं, खो अनाथपिण्डिको गृहपति येन अञ्जतिस्वियान
 परिव्वाजकान आरामो तेनुपसङ्कुमि । तेन खो पन समयेन अञ्ज-

तित्थिया परिव्वाजका सङ्गम्म समागम्म उन्नादिनो उच्चासद्महासद्दा^१
 अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेन्ता निसिन्ना होन्ति । अद्दसंसु खो ते
 अञ्जतित्थिया परिव्वाजका अनाथपिण्डिकं गहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं ।
 दिस्वान अञ्जमञ्जं सण्ठापेसुं^२ - “अप्पसद्दा भोन्तो होन्तु, मा भोन्तो
 सद्दमकत्थ । अयं अनाथपिण्डिको गहपति आरामं^३ आगच्छति समणस्स 5
 गोतमस्स सावको । यावता खो पन समणस्स गोतमस्स सावका गिही
 ओदातवसना सावत्थियं पटिवसन्ति, अयं तेसं अञ्जतरो अनाथपिण्डिको
 गहपति । अप्पसद्दकामा खो पन ते आयस्मन्तो अप्पसद्दविनीता अप्प-
 सद्दस्स वण्णवादिनो । अप्पेव नाम अप्पसद्दं परिसं विदित्वा उपसङ्कमि-
 तब्बं मञ्जेय्या” ति । अथ खो ते अञ्जतित्थिया^४ परिव्वाजका 10
 तुण्ही अहेसुं ।

३. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन ते अञ्जतित्थिया
 परिव्वाजका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
 व्वाजकेहि सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं^५ वीतिसारेत्वा
 एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं ते 15
 अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एतदवोचुं -

४. “वदेहि, गहपति, किंदिट्टिको समणो गोतमो” ति ?

“न खो अहं, भन्ते, भगवतो सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति” किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
 जानासि; वदेहि, गहपति, किंदिट्टिका भिक्खू” ति ? 20

“भिक्खूनं पि खो अहं, भन्ते, न सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
 जानासि न पि भिक्खूनं सब्बं दिट्ठिं जानासि; वदेहि, गहपति,
 किंदिट्टिकोसि तुवं” ति ?

“एतं खो, भन्ते, अम्हेहि न दुक्करं व्याकातुं यंदिट्टिका मयं” । 25
 इद्ध ताव आयस्मन्तो यथासकानि दिट्ठिगतानि व्याकरोन्तु, पच्चापेतं
 अम्हेहि न दुक्करं भविस्सति व्याकातुं यंदिट्टिका मयं” ति ।

५. एवं वुत्ते अञ्जतरो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपतिं

१. उच्चासद्दा महासद्दा - सी०, स्या०, रो० । २. सण्ठापेसुं - सी०, स्या० । ३. सी०,
 स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ४. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ५. सारणीयं - सी०,
 स्या०, रो० । ६. इयानि - स्या० । ७. मयं ति - सी०, स्या०, रो० ।

एतदवोच - “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवं-
दिट्ठिको अहं, गहपती” ति ।

अञ्जतरा पि खो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपतिं एतद-
वोच - “असस्सतो लोका, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको
5 अहं, गहपती” ति ।

अञ्जतरा पि खो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपतिं एतद-
वोच - “अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ...
अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति
तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव
10 होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति -
एवंदिट्ठिको अहं, गहपती” ति ।

६. एवं वुत्ते अनाथपिण्डिको गहपतिं ते परिव्वाजके एतदवोच-
“ग्वायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको अहं, गहपती’ ति, इमस्स अयमायस्मतो
15 दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिमोमनसिकारहेतु उप्पन्ना परतोघोसपच्चया’
वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता पटिच्चसमुप्पन्ना ।
यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं ।
यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा अल्लीनो, तदेवेसो
आयस्मा अञ्जुपगतो ।

B. 408 20

“यो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - ‘असस्सतो लोको, इदमेव
सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको अहं, गहपती’ ति, इमस्सा पि
अयमायस्मतो दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिमोमनसिकारहेतु उप्पन्ना
परतोघोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता
पटिच्चसमुप्पन्ना । य खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्च-
25 समुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा
अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अञ्जुपगतो ।

“यो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - ‘अन्तवा लोको ... पे०...
अनन्तवा लोको .. त जीवं तं सरीरं . अञ्ज जीवं अञ्जं सरीरं ...
होति तथागतो परं मरणा .. न होति तथागतो परं मरणा ... होति

१. परपावपच्चया - सी०, स्या०, रो० । २. तदेवेसो - सी०, स्या०, रो० ।
३. पटिच्चसमुप्पन्ना - सी० ।

च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिद्विको अहं, गहपती' ति, इमस्सा पि अयमायस्मतो दिद्वि अत्तनो वा अयोनिमोमनसिकारहेतु उप्पन्ना परतोघोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिद्वि भूता सङ्खता चेत- यिता पटिच्चसमुप्पन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्च- 5 समुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अज्झुपगतो' ति ।

७. एवं वुत्ते ते परिव्वाजका अनाथपिण्डिकं गहपति एतद- वोचुं — “व्याकतानि खो, गहपति, अम्हेहि सब्बेहेव यथासकानि दिद्वि- गतानि । वदेहि, गहपति, किदिद्विकोसि तुवं” ति ? 10

“यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । ‘यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति — एवंदिद्विको अहं, भन्ते” ति ।

“यं खो, गहपति, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेव त्वं, गहपति, अल्लीनो, 15 तदेव त्वं, गहपति, अज्झुपगतो” ति ।

“यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । ‘यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति — एवमेतं यथाभूतं सम्मप्यज्जाय सुदिट्ठं । तस्स च उत्तरि निस्सरणं यथाभूतं पजानामी” ति । 20

८. एवं वुत्ते ते परिव्वाजका तुण्हीभूता मडकुभूता पत्तक्खन्धा अधोमुखा पज्झायन्ता अप्पटिभाना निसीदिसु । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति ते परिव्वाजके तुण्हीभूते मडकुभूते पत्तक्खन्धे अधोमुखे पज्झायन्ते - अप्पटिभाने विदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अनाथ- 25 पिण्डिको गहपति यावतको अहोसि तेहि अज्जातित्थियेहि परिव्वाजकेहि सद्धि कथासल्लापो तं सव्वं भगवतो आरोचेसि ।

“साधु साधु, गहपति ! एवं खो ते, गहपति, मोघपुरिसा कालेन कालं सहधम्मणेन मुनिग्गहितं निग्गहेतव्वा” ति ।

९. अथ खो भगवा अनाथपिण्डिकं गहपति धम्मिया कथाय 30 सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेमि सम्पहंसेसि । अथ खो अनाथपिण्डिको

गृहपति भगवता घम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उद्धायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

१०. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते अनाथपिण्डिके गृहपतिम्ह भिक्खू आमन्तेसि — “यो पि सो, भिक्खवे, भिक्खु वस्ससतुपसम्पन्नो” इमस्मि घम्मविनये, सो पि एवमेव अञ्जतित्थिये परिव्वाजके सह-घम्मेनं सुनिग्गहितं निग्गहेय्यं यथा तं अनाथपिण्डिकेन गृहपतिना निग्गहिता” ति ।

४. वज्जियमाहितसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चम्पार्यं विहरति गङ्गराय पोक्खरणिग्या तीरे । अथ खो वज्जियमाहितो गृहपति दिवा दिवस्स चम्पाय निक्खमि 10 भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो वज्जियमाहितस्स गृहपतिस्स एतदहोसि — “अकालो खो ताव भगवन्तं दस्सनाय । पटिसल्लीनो भगवा । मनोभावनीयानं पि भिक्खूनं अकालो दस्सनाय । पटिसल्लीना मनोभावनीया पि भिक्खू । यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं” ति ।

B. 410 15

२. अथ खो वज्जियमाहितो गृहपति येन अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन ते अञ्ज- 20 तित्थिया परिव्वाजका सङ्गम्म समागम्म उद्यादिनो उच्चासद्दमहासद्दा अनेकविहितं तिरच्छानकयं कथेन्ता निसिन्ना होन्ति । अद्दंसु खो ते अञ्जतित्थिया परिव्वाजका वज्जियमाहितं गृहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं । 25 दिस्वानं अञ्जमञ्जां सण्ठापेसुं — “अप्पसद्दा भोन्तो होन्तु । मा भोन्तो सद्दमकत्थ । अयं वज्जियमाहितो गृहपति आगच्छति समणस्स गोतमस्स सावको । आवता खो पन समणस्स गोतमस्स सावका गिही ओदातवसना चम्पार्यं पटिवसन्ति, अयं तेसं अञ्जतरो वज्जियमाहितो गृहपति । अप्पसद्दकाया खो पन ते आयस्मन्तो अप्पसद्दविनीता अप्प- 25 सद्दस्स वण्णवादिनो । अप्पेव नाम अप्पसद्दं परिसं विदित्वा उपसङ्कमित्थ्वं मज्जेय्या” ति । अथ खो ते अञ्जतित्थिया परिव्वाजका तुप्पही अहेसुं ।

R. 190

३. अथ खो वज्जियमाहितो गहपति येन ते अञ्जतिस्थिया परिब्बाजका तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तेहि अञ्जतिस्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो वज्जियमाहितं गहपतिं ते अञ्जतिस्थिया परिब्बाजका एतदवोचुं — “सच्चं किर, गहपति, समणो 5
गोतमो सच्चं तपं गरहति, सच्चं तपस्सि लूखाजीवि एकंसेन उपवकोसति उपवदती” ति ?

“न खो, भन्ते, भगवा सच्चं तपं गरहति न पि सच्चं तपस्सि लूखाजीवि एकंसेन उपवकोसति उपवदति । गारय्हं खो, भन्ते, भगवा गरहति, पसंसितच्चं पसंसति । गारय्हं खो पन, भन्ते, भगवा गरहन्तो 10
पसंसितच्चं पसंसन्तो विभज्जवादो भगवा । न सो भगवा एत्थ एकं-
वादो” ति ।

४. एवं वुत्ते अञ्जतरो परिब्बाजको वज्जियमाहितं गहपतिं एतदवोच — “आगमेहि त्वं, गहपति, यस्स त्वं समणस्स गोतमस्स वण्णं भासति, समणो गोतमो वेनयिको अप्पञ्जत्तिको” ति ? 15

“एत्थ पाहं, भन्ते, आयस्मन्ते वक्खामि सहधम्ममेन — ‘इदं कुसलं’ ति, भन्ते, भगवता पञ्जत्तं; ‘इदं अकुसलं’ ति, भन्ते, भगवता पञ्जत्तं । इति कुसलाकुसलं भगवा पञ्जापयमानो सपञ्जत्तिको भगवा; न सो भगवा वेनयिको अप्पञ्जत्तिको” ति ।

५. एवं वुत्ते ते परिब्बाजका तुण्हीभूता मङ्कुभूता पत्त- 20
वखन्धा अधोमुखा पज्झायन्ता अप्पटिभाना निसीदिसु । अथ खो वज्जियमाहितो गहपति ते परिब्बाजके तुण्हीभूते मङ्कुभूते पत्तवखन्धे अधोमुखे पज्झायन्ते अप्पटिभाने विदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो वज्जियमाहितो गहपति यावत्तको अहोसि तेहि 25
अञ्जतिस्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि कथासल्लापो तं सच्चं भगवतो आरोचेसि ।

६. “साधु साधु, गहपति ! एवं खो ते, गहपति, मोघपुरिसा कालेन कालं सहधम्ममेन सुनिग्गहितं निग्गहेत्तव्वा । नाहं, गहपति, सच्चं

१. पत्तित्थं — सी०, स्या०, रो० । २. विभज्जवादी — स्या० । ३. एकंसवादी — स्या० ।
४. सो समणो — सी०, स्या०, रो० । ५. स्या० पोतक्रे नत्थि । ६. अप्पटिभाणा — स्या०; अप्पटिभाने — रो० ।

तपं तपितव्यं ति वदामि; न च^१ पनाहं, गहपति, सव्वं तपं न तपितव्यं ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वं समादानं समादितव्वं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सव्वं समादानं न समादितव्वं ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वं पधानं पदहितव्वं ति वदामि, न पनाहं, गहपति, सव्वं पधानं न पदहितव्वं ति वदामि, नाहं, गहपति, सव्वो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि । न पनाहं, गहपति, सव्वो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वा^२ विमुत्ति^३ विमुच्चितव्वा ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सव्वा विमुत्ति न विमुच्चितव्वा ति वदामि ।

॥ “य हि, गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं तपं न तपितव्वं ति वदामि । यं च ह्वास्स गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, एवरूपं तपं तपितव्वं ति वदामि ।

“यं हि, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं समादानं न समादितव्वं ति वदामि । यं च ह्वास्स, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, एवरूपं समादानं समादितव्वं ति वदामि ।

“यं हि, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं पधानं न पदहितव्वं ति वदामि । यं च ह्वास्स, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, एवरूपं पधानं पदहितव्वं ति वदामि ।

“य हि, गहपति, पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितो^३ अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि । यं च ह्वास्स, गहपति, पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि ।

“य हि, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो^४ अकुसला धम्मा अभिवद्दन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपा विमुत्ति न विमुच्चितव्वा

१. यी०, स्वा०, रा० पाठ्यङ्गु न्ति । २-२ सव्व विमुत्ति - म्या० । ३. पटिनिस्सज्जितो - सी० । ४. विमुच्चयता - यी० ।

ति वदामि । यं च खास्स, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपा विमुत्तिं विमुच्चितत्वा ति वदामी” ति ।

अथ खो वज्जियमाहितो गहपति भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं ॥
अग्निवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

७. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते वज्जियमाहिते गहपतिमिह भिक्खू आमन्तेसि — “यो पि सो^१, भिक्खवे, भिक्खु^२ दीघरत्तं अप्परजक्खो^३ इमस्मिं धम्मविनये, सो पि एवमेव^४ अञ्जतिस्थिये परिव्वाजके सहधम्मेन सुनिग्गहितं निग्गण्हेय्य यथा तं वज्जियमाहितेन गहपतिना 10
निग्गहिता” ति ।

५. उत्तियसुत्तं

१. अथ खो उत्तियो परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो उत्तियो परि-
व्वाजको भगवन्तं एतदवोच —

२. “किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं” ति ?

“अव्याकतं खो एतं^५, उत्तिय, मया — ‘सस्सतो लोको, इदमेव
सच्चं मोघमञ्जं’” ति ।

“किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघ- 20
मञ्जं” ति ?

“एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकतं मया — ‘असस्सतो लोको,
इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’” ति ।

“किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा
लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथा- 25
गतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति

१-१. खो भिक्खु — स्या०; सो भिक्खु — सो० । २. अप्परजक्खो — स्या० । ३.
एवमेव — स्या०, सो० । ४. एवं — सी० ।

तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति ?

"एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकृतं मया - 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति ।

5 "किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति, इति पुट्ठो समानो 'अव्याकृतं खो एतं, उत्तिय, मया - सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

"किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति, इति पुट्ठो समानो - 'एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकृतं मया असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

10 "किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति, इति पुट्ठो समानो - 'एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकृतं मया - 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि । अथ किञ्चरहि भोता गोतमेन व्याकृतं" ति ?

"अभिञ्जाय^१ खो ग्रह, उत्तिय, सावकानं धम्मं देसेमि सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय

20 जायस्स अधिगमाय निव्वानस्स सच्छिकिरियाया" ति ।
 "यं पनेतं भवं गोतमो अभिञ्जाय^२ सावकानं धम्मं देसेसि^३ सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निव्वानस्स सच्छिकिरियाय, सब्बो वा^४ तेन लोको नीयति^५ उपट्ठो वा तिभागो वा" ति ? एवं वुत्ते भगवा तुण्ही

25 अहोसि ।
 ३. अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि - "मा हेवं खो उत्तियो परिव्वाजको पापकं दिट्ठिगतं पटिलभि^६ - 'सब्बसामुवकसिकं' वत मे समणो गोतमो पट्ठं पुट्ठो ससादेति, नो विस्सज्जेति, न नूनं

१ अभिञ्जा - स्या० । २ अभिञ्जाय अभिञ्जाय - सी० । ३ देसेति - सी० । ४ च - रो० । ५ नीयस्सति - सी०, निव्व्यास्सति - स्या०, निव्विस्सति - रो० । ६ पटिलभति - सी०, रो० । ७ सब्बा सामुवकसिक - सी०; सब्ब सामुवकसिक - स्या० । ८ नूनं न - स्या० ।

ती' ति । तदस्स उत्तियस्स परिव्वाजकस्स दीघरत्तं अहिताय
मा' ति ।

४. अथ खो आयस्मा आनन्दो उत्तियं परिव्वाजकं एतदवोच —
आवुसो उत्तिय, उपमं ते करिस्सामि । उपमाय मिधेकच्चे'
पुरिसा भासितस्स अत्थं आजानन्ति । सेय्यथापि, आवुसो 5
, रञ्जो पच्चन्तिमं नगरं दब्हुद्धापं^१ दब्हुपाकारतोरणं एक-
तत्रस्स दोवारिको पण्डितो व्यत्तो^२ मेधावी अञ्जातानं निवारेता
नं पवेसेता । सो तस्स नगरस्स समन्ता अनुपरियायपथं^३
मति^४ । अनुपरियायपथं अनुक्कममानो न पस्सेय्य पाकारसन्धि
पाकारविवरं वा, अन्तमसो बिळारनिक्खमनमत्तं^५ पि । नो च 10
[एवं ज्ञाणं होति — 'एत्तका पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा
मन्ति वा' ति । अथ खास्स एवमेत्थ होति — 'ये खो केचि ओल्ला-
पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा, सब्बे ते इमिना
पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा' ति ।

"एवमेव खो, आवुसो उत्तिय, न^६ तथागतस्स एवं उस्सुक्कं 15
— 'सब्बो वा तेन लोको नीयति, उपड्डो वा, तिभागो वा' ति ।
ते एवमेत्थ तथागतस्स होति — 'ये खो केचि लोकम्हा नीयिंसु वा
त वा नीयिस्सन्ति वा, सब्बे ते पच्च नीवरणे पहाय चेतसो उप-
से पञ्चाय दुव्वलीकरणे, चतूसु सतिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितचित्ता, सत्त
ज्जे यथाभूतं भावेत्वा । एवमेते लोकम्हा नीयिंसु वा नीयन्ति वा 20
सन्ति वा' ति । यदेव खो त्वं, आवुसो उत्तिय, भगवन्तं पञ्हं^७
छं^८ तदेवेतं पञ्हं भगवन्तं अञ्जेन परियायेन अपुच्छि । तस्मा
गवा न व्याकासी' ति ।

६. कोकनुदसुतं

१. "एकं समयं आयस्मा आनन्दो राजगहे^९ विहरति तपोदा-
। अथ खो आयस्मा आनन्दो^{१०} रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुद्धाय येन 25
[तेनुपसङ्गमि गतानि परिसिञ्चितुं । तपोदे^{११} गतानि परि-

१. पि मिधेकच्चे — सी० । २. दब्हुद्धापं — सी०, रो०; तं दब्हुद्धावं — स्या० ।
त्तो — सी० । ४-४. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ५. बिळारनिस्सक्कनमत्तं —
बिळारनिस्सक्कनमत्तं — स्या०; बिळारनिस्सक्कनमत्तं — रो० । ६. त — सी० । ७. इमं
स्या० । ८. अपुच्छि — सी० । ९-९. स्या० पोत्यके नत्थि । १०. तपोदाय — स्या०, रो० ।
११. ३३

सिञ्चित्वा पञ्चुत्तरित्वा एकचीवरो अट्टासि गतानि पुष्पापयमानो ।
कोकनुदोऽपि खो परिव्वाजको रत्तिया पञ्चूससमयं पञ्चुट्टाय येन तपोदा
तेनुपसङ्गमि गतानि परिसिञ्चितुं । अट्टसा खो कोकनुदो परिव्वाजको
आयस्मन्तं आनन्दं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं

५ एतदवोच -

२. “क्वेत्य, आवुसो” ति ?

“अहमावुसो, भिक्खू” ति ।

“कतमेसं, आवुसो, भिक्खून्” ति ?

“समणानं, आवुसो, सक्कपुत्तियानं” ति ।

१० “पुच्छेय्याम मयं आयस्मन्तं किञ्चिदेव देसं, सचे आयस्मा

ओकासं करोति पव्हस्स वेय्याकरणाया” ति ।

“पुच्छावुसो, सुत्वा वेदिस्सामा” ति ।

“किं नु खो, भो, ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

१५ “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं” ति ।

“किं पन, भो, ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

२० “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘असस्सतो लोको, इदमेव
सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे०... अन्तवा लोको ...
तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तयागतो
परं मरणा ... न होति तयागतो परं मरणा ... होति च न च होति
तयागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तयागतो परं मरणा,

२५ इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

“न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘नेव होति न न होति तयागतो
परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

B. 416

“तेन हि भवं न जानाति, न पस्सती” ति ?

“न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी” ति ।

३. “किं नु खो, भो, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

5

“किं पन, भो, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

15

“तेन हि भवं न जानाति न पस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी’ ति वदेसि । यथा कथं पनावुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठवो” ति ?

४. “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... ‘नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं ।

25

“यावता, आवुसो, दिट्ठिगता यावता दिट्ठिगानं” दिट्ठिअधिगानं दिट्ठिपरियुट्ठानं दिट्ठिसमुट्ठानं दिट्ठिसमुग्घातो, तमहं जानामि तमहं

R. II.

D. 41

१-१. दिट्ठिगाना अधिगान परियुट्ठान समुट्ठान समुग्घातो — सी०; दिट्ठिगाना अधिगान परियुट्ठानं समुग्घातो — स्या०; दिट्ठिगान-अधिगान-परियुट्ठान-समुट्ठान-समुग्घातो — रो० ।

पस्सामि । तमहं जानन्तो तमहं पस्सन्तो क्याहं वक्खामि — ‘न जानामि न पस्सामी’ ति ? जानामहं, आवुसो, पस्सामी” ति ।

“को नामो आयस्सा, कथं च पनायस्मन्तं सत्रह्यचारी जानन्ती” ति ?

5 “आनन्दो” ति खो मे, आवुसो, नामं । ‘आनन्दो’ ति च पन मं सत्रह्यचारी जानन्ती” ति ।

“महाचरियेन वत् किर, भो”, सद्धि मन्तयमाना न जानिम्ह” — ‘आयस्सा आनन्दो’ ति । सचे हि मयं जानेय्याम” — ‘अयं आयस्सा आनन्दो’ ति, एत्तकं पि नो नप्पटिभासेय्य । खमतु च मे आयस्सा
10 आनन्दो” ति ।

७. आहुनेय्यसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्येय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकत्ते लोकस्स । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसवुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु
15 भयदस्सावी, समादाय भिक्खति सिक्खापदेसु ।

२. “वहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो । ये ते धम्मा आदिकल्थाणा मज्जेकल्थाणा परियोसोनकल्थाणा सात्य” सव्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया
20 सुप्पटिविद्धा ।

३. “कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो ।

४. सम्मादिट्ठिको होति सम्मादस्सनेन समन्नागतो ।

५. “अनेकविहित इद्धिविध पच्चनुभोति — एको पि हुत्वा बहुधा होति; बहुधा पि हुत्वा एको होति, आविभाव, तिरोभाव; तिरोकुट्ट” निरोपाकार तिरोपव्वत् अमज्जमानो गच्छति, सेय्यथापि आकासे; पयविया पि उम्मुज्जनिमुज्ज करोति, सेय्यथापि उदके; उदके पि
B. 418 25

१. नञ्जानन्ती — स्था० । २. भाता — स्त्री०, रा० । ३. जानिम्हा — स्था० । ४. अत्य — स्त्री०, स्था०, रा० । ५. तिरोकुट्ट — म० ।

अभिज्जमाने गच्छति, सेय्यथापि पथवियं; आकासे पि पल्लङ्गेन कमति, सेय्यथापि पक्खी सकुणो; इमे पि चन्दिमसुरिये एवमहिद्विके एवमहानुभावे पाणिना^१ परामसति^२ परिमज्जति, याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति ।

६. “दिब्बाय सोतधातुया विसुद्धाय अतिक्कन्तमानुसिकाय उभो सहे सुणाति दिब्बे च मानुसे च ये दूरे सन्तिके च ।

७. “परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति । सरागं वा चित्तं ‘सरागं चित्तं’ ति पजानाति; वीतरागं वा चित्तं ‘वीतरागं चित्तं’ ति पजानाति; सद्धोसं वा चित्तं ... पे०... वीतदोसं वा चित्तं ... पे०... समोहं वा चित्तं ... वीतमोहं वा चित्तं ... सल्लित्तं वा चित्तं ... विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं ... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ... असमाहितं वा चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं ‘अविमुत्तं चित्तं’ ति पजानाति ।

८. “अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तालीसं^३ पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टविवट्टकप्पे — ‘अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एववण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खपटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि^४; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एववण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खपटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो^५ ति, इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

९. “दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथा-कम्मूपगे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत खो भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरि-

१-१. पाणिना परिमसति — सी० । २. चतारीस — सी०; चत्तालीस — त्या० ।

३. उप्पादि — सी० । ४. इधूपपन्नो — सी०, रो०; इधूपन्नो — त्या० ।

यानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना; इमे वा १ न भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनो-
सुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्वि-
कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना'
ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति
चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथा-
कम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

१०. "आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
६.२०१ ॥ दिद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि
सो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति
पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जवखेत
लोकस्सा" ति ।

६. थेरसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं
१५ यस्सं दिमायं विहरति, फासुयेव विहरति । क्तमेहि दसहि ? थेरो
होति रत्तञ्जू चिरपव्वजितो, सीलवा होति ... पे० .. समादाय सिक्खति
सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति .. पे० .. दिद्विया सुप्पटिविद्धो^१, उभयानि
सो पनस्स पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविमत्तानि
सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, अधिकरण-
२० ममुप्पादवूपसमकुसलो होति, धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मो
अभिविनये उल्लासपामोज्जो^२, सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपात-
सेनामनगिलान्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, पासादिको होति अभिक्कन्त-
पटिक्कन्ते^३ सुसवुत्तो अन्तरघरे^४ निसज्जाय, चतुस्र ज्ञानान् अभि-
चेतनिकानं दिद्वधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
२५ अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
दिद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि

१. मुप्पटिविद्धा - सी०, स्या०, रो० । २. उल्लासपामुज्जो - मी०, स्या०, रो० ।
३. अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते - मी० । ४. अन्तरघरे पि - सी०, स्या०, रो० ।

खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरती" ति ।

६. उपालिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, अरञ्ज- 5 वनपत्थानि^१ पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

२. “दुरभिसम्भवानि हि^२ खो, उपालि, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि । दुक्करं पविवेकं दुरभिरमं । एकत्ते हरन्ति मञ्जे मनो वनानि समाधिं अलभमानस्स भिक्खुनो । यो खो, उपालि, एवं वदेय्य — ‘अहं समाधिं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेना- 10 सनानि पटिसेविस्सामी’ ति, तस्सेतं पाटिकङ्कं^३ — ‘संसीदिस्सति वा उल्लविस्सति^३ वा’ ति^३ ।

३. “सेय्यथापि, उपालि, महाउदकरहदो । अथ आगच्छेय्य हत्थिनागो सत्तरतनो वा अड्डट्टरतनो^४ वा । तस्स एवमस्स — ‘यन्नूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं 15 पि खिड्डुं कीळेय्यं । कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा^५ च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्य’ ति । सो तं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्य पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्य; कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा 20 येन कामं पक्कमेय्य । तं किस्स हेतु ? महा^६, उपालि^६, अत्तभावो गम्भीरे गाघं विन्दति ।

“अथ आगच्छेय्य ससो वा विळारो वा । तस्स एवमस्स — ‘को चाहं, को च हत्थिनागो ! यन्नूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्ण-संधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं; कण्ण- 25 संघोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा

१. अरञ्जे वनपत्थानि — सी०, रो० । २. सी०, रो० पोत्येनु नल्लि । ३-३. उल्लविस्सति वा — सी०, रया०, रो० । ४. अट्टरतनो — सी०, रो० । ५. न्हात्वा — सी०, रो० । ६-६. महाउपालि — सी०, रो० ।

B 421

च पिबित्वा च पञ्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्यं' ति । सो तं उदक-
रहं सहसा अण्णटिसह्वा' पक्खन्वेय्य' । तस्सेतं पाटिकह्वं - 'संसी-
दिस्सति वा उप्पविस्सति वा' ति । तं किस्स हेतु ? परित्तो, उपालि,
अत्तभावो गम्भीरे गाधं न विन्दति । एवमेव खो, उपालि, यो एवं
5 वदेय्य - 'अहं समाधिं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेना-
सनानि पटिसेविस्माभी' ति, तस्सेतं पाटिकह्वं - 'ससीदिस्सति वा उप्प-
विस्सति वा' ति ।

४. "सेय्यथापि, उपालि, दहरो कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको
सकेन भुत्तकरीसेन कीळति । तं किं मञ्जसि, उपालि, नन्वाय केवला
10 परिपूरा वालखिड्ढा' ति ?

"एवं, भन्ते" ।

"स खो सो, उपालि, कुमारो अपरेण समयेन बुद्धिमन्वाय इन्द्रि-
यानं परिपाकमन्वाय यानि कानिचि कुमारकानं कीळापनकानि भवन्ति,
सेय्यथीदं - वड्ढक^१ घटिकं मोक्खचिकं चिङ्गुलकं^२ पत्ताब्भकं रथकं
15 धमुक, तेहि कीळति । तं किं मञ्जसि, उपालि, नन्वायं खिड्ढा पुरिमाय'
अभिवक्कन्ततरा च पणीततरा चा' ति ?

"एवं, भन्ते" ।

"स खो सो, उपालि, कुमारो अपरेण समयेन बुद्धिमन्वाय
इन्द्रियान परिपाकमन्वाय पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो
20 परिचारेति चक्खुविञ्जेय्येहि रूपेहि इट्ठेहि कन्तेहि मनापेहि पियरूपेहि
कामूपसहितेहि रजनीयेहि, सोतविञ्जेय्येहि सट्ठेहि .. घानविञ्जे-
य्येहि गन्वेहि ... जिह्वाविञ्जेय्येहि रसेहि कायविञ्जेय्येहि फोट्ट-
व्वेहि" इट्ठेहि कन्तेहि मनापेहि पियरूपेहि कामूपसहितेहि रजनीयेहि ।
तं किं मञ्जसि, उपालि, नन्वाय खिड्ढा पुरिमाहि खिड्ढाहि अभिवक्कन्ततरा
25 च पणीततरा चा' ति ?

"एवं, भन्ते" ।

५ "इव खो पन वो^३, उपालि, तथागतो लोके उप्पज्जति अरह
सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्म-

१-१. अण्णटिसह्वाय पक्खन्दय्य - सी०, रो० । २ वड्ढ - सी०, रा० ।

३ पिट्ठगुणिक - स्वा० । ४ पुरिमाय खिड्ढाय - थी०, स्वा०, रा० । ५ पाट्टव्वेहि -
मी० । ६ स्वा० पात्थक नयि ।

सारथिं सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा । सो इमं लोकं सदेवकं समारकं
सब्रह्मकं सस्समणब्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान-
कल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति ।

६. “तं धम्मं सुणाति गहपति वा गहपतिपुत्तो वा अञ्जतरस्मि 5
वा कुले पच्चाजातो । सो तं धम्मं सुत्वा तथागते सद्धं पटिलभति ।
सो तेन सद्धापटिलाभेन समन्नागतो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘सम्बाधो
घरावासो रजापथो, अब्भोकासो पव्वज्जा’ । नयिदं सुकरं अगारं
अञ्जावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सद्धलिखितं ब्रह्मचरियं
चरितुं । यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा 10
अगारस्मा अनगारियं पव्वजेय्यं’ ति ।

७. “सो अपरेण समयेण अप्पं वा भोगक्खन्धं पहाय महन्तं वा
भोगक्खन्धं पहाय अप्पं वा जातिपरिवट्टं पहाय महन्तं वा जातिपरिवट्टं
पहाय केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा
अनगारियं पव्वजति । 15

८. “सो एवं पव्वजितो समानो भिक्खूनां सिक्खासाजीवसमा-
पन्नो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो
निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति दिन्नादायी
दिन्नपाटिकङ्खी; अयेनेण सुचिभूतेन अत्तना विहरति । 20

“अब्रह्मचरियं पहाय ब्रह्मचारी होति आराचारी विरतो R.
मेधुता गामधम्मा ।

“मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति सच्चवादी सच्च-
सन्धो येतो पच्चयिको अविसंवादको लोकस्स ।

“पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, इतो 25
सुत्वा न अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता,
समगारामो समगगतो समगगनन्दी; समगगकर्णं वाचं भासिता होति ।

“फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या

सा वाचा नेला' कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता
बहुजनमनापा, तथारूपि वाच भासिता होति ।

“सम्फप्पलाप पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी
भूतवादी अथवादी घम्मवादी विनयवादी, निधानवर्ति वाच भासिता
होति^१ कालेन सापदेस परियन्तवर्ति अथसहित ।

“सो वीजगामभूतगामसमारम्भा पटिविरतो होति । एक-
भक्तिको होति रत्तूपरतो, विरतो विकालभोजना । नच्चगीतवादित-
विमूकदस्सना पटिविरतो होति, भालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसन-
ट्टाना पटिविरतो होति, उच्चासयनमहासयना पटिविरतो होति,
जातरूपरजतपटिगहणा पटिविरतो होति, आमकघञ्जपटिगहणा पटि-
विरतो होति, आमकमसपटिगहणा पटिविरतो होति, इत्थिकुमारिक-
पटिगहणा पटिविरतो होति, दासिदासपटिगहणा पटिविरतो होति,
अजेळरुपटिगहणा पटिविरतो होति, कुक्कुटसूकरपटिगहणा पटिविरतो
होति, हत्थिगवस्सवळवपटिगहणा^२ पटिविरतो होति^३, खेत्तवत्थुपटि-
गहणा पटिविरतो होति, दूतेय्यपहिणगमनानुयोगा पटिविरतो होति,
कयविककया पटिविरतो होति, तुलाकूटकसकूटमानकूटा पटिविरतो
होति, उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा^४ पटिविरतो होति, छेदन-
वधवन्धनविपरामोसआलोपसहसाकारा^५ पटिविरतो होति ।

६ “सो सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरि-
हारिकेन पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति,
सेय्यथापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेति सपत्तभारो व डेति । एवमेव
भिक्षु सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरिहारिकेन
पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति । सो इमिना
अरियेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो अज्झत्त अनवज्जसुख पटिसवेदेति ।
१० “सो चक्खुना रूप दिस्वा न निमित्तग्गाही होति
नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेन चक्खुन्द्रिय असवुत विहरन्त
अभिज्झादोमनस्मा पापका अकुसला घम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्सा सवराय
पटिपज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रिय, चक्खुन्द्रिये सवर आपज्जति । सोतेन

१ स्या० पाठ्यं नत्थि । २ म० पाठ्यं नत्थि । ३-३ स्या० पाठ्यं नत्थि ।

४ • माविवागा - मा०, उक्कोटनञ्चननिकतिसाचियोगा - स्या० । ५ छेदनव-
धविपरामोसआलोपसहसाकारा - स्या० ।

सहं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोदुञ्चं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । सो इमिना अरियेन इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो अज्झत्तं अव्यासेकसुखं पटि-संवेदेति ।

११. “सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी होति, आलो-
किते विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिज्जिते पसारिते सम्पजानकारी
होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते
सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सम्पजानकारी होति,
गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ।

१२. “सो इमिना च अरियेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो, इमिना
च अरियेन इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो, इमिना च अरियेन सतिसम्प-
ज्ज्वेन समन्नागतो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्खमूलं पव्वतं
कन्दरं गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अब्भोकासं पलालपुञ्जं । सो अरञ्ज-
गतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्गं
आभुजित्वा उज्जुं कायं पणिधाय परिमुखं सति उपट्ठपेत्वा ।

१३. “सो अभिज्झं लोके पहाय विगताभिज्झेन चेतसा विहरति,
अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति । व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो
विहरति सब्बपाणभूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति ।
थीनमिद्धं पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्प-
जानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति । उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो
विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति ।
विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथद्धथो कुसलेसु
धम्मेसु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।

१४. “सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्जाय
दुव्वलीकरणे, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवित्तवकं
सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पटमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं कि
मञ्जासि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभियकन्ततरो
च पणीततरो चा’ ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

425 5

१५. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु वितवकविचारानं वूपसमा
... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि,
'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो
चा” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

10

R. 203

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

१६. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०...
ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, 'नन्वायं
विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

20

१७. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०...
चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पुन च परं, उपालि, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं
समतिक्कमा पटिषसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा
'अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तं
किं मञ्जसि, उपालि, 'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो
च पणीततरो चा” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

30

१८. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सव्वसो आकासा-

मच्छरियं, मानं - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मे पहाय भव्वो अरहतं सच्छिकातुं' ति ।

उपालिवग्गो^१ दसमो ।

तस्सुद्धानं

कामभोगी भयं^२ दिट्ठि, वज्जियमाहितुत्तिया^३ ।

कोकनुदो आहुनेय्यो^४, थेरो उपालि अभव्वो^५ ति' ॥

दुतियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

११. समणसञ्जावग्गो

१. समणसञ्जासुत्तं

B. 427 5

१. "तिस्सो^१ इमा, भिक्खवे", समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मे परिपूरेन्ति । कतमा तिस्सो ? वेवण्णियमिह अज्झुपगतो, परपटिवद्धा मे जीविका, अञ्जो मे आकप्पो करणीयो ति - इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मे परिपूरेन्ति ।

२. "कतमे सत्त ? सन्ततकारी" होति सन्ततवृत्ति सीलेसु,
10 अनभिज्जालु होति, अव्यापज्झो होति, अनतिमानी होति, सिक्खाकामो होति, इदमत्यतिस्स होति जीवितपरिक्खारेसु, आरद्धविरियो^५ च विहरति । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता इमे सत्त धम्मे परिपूरेन्ती" ति ।

R. 211

२. वोज्झङ्गसुत्तं

१. "सत्तिमे, भिक्खवे, वोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता तिस्सो
15 विज्जा परिपूरेन्ति । कतमे सत्त ? सत्तिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचय-सम्बोज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बो-

१. उपागत्तवग्गो - स्या०, री० । २. वेर - मी०, स्या०, री० । ३. पञ्चउत्तिया उभो - मी०; सन्निवउत्तिया उभो - स्या०, री० । ४. आहुनिभ्यो - सी०, स्या०; आहुनिभ्यो - री० । ५-५. आनवा - स्या०; अभञ्जो ति - मी० । ६-६. तिस्सो भिक्खवे - स्या०, री० । ७. निच्च सन्ततकारी - स्या०, री०; निच्च सन्ततकारी - सी० । ८. वीरियो - म० । ९. स्या० पाल्वरे नदिय ।

ज्ज्ञो, समाधिसम्बोज्ज्ञो, उपेक्षासम्बोज्ज्ञो — इमे खो, भिक्खवे, सत्त वोज्ज्ञा भाविता बहुलीकता तिस्सो विज्जा परिपूरेन्ति ।

२. कतमा तिस्सो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बे-
निवासं अनुस्सरति, सेय्यथोदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि
जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनु- 5
स्सरति । दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-
कम्मूपगे सत्ते पजानाति । आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उप-
सम्पज्ज विहरति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त वोज्ज्ञा भाविता बहुलीकता
इमा तिस्सो विज्जा परिपूरेन्ती” ति ।

३. मिच्छतस्तुतं

१. “मिच्छत्तं, भिक्खवे, आगम्म विराधना होति, नो आरा- 10 B
धना । कथं च, भिक्खवे, मिच्छत्तं आगम्म विराधना होति, नो आरा-
धना ? मिच्छादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो प्होति, मिच्छा-
सङ्कप्पस्स मिच्छावाचा प्होति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो प्होति, R
मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो प्होति, मिच्छाआजीवस्स मिच्छा-
वायामो प्होति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति प्होति, मिच्छा- 15
सतिस्स मिच्छासमाधि प्होति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणं प्होति,
मिच्छाआणिस्स’ मिच्छाविमुत्ति प्होति । एवं खो, भिक्खवे, मिच्छत्तं
आगम्म विराधना होति, नो आराधना ।

१. “सम्मत्तं, भिक्खवे, आगम्म आराधना होति, नो विराधना ।
कथं च, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराधना होति, नो विराधना ? 20
सम्मादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो प्होति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-
वाचा प्होति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो प्होति, सम्माकम्मन्तस्स
सम्माआजीवो प्होति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो प्होति, सम्मा-
वायामस्स सम्मासति प्होति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि प्होति, सम्मा-
समाधिस्स सम्माआणं प्होति, सम्माआणिस्स सम्माविमुत्ति प्होति । 25
एवं खो, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराधना होति, नो विराधना” ति ।

४. वीजमुत्तं

१. “मिच्छादिट्टिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्कप्पस्स मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावायामस्स मिच्छासतित्थस्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणित्थस्स मिच्छाविमुत्तिस्स यं च कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं^१ यं च वचीकम्मं ... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सह्कारा, सव्वे ते धम्मा अनिदुय अकन्ताय अमनापाय अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स^२, भिक्खवे, पापिका ।

“सेय्ययापि, भिक्खवे, निम्बवीजं वा कोसातकीवीजं^३ वा^४

तित्तकलावुवीजं वा अत्ताय पयविया निविसत्तं यं चेव पथविरसं
उपादियति यं च आपोरसं उपादियति, सव्वं तं तित्तकत्ताय कटुकत्ताय
असातत्ताय संवत्तति । तं किस्स हेतु ? वीजं हि, भिक्खवे, पापकं ।
एवमेव खो, भिक्खवे, मिच्छादिट्टिकस्स पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्कप्पस्स
मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावायामस्स
मिच्छासतित्थस्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणित्थस्स मिच्छाविमुत्तिस्स यं
चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ... यं च मनो-
कम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि
ये च सह्कारा, सव्वे ते धम्मा अनिदुय अकन्ताय अमनापाय अहिताय
दुक्खाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, पापिका ।

२. “सम्मादिट्टिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स सम्मासङ्कप्पस्स
सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवस्स सम्मावायामस्स सम्मा-
सतित्थस्स सम्मासमाधिस्स सम्माआणित्थस्स सम्माविमुत्तिस्स यं चेव कायकम्मं
यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं
यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना
यो च पणिधि ये च सह्कारा, सव्वे ते धम्मा इदुय कन्ताय मनापाय हिताय
गुणाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, भट्टिका ।

“सेय्ययापि, भिक्खवे, उच्छुवीजं वा सालिवीजं वा मुट्ठिकावीजं
या अत्ताय पयविया निविसत्तं यं च^५ पथविरस उपादियति यं च आपो-

१. समादिन्न - १।० । २. हि - गी०, म्या०, १।० । ३-३. कोसातकीवीजं
वा - गी०, १।०; काणाटकीवीजं च - स्या० । ४. चेव - सी०, १।० ।

रसं उपादियति सत्त्वं तं सातत्ताय मधुरत्ताय असेचनकत्ताय संवत्तति ।
 तं किस्स हेतु ? बीजं हि भिक्खवे, भद्दकं । एवमेव खो, भिक्खवे,
 सम्मादिट्ठिकस्स ... पे०... सम्माविमुत्तिस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि
 समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं
 समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा, सब्बे 5
 ते धम्मा इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स
 हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, भद्दिका” ति ।

५. विज्जासुत्तं

१. “अविज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा अकुसलानं धम्मानं समा-
 पत्तिया, अन्वदेव ग्रहिरिकं अनोत्तप्पं । अविज्जागतस्स, भिक्खवे,
 अविद्सुनो मिच्छादिट्ठि पहोति, मिच्छादिट्ठिकस्स मिच्छासङ्कप्पो पहोति, 10
 मिच्छासङ्कप्पस्स मिच्छावाचा पहोति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो
 पहोति, मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो पहोति, मिच्छाआजीवस्स
 मिच्छावायामो पहोति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति पहोति, मिच्छा-
 सतिस्स मिच्छासमाधि पहोति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणं पहोति,
 मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्ति पहोति । 15

२. “विज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा कुसलानं धम्मानं समापत्तिया,
 अन्वदेव हिरोत्तप्पं । विज्जागतस्स, भिक्खवे, विद्सुनो सम्मादिट्ठि
 पहोति, सम्मादिट्ठिकस्स सम्मासङ्कप्पो पहोति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-
 वाचा पहोति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो पहोति, सम्माकम्मन्तस्स
 सम्माआजीवो पहोति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो पहोति, सम्मा- 20
 वायामस्स सम्मासति पहोति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि पहोति, सम्मा-
 समाधिस्स सम्माआणं पहोति, सम्माआणिस्स सम्माविमुत्ति पहोती” ति ।

६. निज्जरसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, निज्जरवत्थूनि । कतमानि दस ?
 सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छा-
 दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा 25

होति; सम्मादिद्विपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

२. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छासङ्कप्पपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासङ्कप्पपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

३. "सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छावाचापञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मावाचापञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

४. "सम्माकम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाकम्मन्तपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्माकम्मन्तपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

B. 431 15 ५. "सम्माआजीवस्स, भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाआजीवपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्माआजीवपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

६. "सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छावायामपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्मावायामपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

७. "सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छासतिपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्मासतिपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

८. "सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छासमाधिपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासमाधिपञ्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

९. “सम्माज्ञाणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाज्ञाणं निज्जिण्णं होति; ये च मिच्छाज्ञाणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माज्ञाणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

१०. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निज्जिण्णा 5 होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, दस निज्जरवत्थूनी” ति ।

७. धोवनसुत्तं

१. “अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणेषु जनपदेषु धोवनं नाम । तत्थ 10 होति अन्नं पि पानं पि खज्जं पि भोज्जं पि लेय्यं पि पेय्यं पि नच्चं पि गीतं पि वादितं पि । अत्थेतं, भिक्खवे, धोवनं; ‘नेतं नत्थी’ ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, धोवनं हीनं गम्मं पोथुज्जनिकं अनरियं अनत्थ-संहितं न निव्विदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय 15 न सम्बोधाय न निव्वानाय संवत्तति ।

२. “अहं च खो, भिक्खवे, अरियं धोवनं देसेस्सामि, यं धोवनं एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव- 20 दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

३. “कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं धोवनं, यं धोवनं” एकन्त-निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय 25 निव्वानाय संवत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन

परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायामेहि परिमुच्चन्ति ?

४. "सम्मादिट्ठिक्खस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निद्वोता होति;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुमला धम्मा सम्भवन्ति ते
५ चस्स निद्वोता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा
भावनापरिपूर्णि गच्छन्ति ।

५. "सम्मामङ्कुप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कुप्पो निद्वोतो होति
... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा निद्वोता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निद्वोतो होति ... सम्माआजीवस्स,
१० मिक्खवे, मिच्छाआजीवो निद्वोतो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो निद्वोतो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति
निद्वोता होति .. सम्माममाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निद्वोतो
होति सम्माजाणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाजाण निद्वोत होति ... पे० .. ।

B. 433

६. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निद्वोता होति;
१५ ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
ते चस्स निद्वोता होन्ति, सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा
भावनापरिपूर्णि गच्छन्ति । इदं खो त, भिक्खवे, अरियं धोवनं एकन्त-
निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिज्जाय सम्बोधाय निव्वाना-
नाय सयत्तति, यं धोवनं आगमम जातिवम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति,
२० जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परि-
मुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती" ति ।

८. तिकिच्छकसुत्तं

R. 218

१ "तिकिच्छका, भिक्खवे, विरेचन देन्ति पित्तसमुद्धानान पि
आवाधान पटिधाताय, सेम्हसमुद्धानान पि आवाधान पटिधाताय, वात-
२५ समुद्धानान पि आवाधान पटिधाताय । अत्वेत्त, भिक्खवे, विरेचनं;
'नेत नत्थी' ति वदामि । तं च खो एत, भिक्खवे, विरेचन सम्पज्जति
पि विपज्जति पि ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरिय विरेचन देसेस्सामि, यं विरेचन

सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते"ति खो ते 5 भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

३. "कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं विरेचनं, यं विरेचनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ? 10

४. "सम्मादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि विरित्ता होति; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स विरित्ता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना- 15 पारिपूर्तिं गच्छन्ति ।

५. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो विरित्तो होति ... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा विरित्ता होति ... सम्मा- 20 कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो विरित्तो होति ... सम्माआजीवस्स, भिक्खवे, मिच्छाआजीवो विरित्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो विरित्तो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति 25 विरित्ता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि विरित्तो होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं विरित्तं होति ... पे०... । R

६. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति विरित्ता होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स विरित्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा 25 भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं विरेचनं यं विरेचनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती" ति ।

६. वमनसुत्तं

१ “तिकिच्छता, भिक्खवे, वमनं देन्ति पित्तसमुद्धानानं पि
 आवाधानं पटिघाताय, मेम्हगमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, वात-
 समुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय । अत्येतं, भिक्खवे, वमनं; ‘नेतं
 नत्थी’ ति वदामि । त च खो एतं, भिक्खवे, वमनं सम्पज्जति पि
 ५ विपज्जति पि ।

२. “अहं च खो, भिक्खवे, अरियं वमनं देसेस्सामि, यं वमन
 सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, य वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया
 परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता
 मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोक-
 १० परिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय - पे० .
 एतदवोच-

३. “कतम च तं, भिक्खवे, अरियं वमनं, य वमनं सम्पज्जतियेव
 नो विपज्जति, य वमन आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति
 पे० सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
 १५ दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. “सम्मादिट्ठिक्खस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि वन्ता होति;
 ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते
 चस्स वन्ता होन्ति, सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
 पारिपूर्णि गच्छन्ति ।

५. “सम्मासङ्खप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्खप्पो वन्तो होति
 . पे० . सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा वन्ता होति ... सम्मा-
 कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो वन्तो होति . सम्माआजीवस्स
 भिक्खवे, मिच्छाआजीवो वन्तो होति . सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
 मिच्छावायामो वन्तो होति सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति वन्ता
 २५ होति . सम्मासमाविस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि वन्तो होति
 सम्माआणस्स, भिक्खवे, मिच्छाआण वन्त होति . पे० ।

६ “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति वन्ता होति;
 ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
 ते चस्स वन्ता होन्ति, सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा

भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं वमनं यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगमम जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती” ति ।

१०. निद्धमनीयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, निद्धमनीया धम्मा । कतमे दस ? 5
सम्मादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निद्धन्ता होति; ये च मिच्छा-
दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निद्धन्ता
होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं
गच्छन्ति ।

२. “सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निद्धन्तो होति 10
... पे०... सम्मावाचस्स भिक्खवे, मिच्छावाचा निद्धन्ता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निद्धन्तो होति ... सम्माआजीवस्स,
भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निद्धन्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो निद्धन्तो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति
निद्धन्ता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निद्धन्तो 15
होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं निद्धन्तं होति ... ।

३. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निद्धन्ता 20
होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुला धम्मा सम्भ-
वन्ति ते चस्स निद्धन्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इमे खो, भिक्खवे, दस निद्धमनीया
धम्मा” ति ।

११. पठमअसेलसुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-
मित्वा भगवन्तं अग्निवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो
मो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच —

२. “असेखो असेखो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु’ खो, 25
भन्ते, भिक्खु असेखो होत्थी” ति ?

- “इध, भिक्खु, भिक्खु असेखाय सम्मादिट्ठिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासङ्कप्पेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्मावाचाय समन्नागतो होति, असेखेन सम्माकम्मन्तेन समन्नागतो होति, असेखेन सम्माआजीवेन समन्नागतो होति, असेखेन सम्मावायामेन समन्नागतो होति, 5 असेखाय सम्मासतिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासमाधिना समन्नागतो होति, असेखेन सम्माआणेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्माविमुत्तिया समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु असेखो होती” ति ।

१२. दुत्तिपअसेखसुत्तं

R. 222

१. “दसयिमे, भिक्खवे, असेखिया धम्मा । कतमे दस ? 10 असेखा सम्मादिट्ठि, असेखो सम्मासङ्कप्पो, असेखा सम्मावाचा, असेखो सम्माकम्मन्तो, असेखो सम्माआजीवो, असेखो सम्मावायामो, असेखा सम्मासत्ति, असेखो सम्मासमाधि, असेखं सम्माआण, असेखा सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस असेखिया धम्मा” ति ।

समणसञ्जावग्गो एकादसमो ।

तत्सुदानं

- सञ्जा^१ वोज्झङ्गा मिच्छत्तं, वीज^२ विज्जाय निज्जरं^३ । 15 धोवनं^४ तिकिच्छा वमनं^५ निद्वमनं^५ द्वे असेखा^५ ति ॥

— ० —

१२. पच्चोरोहणिवग्गो

१. पठमअधम्मसुत्तं

B. 437

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्व ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ? मिच्छादिट्ठि-

१. भमणसञ्जा — स्या० । २-२ ० निज्जर — सी०, रो०, उपविज्जर — स्या० ।

३-३ वासनञ्च तिकिच्छा च — गी०, रा०, विज्जान धोवनतितिकिच्छा — स्या० ।

४-६ ० मेया — गी०; निद्वमेन द्वे वा — स्या० ।

मिच्छासङ्कुप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छा-
वायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाज्जाणं, मिच्छाविमुत्ति —
अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ? सम्मादिट्ठि,
सम्मासङ्कुप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, 5
सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माज्जाणं, सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ।

४. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो अनत्थो च; धम्मो च
वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति, इति यं तं वुत्तं, 10
इदमेतं पटिच्च वुत्तं” ति ।

२. दुतियअधम्ममुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च
वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं । कतमो च, भिक्खवे,
अधम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? 15

२. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये
च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

३. “मिच्छासङ्कुप्पो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासङ्कुप्पो धम्मो; 20 D.
ये च मिच्छासङ्कुप्पपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मासङ्कुप्पपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

४. “मिच्छावाचा, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो; ये
च मिच्छावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25 R. 2
अनत्थो; सम्मावाचापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “मिच्छाकम्मन्तो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो;

ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो, सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

६. “मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो; ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो, सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

७. “मिच्छावायामो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावायामो धम्मो; ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

८. “मिच्छासति, भिक्खवे, अधम्मो, सम्मासति धम्मो, ये च मिच्छासतिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मासतिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

९. “मिच्छासमाधि, भिक्खवे, अधम्मो, सम्मासमाधि धम्मो; ये च मिच्छासमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो, सम्मासमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१०. “मिच्छाआणं, भिक्खवे, अधम्मो, सम्माआण धम्मो; ये च मिच्छाआणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो, सम्माआणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

११. “मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अधम्मो, सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१२. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्यो धम्मो च; अनत्यो च वेदितव्यो अत्यो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्यं च विदित्वा

अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

३. तत्तियग्रधम्मसुत्तं

१. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं" ति । इदमवोच ३ भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो ऐतदहोसि — "इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — 'अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च १० विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं' ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या" ति ?

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि — "अयं खो आयस्मा १५ आनन्दो सत्थु चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्जूनं सन्नह्यचारीनं । प्होति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । यन्नून मयं येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्यं पटिपुच्छेय्याम' । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति २० तथा नं धारेस्सामा" ति ।

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिसु; २५ उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं —

५. "इदं खो नो, आवुसो आनन्द, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं

उद्दिष्टित्वा वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा उद्गायासना विहारं पविट्टो
- 'अधम्मो च ... पे०... तथा पटिपज्जितत्वं' ति ।

R. 226

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि - ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा’ सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिष्टित्वा
5 वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा उद्गायासना विहारं पविट्टो - अधम्मो च
... पे०... तथा पटिपज्जितत्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन
उद्देसस्स उद्दिष्टस्स वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा वित्यारेण अत्थं
विभजेय्या’ ति ?

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि - ‘अयं खो आयस्मा
10 आनन्दो सत्थु चेव संबण्णिणतो सम्भावितो च विज्झूनं सगगहाचारीनं ।
पहोति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिष्टस्स
वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा वित्यारेण अत्थं विभजितु । यन्नून मयं
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम^१; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त
आनन्दं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरि-
15 स्सति तथा नं धारेस्सामा^२’ ति । विभजतु आयस्मा आनन्दो” ति ।

६. “सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
परियेसनं चरमानो महतो रुक्खस्स तिट्ठतो सारवतो अतिक्कम्मेव मूलं
अतिक्कम्म खन्ध साखापलासे सारं परियेसितत्वं मञ्जेय्य; एवं सम्पद-
मिदं आयस्मन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्तं अतिसित्वा अम्हे
20 एतमत्थं पटिपुच्छितत्वं मञ्जेय्य^३ । सो हावुसो, भगवा जानं जानाति
पस्स पस्सति, चक्खुभूतो जाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता
अत्यस्स निन्नेता अमत्तस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स
कालो अहोसि य तुम्हे भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छे-
य्याथ । यथा वो ‘भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याथा’ ति ।

B 441,
R 227

25 ७. “अद्वावुसो आनन्द, भगवा जानं जानाति पस्स पस्सति
चक्खुभूतो जाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्यस्स निन्नेता
अमत्तस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स कालो अहोसि
य मयं भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम, यथा नो
भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याम । अपि चायस्मा आनन्दो सत्थु

१ भगवता - म० । २. तेनुपसङ्कमित्वा - स्या० । ३. धारेय्यामा - सी०
स्या० । ४. मञ्जेय्य - सी०, रा० । ५. नो - सी०, स्या० ।

चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्जूनं सन्नहाचारीनं । परोति चायस्मा
आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं
अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । विभजतायस्मा आनन्दो
अगहं कत्वा” ति ।

८. “तेन हावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” 5
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स पच्चस्सोसुं ।
अथायस्मा आनन्दो एतदवोच—

९. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिस्सित्वा
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो
च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । 10
अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो
यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति । कतमो चावुसो, अधम्मो, कतमो
च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ?

१०. “मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 15
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

११. “मिच्छासङ्कप्पो, आवुसो, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो ...
मिच्छावाचा, आवुसो, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो ... मिच्छाकम्मन्तो,
आवुसो, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, आवुसो, 20
अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो ... मिच्छावायामो, आवुसो, अधम्मो;
सम्मावायामो धम्मो ... मिच्छासत्ति, आवुसो, अधम्मो; सम्मासत्ति
धम्मो ... मिच्छासमाधि, आवुसो, अधम्मो; सम्मासमाधि धम्मो ...
मिच्छाआणं, आवुसो, अधम्मो; सम्माआणं धम्मो ... मिच्छाविमुत्ति,
आवुसो, अधम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया 25
अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्ति-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दि-
स्सित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो —

‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च . पे० . तथा पटिपज्जितव्व’
ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स एवं^१ वित्थारेन अत्थं आजानामि । आकल्ल-
माना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटि-
५ पुच्छेय्याथ । यथा वो नं भगवा व्याकरोति^२ तथा नं धारेय्याथा” ति ।

१३ “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
एकमन्तं निसिद्धा खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचु —

१४ “यं खो नो भगवा^३ सङ्घित्तेन उद्देस उद्दिसित्वा वित्थारेन
अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहार पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे,
वेदितव्वो . पे० . तथा पटिज्जितव्व’ ति । तेसं नो, भन्ते, अम्हाक अचिर-
पक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — ‘इद खो नो, आवुसो, भगवा सङ्घित्तेन
उद्देस उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहार
१५ पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो . पे० .. तथा पटिपज्जि-
तव्व ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या’ ति ?

B 443

“तेस नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अय खो आयस्मा
आनन्दो सत्यु चेव सवण्णितो सम्भावितो च विज्जून सन्नह्यचारीन ।
२० पट्ठोति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितु । यन्नून मय
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त आनन्द
एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति
तथा न धारेस्सामा’ ति ।

२५ “अय खो मय, भन्ते, येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिम्हा^४;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त आनन्द एतमत्थं अपुच्छिम्हा^५ । तेसं नो, भन्ते,
आयस्मता आनन्देन इमेहि आकारेहि इमेहि पदेहि इमेहि व्यज्जनेहि
अत्थो सुविभत्तो” ति ।

१ श्री० पात्वन् नत्ति । २ व्याकरेय्य — स्या० । ३. भन्त भगवा — सी०, न्या०, रो० ।
४. तेनुपसङ्कमिम्हा — सी० । ५. अपुच्छिम्हा — सी० ।

१५. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, आनन्दो । महापञ्चो, भिक्खवे, आनन्दो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चे तं एवमेव व्याकरेय्यं यथा तं आनन्देन व्याकृतं । एसो चेव तस्स अत्थो एवं च नं धारेय्याथा” ति ।

४. अजितसुत्तं

१. अथ खो अजितो^१ परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि ;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अजितो
परिव्वाजको भगवन्तं एतदवोच —

२. “अम्हाकं, भो गोतम, पण्डितो नाम सब्रह्मचारी । तेन
पञ्चमत्तानि चित्तद्वानसतानि चिन्तितानि^२, येहि अञ्जतिस्थिया
उपारद्धा व^३ जानन्ति^३ उपारद्धस्मा^४” ति ।

३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “धारेथ नो तुम्हे,
भिक्खवे, पण्डितवत्थूनी” ति ?

“एतस्स, भगवा, कालो एतस्स, सुगत, कालो यं भगवा भासेय्य,
भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ ; भासिस्सामी”
ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

४. “इध, भिक्खवे, एकच्चो अधम्मिकेन वादेन अधम्मिकं
वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अधम्मिकं परिसं रञ्जेति ।
तेन सा अधम्मिका परिसा उच्चासद्महासद्दा^५ होति — ‘पण्डितो वत, भो,
पण्डितो वत, भो’ ति ।

५. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अधम्मिकेन वादेन धम्मिकं
वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अधम्मिकं परिसं रञ्जेति ।
तेन सा अधम्मिका परिसा उच्चासद्महासद्दा होति — ‘पण्डितो वत,
भो, पण्डितो वत, भो’ ति ।

१. अजितो — स्या० । २. स्या० पोत्यके नल्लि । ३-३. जानन्ति — ती० ।

४. उपारद्धा — ती०, रो० । ५. उच्चासद्दा महासद्दा — ती०, स्या०, रो० ।

६. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अधम्मिकेन वादेन धम्मिकं च वादं अधम्मिकं च वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अधम्मिकं परिसं रज्जेति । तेन सा अधम्मिका परिसा उच्चासद्-महासदा होति — ‘पण्डितो वत, भो, पण्डितो वत, भो’ ति* ।

R. 231 5

७. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं ।

८. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि 10 धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

B. 445

९. “मिच्छासङ्कप्पो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो ... मिच्छावाचा, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो ... मिच्छाकम्मन्तो, 15 भिक्खवे, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो .. मिच्छावायामो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावायामो धम्मो ... मिच्छासति, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासति धम्मो ... मिच्छासमाधि, भिक्खवे अधम्मो; सम्मासमाधि धम्मो ... मिच्छाआणं, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माआणं धम्मो ।

20

१०. “मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो, सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R 232 25

११. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेत पटिच्च वुत्तं’ ति ।

* ‘इध पन भिक्खवे एकच्चो धम्मिकेन वादेन अधम्मिकं वादं ... वत भो वी’ ति सी०, स्था०, पे० पोत्येवेषु ग्रन्थिको पाठो दिस्सति ।

५. सङ्गारवसुत्तं

१. अथ खो सङ्गारवो^१ ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सङ्गारवो
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — “किं नु खो, भो गोतम, ओरिमं तीरं, किं
पारिमं तीरं” ति ?

5

२. “मिच्छादिट्ठि खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि पारिमं
तीरं; मिच्छासङ्कप्पो ओरिमं तीरं, सम्मासङ्कप्पो पारिमं तीरं; मिच्छा-
वाचा ओरिमं तीरं, सम्मावाचा पारिमं तीरं; मिच्छाकम्मन्तो ओरिमं
तीरं, सम्माकम्मन्तो पारिमं तीरं; मिच्छाआजीवो ओरिमं तीरं, सम्मा-
आजीवो पारिमं तीरं; मिच्छावायामो ओरिमं तीरं, सम्मावायामो
पारिमं तीरं; मिच्छासति ओरिमं तीरं, सम्मासति पारिमं तीरं; मिच्छा-
समाधि ओरिमं तीरं, सम्मासमाधि पारिमं तीरं; मिच्छाआणं ओरिमं
तीरं, सम्माआणं पारिमं तीरं; मिच्छाविमुत्ति ओरिमं तीरं, सम्मा-
विमुत्ति पारिमं तीरं ति । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं
तीरं ति ।

15

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म^२, विवेके यत्थ दूरमं ॥

20

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्मोधिपङ्केसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सगो, अनुपादाय ये रता ।

25

खीणासवा जुत्तिमन्तो^३, ते लोके परिनिव्वता” ति ॥

६. ओरिमतीरमुत्तं

१. “ओरिमं च, भिक्खवे”, तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं ।
तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति
खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं तीरं ?
५ मिच्छादिट्ठि^१ ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि पारिमं तीरं ... पे०... मिच्छा-
विमुत्ति ओरिमं तीरं, सम्माविमुत्ति पारिमं तीरं । इदं खो, भिक्खवे,
ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥
१० “ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥
“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्क भावेय पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥
“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
१५ परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥
“येसं सम्बोधिपङ्केसु, सम्मा चित्तं सुभावित ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

७. पठमपच्चोरोहणीमुत्तं

B. 447

R. 234

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणि^३ ब्राह्मणो तदहुपोसथे
सीसन्हातो^२ नव खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि^४ आदाय भगवतो
अविदूरे एकमन्तं ठितो हीति । अद्दसा खो भगवा जाणुस्सोणि ब्राह्मणं
तदहुपोसथे सीसन्हातं नव खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं^५
ठित । दिस्वान^६ जाणुस्सोणि ब्राह्मण एतदवोच —

२ “किं नु त्व, ब्राह्मण, तदहुपोसथे सीसन्हातो नवं खोमयुगं

१. वा भिक्खवे — सी०, स्या०, रा० । २. मिच्छादिट्ठि भिक्खवे — सी०, स्या०,
रा० । ३. जानुस्सोणि — सी० । ४. सीसन्हाता — सी०, रा०, सीसन्हाता — स्या० । ५. अल्ल
कुसमुट्ठि — सी०, रा० । ६. अविदूरे एकमन्त — सी०, स्या०, रा० । ७. दिस्वा — सी०, रा० ।

निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं न्वज्ज ब्राह्मण-
कुलस्सा” ति ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तदहुपोसथे सीसंन्हाता नवं खोमयुगं ५

निवत्था अल्लेन गोमयेन पथविं ओपुञ्जित्वा हरितेहि कुसेहि पत्थरित्वा
अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्यागारं सेय्यं कप्पेन्ति । ते तं रत्तिं तिकखत्तुं
पच्चुट्ठाय पञ्जलिका अग्गिं नमस्सन्ति — ‘पञ्चोरोहाम भवन्तं, पच्चो-
रोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन च सप्पित्तेलनवनीतेन अग्गिं सन्तप्पेन्ति ।
तस्सा च रत्तिया अच्चयेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे 10
सन्तप्पेन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“अज्जथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होति,
अज्जथा च पन अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“यथा कथं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी
होति ? साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये 15
पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि;
भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो
पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — 20 R.
‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’
ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छादिट्ठिं पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चो-
रोहति ।

... मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छासङ्कप्पं पजहति; 25
मिच्छासङ्कप्पा पच्चोरोहति ।

... मिच्छावाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छावाचं पजहति;
मिच्छावाचाय पच्चोरोहति ।

... मिच्छाकम्मन्तस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छाकम्मन्तं पजहति;
मिच्छाकम्मन्ता पच्चोरोहति ।

5 ... मिच्छाआजीवस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छाआजीवं पजहति;
मिच्छाआजीवा पच्चोरोहति ।

... मिच्छावायामस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छावायामं पजहति;
मिच्छावायामा पच्चोरोहति ।

10 ... मिच्छासतिया खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छासतिं पजहति;
मिच्छासतिया पच्चोरोहति ।

... मिच्छासमाधिस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छासमाधिं पजहति;
15 मिच्छासमाधिम्हा पच्चोरोहति ।

B. 449 ... मिच्छाआणस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छाआणं पजहति;
मिच्छाआणम्हा पच्चोरोहति ।

20 “इध, ब्राह्मण, ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छाविमुत्तिया खो
पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति
पटिसङ्गाय मिच्छाविमुत्तिं पजहति; मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति ।
एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

४. “अञ्जया, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी, अञ्जया
च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होति । इमिस्सा च, भो गोतम,
25 अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं’ नाग्घति
सोळसि । अभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो
धारेनु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गत्त” ति ।

८. दुत्तियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो भिक्खवे, पच्चोरोहणिं देसेस्सामि । तं सुणाथ... कतमा च, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको विपाको ... मिच्छावाचाय खो ... मिच्छाकम्मन्तस्स खो ... मिच्छा-आजीवस्स खो ... मिच्छावायामस्स खो ... मिच्छासतिया खो ... मिच्छा-समाधिस्स खो ... मिच्छाञ्जाणस्स खो ... मिच्छाविमुत्तिया खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छाविमुत्ति पजहति; मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

९. पुब्बङ्गमसुत्तं

१. “सुरियस्स^१, भिक्खवे, उदयतो एतं पुब्बङ्गमं एतं पुब्ब-निमित्तं, यदिदं — अरुणुगं^२ । एवमेव खो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं एतं पुब्बङ्गमं एतं पुब्बनिमित्तं, यदिदं — सम्मादिट्ठि । सम्मादिट्ठिक्ख^३, भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो पहोति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मावाचा पहोति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो पहोति, सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवो पहोति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो पहोति, सम्मावायामस्स सम्मा-सत्ति पहोति, सम्मासत्तिस्स सम्मासमाधि पहोति, सम्मासमाधिस्स सम्माञ्जाणं पहोति, सम्माञ्जाणस्स सम्माविमुत्ति पहोती” ति ।

१०. आसवक्खयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं^२ खयाय संवत्तन्ति । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-वाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासत्ति, सम्मा-समाधि, सम्माञ्जाणं, सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तन्ती” ति ।

पच्चोरोहणिदग्गे वारसमो ।

१. सुरियस्स — य० । २. अरुणुगं — सी०, रो०; अरुणुत्तं — स्या० । ३. ■ दिट्ठिक्ख — सी०, रो० ।

तस्सुद्धानं

तयो अघम्मा^१ अजितो, सङ्गारवो च ओरिम ।
द्वे चेव पच्चोरोहणी, पुब्बज्जम आसवक्खयो^२ ति ॥

— ० —

१३. परिसुद्धवग्गो^१

१. पठमसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा परिसुद्धा परियोदात्ता, नाञ्जन सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा,
५ सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि,
सम्माआण, सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा परिसुद्धा
परियोदात्ता, नाञ्जन सुगतविनया” ति ।

२. दुतियसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जन
R 238 सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि पे० सम्माविमुत्ति —
10 इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जन सुगत-
विनया” ति ।

३. ततियसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा महप्फला महानिससा, नाञ्जन
सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि पे० सम्माविमुत्ति —
इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा महप्फला महानिससा, नाञ्जन
B 451 सुगतविनया” ति ।

४. चतुत्यसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति
दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जन

१ अघम्मं — सी० । २ आशवा वा — या०, य० । ३ परिसुद्धवग्गो — स्या० ।

सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

५. पञ्चमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

६. छट्ठसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उपपज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उपपज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

७. सत्तमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

८. अट्टमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता

बहुलीकता रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति
मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्ज्जन् सुगतविनया” ति ।

६. नवमसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता एकन्त-
निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय
५ निव्वानाय सवत्तन्ति, नाञ्ज्जन् सुगतविनया । कतमे दम ? सम्मादिट्ठि
पे० सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुली-
कता एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय
सम्बोधाय निव्वानाय सवत्तन्ति, नाञ्ज्जन् सुगतविनया” ति ।

१०. दसमसुत्तं

R. 240 १ “दसयिमे, भिक्खवे, मिच्छत्ता । कतमे दस ? मिच्छा-
१० दिट्ठि, मिच्छामङ्कुप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो,
मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाआण, मिच्छा-
विमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस मिच्छत्ता” ति ।

११. एकादसमसुत्तं

१ “दसयिमे, भिक्खवे, सम्मत्ता । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि,
सम्मामङ्कुप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मा-
१५ वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माआण, सम्माविमुत्ति - इमे
खो, भिक्खवे, दस सम्मत्ता” ति ।

परिसुद्धवग्गो तेरसमो ।

१२. साधुवग्गो

१. साधुसुत्तं

१ “साधु च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि’ असाधु च । त
सुणाय, साधुक मनसि करोय, भानिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति
खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोमु । भगवा एतदवोच -

१ दमिस्सामि - भा०, स्वा०, पा० ।

२. “कतमं” च, भिक्खवे, असाधु^१? मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाआणं, मिच्छाविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, असाधु । कतमं च, भिक्खवे, साधु^२? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, 5 सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माआणं, सम्माविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, साधु” ति ।

२. अरियधम्मसुत्तं

१. “अरियधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियधम्मं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो धम्मो । कतमो 10 च, भिक्खवे, अरियो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो धम्मो” ति ।

३. अकुसलसुत्तं

१. “अकुसलं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि कुसलं च । तं सुणाय ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, अकुसलं ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, अकुसलं । कतमं च, भिक्खवे, कुसलं ? 15 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कुसलं” ति ।

४. अत्थसुत्तं

१. “अत्थं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनत्थं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनत्थो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनत्थो । कतमो च, भिक्खवे, अत्थो ? 20 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अत्थो” ति ।

५. धम्मसुत्तं

१. “धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अधम्मं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो ? मिच्छादिट्ठि .. पे०... मिच्छा-

१. पठनी-सी० । २. पसाधु-सी०, स्या०, रो० । ३. साधु-सी०, स्या०, रो० ।

विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अघम्मो । कतमो च, भिक्खवे, घम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, घम्मो” ति ।

६. सासवसुत्तं

१. “सासवं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अनासवं च । तं
सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो घम्मो ? मिच्छादिट्ठि
5 ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनासवो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो घम्मो” ति ।

७. सावज्जसुत्तं

१. “सावज्जं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अनवज्जं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो घम्मो ? मिच्छादिट्ठि
10 ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो घम्मो” ति ।

८. तपनीयसुत्तं

R. 243

१. “तपनीयं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अतपनीयं
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो घम्मो ? मिच्छा-
15 दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो घम्मो” ति ।

९. आचयगामिसुत्तं

१. “आचयगामिं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अपचयगामिं
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी घम्मो ?
20 मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-

गामी धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? सम्मा-
दिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो” ति ।

१०. दुक्खुद्रयसुत्तं

१. “दुक्खुद्रयं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखुद्रयं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि 5
... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, सुखुद्रयो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखुद्रयो धम्मो” ति ।

११. दुक्खविपाकसुत्तं

१. “दुक्खविपाकं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ? 10
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
धम्मो” ति ।

साधुवग्गो चुइसमो ।

१५. अरियवग्गो

१. अरियमगगसुत्तं

१. “अरियमगगं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनरिय- 15
मगगं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ?
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो
मग्गो । कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो” ति ।

२. कण्हमगमुत्तं

L. 245

S. 456

१. "कण्हमगं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुक्कमगं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हमगो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हमगो । कतमो च, भिक्खवे, सुक्कमगो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुक्कमगो" ति ।

३. सद्वम्ममुत्तं

१. "सद्वम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्वम्मं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्वम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्वम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सद्वम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सद्वम्मो" ति ।

४. सप्पुरिसधम्ममुत्तं

१. "सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो" ति ।

५. उप्पादेतव्वमुत्तं

S. 246

१. "उप्पादेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादेतव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न उप्पादेतव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न उप्पादेतव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, उप्पादेतव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, उप्पादेतव्वो धम्मो" ति ।

६. आसेवितव्वसुत्तं

१. “आसेवितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न आसेवितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न आसेवितव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, न आसेवितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, आसेवितव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, 5 आसेवितव्वो धम्मो” ति ।

७. भावेतव्वसुत्तं

१. “भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... 10 सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो” ति ।

८. बहुलीकातव्वसुत्तं

१. “बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुलीकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? 15 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो” ति ।

९. अनुस्सरितव्वसुत्तं

१. “अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न अनुस्सरितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न अनुस्सरितव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, 20 न अनुस्सरितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो” ति ।

१०. सच्छिकातव्वमुत्तं

१. "सच्छिकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सच्छिकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सच्छिकातव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न सच्छिकातव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सच्छिकातव्वो धम्मो ?
- ५ सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सच्छिकातव्वो धम्मो" ति ।

अरियवर्गो पत्तरसमो ।

ततियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

१६. पुगलवग्गो

१. सेवितव्वमुत्तं

B. 458

R. 248

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगलो न सेवितव्वो । कतमेहि दसहि ? मिच्छादिट्ठिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छावाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति, मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति, मिच्छाआणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुगलो न सेवितव्वो ।

२. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगलो सेवितव्वो । कतमेहि दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुगलो सेवितव्वो" ति ।

२-१२. भजितव्वादिसुत्तानि

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगलो न भजितव्वो
- २० ... पे०... भजितव्वो ... पे०... न पयिरुपासितव्वो ... पयिरुपासितव्वो ... पे०... न पुज्जो होति ... पुज्जो होति ... पे०... न पासंसो होति ...

पासंसो होति ... पे०... अगारवो होति ... सगारवो होति ... पे०... अप्प-
 त्तिस्सो^१ होति ... सम्पत्तिस्सो^२ होति ... पे०... न आराधको होति ...
 आराधको होति ... पे०... न विमुज्झति ... विमुज्झति ... पे०... मानं
 नाधिभोति ... मानं अधिभोति ... पे०... पञ्जाय न वड्ढति ... पञ्जाय
 वड्ढति ... पे०... ।

५

२. “वहुं अपुज्जं पसवति ... बहुं पुज्जं पसवति । कतमेहि
 दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति,
 सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मा-
 सति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति होति
 — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो बहुं पुज्जं 10
 पसवती” ति ।

पुग्गलवग्गो सोऽसमो ।

— ० —

१७. जाणुस्सोणिवग्गो

१. ब्राह्मणपञ्चोरोहणीसुतं

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणि ब्राह्मणो तदहुपोसथे
 सीसंन्हातो नवं खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय भगवतो
 अविदूरे एकमन्तं ठितो होति । अइसा खो भगवा जाणुस्सोणि ब्राह्मणं
 तदहुपोसथे सीसंन्हातं नवं खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं 15
 ठितं । दिस्वान जाणुस्सोणि ब्राह्मणं एतदवोच —

२. “किं नु त्वं, ब्राह्मण, तदहुपोसथे सीसंन्हातो नवं खोमयुगं
 निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं स्वज्ज ब्राह्मण-
 कुलस्सा” ति^३ ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

20

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

R

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तदहुपोसथे सीसंन्हाता नवं खोमयुगं
 निवत्था अल्लेन गोमयेन^४ पथवि ओपुज्जित्वा हरितेहि कुसेहि पत्यरित्वा

१. अण्णतिक्खो — सी०, स्या०, रो० । २. सम्पत्तिक्खो — सी०, स्या०, रो० । ३. ति पुज्झि
 — सी० । ४. गोमेन — सी० ।

अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्यागारं सेय्यं कप्पेन्ति । ते तं रत्तिं तिवखत्तुं पच्चुट्ठाय पञ्जलिका अग्गिं नमस्सन्ति — ‘पच्चोरोहाम भवन्तं, पच्चोरोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन च सप्पितेलनवनीतेन अग्गिं सन्तप्पेन्ति । तस्सा च रत्तिया अच्चयेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे सन्तप्पेन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होती” ति ।

“अञ्जया खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होती, अञ्जया च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

B. 460 “यया कयं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती ? साधु मे भवं गोतमो तया धम्मं देसेतु यया अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति —
15 ‘पाणातिपातस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय पाणातिपातं पजहति; पाणातिपाता पच्चोरोहति ।

... अदिग्घादानस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिग्घादानं पजहति;
20 अदिग्घादाना पच्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय कामेसुमिच्छाचारं पजहति; कामेसुमिच्छाचारा पच्चोरोहति ।

R. 251 25 ... मुसावादस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मुसावादं पजहति; मुसावादा पच्चोरोहति ।

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय पिसुणं वाचं पजहति; पिसुणाय वाचाय पच्चोरोहति ।

... फरसाय वाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय फरसं वाचं पजहति; फरसाय वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय सम्फप्पलापं पजहति; 5 सम्फप्पलापा पच्चोरोहति ।

... अभिज्झाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय अभिज्झं पजहति; अभिज्झाय पच्चोरोहति ।

... व्यापादस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं 10 चा ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय व्यापादं पजहति; व्यापादा पच्चोरोहति ।

“इध, ब्राह्मण ... पटिसञ्चिक्खति — ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय मिच्छादिट्ठिं पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति । 15

१. ४. “अञ्जथा खो, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होति, अञ्जथा च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होति । इमिस्सा^१, भो गोतम, अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं नाग्घति सोळ्ळिसि । अभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति । 20

२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो, भिक्खवे, पच्चोरोहणिं देसेस्सामि । तं सुणाथ, साधुक मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “कतमा च, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, 25 R. 1 भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘पाणातिपातस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्ख्खाय पाणातिपातं पजहति; पाणातिपाता पच्चोरोहति ।

१. इमिस्स च — सी०, स्या०, ये० ।

... अदिन्नादानस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभि-
सम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिन्नादानं पजहति;
अदिन्नादाना पच्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको ... पे०... कामेसु-
५ मिच्छाचारा पच्चोरोहति ।

B. 462

... मुसावादस्स खो पापको विपाको ... पे०... मुसावादा
पच्चोरोहति ।

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... पिसुणाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

१० ... फरसाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... फरसाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको ... पे०... सम्फप्पलापा
पच्चोरोहति ।

... अभिज्जाय खो पापको विपाको ... पे०... अभिज्जाय
१५ पच्चोरोहति ।

... व्यापादस्स खो पापको विपाको ... पे०... व्यापादा पच्चो-
रोहति ।

“इध, भिक्खवे पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको
विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय
२० मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । अयं बुच्चति,
भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

३. सङ्गारवसुत्तं

१. अय खो सङ्गारखो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपमङ्कमित्वा भगवता सट्ठि सम्मोदि । सम्मोदनीय कयं सारणीयं
वीतिसारेत्त्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सङ्गारखो
२५ ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच -

२. “किं नु खो, भो गोतम, ओरिम तीरं, किं पारिमं तीरं” ति ?
“पाणातिपातो खो, ब्राह्मण, ओरिम तीरं, पाणातिपाता वेरमणी
पारिमं तीरं । अदिन्नादानं खो, ब्राह्मण, ओरिम तीरं, अदिन्नादाना

वेरमणी पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा
वेरमणी पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय
वेरमणी पारिमं तीरं । फरुसा वाचा ओरिमं तीरं, फरुसाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं⁵
तीरं । अभिज्झा ओरिमं तीरं, अनभिज्झा पारिमं तीरं । व्यापादो ओरिमं
तीरं, अव्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिट्ठि ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि
पारिमं तीरं । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।

अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।

ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।

ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।

15

परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधियङ्गेषु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।

आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ते रता ।

खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

४. ओरिमसुतं

१. “ओरिमं च, भिक्खवे, तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं । 20

तं सुणाय ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं
तीरं ? पाणातिपातो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, पाणातिपाता वेरमणी
पारिमं तीरं । अदिन्नादानं ओरिमं तीरं, अदिन्नादाना वेरमणी
पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा वेरमणी²⁵
पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । फरुसा वाचा ओरिमं तीरं, फरुसाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं

तीरं । अभिज्ज्ञा ओरिमं तीरं, अनभिज्ज्ञा पारिमं तीरं । व्यापादो ओरिमं तीरं, अव्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिद्वि ओरिमं तीरं, सम्मादिद्वि पारिम तीर । इदं खो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, इदं पारिम तीरं ति ।

R. 254 5

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारमामिनो ।
अयायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

B 464

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मं धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुघेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विण्णहाय, मुक्कं भावेय पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

15

“येसं सम्बोधिपङ्केसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुत्तिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

५. पठमअधम्मसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्यो च, धम्मो च वेदितव्वो अत्यो च । अधम्म च विदित्वा अनत्यं च, धम्मं च विदित्वा अत्यं च यया धम्मो यया अत्यो तथा पटिपज्जितव्वं ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्यो च ? पाणाति-
पातो, अदिन्नादान, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा
वाचा, मम्मप्पलापो, अभिज्ज्ञा, व्यापादो, मिच्छादिद्वि — अयं बुच्चति,
भिक्खवे, अधम्मो च अनत्यो च ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्यो च ? पाणातिपाता
वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा
वेरमणी, पिसुणा वाचाय वेरमणी, फरसाय वाचाय वेरमणी, सम्म-
प्पलापो वेरमणी, अनभिज्ज्ञा, अव्यापादो, मम्मादिद्वि — अयं बुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्यो च ।

४. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं” ति ।

६. द्वुतियअधम्मसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — “इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजेय्या” ति ?

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि — “अयं खो आयस्मा महाकच्चानो सत्थु चैव संवण्णितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नहाचारीनं । प्होति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजितुं । यन्नून मयं येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा महाकच्चानो व्याकरिस्सति तथा नं बारेस्सामा” ति ।

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता महाकच्चानेन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोचुं —

५. “इदं खो नो, आवुसो कच्चान, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो

256

— 'अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्व' ति ।

. 466

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि
5 — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्त्यारेन
अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे
... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता
सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्त्यारेन अत्थं अविभज्जितस्स वित्त्यारेन
अत्थं विभजेय्या’ ति ?

10 “तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा
महाकच्चानो मत्थु चैव सवण्णितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सव्वहाचारीनं ।
पहोति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्त्यारेन अत्थं अविभज्जितस्स वित्त्यारेन अत्थं विभजितु । यन्नूनं मयं
येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्गमेय्याम, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त
15 महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा महाकच्चानो
व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । विभजतु आयस्मा
महाकच्चानो’ ति ।

६. “सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
परियेसनं चरमानो महतो रक्खस्स तिट्ठतो सारवतो अतिक्कम्मेष मूल
20 अतिक्कम्म खन्वं साखापलासे सार परियेमितव्वं मञ्जेय्य । एव
सम्पदमिदं आयस्मन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्त अतिसित्वा
अम्हे एतमत्थं पटिपुच्छितव्वं मञ्जेय्य । सो आवुसो, भगवा जानं जानाति
पस्स पस्सति चम्भुभूतो जाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता
अत्थस्म निज्जेता अमतस्म दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चैव पनेतस्स
R. 257 25 कालो अहोसि य तुम्हे भगवन्तयेव उपसङ्गमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छे-
य्याय । यथा नो भगवा व्याकरेय्य तथा न धारेय्याया’ ति ।

७ “अदा, आवुसो कच्चान, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति
चम्भुभूतो जाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्म निज्जेता
अमतस्म दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चैव पनेतस्म कालो अहोसि
30 य मयं भगवन्तयेव उपसङ्गमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो
भगवा व्याकरेय्य तथा न धारेय्याम । अपि चायस्मा महाकच्चानो

सत्थु चेव संवण्णितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं । पढोति
चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । विभजतायस्मा
महाकच्चानो अगहं करित्वा” ति ।

८. “तेन हावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासि- 5
स्सामी” ति । “एवं, आवुसो” ति खो ते भिक्खू आरयस्मतो महाकच्चा-
नस्स पच्चस्सोसुं । अथायस्मा महाकच्चानो एतदवोच —

९. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । कतमो चावुसो, 10
अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ?

१०. “पाणातिपातो, आवुसो, अधम्मो; पाणातिपाता वेरमणी
धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके
कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णिं गच्छन्ति, अयं अत्थो । 15

११. “अदिन्नादानं, आवुसो, अधम्मो; अदिन्नादाना वेरमणी
धम्मो; ये च अदिन्नादानपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; अदिन्नादाना वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्णिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. “कामेसुमिच्छाचारो, आवुसो, अधम्मो; कामेसुमिच्छा- 20
चारा वेरमणी धम्मो; ये च कामेसुमिच्छाचारपच्चया अनेके पापका
अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१३. “मुसावादो, आवुसो, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो;
ये च मुसावादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25
अनत्थो; मुसावादा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूर्णिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१४. “पिसुणा वाचा, आवुसो, अधम्मो; पिसुणाय वाचाय
वेरमणी धम्मो; ये च पिसुणवाचापच्चया अनेके पापका अकुसला

धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; पिसुणाय वाचाय वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

468

१५. "फरुसा वाचा, आवुसो, अधम्मो; फरुसाय वाचाय वेरमणी धम्मो; ये च फरुसावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; फरुसाय वाचाय वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१६. "सम्फप्पलापो, आवुसो, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी धम्मो; ये च सम्फप्पलापपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्फप्पलापा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१७. "अभिज्झा, आवुसो, अधम्मो; अनभिज्झा धम्मो; ये च अभिज्झापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; अनभिज्झापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१८. "व्यापादो, आवुसो, अधम्मो; अव्यापादो धम्मो; ये च व्यापादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; अव्यापादपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१९. "मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

R. 257

२०. "यं खो नो, आवुसो, भगवा सद्धित्तेन उद्देसं उद्दिस्सिवा वित्तारेण अत्थं अविभजित्वा उद्धायासना विहारं पविट्ठो - अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्यो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं' ति । इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सद्धित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्तारेण अत्थं अविभजित्वा एवं वित्तारेण अत्थं आजानामि । आकल्लमाना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तंयेव उपनल्लमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याय । यथा नो भगवा व्याकरोति तथा नं धारेय्याथा" ति ।

“एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकच्चानस्स भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु ।
एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं -

२१. “यं खो नो, भन्ते, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा 5
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति ।

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि - ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्था-
रेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च, 10
भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । को नु खो
इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा
वित्थारेन अत्थं विभजेय्या’ ति ?

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि - ‘अयं खो आयस्मा महा-
कच्चानो सत्थु चेव संवणितो, सम्भाविता च विज्जूनं सन्नहाचारीनं । 15
पहोति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स
उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा वित्थारेन अत्थं विभजितुं ।
यन्नून मयं येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा
आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा
महाकच्चानो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । 20

“अथ खो मयं, भन्ते, येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमिम्हा;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं अपुच्छिम्हा’ । तेसं नो,
भन्ते, आयस्मता महाकच्चानेन इमेहि अक्खरेहि^१ इमेहि पदेहि इमेहि
व्यञ्जनेहि अत्थो सुविभज्जो” ति ।

२२. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, महाकच्चानो । 25
महापज्जो, भिक्खवे, महाकच्चानो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्क-
मित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चेतं एवमेव व्याकरेय्यं यथा
तं महाकच्चानेन व्याकतं । एसो चेव तस्स अत्थो । एवं च नं धारे-
य्यावा” ति ।

७. ततियग्रधम्मसुत्तं

. 470

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? पाणातिपातो, भिक्खवे, अधम्मो; पाणातिपाता वेरमणी धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

३. “अदिन्नादानं, भिक्खवे, अधम्मो; अदिन्नादाना वेरमणी धम्मो ... कामेसुमिच्छाचारो, भिक्खवे, अधम्मो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी धम्मो ... मुसावादो, भिक्खवे, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो .. पिसुणा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो; पिसुणाय वाचाय वेरमणी धम्मो .. फरसा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो, फरसाय वाचाय वेरमणी धम्मो ... सम्फप्पलापो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी धम्मो ... अभिज्झा, भिक्खवे, अधम्मो; अनभिज्झा धम्मो ... व्यापादो, भिक्खवे, अधम्मो; अव्यापादो धम्मो ... ।

४. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो, ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति, इति यं तं वृत्तं, इदमेतं पटिच्च वृत्तं” ति ।

८. कम्मनिदानसुत्तं

25

१. “पाणातिपातं पाहं, भिक्खवे, तिवियं वदामि — लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

१. पटिपज्जितव्वं ति ~ तां०, स्या०, रा० । २. पट्ठं - मी० स्या०, रा० ।

२. “अदिन्नादानं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

३. “कामेसुमिच्छाचारं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि —
लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

४. “मुसावादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं ५
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

५. “पिसुणवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

६. “फरुसवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

10

७. “सम्फप्पलापं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

८. “अभिज्झं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

९. “व्यापादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं पि, 15
दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

१०. “मिच्छादिट्ठि पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि । इति खो, भिक्खवे, लोभो
कम्मनिदानसम्भवो, दोसो कम्मनिदानसम्भवो, मोहो कम्मनिदान-
सम्भवो । लोभक्खया कम्मनिदानसङ्खयो, दोसक्खया कम्मनिदान- 20
सङ्खयो, मोहक्खया कम्मनिदानसङ्खयो” ति ।

६. परिवक्कमनसुत्तं

१. “सपरिवक्कमनो अयं, भिक्खवे, धम्मो, नायं धम्मो अपरि-
क्कमनो । कयं च, भिक्खवे, सपरिवक्कमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो
अपरिवक्कमनो ? पाणातिपातिस्स, भिक्खवे, पाणातिपाता वेरमणी
परिवक्कमनं होति । अदिन्नादायिस्स, भिक्खवे, अदिन्नादाना वेरमणी 25
परिवक्कमनं होति । कामेसुमिच्छाचारिस्स, भिक्खवे, कामेसुमिच्छा-

- चार वेरमणी परिवक्कमनं होति । मुसावादिस्स, भिक्खवे, मुसावादा
 वेरमणी परिवक्कमनं होति । पिसुणवाचस्स, भिक्खवे, पिसुणाय
 वाचाय वेरमणी परिवक्कमनं होति । फरसवाचस्स, भिक्खवे, फरसाय
 वाचाय वेरमणी परिवक्कमनं होति । सम्फप्पलापिस्स^१, भिक्खवे, सम्फ-
 ५ प्पलापा वेरमणी परिवक्कमनं होति । अभिज्झालुस्स, भिक्खवे, अनभिज्झा
 परिवक्कमनं होति । व्यापन्नचित्तस्स^२, भिक्खवे, अव्यापादो परिवक्कमनं
 होति । मिच्छादिट्ठिस्स, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि परिवक्कमनं होति । एवं
 खो, भिक्खवे, सपरिवक्कमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो अपरिवक्कमनो^३ ति ।

१०. चुन्दसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा पावायं विहरति चुन्दस्स
 १० कम्मारपुत्तस्स अम्बवने । अयं खो चुन्दो कम्मारपुत्तो येन भगवा तेनुप-
 सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नं खो चुन्दं कम्मारपुत्तं भगवा एतदवोच —

२. “कस्स नो त्वं, चुन्द, सोचेय्यानि रोचेसी^४” ति ?

- “ब्राह्मणा, भन्ते, पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका^५
 १५ अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्ञापेन्ति; तेसाहं सोचे-
 य्यानि रोचेमी” ति ।

“यया कयं पन, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल-
 मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्ञापेन्ती^६” ति ?

- “इयं, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका
 २० अग्निपरिचारिका उदकोरोहका । ते सावक^७ एवं समादपेन्ति — ‘एहि त्वं,
 अम्भो पुरिस, कालस्सेव’ उट्ठहन्तो^८ व^९ सयनम्हा पथावि आमसेय्यासि;
 नो चे पयावि आमसेय्यासि, अल्लानि^{१०} गोमयानि^{११} आमसेय्यासि; नो चे
 अल्लानि गोमयानि आमसेय्यासि, हरितानि तिणानि आमसेय्यासि;
 नो चे हरितानि तिणानि आमसेय्यासि, अग्नि परिचरेय्यासि; नो चे
 २५ अग्नि परिचरेय्यासि, पञ्ञनिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि; नो चे पञ्ञ-

१. सम्फप्पलापत्त — धी०, रा० । २. व्यापादस्स — धी०, रा०; व्यापन्नस्स — त्या० ।

३. रावेम्यासी — धी० । ४. सेवालमालिका — धी०, त्या०, रा० । ५. पञ्ञापेन्ति —
 म० । ६. सावके — त्या० । ७. उदकोरोहस्सेव — त्या० । ८-९. उट्ठहन्ता — त्या०; उट्ठहन्तो
 व — रा० । १०-११. अन्तगामयानि — त्या० ।

लिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि, सायततियकं उदकं ओरोहेय्यासी' ति । एवं खो, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति; तेसाहं सोचेय्यानि रोचेमी" ति ।

“अञ्जथा खो, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल- 5
मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति,
अञ्जथा च पन अरियस्स विनये सोचेय्यं होती” ति ।

“यथा कथं पन, भन्ते, अरियस्स विनये सोचेय्यं होति ? साधु मे, भन्ते, भगवा तथा धम्मं देसेत्तु यथा अरियस्स विनये सोचेय्यं होती” ति ।

“तेन हि, चुन्द, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
स्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवतो
पञ्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “तिविधं खो, चुन्द, कायेन असोचेय्यं होति; चतुर्विधं
वाचाय असोचेय्यं होति; तिविधं मनसा असोचेय्यं होति ।

४. “कथं च, चुन्द, तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ?

“इध, चुन्द, एकच्चो पाणातिपाती होति जुद्धो^१ लोहितपाणि
हतपहते^२ निविट्ठो अदयापन्नो पाणभूतेसु^३।

“अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं
वा अरञ्जगतं वा तं^४ अदिन्नं थ्येयसङ्गातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता
मातापितुरक्खिता^५ भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता ज्ञातिरक्खिता गोत्त-
रक्खिता^६ धम्मरक्खिता ससामिका सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुळ-
परिक्खिता^७ पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, चुन्द,
तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ।

५. “कथं च, चुन्द, चतुर्विधं वाचाय असोचेय्यं होति ?
इध, चुन्द, एकच्चो मुसावादी होति । सभग्गतो^८ वा परिसग्गतो^९ वा

१. जुद्धो — स्या० । २. हतपहटे — सी० । ३. सन्धपाणभूतेषु — सी०, रो० ।
४. स्या० पोत्थके नत्थि । ५. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेषु नत्थि । ६. सी०, स्या०, रो०
पोत्थकेषु नत्थि । ७. मालागुणपरिक्खिता — सी०, रो०; मालागुणपरिक्खिता — स्या० ।
८-९. सभग्गतो वा परिसग्गतो — सी०, रो० ।

१. ४७४

१८. २६५

- जातिभज्जगतो वा पूगभज्जगतो वा राजकुलभज्जगतो वा अभिनीतो
सक्तिपट्टो' - 'एहम्भो' पुरिस, यं जानासि तं वदेही' ति, सो अजानं
वा आह 'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति; अपस्सं वा आह
'पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु
५ वा आमिभकिञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

"पिसुणवाचो होति - इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय,
अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समग्गानं वा
भेत्ता, भिज्जानं वा अनुप्पदाता, वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी वग्ग-
करणं वाचं भासिता होति ।

- १० "फस्सवाचो होति - या सा वाचा अण्डका कक्कसा परकटुका
पराभिसज्जनी कोधसामन्ता असभाविसंवत्तनिका, तथारूपि वाचं
भासिता होति ।

- "सम्फण्णलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी
अयम्मवादी अविनयवादी; अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन
१५ अनपदेसं अपरिभन्तवर्ति अनत्यसंहितं । एवं लो, चुन्द, चतुश्चिवं
वाचाय असोचेय्यं होति ।

६. "कयं च, चुन्द, तिविवं मनसा असोचेय्यं होति ? इध,
चुन्द, एकच्चो अभिज्जालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अनिज्जिता होति - 'अहो वत यं परस्स तं ममस्सा' ति ।

- २० "व्यापन्नचित्तो होति पट्टमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता हज्जन्तु
वा वज्जन्तु' वा उच्चिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेसु' ति ।

- "मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सजो - 'नत्थि दिट्ठं, नट्ठि
पिट्ठं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकट्टुक्कटानं कम्मनं फलं विपाको, नत्थि
अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि सत्ता
२५ ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मगता सम्मापटिपन्ना ये
इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्ज्ञा सच्चिक्कत्वा पवेदेन्तो' ति ।
एवं लो, चुन्द, मनसा तिविवं असोचेय्यं होति ।

१. सक्तिपट्टो - स्या० । २. एहि नो - स्या० । ३. धट्ट - रो० । ४. वमवेरणि -
स्या० । ५. निज्जन्तु - स्या० । ६. • इति वा - सी० रो० ।

७. “इमे खो, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द, दसहि अकुसलेहि कम्मपथेहि समन्नागतो कालस्सेव उट्टहन्तो व सयनम्हा पथविं चे पि आमसति, असुचियेव होति; नो चे पि पथविं आमसति, असुचियेव होति ।

“अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति; नो 5 चे पि अल्लानि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति ।

“हरितानि चे पि तिणानि आमसति, असुचियेव होति; नो चे पि हरितानि तिणानि आमसति, असुचियेव होति ।

“अग्निं चे पि परिचरति, असुचियेव होति, नो चे पि अग्निं परिचरति, असुचियेव होति । 10

“पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति; नो चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति ।

“सायततियकं चे पि उदकं ओरोहति, असुचियेव होति; नो चे पि सायततियकं उदकं ओरोहति, असुचियेव होति । तं किस्स हेतु ? इमे, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा असुचियेव^१ होन्ति^२ असुचिकरणा च । 15

“इमेसं पन, चुन्द, दसन्नं अकुसलानं कम्मपथानं समन्नागमनहेतु निरयो पञ्जायति, तिरच्छानयोनि पञ्जायति, पेत्तिविसयो पञ्जायति, या वा पनञ्जा पि काचि दुग्गतियो^३ ।

८. “तिविधं खो, चुन्द, कायेन सोचेय्यं होति; चतुर्विधं वाचाय सोचेय्यं होति; तिविधं मनसा सोचेय्यं होति । 20

९. “कथं, च^३ चुन्द, तिविधं कायेन सोचेय्यं होति ? इध, चुन्द, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्यो, लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

“अदिन्नादानं पहाय, अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिन्नं 25 येय्यसङ्गातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारं पहाय, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति या ता भातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता आतिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता ससामिका

R. 267

सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुलपरिक्खत्ता पि, तथारूपासु न चारितं
आपज्जिता होति । एवं खो, चुन्द, तिविधं कायेन सोचेय्यं होति ।

१०. “कथं च, चुन्द, चतुर्विधं वाचाय सोचेय्यं होति ? इध,
चुन्द, एकच्चो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविस्तो होति । समग्गतो
5 वा परिसग्गतो वा आतिमज्जग्गतो वा पूगमज्जग्गतो वा राजकुलमज्जग्गतो
वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो — ‘एहम्मो’ पुरिस, यं जानासि तं वदेहो’ ति,
सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं
वा आह ‘न पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति । इति अत्तहेतु
वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

10 “पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविस्तो होति — न
इतो भुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, न अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता
समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दी समग्गकरणं वाचं भासिता होति ।

“फरसं वाचं पहाय फरसाय वाचाय पटिविस्तो होति । या
15 सा वाचा नेला कण्णमुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरो बहुजनकन्ता बहुजन-
मनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

“सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति कालवादी
भूतवादी अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी; निवानवति वाचं भासिता
होति कालेन सापदेस परियन्तवति अत्यसहितं । एवं खो, चुन्द, चतुर्विधं
20 वाचाय सोचेय्यं होति ।

R. 477

११. “कथं च, चुन्द, तिविधं मनसा सोचेय्यं होति ? इध,
चुन्द, एकच्चो अनभिज्जालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अनभिज्जिता होति — ‘अहो वत यं परस्स तं ममस्सा’ ति ।

“अव्यापन्नचित्तो होति अप्पदुट्ठमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता अवेटा
25 होन्तु’ अव्यापज्ज्ञा, अनीधा सुखी अत्तानं परिहरन्तू’ ति ।

R. 268

“सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सन्नो — ‘अत्यि दिट्ठं,
अत्यि यिट्ठं, अत्यि हुत्तं, अत्यि सुकटदुक्कटानं कम्मनं फलं विपाको,
अत्यि अयं लोको, अत्यि परो लोको, अत्यि माता, अत्यि पिता, अत्यि
नत्ता ओपपातिका, अत्यि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिप्पणा

ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सञ्चिक्त्वा पवेदेन्ती' ति ।
एवं खो, चुन्द, तिविधं मनसा सोचेय्यं होति ।

१२. "इमे खो, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द,
दसहि कुसलेहि कम्मपथेहि समन्नागतो कालस्सेव उट्ठहन्तो व सयनम्हा
पथवि चे पि आमसति, सुचियेव होति; नो चे पि पथवि आमसति, 5
सुचियेव होति ।

"अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे
पि अल्लानि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति ।

"हरितानि चे पि तिणानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे
पि हरितानि तिणानि आमसति, सुचियेव होति । 10

"अग्निं चे पि परिचरति, सुचियेव होति; नो चे पि अग्निं
परिचरति, सुचियेव होति ।

"पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति; नो
चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति ।

"सायततियकुं चे पि उदकं ओरोहति, सुचियेव होति; नो चे 15
पि सायततियकं उदकं ओरोहति, सुचियेव होति । तं किस्स हेतु ?
इमे, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा सुचियेव होन्ति सुचिकरणा च ।

"इमेसं पन, चुन्द, दसस्रं कुसलानं कम्मपथानं समन्नागमन्हेतु
देवा पञ्जायन्ति, मनुस्सा पञ्जायन्ति, या वा पनञ्जा पि काचि
सुगतियो" ति । 20

१३. एवं वुत्ते चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - "अभि-
क्कन्तं, भन्ते ... पे०... उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं
सरणं गतं" ति ।

११. जाणुस्सोणिसुत्तं

१. अथ खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं 25
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्सोणि
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

२. "मयमस्सु, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम । दानानि देम, सद्धानि करोम - 'इदं दानं पेत्तानं जातिसालोहितानं उपकप्पतु, इदं दानं पेत्ता जातिसालोहिता परिमुञ्जन्तू' ति । कच्चि तं, भो गोतम, दानं पेत्तानं जातिसालोहितानं उपकप्पति; कच्चि ते पेत्ता जाति-
5 सालोहिता तं दानं परिमुञ्जन्ती" ति ?

"ठाने खो, ब्राह्मण, उपकप्पति, नो अट्ठाने" ति ।

"कतमं पन", भो गोतम, ठानं, कतमं अट्ठानं" ति ?

३. "इय, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति,
10 फसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा निरयं उप-
पज्जति । यो नेरयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि^१ खो, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

15 ४. "इय पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती ... पे०... मिच्छा-
दिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा तिरच्छानयोरिणं उपपज्जति ।
B. 473 यो तिरच्छानयोनिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

20 ५. "इय पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति,
IL. 270 मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फस-
साय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अन-
भिज्झालु होति, अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति । सो कायस्स
25 भेदा परं मरणा मनुस्सानं सहव्यतं उपपज्जति । यो मनुस्सानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं
3 यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

६. "इय पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति
... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं

सहव्यतं उपपज्जति । यो देवानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पति^१ ।

७. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा पेत्तिविसयं उपपज्जति । यो पेत्तिवेसयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति, यं वा पनस्स इतो अनुप्पवेच्छन्ति मित्तामच्चा^२ वा आतिसालोहिता^३ वा, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं खो, ब्राह्मण, ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पती” ति ।

८. “सच्चे पन, भो गोतम, सो पेतो आतिसालोहितो तं ठानं अनुपपन्नो होति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अञ्जे पिस्स, ब्राह्मण, पेटा आतिसालोहिता तं ठानं उपपन्ना होन्ति, ते तं दानं परिभुञ्जन्ती” ति ।

९. “सच्चे पन, भो गोतम, सो चेव पेतो आतिसालोहितो तं ठानं अनुपपन्नो होति अञ्जे पिस्स आतिसालोहिता पेटा तं ठानं अनुपपन्ना होन्ति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अट्ठानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं तं ठानं विवित्तं अस्स इमिना दीधेन अट्ठुना यदिदं पेटेहि आतिसालोहितेहि । अपि च, ब्राह्मण, दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“अट्ठाने पि भवं गोतमो परिकप्पं वदती” ति ?

१०. “अट्ठाने पि खो अहं, ब्राह्मण, परिकप्पं वदामि । इध, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरसवाचो^४ होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्ठिको होति; सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं^५ सेय्यावसथपदीपेय्यं । सो कायस्स भेदा परं मरणा हत्थीनं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१. न उपकप्पति — ती०, स्या०, रो० । २-२. मित्ता वा अमच्चा वा आती वा सालोहिता — ती०, रो० । ३. फरसावाचो — ती०, रो० । ४. मालागन्ध विलेपन — स्या० ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छा-
चारी मुसावादी पिसुणवाचो फरुसवाचो सम्फण्णलापी अभिज्झालु
व्यापन्नचित्तो मिच्छादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा हृत्यीनं
सहव्यतं उपपज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स
5 वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन
सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

११. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०...
मिच्छादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं
पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं । सो कायस्स
10 भेदा परं मरणा अस्सानं सहव्यतं उपपज्जति ... पे०... गुत्तं सहव्यतं
उपपज्जति ... पे०... कुक्कुरानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो
होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

B 481,
R. 272

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती . पे०... मिच्छादिट्ठिको,
तेन सो कायस्स भेदा परं परं मरणा कुक्कुरानं सहव्यतं उपपज्जति ।
15 यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं
मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स
पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१२. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
होति ... पे०... मम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
20 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।
सो कायस्स भेदा पर मरणा मनुस्मानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ
लाभो होति मानुमकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०...
मम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्मानं सहव्यतं उप-
25 पज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं
पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ
नानी होति मानुमकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

१३. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
होति ... पे०... मम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
30 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।

सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो होति दिव्वानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविस्तो होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उपपज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेत्थं, तेन सो तत्थ लाभो होति दिव्वानं पञ्चन्नं कामगुणान । अपि च, ब्राह्मण, दायको पि अनिप्फलो” ति ।

१४. “अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! यावञ्चिदं, भो गोतम, अलमेव दानानि दातुं, अलं सद्धानि कातुं, यन्न हि नाम दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“एवमेतं, ब्राह्मण, दायको पि हि, ब्राह्मण, अनिप्फलो” ति ।

“अभिवक्कन्तं, भो गोतम, अभिवक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतम्गो पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

जाणुस्सोणिवग्गो सत्तरसमो ।

— — ० — —

१८. साधुवग्गो

१. साधुसुत्तं

१. “साधु च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असाधु च । त सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२. “कतमं च, भिक्खवे, असाधु ? पाणातिपातो, अदिन्नादान, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्झा, व्यापादो, मिच्छादिट्ठि — इदं बुच्चति, भिक्खवे, असाधु ।

३ “कतमं च, भिक्खवे, साधु ? पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय वाचाय वेरमणी, फरुसाय वाचाय वेरमणी, सम्फप्पलापा

वेरमणी, अनभिज्ज्ञा, अव्यापादो, सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, साधू” ति ।

२. अरियधम्मसुत्तं

१. “अरियधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियधम्मं च । तं सुणाय .. पे० .. कतमो च, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ? पाणातिपातो
 ५ ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ।
 २. “कतमो च, भिक्खवे, अरियो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो धम्मो” ति ।

३. कुसलसुत्तं

- B. 483 १. “कुसलं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अकुसलं च । त
 10 सुणाय ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, अकुसलं ? पाणातिपातो ... पे० .. मिच्छादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, अकुसल ।
 R. 275 २. “कतमं च, भिक्खवे, कुसलं ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कुसल” ति ।

४. अत्यसुत्तं

१. “अत्यं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनत्यं च । तं सुणाय
 15 .. पे०. कतमो च, भिक्खवे, अनत्यो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छा-दिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनत्यो ।
 २ “कतमो च, भिक्खवे, अत्यो ? पाणातिपाता वेरमणी .. पे०.. सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अत्यो” ति ।

५. धम्मसुत्तं

१. “धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अधम्मं च । तं सुणाय
 20 ... पे०.. कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मो” ति ।

६. आसवसुत्तं

१. “सासवं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनासवं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनासवो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो धम्मो” ति ।

७. वज्जसुत्तं

१. “सावज्जं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनवज्जं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो” ति ।

८. तपनीयसुत्तं

१. “तपनीयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अतपनीयं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो” ति ।

६. आचयगामिसुत्तं

१. “आचयगामिं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अपचय-
गामिं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-
गामी धम्मो ।

L. 277 5

२. “कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो” ति ।

१०. दुक्खद्वयसुत्तं

१. “दुक्खद्वयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखद्वयं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खद्वयो धम्मो ? पाणातिपातो
10 ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खद्वयो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुखद्वयो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखद्वयो
धम्मो” ति ।

११. विपाकसुत्तं

P. 485

१. “दुक्खविपाकं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
15 च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी .. पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
20 धम्मो” ति ।

साधुवग्गो अट्ठारसमो ।

१६. अरियमग्गवग्गो

१. अरियमग्गसुत्तं

१. “अरियमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? पाणातिपाता 5 वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो” ति ।

२. कण्हमग्गसुत्तं

१. “कण्हमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि सुक्कमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हो मग्गो । 10

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुक्को मग्गो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुक्को मग्गो” ति ।

३. सद्धम्मसुत्तं

१. “सद्धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्धम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्धम्मो । 15

२. “कतमो च, भिक्खवे, सद्धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सद्धम्मो” ति ।

४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं

१. “सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, 20 असप्पुरिसधम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्षवे, सप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे, सप्पुरिस-
धम्मो" ति ।

५. उप्पादेतव्वधम्ममुत्तं

१. "उप्पादेतव्वं च वो, भिक्षवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादे-
५ तव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्षवे, न उप्पादेतव्वो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे,
न उप्पादेतव्वो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्षवे, उप्पादेतव्वो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०.. सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे, उप्पादेतव्वो
१० धम्मो" ति ।

"व्यापादेतव्वं" च वो, भिक्षवे, धम्मं देसेस्सामि अव्यापादे-
तव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्षवे, अव्यापादेतव्वो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे,
अव्यापादेतव्वो धम्मो ।

१५ "कतमो च, भिक्षवे, व्यापादेतव्वो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०.. सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे, व्यापादेतव्वो
धम्मो" ति* ।

६. आसेवितव्वधम्ममुत्तं

१. "आसेवितव्वं च वो, भिक्षवे, धम्मं देसेस्सामि नासेवितव्वं
च । तं सुणाय .. पे०... कतमो च, भिक्षवे, नासेवितव्वो धम्मो ?
२० पाणातिपातो .. पे०.. मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे, नासेवि-
तव्वो धम्मो ।

B. 437

२. "कतमो च, भिक्षवे, आसेवितव्वो धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी . पे०.. सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे,
आसेवितव्वो धम्मो" ति ।

७. भावेतव्वधम्मसुत्तं

१. “भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपाता 5 वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो” ति ।

८. बहुलीकातव्वसुत्तं

१. “बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुली- 10 कातव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणाति- 15 पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो” ति ।

९. अनुस्सरितव्वसुत्तं

१. “अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि नानुस्सरि- 15 तव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणाति- 20 पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो” ति ।

१०. सच्छिकातव्वसुत्तं

१. “सच्छिकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सच्छिकातव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सच्छि-

कातव्यो धम्मो ? पाणातिपातो .. पे०... मिच्छादिद्वि - अयं वुच्चति,
भिक्षवे, न सच्चिकातव्यो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्षवे, सच्चिकातव्यो धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणो ... पे०.. मग्गादिद्वि - अयं वुच्चति, भिक्षवे,
५ सच्चिकातव्यो धम्मो” ति ।

अरियमगवगो ज्ञवीसतिमो ।

२०. अपरपुग्गलवग्गो

१-१२. नसेवितव्वोदिसुत्तानि

१. “दमहि, भिक्षवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न सेवितव्वो ।
कतमेहि दमहि ? पाणातिपातो होति, अदिन्नादायी होति, कामेसु-
मिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरसवाचो
होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-
१० दिद्विको होति - इमेहि खो, भिक्षवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो
न सेवितव्वो ।

“दमहि, भिक्षवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो सेवितव्वो ।
कतमेहि दमहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटि-
विरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो
R. 222 15 होति, पिसुगाय वाचाय पटिविरतो होति, फरसाय वाचाय पटिविरतो
होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्झालु होति, अव्यापन्न-
चित्तो होति, मग्गादिद्विको होति - इमेहि खो, भिक्षवे, दसहि धम्मोहि
समन्नागतो पुग्गलो सेवितव्वो” ।

२-११. “दमहि, भिक्षवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न
२० भजितव्वो . पे०. भजितव्वो .. न पयिरुपामित्तव्वो ... पयिरुपासि-
तव्वो .. न पुज्जो होति .. पुज्जो होति .. न पानंसो होति ... पाससो
होति .. अगारखो होति . गारखो होति . अप्पत्तिस्सो होति .. सप्प-
नित्तो होति न आराधको होति .. आराधको होति .. न विमुज्जति

... विसुज्झति ... मानं नाधिभोति^१ ... मानं अधिभोति ... पञ्जाय न वड्ढति ... पञ्जाय वड्ढति ... पे०... पुग्गलो सेवितव्वो” ।

१२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो वहुं अपुञ्जं पसवति ... वहुं पुञ्जं पसवति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा 5 पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्झालु होति, अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो वहुं पुञ्जं पसवती” ति ।

10

अपरपुग्गलवग्गो वीसतिमो ।

चतुत्थो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

२१. करजकायवग्गो

१. पठमनिरयसगसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभूतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुट्ठो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदयापन्नो सब्बपाणभूतेसु ।

२. “अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तुपकरणं^२ गामगतं वा अरञ्जगतं वा, तं अदिन्नं थेय्यसङ्गत्तं आदाता होति ।

15

३. “कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भ्रातुरक्खिता भगिनिरक्खिता जातिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता ससामिका सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुळपरिविखत्ता पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता होति ।

४. “मुसावादी होति । सभग्गतो^३ वा परिसभग्गतो वा जाति- 20 मज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सखि- पुट्ठो — ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘जानामी’ ति, जानं वा आह ‘न जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘पस्सामी’

ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिस-
किञ्चिक्त्तहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

५. "पिसुणवाचो होति - इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं
भेदाय, अमुन वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समग्गानं
५ वा भेत्ता भित्तानं वा अनुप्पदाता वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी, वग्ग-
करणं वाचं भासिता होति ।

६. "फहसवाचो होति - या सा वाचा अण्डका कक्कत्ता पर-
कटुका परमिसज्जनी कोवसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथारूपिं
वाचं भासिता होति ।

B. 491 10 ७. "सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी
अयम्मवादी अविनयवादी, अनिवानवति वाचं भासिता होति अकालेन
अनपदेसं अपरियन्तवति अनत्यसंहितं ।

R. 284 ८. "अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अभिज्झिता होति - 'अहो वत यं परस्स त मम अस्सा' ति ।

15 ९. "व्यापन्नचित्तो होति पट्टुमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता हज्जन्तु
वा वज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनत्सन्तु वा मा वा अहेसु' ति ।

१०. "मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिन्नं,
नत्थि यिट्ठं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकतदुक्कटान कम्मनं फल विपाको,
नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि
20 सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा मम्मग्गता सम्मापट्ठिपन्ना
ये इमं च लोकं पर च लोकं मयं अभिज्जा सच्चिकत्वा पवेदेन्ती' ति ।
इमेहि खो, भिक्खवे, दमहि धम्महि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये ।

११. "दमहि, निक्खवे, धम्महि नमन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
25 एवं यगो । कतमेहि दमहि ? इय, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाठ
पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो, मच्चपाणभूतहितानुक्रमी विहरति ।

१२. "अदिन्नादान पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति । य

तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिच्चं
थेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

१३. “कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो
होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुल्लपरिक्खिता
पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति ।

१४. “मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभगतो
वा परिसगगतो वा जातिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो
वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो — ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति,
सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं
वा आह ‘न पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति । इति अत्तहेतु वा
परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

१५. “पिसुणवाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति —
न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुपदाता
समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दी, समग्गकरणि वाचं भासिता होति ।

१६. “फस्सवाचं पहाय फस्साय वाचाय पटिविरतो होति ।
या सा वाचा नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता
बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

१७. “सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति
कालवादी भूतवादी, अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवर्ति
वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्तवर्ति अत्यसंहितं ।

१८. “अनभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अनभिज्जिता होति — ‘अहो वत यं परस्स तं मम अस्सा’ ति ।

१९. “अव्यापन्नचित्तो होति अप्पदुदुमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता
अवेरा होन्तु अव्यापज्जा अनीधा, सुखी अत्तानं परिहरन्तू’ ति ।

२०. “सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो — ‘अत्थि दिच्चं,
अत्थि पिट्ठं, अत्थि हुत्तं, अत्थि सुकटदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको,
अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, अत्थि पिता, अत्थि
सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपन्ना
ये इमं च लोकं परं = तेकं सयं अभिज्जा सच्चिक्कत्वा पवेदेन्ती’ ति ।

इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. दुतियनिरूपसग्गमुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणाति-
५ पाती होति लुद्धो लोहितपाणि हतपह्लो निविद्धो अदयापन्नो सब्बपाण-
भूतेसु ।

२. “अदिन्नादायी होति ... कामेसुभिच्छाचारी होति ... मुसा-
वादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरसवाचो होति ... सम्फप्पलापी
होति ... अभिज्झालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको
१० होति विपरीतदस्सनो - ‘नत्थि दिन्नं ... पे०... सयं अभिज्झा सच्छिक्खत्वा
पवेदेन्तो’ ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभूतं
निक्खित्तो एवं निरये ।

३. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं
१५ पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

४. “अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति ...
कामेसुभिच्छाचारं पहाय कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसा-
वादां पहाय मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय
२५ वाचाय पटिविरतो होति ... फरसं वाचं पहाय फरसाय वाचाय पटि-
विरतो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ...
अभिमज्झानु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति
अविपरीतदस्सनो - ‘अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं
नयं अभिज्झा सच्छिक्खत्वा पवेदेन्तो’ ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
२५ धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. मातुगामसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाती होति ... पे०... अदिन्नादायी होति ... कामेसुमिच्छाचारो होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरसावाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्झालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, 5 दसहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... अदिन्नादाना पटिविरतो होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणाय वाचाय 10 पटिविरतो होति ... फरसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अनभिज्झालु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

४. उपासिकासुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं 15 निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिका होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता 20 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिका होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ।

५. विसारवसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका अविसारदा अगारं अज्झावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... अदिन्नादायिनी होति ... कामेसुमिच्छाचारिणी होति ... मुसावादिनी

होति ... पिसुणवाचा होति ... फरुसवाचा होति ... सम्फप्पलापिनी
होति ... अभिज्झालुनी होति ... व्यापन्नचित्ता होति ... मिच्छादिट्ठिका
होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका
अविसारदा अगारं अज्झावसति ।

- 5 २. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका विसारदा
अगारं अज्झावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता होति ...
अदिन्नादाना पटिविरता होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता होति ...
मुसावादा पटिविरता होति ... पिसुणाय वाचाय पटिविरता होति ...
फरुसाय वाचाय पटिविरता होति ... सम्फप्पलापा पटिविरता होति ...
10 अनभिज्झालुनी होति ... अव्यापन्नचित्ता होति ... सम्मादिट्ठिका
होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका
विसारदा अगारं अज्झावसती” ति ।

६. संसप्पनीयसुत्तं

D 495

१. “संसप्पनीयपरियायं वो, भिक्खवे, धम्मपरियायं देसेस्सामि ।
तं सुणाय, सावकं मनसि करोय; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते”
15 ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —
२. “कतमो च, भिक्खवे, संसप्पनीयपरियायो धम्म-
परियायो ? कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू
कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति — कल्याणं वा पापकं वा — तस्स
दायादा भवन्ति ।

R. 282 20

३. “इव, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुद्धो लोहित-
पाणि हतपहते निविट्ठो, अदयापन्नो सच्चपाणभूतेसु । सो संसप्पति
कायेन, संसप्पति वाचाय, संसप्पति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्म
होति, जिम्हं वचोकम्मं, जिम्हं मनोकम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति ।
“जिम्हुगतिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्वि-
25 गतीनं अज्जतरं गतिं वदामि — ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा संसप्प-
जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संसप्पजातिना
तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिदा सतपदी नकुला विळारा^३ मूतिवा
उलूका, ये वा पनज्जे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्व

संसर्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

४. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिन्नादायी होति ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरस- 5 वाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्झालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिन्नं ... पे०... सयं अभिज्झा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । सो संसर्पति कायेन, संसर्पति वाचाय, संसर्पति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्मं होति, जिम्हं वचीकम्मं, जिम्हं मनोकम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति । 10

"जिम्हगतिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीनं अज्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा संसर्प- जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संसर्पजातिका तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिका सतपदी नकुला बिळारा मूसिका 15 उलूका, ये वा पनञ्चे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्वा संसर्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति, यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्म- दायादा सत्ता' ति वदामि । कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मवन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादा भवन्ति । 20

५. "इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो, लज्जी दयापन्नो सब्बपाण- भूतहितानुकम्पी विहरति । सो न संसर्पति कायेन, न संसर्पति वाचाय, न संसर्पति मनसा । तस्स उज्जु' कायकम्मं होति, उज्जु वचीकम्मं, उज्जु मनोकम्मं, उज्जु गति, उज्जुपपत्ति । 25

"उज्जुगतिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, उज्जुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीनं अज्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तसुखा सग्गा यानि वा पन तानि उच्चाकुलानि खत्तिमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गह- पतिमहासालकुलानि वा अड्डानि महद्धनानि महाभोगानि पट्टतजातरूप- रजतानि पट्टतवित्तूपकरणानि पट्टतधनधज्जानि । इति खो, भिक्खवे, 30

भूता भूतस्म उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फत्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

६. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिन्नादान पहाय अदिन्नादाना पटिविस्तो होति ... पे०... कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्तो होति

R. 291 5 ... मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविस्तो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविस्तो होति ... फल्सं वाचं पहाय फरसाय वाचाय पटिविस्तो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति ... अनभिज्जालु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो — 'अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं नयं अभिज्जा सच्चिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । सो न संसप्पति कायेन, न संसप्पति वाचाय, न संसप्पति मनसा । तस्स उज्जु कायकम्मं होति, उज्जु वचोकम्मं, उज्जु मनोकम्मं, उज्जु गति, उज्जुपपत्ति ।

B. 497

"उज्जुगतिकस्म खो पन अहं, भिक्खवे, उज्जुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीनं अज्जतरं गतिं वदामि — ये वा एकन्तसुखा सग्गा यानि वा पन 15 तानि उच्चाकुलानि खत्तियमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गृहपतिमहासालकुलानि वा अट्ठानि महद्धनानि महामोगानि पट्टत-जातत्परजतानि पट्टतवित्तूपकरणानि पट्टतयनवज्जानि । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फत्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति 20 वदामि ।

"कम्मत्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मवन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति — कल्याणं वा पापकं वा — तस्स दायादा नवन्ति । अयं खो सो, भिक्खवे, ससप्पनीयपरियायो^१ धम्म-परियायो^२ ति ।

७. पठमसज्चेतनिकसुत्तं

R. 212 25

१. "नाह, भिक्खवे, सज्चेतनिकान् कम्मानं कतान् उप-चित्तान् अप्पटिववेदित्वा^३ व्यन्तीनाव^३ वदामि । तं च खो दिट्ठेव धम्मे

१. पञ्चमपरियायो — स्या० । २. अप्पटिववेदित्वा — की०, स्या०, य० ।

३. व्यन्तीनाव — स्या०, यो० ।

उपपज्ज^१ वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

२. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा^२ कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; चतुर्विधा^३, वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुट्ठो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदया- 10 पत्तो सब्बपाणभूतेसु ।

“अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, तं अदिन्नं थय्यसङ्गातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खिता पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता 15 होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसल-सञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मुसावादी होति । सभग्गतो वा परिसग्गतो वा आतिमज्झगतो 20 वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘जानामी’ ति, जानं वा आह ‘न जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘न पस्सामी’ ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

“पिसुणवाचो होति — इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति सभग्गानं वा भेत्ता भिन्नानं वा अनुप्पदाता वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी, वग्गकरणं वाचं भासिता होति ।

“फरसवाचो होति । या सा वाचा अण्डका कक्कसा परकटुका परामिसज्जनी कोधसामन्ता असमाविसंवत्तनिका, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

“सम्फण्णलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अधम्म-
वादी अविनयवादी, अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन अन-
पदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुर्विधा वची-
कम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका
होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं, तं अभिज्झता
होति — ‘अहो वत, यं परस्स तं मम अस्सा’ ति ।

B. 499

R. 294

“व्यापन्नचित्तो होति पटुमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता हज्जन्तु
वा वज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेसुं’ ति । मिच्छा-
दिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो — ‘नत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च
लोकं परं च लोकं सयं अभिज्झा सच्छिकत्वा पवेदेन्ती’ ति । एवं खो,
भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

६. “तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु
वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं
निरयं उपपज्जन्ति ; चतुर्विधवचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेत-
निकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं
विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ; तिविधमनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसल-
सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं
दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्धंखित्तो येन येनेव
पतिट्ठाति नुप्पतिट्ठित्येव पतिट्ठाति ; एवमेव खो, भिक्खवे, तिविध-
कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स
भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ; चतुर्विध-

वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती ति ।

७. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं 5 अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति 10 कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

९. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहित- 15 सत्थो लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ... पे०... ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिन्नं येय्यसङ्गातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो 20 होति । या ता मानुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खित्ता पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

१०. “कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो 25 मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभग्गतो वा परिसग्गतो वा जातिमज्जगतो वा पूगमज्जगतो वा राजकुसमज्जगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘न

पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'पस्सामी' ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आभिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

५ "पिसुणं वाच पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति -- न इतो सुत्वा अमुन अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुन वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता समगारामो समग्गरतो समग्गानन्दो, समग्गकरणं वाचं भासिता होति ।

"फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या सा वाचा नेत्ता कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा, तयारुपि वाचं भासिता होति ।

१० "सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवर्ति वाचं भासिता होति कालेन सापवेसं परियन्तवर्ति अत्यसहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुव्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

B 501

१५ ११. "कय च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अनभिज्झालु होति । यं त परस्स परवित्तूपकरणं तं अनभिज्झता होति -- 'अहो वत य परस्स तं ममस्सा' ति ।

२० "अव्यापन्नचित्तो होति अप्पबुद्धमनसङ्कुप्पो -- 'इमे सत्ता अव्वेरा होन्तु अव्यापज्झा अनीघा, सुखी अत्तानं परिहरन्तू' ति ।

"सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो -- 'अत्थि दिट्ठं, अत्थि मिट्ठं. पे०... ये इम च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्झा सच्चिक्कत्वा पवेदेन्ती' ति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

२५ १२ "तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति; चतुव्विधवचीकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति; तिविधमनो-कम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा
३० परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति ।

“सैय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्धंखित्तो येन येनेव पतिट्ठाति सुप्पतिट्ठितयेव पतिट्ठाति; एवमेव खो, भिक्खवे, तिविधकाय-
 कम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा
 सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति; चतुर्विधवचीकम्मन्तसम्पत्तिकुसल-
 सञ्चेतनिकाहेतु^१ वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं 5
 उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता
 कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति । नाहं, भिक्खवे,
 सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचित्तानं अप्पटिसंवेदित्वा^२ व्यन्तीभावं
 वदामि । तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये ।
 न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचित्तानं अप्पटि- 10
 संवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामी” ति ।

८. द्वुतियसञ्चेतनिकसुत्तं

१. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचित्तानं
 अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं
 वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं
 कतानं उपचित्तानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि । 15

२. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
 अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; चतुर्विधा वची-
 कम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका
 होति; तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
 दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति । 20

३. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
 अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो,
 भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
 दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति 25
 अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो,
 भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
 दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

६. "तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति, चतुव्विधवचीकम्मन्त ... पे०... तिविधमनोकम्मन्त-सन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

७. "नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचित्तानं अण्णटिसंवेदित्वा व्यन्तीभायं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचित्तानं अण्णटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. "तत्र खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; चतुव्विधा वचीकम्मन्त-सम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; तिविधा मनो-कम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, चतुव्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, चतुव्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

१२. “तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति; चतुर्विधवचीकम्मन्तसम्पत्ति ... पे०... तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसल-सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति ... पे०...’ ।

5

६. करजकायसुतं

१. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

२. “स खो सो, भिक्खवे, अरियसावको एवं विगताभिज्झो विगतव्यापादो असम्मूढो सम्पजानो पटिस्सतो मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति ।

15

“सो एवं पजानाति — ‘पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि’ अभावितं, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितं । यं खो पन किञ्चि पमाणकत्तं कम्मं, न तं तन्नावसिस्सति न तं तन्नावतिट्ठती’ ति ।

R.

“तं किं मञ्जथ, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो’ अयं कुमारो मेत्तं चेतोविमुत्ति’ भावेय्य, अपि नु खो पापकम्मं करेय्या” ति ?

20

“नो हेतं, भन्ते” ।

“अकरोन्तं खो पन पापकम्मं अपि नु खो दुक्खं फुसेय्या” ति ?

“नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्खं फुसिस्सती” ति !

३. “भावेतव्वा खो पनायं, भिक्खवे, मेत्ताचेतोविमुत्ति इत्थिया वा पुरिस्सेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिस्सस्स वा नायं कायो आदाय

25

१. इय स्या० पोत्वके: “नाहं भिक्खवे सञ्चेतनिकानं” इत्यादिना युञ्जमानयपनेन सह एकं गुप्तं पुरिममुत्तं वियं गहितं । २. होति — स्या० । ३. स्या० पोत्वके: नत्थि । ४-५. मेत्ता ० — मी०, स्या०, रो० ।

गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, मच्चो । सो एवं पजानाति -
 'यं खो मे इदं' किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कतं, सब्ब
 तं इय वेदनीय; न तं अनुगं भविस्सती' ति । एवं भाविता खो,
 भिक्खवे, मेत्ता चेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इय पञ्ञास्स
 5 भिक्खुनो उत्तरि^१ विमुत्ति अप्पटिविज्झतो ।

४. "करुणासहगतेन चेतसा .. मुदितासहगतेन चेतसा ..
 उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा
 ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बा-
 वन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अब्बरेन
 10 अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति ।

R 301

B. 505

"सो एवं पजानाति - 'पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि
 अभावितं, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितं । यं खो पन
 किञ्चि पमाणकत्तं कम्म, न तं तनावसिस्सति न तं तनावत्तिट्ठती' ति ।

"तं किं मज्झय, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो अयं कुमारो
 15 उपेक्खं चेतोविमुत्ति भावेय्य, अपि नु खो पापकम्मं करेय्या" ति ?

"नो हेतं, भन्ते" ।

"अकरोन्तं खो पन पापकम्म अपि नु खो दुक्ख
 फुसेय्या" ति ?

"नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्ख
 20 फुसिस्सती" ति !

५. "भावेतब्बा खो पनायं, भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति
 इत्थिया वा पुरिसेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिसस्स वा नाय कायो
 आदाय गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, मच्चो । सो एवं पजा-
 नाति - 'यं खो मे इदं किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कतं,
 25 सब्बं त इय वेदनीय; न तं अनुगं भविस्मती' ति । एवं भाविता खो,
 भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इय पञ्ञास्स
 भिक्खुनो उत्तरि विमुत्ति अप्पटिविज्झतो" ति ।

१०. अधम्मचरियासुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सङ्घि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्तं एतदवोच —

२. “को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे 5
सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं
उपपज्जन्ती” ति ?

“अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे
सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं
उपपज्जन्ती” ति ।

10

“को पन, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती” ति ?

“अधम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती” ति ।

“न खो अहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्घित्तेन भासितस्स 15
वित्थारेन अत्थं आज्ञानामि । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु
यथाहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्घित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थं
आज्ञानेय्यं” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
त्तामी” ति । “एवं, भो” ति खो सो ब्राह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । 20
भगवा एतदवोच —

३. “तिविधा खो, ब्राह्मण, कायेन अधम्मचरियाविसमचरिया
होति; चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरियाविसमचरिया होति; तिविधा
मनसा अधम्मचरियाविसमचरिया होति ।

४. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरियाविसम- 25
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरिया
विसमचरिया होति ।

५. “कथं च, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरियाविसम-
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरिया
विममचरिया होति ।

६. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अधम्मचरियाविसम-
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अधम्मचरिया-
विसमचरिया होति । एवं अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण,
एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गातिं विनिपात
5 निरयं उपपज्जन्ति ।

७. “तिविधा ब्राह्मण, कायेन धम्मचरियासमचरिया होति;
चतुर्विधा वाचाय धम्मचरियासमचरिया होति; तिविधा मनसा
धम्मचरियासमचरिया होति ।

R 303 10 ८. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन धम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन धम्मचरियासम-
चरिया होति ।

९. “कथं च, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय धम्मचरिया-
समचरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय
धम्मचरियासमचरिया होति ।

11 १०. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा धम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा धम्मचरियासमचरिया
होति । एवं धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुग्गातिं समं लोकं उपपज्जन्ती” ति ।

11 ११. “अभिक्कन्तं, भो गोतम, अभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०.
उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतम्मे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

करजकायवग्गो एकवीसतिनो ।

२२. सामञ्जसवग्गो

11, 507 १. “दसहि, भिक्षवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति,
कामेभुमिच्छाचारी होति, मृसावादी होति, पिमुणवाचो होति, फरसवाचो
होति, सम्फणलापो होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-
25 दिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्षवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं
निक्खित्तो एवं निरये ।

“दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविस्तो होति, अदिन्ना-
दाना पटिविस्तो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्तो होति, मुसावादा
पटिविस्तो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविस्तो होति, फरुसाय वाचाय
पटिविस्तो होति, सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति, अनभिज्झालु होति, 5
अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. “वीसतिया, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाती होति,
परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च 10
अदिन्नादाने समादपेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च
कामेसुमिच्छाचारे समादपेति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसा-
वादे समादपेति; अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय
समादपेति; अत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समाद-
पेति; अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति; 15
अत्तना च अभिज्झालु होति, परं च अभिज्झाय समादपेति; अत्तना च
व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति; अत्तना च मिच्छा-
दिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति — इमेहि खो, भिक्खवे,
वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

“वीसतिया, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो 20
एवं सग्गे । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाता पटिविस्तो
होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अदिन्ना-
दाना पटिविस्तो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति;
अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्तो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणिया समादपेति; अत्तना च मुसावादा पटिविस्तो होति, परं च 25
मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटि-
विस्तो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना
च फरुसाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेर-
मणिया समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति, परं च
सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अनभिज्झालु होति, 30
परं च अनभिज्झाय समादपेति; अत्तना च अव्यापन्नचित्तो होति, परं च

अव्यापादे समादपेति, अतना च सम्मादिद्विको होति, पर च सम्मा-
दिद्विया समादपेति — इमेहि खो, भिक्खवे, वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो
यथाभत निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

- ३ “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो
५ एवं निरये । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपातो होति, पर
च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुज्जो होति, अतना
च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने
च समनुज्जो होति; अतना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च
कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुज्जो होति,
१० अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च
समनुज्जो होति, अतना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय
समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुज्जो होति, अतना च फरुस-
वाचो होति, पर च फरुमाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च
समनुज्जो होति; अतना च सम्फप्पलापी होति, पर च सम्फप्पलापे
१५ समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुज्जो होति, अतना च अभिज्जालु
होति, पर च अभिज्जाय समादपेति, अभिज्जाय च समनुज्जो होति,
अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च
समनुज्जो होति, अतना च मिच्छादिद्विको होति, परं च मिच्छा-
दिद्विया समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुज्जो होति — इमेहि खो,
२० भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

B 509

R. 306

- “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो
एव सग्गे । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपाता पटिविरतो
होति, पर च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेर-
मणिया च समनुज्जो होति; अतना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति,
२५ पर च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया
च समनुज्जो होति, अतना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति,
पर च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणिया च समनुज्जो होति; अतना च मुसावादा पटिविरतो
होति, पर च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा च समनुज्जो
३० होति, अतना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, पर च पिसुणाय
वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो

होति; अत्तना च फरुसाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्जो होति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्जो होति; अत्तना च अनभिज्झालु होति, परं च अनभिज्झाय समादपेति, अनभि- 5 ज्झाय च समनुञ्जो होति; अत्तना च अब्यापन्नचित्तो होति, परं च अब्यापादे समादपेति, अब्यापादे च समनुञ्जो होति; अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति, सम्मादिट्ठिया च समनुञ्जो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सगगे” ति ।

10

४. “चत्तारीसाय^१, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चत्तारीसाय ? अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्जो होति, पाणातिपातस्स च वण्णं भासति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने च समनुञ्जो होति, अदिन्ना- 15 ानस्स च वण्णं भासति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्जो होति, कामेसुमिच्छाचारस्स च वण्णं भासति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्जो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति; अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च 20 पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्जो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति; अत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्जो होति, फरुसाय वाचाय च वण्णं भासति; अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्जो होति, सम्फप्प- 25 लापस्स^२ च वण्णं भासति; अत्तना च अभिज्झालु होति, परं च अभिज्झाय समादपेति, अभिज्झाय च समनुञ्जो होति, अभिज्झाय च वण्णं भासति; अत्तना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च समनुञ्जो होति, व्यापादस्स च वण्णं भासति; अत्तना च मिच्छा-

१. चत्तारीसाय — त्या० । २. सम्फप्पलापाय — म० ।

दिद्विको होति, परं च मिच्छादिद्विया समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुज्जो होति, मिच्छादिद्विया च वर्णं भासति - इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

“चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो

- 5 एवं समो । कतमेहि चत्तारीसाय ? अत्तना च पाणातिपाता पटि-
विस्तो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता
वेरमणिया च समनुज्जो होति, पाणातिपाता वेरमणिया च वर्णं
भासति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविस्तो होति, परं च अदिन्नादाना
वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया च समनुज्जो होति,
10 अदिन्नादाना वेरमणिया च वर्णं भासति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा
पटिविस्तो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति,
कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया च समनुज्जो होति, कामेसुमिच्छा-
चारा वेरमणिया च वर्णं भासति; अत्तना च मुसावादा पटिविस्तो
होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया
15 च समनुज्जो होति, मुसावादा वेरमणिया च वर्णं भासति; अत्तना
च पिमुणाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च पिमुणाय वाचाय वेर-
मणिया समादपेति, पिमुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति,
पिमुणाय वाचाय वेरमणिया च वर्णं भासति; अत्तना च फरसाय
वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरसाय वाचाय वेरमणिया च समाद-
20 पेति, फरसाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति, फरसाय वाचाय
वेरमणिना च वर्णं भासति, अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति,
परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया
च समनुज्जो होति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च वर्णं भासति; अत्तना
च अनभिज्झानु होति, परं च अनभिज्झाय समादपेति, अनभिज्झाय
25 च समनुज्जो होति, अनभिज्झाय च वर्णं भासति, अत्तना च अद्यापन्न-
वित्तो होति, परं च अद्यापादे समादपेति, अद्यापादे च समनुज्जो
होति, अद्यापादस्म च वर्णं भासति; अत्तना च नम्मादिद्विको होति,
परं च नम्मादिद्विया समादपेति, नम्मादिद्विया च समनुज्जो होति,
नम्मादिद्विया च वर्णं भासति - इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय
30 धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं समो” ति ।

१. गो०, ग०, रा० पाठान्तरं न दृश्यते ।

५-८. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति ... पे०... अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति ... पे०... वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति ... पे०...” ।

६-१२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो इधेकच्चो 5
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति
... पे०... इधेकच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उप-
पज्जति । वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे, ... पे०...
चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो इधेकच्चो कायस्स भेदा परं
मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति ... पे०... इधेकच्चो 10
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति” ।

१३-१६. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो वालो वेदि-
तब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ... पे०... वीसतिया, भिक्खवे ... पे०...
तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो
वालो वेदितब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ... पे०... इमेहि खो, 15
भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो” ति ।

सामञ्जसवग्गो दावीसत्तिमो ।

२३. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा ।
कतमे दस ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
। सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा,
दुक्खे अनत्तसञ्जा, पद्धानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा — 20
रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा ।
कतमे दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अट्टिकसञ्जा, पुल्लवकसञ्जा, विनीलक-

१. पटिकूलसञ्जा — सी०, त्या०, रो० । २. अनभिरतिसञ्जा — सी०, त्या०, रो० ।

३. पुल्लवकसञ्जा — सी० ।

सञ्जा, विपुव्वकसञ्जा, विच्छिद्दकसञ्जा, उद्धृमातकसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

३. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो,
5 सम्माग्राजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माज्जाणं, सम्माविमुत्ति - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

४-३०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय .. पे०... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय .. वयाय ... विरागाय ... निरोधाय^१ ... चागाय
10 .. पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे दस धम्मा भावेतव्वा ।

३१-५१०. “दोसस्स ... पे० . मोहस्स ... कोधस्स ... उप-
नाहस्स ... मक्खस्स ... पळासस्स^२ ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय
... साठेप्पस्स ... थम्मस्स ... सारम्मस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स .. पमादस्स अभिञ्जाय^३ ... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
15 पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय .. पे०.. इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

दसकनिपातपालि निट्ठिता ।

—:०:—

१. •उत्तमयाय - ग्री०, स्था०, रो० । २. पत्तासस्स - खी०, स्था०, रो० । ३. म०, रा० पाठकेमु नलि ।

११. एकादसकनिपातो

१. निस्सयवग्गो

१. किमत्थियसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनायपिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानि- 5 संसानी” ति ?

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारानिसंसानी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो” । 10

४. “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“पीति खो, आनन्द, पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा” ।

६. “पस्सद्धि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“पस्सद्धि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” । 15

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“सुखं खो, आनन्द, समाघत्थं समाघानिसंसं” ।

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतज्जाणदस्सनत्थो यथाभूतज्जाण- 20 दस्सनानिसंसो” ।

९. “यथाभूतज्जाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“यथाभूतआणदस्सनं खो, आनन्द, निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं” ।

१०. “निव्विदा, पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“निव्विदा खो, आनन्द, विरागत्था विरागानिसंसा” ।

११. “विरागो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“विरागो खो, आनन्द, विमुत्तिआणदस्सनत्थो विमुत्तिआणदस्सनानिसंसो ।

१२. “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो, पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं, पीति पस्सद्वत्था पस्सद्वानिसंसा, पस्सद्वि सुपत्था सुखानिसंसा, सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं, समाधि यथाभूतआणदस्सनत्थो यथाभूतआणदस्सनानिसंसो, यथाभूतआणदस्सनं निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं, निव्विदा विरागत्था विरागानिसंसा, विरागो विमुत्तिआणदस्सनत्थो विमुत्तिआणदस्सनानिसंसो ।
१३ इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुब्बेन अग्गायं परेत्तो” ति ।

२. चेतनाकरणीयसुत्तं

१. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं — ‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सीलवतो सीलसम्पन्नस्म अविप्पटिसारो उप्पज्जति ।

२. “अविप्पटिसारिस्स^१, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पामोज्ज मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटिसारिस्स पामोज्जं उप्पज्जति ।

३. “पमुदितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पीति मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति ।

४. “पीतिमनस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘कायो मे पस्सम्मत्तू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो पस्सन्नति ।

१-१. पण्डितान् परिपुत्थी — स्था० । २. अविप्पटिसारिस्स — म० ।

५. “पस्सद्धकायस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘सुखं वेदियामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पस्सद्धकायो सुखं वेदियति ।

६. “सुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘चित्तं मे समाधियतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सुखिनो चित्तं समाधियति ।

७. “समाहितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘यथाभूतं 5 जानामि’ पस्सामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथाभूतं जानाति पस्सति ।

८. “यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं — ‘निव्विन्दामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं निव्विन्दति । 10

९. “निव्विन्नस्स^१, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘विरज्जामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निव्विन्नो विरज्जति ।

१०. “विरत्तस्स^२, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘विमुत्ति- 15 ज्ञाणदस्सनं सच्छिकरोमी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं विरत्तो विमुत्तिज्ञाणदस्सनं सच्छिकरोति ।

११. “इति खो, भिक्खवे, विरागो विमुत्तिज्ञाणदस्सनत्थो विमुत्तिज्ञाणदस्सनानिसंसो, निव्विदा विरागत्था विरागानिसंसा, यथाभूतज्ञाणदस्सनं निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं, समाधि यथाभूतज्ञाणदस्सनत्थो यथाभूतज्ञाणदस्सनानिसंसो, सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं, पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा, पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा,^३ पामोज्जं 20 पीतत्थं पीतानिसंसं, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति खो, भिक्खवे, धम्मा धम्मे^४ अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपूरेन्ति अपारा^५ पारं गमनाया^६” ति ।

३. पठमउपनिषत्सु

१. “दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति 25 अविप्पटिसारो । अविप्पटिसारे अस्सति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूप-

१. पजानामि — ती०, स्या०, रो० । २. निव्विन्दस्स — नी०, रो० । ३. पित्त वित्तस्स — स्या० । ४. च धम्मे — सो०, रो० । ५-५. अपारा पार० — स्या०; अपरा पार० — ती० ।

निसं होति पामोज्जं । पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा
 होति पीति । पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि ।
 पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिमं होति सुखं । सुखे
 असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि । सम्मासमाधिम्हि
 5 असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं ।
 यथाभूतजाणदस्सने असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा
 होति निव्विदा । निव्विदाय असति निव्विदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति
 विरागो । विरागे असति विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्ति-
 जाणदस्सनं ।

10 "सेय्ययापि, भिक्खवे, एकस्मिं सात्तापलासविपन्नो । तस्स
 पपटिका पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि फेणु पि . सारो
 पि न पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सील-
 विपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति
 अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्ज .. पे०... विमुत्ति-
 15 जाणदस्सनं ।

२. "सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
 अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
 सम्पन्न होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिस-
 सम्पन्ना^१ होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति
 20 पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं,
 सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
 सनाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति यथाभूत-
 जाणदस्सनं, यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स
 उपनिससम्पन्ना होति निव्विदा, निव्विदाय सति निव्विदासम्पन्नस्स
 25 उपनिससम्पन्नो होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिस-
 सम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

"सेय्ययापि, भिक्खवे, एकस्मिं सात्तापलाससम्पन्नो । तस्स
 पपटिका पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि .. फेणु पि .. सारो पि पारि-
 पूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

४. दुतियउपनिसासुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो
भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
पच्चत्तोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

B.
R.

5

२. “दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं
होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति
पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि, पस्स-
द्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुख- 10
विपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति
सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं, यथाभूत-
जाणदस्सने असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति
निव्विदा, निव्विदाय असति निव्विदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो,
विरागे असति विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिजाणदस्सनं । 15

“सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पप-
टिका^१ पि न पारिपूर्णि गच्छति, तत्रो पि ... फेणु पि ... सारो पि न
पारिपूर्णि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स
हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसार-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं । 20

३. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना^३
होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्धि,
पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं, सुखे सति 25
सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि
सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतजाणदस्सनं,

१. निस्पको — सी०, त्या०, रो० । २. पपटिका — त्या० । ३. उपनिससम्पन्नो —
सी०, त्या०, रो० ।

१. 520,
८. 316

यथाभूतज्ञानदस्सने सति यथाभूतज्ञानदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति निव्विदा, निव्विदाय सति निव्विदासम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
विमुत्तिज्ञानदस्सनं ।

- ३ “सैय्यथापि, आवुसो, खखो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप-
टिका पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि पारिपूर्तिं
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिज्ञानदस्सनं” ति ।

५. तत्तियउपनिसासुत्तं

- १० १. तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि ... पे०...
एतदबोच - “दुस्सोलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं
होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति
पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्वि, पस्सद्विया
१५ असति पस्सद्विविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुखविपन्नस्स
हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्ह असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतज्ञानदस्सनं, यथाभूतज्ञानदस्सने
असति यथाभूतज्ञानदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति निव्विदा, निव्वि-
दाय असति निव्विदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो, विरागे असति
२० विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्ञानदस्सनं ।

- “सैय्यथापि, आवुसो, खखो साखापलासविपन्नो । तस्स पप-
टिका पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि न पारि-
पूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सोलस्स सीलविपन्नस्स हतूप-
निसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स
२५ हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिज्ञानदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्ना होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति
पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं,
सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
समाधिम्मिह सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूत- 5
जाणदस्सनं, यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्ना होति निब्बिदा, निब्बिदाय सति निब्बिदासम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नो होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

“सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप- 10
टिका पि पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि पारिपूर्णि
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

६. व्यसनसुत्तं

१. “यो सो भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो 15
सब्रह्मचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति,
अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स न वोदायन्ति, सद्धम्मेसु वा अधिमानिको
होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति
आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति, गाब्धं वा रोगातङ्कं 20
फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा, सम्मूब्धो कालं करोति,
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जति —
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो सब्रह्म-
चारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य’ ।

25

२. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरि-
यूपवादो सब्रह्मचारीनं, अट्टानमेतं अनवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं

- अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स न वोदायन्ति^१, सद्धम्मेसु वा अधिमानिको होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्तिं आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति, 5 गाब्हं वा रोगातङ्कं फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा^२, सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरपं उपपज्जति - यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो सव्रह्मचारीनं, अट्टानमेतं अनवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्या^३” ति ।

७. सञ्ज्ञासुत्तं

- 10 १. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं^४ पयविसञ्जी^५ अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी 15 अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, 20 न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं^६ पिदं^७ दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा ति ?

३. “सिया”, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न 25 तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकाता-

१. वोदायति - सी०, रो० । २. सी०, स्या०, रो०, पोत्ववेसु नतिप । ३-१. पडवियं पडविसञ्जी - सी०; पडवियं पडवीसञ्जी - स्या०, रो० । ४-४. यमिदं - स्या० । ५. यगकयं यिना - सी० ।

नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न विञ्जाणञ्चा-
यतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकि-
ञ्चञ्जायतनसञ्ज्ञी अस्स, न नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतने नेवसञ्ज्ञा-
नासञ्जायतनसञ्ज्ञी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ज्ञी अस्स, न
परलोके परलोकसञ्ज्ञी अस्स, यं पिदं दिहुं सुतं मृतं विञ्जातं पत्तं 5
परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्ज्ञी अस्स; सञ्ज्ञी
च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन
अस्सा” ति ?

५. “इधानन्द, भिक्खु एवंसञ्ज्ञी होति — ‘एतं सन्तं एतं
पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सगो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स, न
आपस्मि आपोसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ।

६. अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा
अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येना-
यस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन
सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं 20
एतदवोच —

७. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो
समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी
च पन अस्सा” ति ?

८. “सिया, आवुसो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि- 25
लाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी च पन
अस्सा” ति ।

९. “यथा कथं पनावुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो

समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स ... पे०... सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

१०. “इध, आवुसो आनन्द, भिक्खु एवंसञ्जी होति - ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सत्त्वसङ्घारसमयो सत्त्वपधिपटिनिस्सग्गो तण्हा-
5 क्खयो विरागो निरोधो निव्वानं’ ति । एवं खो, आवुसो आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स ... सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

R. 321

११. “अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो ! यत्र हि नाम सत्थु चेव^१ सावकस्स च अत्येन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दिस्सति
10 समेस्सति न विग्गहिहस्सति, यदिदं अगगपदस्मि ! इदानीहं, आवुसो, भगवन्तं उपसङ्कमित्वा एतमत्थं अपुच्छि । भगवा पि मे एतेहि^२ अक्खरेहि^३ एतेहि पदेहि एतेहि व्यञ्जनेहि एतमत्थं व्याकासि, सेय्यवापि आयस्मा सारिपुत्तो । अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो, यत्र हि नाम सत्थु चेव सावकस्स च अत्येन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दि-
15 स्सति समेस्सति न विग्गहिहस्सति, यदिदं अगगपदस्मि” ति !

६. मनसिकारसुत्तं

१. अय खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप-
सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो
खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

B 525

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
20 यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य, न सोतं मनसि करेय्य,
न सद्दं मनसि करेय्य, न धानं मनसि करेय्य, न गन्धं मनसि करेय्य,
न जिह्वं मनसि करेय्य, न रसं मनसि करेय्य, न कायं मनसि करेय्य, न
फोढुत्थं मनसि करेय्य, न पर्यावि मनसि करेय्य, न आपं मनसि करेय्य,
न तेजं मनसि करेय्य, न वायं मनसि करेय्य, न आकासानञ्चायतनं
25 मनसि करेय्य, न विञ्जाणञ्चायतनं मनसि करेय्य, न आकिञ्चञ्जा-
यतनं मनसि करेय्य, न नेवसञ्जानासञ्जायतनं मनसि करेय्य, न
इधलोकं मनसि करेय्य, न परलोकं मनसि करेय्य, यं पिदं दिट्ठं सुत

१. च - सी०, स्था०, रो० । २. प्रत्यं - सी०, स्था०, रो० । ३-१ सी०, स्था०, रो० शोखकेमु न दिस्सति ।

मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्यं; मनसि च पन करेय्या” ति ?

३. “सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति । 5

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ?

५. “इधानन्द, भिक्खु एवं मनसि करोति — ‘एतं सत्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सर्गो तण्हावखयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति । 10 15

६. सद्धसुत्तं

१. एकं समयं भगवा नातिके^१ विहरति गिञ्जकावसथे^२ । अथ खो आयस्मा सद्धो^३ येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सद्धं भगवा एतदवोच —

२. “आजानीयझायितं खो, सद्ध, आय^४; मा खळुङ्कझायितं^५ । कथं च, सद्ध^६, खळुङ्कझायितं होति ? अस्सखळुङ्को^७ हि, सद्ध, दोणिया वद्धो^८ ‘यवसं’ यवसं” ति जायति । तं किस्स हेतु ? न हि, सद्ध, अस्सखळुङ्कस्स दोणिया वद्धस्स एवं होति — “किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारयि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटिकरोमी” ति । सो दोणिया वद्धो ‘यवसं’ 20

१. नातिके — सी०, स्या०; जातिके — रो० । २. गिञ्जावसथे — सी०; इञ्जकावसथे — स्या० । ३. क्खो — सी०, स्या०, रो० । ४. जायय — सी०, रो० । ५. खलुङ्कझायितं — सी०; खलुङ्कझायित — स्या० । ६. सद्ध — सी०, स्या०, रो० । ७. अस्सखलुङ्को — सी०; अस्सखलुङ्को — स्या० । ८. वद्धो — स्या० । ९-९. यवसं यवसं — स्या० । १०. पटिकरोमी — सी० ।

यवसं' ति ज्ञायति । एवमेव खो, सद्, इधेकञ्चो पुरिसखळुङ्को अरञ्ज-
गतो पि ख्वखमूलगतो पि सुञ्जागारागतो पि कामरागपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति कामरागपरेतेन उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं यथाभूतं
नप्पजानाति । सो कामरागयेव अन्तरं कत्वा ज्ञायति पञ्चायति निज्झा-

- 5 यति अवज्झायति^१, व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... धीनमिद-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति ... उदञ्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति .. विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छा-
परेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति ।

B 324

- सो विचिकिच्छंयेव अन्तरं कत्वा ज्ञायति पञ्चायति निज्झायति अवज्झा-
10 यति । सो पर्यायं पि निस्साय ज्ञायति, आपं पि निस्साय ज्ञायति, तेजं
पि निस्साय ज्ञायति, वायं पि निस्साय ज्ञायति, आकासानञ्चायतनं पि
निस्साय ज्ञायति, विञ्जाणञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, आकिञ्च-
ञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, नेवसञ्जानासञ्चायतनं पि निस्साय
ज्ञायति, इधलोकं पि निस्साय ज्ञायति, परलोकं पि निस्साय ज्ञायति,
15 यं पिदं दिदुं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा,
तं पि निस्साय ज्ञायति । एवं खो, सद्, पुरिसखळुङ्कज्ञायितं होति ।

B 527

३. "कथं च, सद्, आजानीयज्ञायितं होति ? भद्रो हि,
सद्, अस्साजानीयो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति । तं
किस्स हेतु ? भद्रस्स हि, सद्, अस्साजानीयस्स दोणिया बद्धस्स एव
20 होति - 'किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किम-
स्साहं पटिकरोमी' ति । सो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति ।
भद्रो हि, सद्, अस्साजानीयो यथा इण यथा वक्क^२ यथा जानिं यथा कलिं
एवं पतोदस्स अज्जोहरणं समनुपस्सति । एवमेव खो, सद्, भद्रो पुरिसा-
जानीयो अरञ्जगतो पि ख्वखमूलगतो पि सुञ्जागारागतो पि न काम-
25 रागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति न कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च काम-
रागस्स निस्सरणं यथाभूतं पजानाति, न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति ... न धीनमिदपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... न उदञ्चकुक्कुच्च-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति न विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति
न विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं

१-१. अनन्तरं वरिद्धा - त्या०; ० कट्वा - सी०, रो० । २. प्रपञ्चायति -
सी० । ३. बद्ध - सी०, रो० ।

ति । सो नेव पथवि निस्साय ज्ञायति, न आपं निस्साय ज्ञायति,
निस्साय ज्ञायति, न वायं निस्साय ज्ञायति, न आकासानञ्चायतनं
य ज्ञायति, न विज्जाणञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न आकिञ्च-
तनं निस्साय ज्ञायति, न नेवसज्जानासञ्चायतनं निस्साय
; न इधलोकं निस्साय ज्ञायति, न परलोकं निस्साय ज्ञायति, यं 5 R. 325
द्वं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं
साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन । एवं ज्ञायि च पन, सद्व, भद्रं
जानीयं सइन्दा देवा सब्रह्मका सपजापतिका आरका व नमस्सन्ति —

‘नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।

यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी^१” ति ॥ 10

४. एवं वुत्ते आयस्मा सद्वो भगवन्तं एतदवोच — “कथं ज्ञायी
न्ते, भद्रो पुरिसाजानीयो^२ सो नेव पथवि निस्साय ज्ञायति, न
निस्साय ज्ञायति, न तेजं निस्साय ज्ञायति, न वायं निस्साय ज्ञायति,
गसानञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न विज्जाणञ्चायतनं निस्साय
।, न आकिञ्चञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न नेवसज्जा- 15
ञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न इधलोकं निस्साय ज्ञायति, न परलोकं
य ज्ञायति, यं पिदं दिद्वं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
त्तं मनसा, तं पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन ? कथं ज्ञायि
।, भन्ते, भद्रं पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सब्रह्मका सपजापतिका
व नमस्सन्ति — 20

‘नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।

यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी^१” ति ॥

५. “इध, सद्व, भद्रस्स पुरिसाजानीयस्स पथवि^३ पथविसज्जा
। होति, आपस्मि आपोसज्जा विभूता होति, तेजस्मि तेजोसज्जा
। होति, वायस्मि वायोसज्जा विभूता होति, आकासानञ्चायतने 25
सानञ्चायतनसज्जा विभूता होति, विज्जाणञ्चायतने विज्जाण-
यतनसज्जा विभूता होति, आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्च-
यतनसज्जा विभूता होति, नेवसज्जानासञ्चायतने नेवसज्जा-
ञ्चायतनसज्जा विभूता होति, इधलोके इधलोकसज्जा विभूता

R. 326

१. ज्ञायती — त्या० । २. पुरिसाजानीयो ज्ञायति — सी०, त्या०, रो० ।
विया — सी०, त्या०, रो० ।

होति, परलोके परलोकसञ्ज्ञा विभूता होति, यं पिदं दिदुं सुतं मुतं विञ्ज्ञातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि सञ्ज्ञा विभूता होति । एवं ज्ञायी खो, सद्ध, भद्रो पुरिसाजानीयो नेव पर्यावि निस्साय ज्ञायति ... पे०... यं पिदं दिदुं सुतं मुतं विञ्ज्ञातं पत्तं परियेसितं अनु-
 5 विचरितं मनसा, तं पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन । एवं ज्ञायि च पन, सद्ध, भद्रं पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सब्रह्मका तपजापतिका आरका व नमस्सन्ति -

‘नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।
 यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी” ति ॥

१०. मोरनिवापसुत्तं

10 १. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति मोरनिवापे परिव्वाजका-
 रामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवे” ति । “भदन्ते”
 ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२. “तीहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो
 होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो
 B 529 15 देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? असेखेन सीलक्खन्धेन, असेखेन समाधि-
 क्खन्धेन, असेखेन पञ्चाक्खन्धेन - इमेहि, खो, भिक्खवे, तीहि
 R. 327 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

३. “अपरेहि पि, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 20 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियो-
 सानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? इद्धिपाटिहारियेन, आदेसना-
 पाटिहारियेन, अनुसासनीपाटिहारियेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति, अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

25 ४. “अपरेहि पि, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्त-
 परियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? सम्मादिट्ठिया,
 सम्माच्चाणेन, सम्माविमुत्तिया - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि

समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्त-
ब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

५. “द्वीहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो
होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो
देवमनुस्सानं । कतमेहि द्वीहि ? विज्जाय, चरणेन — इमेहि खो, 5
भिक्खवे, द्वीहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्त-
योगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।
ब्रह्मना पेसा, भिक्खवे, सनङ्कुमारेन गाथा भासिता —

‘खत्तियो सेट्ठो जनेतस्मि, ये गोत्तपटिसारिनो ।

विज्जाचरणसम्पन्नो, सो सेट्ठो देवमानुसे’ ति ॥ 10

“सा खो पनेसा, भिक्खवे, सनङ्कुमारेन’ गाथा भासिता’
सुभासिता, नो दुब्भासिता; अत्थसंहिता, नो अनत्थसंहिता; अनुमता
मया । अहं पि, भिक्खवे, एवं वदामि —

‘खत्तियो सेट्ठो जनेतस्मि, ये गोत्तपटिसारिनो ।

विज्जाचरणसम्पन्नो, सो सेट्ठो देवमानुसे’” ति ॥ 15

निस्सयवग्गो’ पठमो ।

तत्सुद्धानं

किमत्थिया चेतना तयो, उपनिसा व्यसनेन च ।

द्वे’ सज्जा मनसिकारो’, सद्धो’ मोरनिवापकं ति’ ॥

— ० —

२. अनुस्सतिवग्गो

१. पठममहानामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि निग्रोधा-
रामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं
करोन्ति — “निट्ठितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” 20
ति । अस्सोसि खो महानामो सक्को — “सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो

१. ब्रह्मना सनङ्कुमारेन — सी०, रो० । २. सुगीता नो दुग्गीता — सी०, स्या०,
रो० । ३. निस्सायवग्गो — स्या० । ४-४ सज्जा मनसिकारा सेग्गो — सी०, रो०;
सज्जा मनसिकारो सेक्को — स्या० । ५-५ मोरनिवापनेन च — सी०, स्या०; मोरनिवापनेन
धा ति — रो० ।

चीवरकम्मं करोन्ति — ‘निद्रितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती’” ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो
 ५ खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच — “सुतं मेतं, भन्ते— ‘सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — निद्रितचीवरो भगवा तेमास-
 च्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती’ ति । तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरत केनस्स’ विहारेन विहातव्वं” ति ?

३. “साधु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं
 १० पतिरूपं कुलपुत्तानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ — ‘तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्वं’” ति ?
 सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरियो
 आराधको होति, नो कुसीतो; उपद्रुतस्सति आराधको होति,
 नो मुट्ठस्मति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्जवा
 १५ आराधको होति, नो दुप्पञ्जो । इमेसु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु
 धम्मेषु पतिट्ठाय छं धम्मे उत्तरि भावेय्यासि ।

४ “इव त्व, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि — ‘इति
 पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो
 लोकविद् अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’
 २० ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको तथागतं अनुस्सरति,
 नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित
 चित्तं होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उज्जुगतमेवस्स तस्मिं
 ममये चित्तं होति तथागत आरब्ध । उज्जुगतचित्तो खो पन, महा-
 नाम, अरियसावको लभति अत्यवेद, लभति धम्मवेद, लभति
 २५ धम्मूपसहित पामोज्ज । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो
 पस्सम्मति, पस्सद्धकायो सुख वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अय वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो
 विहरति, सब्बापज्जाय पजाय अव्यापज्जो विहरति, वम्मसोतसमापन्नो
 बुद्धानुपस्सति भावेति ।

५. “पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि — ‘स्वा-
 क्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको’
 पच्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरिय-
 सावको धम्मं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुट्ठितं चित्तं
 होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं होति, न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति; 5
 उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति धम्मं आरब्भ । उजुगतचित्तो
 खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति
 धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो
 पस्सम्भति, पस्सद्दकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो 10
 विहरति, सब्यापज्झाय पजाय अव्यापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो
 धम्मानुस्सति भावेति ।

६. “पुन च परं त्वं, महानाम, सङ्घं अनुस्सरेय्यासि — ‘सुप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्घो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, आयप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्घो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, यदिदं 15
 चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्घो आहु-
 नेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं
 लोकस्सा’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको सङ्घं अनुस्सरति,
 नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुट्ठितं चित्तं होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं
 होति, न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं 20
 होति सङ्घं आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको
 लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदि-
 तस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्दकायो सुखं
 वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरिय-
 सावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्यापज्झाय पजाय 25
 अव्यापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सङ्घानुस्सति भावेति ।

७. “पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो सीलानि अनुस्सरेय्यासि
 असण्डानि अचिच्छिदानि असवलानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विञ्जुप्प-
 सत्थानि अपरासट्ठानि समाधिसंवत्तनिकानि । यस्मिं, महानाम, समये

अरियसावको सीलं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति सीलं आरब्धम् । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्वकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सव्यापज्झाय पजाय अव्यापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सीलानुस्सति भावेति ।

- १० ८. “पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि — ‘लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, योहं मच्छेरमलपरियुद्धिताय पजाय विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसामि मुत्तचागो पयत्तपाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको चागं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति चागं आरब्धम् । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्वकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
- १५ २० अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सव्यापज्झाय पजाय अव्यापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो चागानुस्सति भावेति ।

- २५ ९. “पुन च परं त्वं, महानाम, देवता अनुस्सरेय्यासि — ‘सन्ति देवा चातुम्महाराजिका, सन्ति देवा तावत्तिसा, सन्ति देवा यामा, सन्ति देवा तुसिता, सन्ति देवा निम्मानरतिनो, सन्ति देवा परनिम्मितवसवत्तिनो, सन्ति देवा ब्रह्मकायिका, सन्ति देवा तत्तुत्तरि । यथारूपाय सद्दाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा सद्दा सविज्जति । यथारूपेण सीलेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं सीलं सविज्जति । यथारूपेण सुतेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं मुत्तं सविज्जति ।
- ३० यथारूपेण चागेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि

तथारूपो चागो संविज्जति । यथारूपाय पज्झाय समन्नागता ता देवता
 इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पज्झा संविज्जती' ति । यस्मिं,
 महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं
 च सुत्तं च चागं च पज्झं च अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरि-
 युद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं 5
 होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति देवता आरब्भ । उजुगत-
 चित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं,
 लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स
 कायो पस्सम्मनि, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो 10
 विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विहरति, धम्मसोत्तसमापन्नो
 वेवतानुस्सति भावेती' ति ।

२. दुतियमहानामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निगोधा-
 रामे । तेन खो पन समयेन महानामो सक्को गिलाना वुद्धितो होति
 अचिरवुद्धितो गेलज्झा । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो 15
 चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्धितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं
 पक्कमिस्सती" ति । अस्सोसि खो महानामो सक्को - "सम्बहुला
 किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - 'निद्धितचीवरो भगवा
 तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती'" ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 20
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्नो खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच - "सुत्तं मेत्तं,
 भन्ते - 'सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - निद्धित-
 चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति । तेसं नो, भन्ते,
 नानाविहारेहि विहरत्तं केनस्स विहारेन विहात्तव्वं' ति ? 25

३. "साधु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं
 पतिरूपं कुलपुत्तानं यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तेसं
 नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरत्तं केनस्स विहारेन विहात्तव्वं' ति ?

सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरियो
 आराधको होति, नो कुसीतो; उपद्धितस्सति आराधको होति, नो मुट्ठ-
 स्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा आराधको
 होति, नो दुप्पञ्चो । इमेसु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु धम्मेषु पतिट्ठाय
 ५ छ धम्मे उत्तरि भावेय्यासि ।

४. “इय त्वं, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि — ‘इति पि
 सो भगवा ... पे०... सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । यस्मि,
 महानाम, समये अरियसावको तथागतं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि समये
 रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरि-
 युद्धितं चित्तं होति; उज्जुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति तथागतं
 १० आरब्भ । उज्जुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं,
 लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति
 जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति,
 सुखिनो चित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, बुद्धानुस्सतिं गच्छन्तो
 १५ पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि, सयानो
 पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिद्वहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्बाधसयनं
 अज्झावसन्तो पि भावेय्यासि ।

R. 334

५. “पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 सद्धं अनुस्सरेय्यासि ... पे०... अत्तनो सीलानि’ अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 २० अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि ... पे०... देवता अनुस्सरेय्यासि — ‘सन्ति
 देवा चातुम्महाराजिका ... पे०... सन्ति देवा तनुत्तरि । यथारूपाय
 सद्दाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा
 सद्दा सविज्जति । यथारूपेन सीलेन ... सुतेन ... चागेन ... पञ्जाय
 समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पञ्जा
 २५ सविज्जती’ ति । यस्मि, महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च
 देवतानं सद्धं च सीलं च सुतं च चागं च पञ्जं च अनुस्सरति, नेवस्स
 तस्मि समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति,
 न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उज्जुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति
 देवता आरब्भ । उज्जुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति

अथवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, देवतानुस्सतिं गच्छन्तो पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि, सयानो पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिट्ठहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्बाध-
सयनं अज्झावसन्तो पि भावेय्यासी' ति ।

३. नन्दियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि निग्रोधारामे । तेन खो पन समयेन भगवा सावत्थियं वस्सावासं उपगन्तुकामो होति । अस्सोसि खो नन्दियो सक्को — “भगवा किर सावत्थियं वस्सावासं उपगन्तुकामो” ति । अथ खो नन्दियस्स सक्कस्स एतदहोसि — “यन्नूनाहं पि सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छेय्यं । तत्थ कम्मन्तं चैव अधिट्ठहिस्सामि, भगवन्तं च लच्छामि कालेन कालं दस्सनाया” ति ।

२. अथ खो भगवा सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छि । नन्दियो पि खो सक्को सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छि । तत्थ कम्मन्तं चैव अधिट्ठासि, भगवन्तं च लभि कालेन कालं दस्सनाय । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — “निट्ठितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” ति । अस्सोसि खो नन्दियो सक्को — “सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — “निट्ठितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” ति ।

३. अथ खो नन्दियो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो नन्दियो सक्को भगवन्तं एतदवोच — “सुत्तं मेत्तं, भन्ते — ‘सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — निट्ठित-चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती’ ति । तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरत्तं केनस्स विहारेन विहातव्वं” ति ?

४. “साधु साधु, नन्दिय ! एत्तं खो, नन्दिय, तुम्हाकं पतिरूपं

कुलपुत्तानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमिता पुच्छेय्याथ - 'तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं' केनस्स विहारेण विहातव्वं' ति ? सद्धो खो, नन्दिय, आराधको होति, नो अस्सद्धो; सीलवा आराधको होति, नो दुस्सीलो; आरद्धविरियो आराधको होति, नो कुसीतो; 5 उपद्धितस्सति आराधको होति, नो मुद्धस्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा आराधको होति, नो दुप्पञ्चो । इमेसु खो ते, नन्दिय, छसु धम्मेषु पतिट्ठाय पञ्चसु धम्मेषु अज्झत्त सति उपट्ठापेतव्वा^१ ।

५. "इय त्वं, नन्दिय, तथागतं अनुस्सरेय्यासि - 'इति पि 10 सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद्व अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति । इति खो ते, नन्दिय, तथागतं आरब्ध अज्झत्त सति उपट्ठापेतव्वा ।

६. "पुन च पर त्वं, नन्दिय, धम्म अनुस्सरेय्यासि - 'स्वावत्तातो 15 भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्त वेदितव्वो विञ्चूही' ति । इति खो ते, नन्दिय, धम्म आरब्ध अज्झत्त सति उपट्ठापेतव्वा ।

७. "पुन च पर त्वं, नन्दिय, कल्याणमित्ते अनुस्सरेय्यासि - 'लामा वत मे, सुलद्ध वत मे, यस्स मे कल्याणमित्ता अनुकम्पका अत्थ- 20 कामा ओयादका अनुसासका' ति । इति खो ते, नन्दिय, कल्याणमित्ते आरब्ध अज्झत्त सति उपट्ठापेतव्वा ।

८. "पुन च पर त्वं, नन्दिय, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि - 'लामा वत मे, सुलद्ध वत मे, योह मच्छेरमलपरियुद्धिताय पजाय 25 विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसाभि भुत्तचागो पयतपाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो' ति । इति खो ते, नन्दिय, चाग आरब्ध अज्झत्त सति उपट्ठापेतव्वा ।

९. "पुन च पर त्वं, नन्दिय, देवता अनुस्सरेय्यासि - 'या^१ देवता अतिकम्मेव कवलीकाराहारमकत्तान^२ देवतान^३ सहव्यत अज्जन्तर

१ विहजि - रा० । २ उपट्ठापेतव्वा - स्वा०, रा० । ३ अनुसासिता - स्वा० । ४ या सा - सा०, स्वा०, रा० । ५ कवलीकारमकत्तान - सी०, कवलीकारमकत्तान - स्वा०, रा० । ६ दवान - सी०, रा० ।

मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । सेय्यथापि, नन्दिय, भिक्खु असमयविमुत्तो करणीयं अत्तनो न समनुपस्सति कतस्स वा पतिचयं; एवमेव खो, नन्दिय, या ता देवता अतिक्कम्मेव कवळीकाराहारभक्खानं देवतानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । इति खो ते, नन्दिय, देवता आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतव्वा । 5

१०. “इमेहि खो, नन्दिय, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले धम्मे, न उपादियति । सेय्यथापि, नन्दिय, कुम्भो निकुज्जो^१ वमतेव उदकं, नो वन्तं पञ्चावमति^२; सेय्यथापि वा पत्त, नन्दिय, सुक्खे तिण्णदाये अग्निं मुत्तो डहञ्जेव गच्छति, नो दद्धं पञ्चुदावत्तति; एवमेव खो, नन्दिय, इमेहि एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले धम्मे, न उपादियती” ति । 10

४. सुभूतिसुत्तं

१. अथ खो आर्यस्मा सुभूतिं सद्धेन भिक्खुना सद्धिं येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आर्यस्मन्तं सुभूतिं भगवा एतदवोच — 15

२. “को नामायं, सुभूति, भिक्खू” ति ?

“सद्धो नामायं, भन्ते, भिक्खु, सुदत्तस्स^३ उपासकस्स पुत्तो, सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो” ति । 20

“कच्चि पनायं, सुभूति, सद्धो भिक्खु सुदत्तस्स उपासकस्स पुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सन्दिस्सति सद्धापदानेसू” ति ?

“एतस्स, भगवा, कालो; एतस्स, सुगत, कालो, यं भगवा सद्धस्स सद्धापदानानि भासेय्य । इदानीहं जानिस्सामि यदि वा अयं भिक्खु सन्दिस्सति सद्धापदानेसु यदि वा नो” ति । 25

१. निकुज्जो — सी०, स्था०, रो० । २. पञ्चाममति — स्था०, पञ्चावमति — नी० ।

३. सद्धस्स — सी०, स्था०, रा० ।

“तेन हि, सुभूति, सुणाहि, साधुक मनसि करोहि, भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो आयस्मा सुभूति भगवतो पच्चस्सोगि । भगवा एतदवोच -

338

- ३ “इध, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसवर-
5 सवुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । य पि, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति
पे०, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, इद पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धा-
पदान होति ।

B 539

- ४ “पुन च पर, सुभूति, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतघरो सुत-
10 सन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा
सात्य सव्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथा-
क्कास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । य पि, सुभूति, भिक्खु बहुस्सुतो होति पे०
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, इद पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदान होति ।

- ५ “पुन च पर, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-
15 सहायो कल्याणसम्पवद्धो । य पि, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो, इद पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदान
होति

- ६ “पुन च पर, सुभूति, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि
20 धम्मेहि ममन्नागतो समो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । य पि, सुभूति,
भिक्खु सुवचो हाति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि ममन्नागतो समो पदक्खिण-
ग्गाही अनुसासनि, इद पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदान होति ।

- ७ “पुन च पर, सुभूति, भिक्खु यानि तानि सव्वह्मचारीन उच्चा-
वचानि^१ किङ्करणीयानि तत्र^२ दक्खो होति अनलसो तनुपायाय वीमसाय
25 ममन्नागतो अल कातु अल सविधातु । य पि, सुभूति, भिक्खु यानि तानि
सव्वह्मचारीन उच्चावचानि किङ्करणीयानि तत्र दक्खो होति अनलसो
तनुपायाय वीमसाय ममन्नागतो अल कातु अल सविधातु, इद पि, सुभूति,
सद्धस्स सद्धापदान होति ।

R. 339

- ८ “पुन च पर, सुभूति, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदा-

१ उच्चावचान - रा० । २ अल - सा०, रा० ।

हारो अभिधम्मो अभिविनये उल्लारपामोज्जो । यं पि, सुभूति, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मो अभिविनये उल्लारपामोज्जो, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

९. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहाणाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्ध- 5 परक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, सुभूति, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहाणाय कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

१०. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु चतुञ्चं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं 10 दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । यं पि, सुभूति, भिक्खु चतुञ्चं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

११. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं 15 अनुस्सरति, सेव्ययीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तारीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टविवट्टकप्पे — 20 ‘अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो’ ति । इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु 25 अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

१२. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन 30 अतिककन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पज्जानाति — ‘इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता

- मनोदुश्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छा-
दिद्विकम्पसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरय उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं धनूप-
5 वादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्विकम्पसमादाना, ते कायस्स भेदा परं
मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिव्येन चक्षुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीतं
सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पज्जानाति । यं पि,
सुभूति, भिक्खु दिव्येन चक्षुना विसुद्धेन .. पे० .. यथाकम्मूपगे सत्ते
10 पज्जानाति, इदं पि, सुभूति, सदस्स सद्वापदानं होति ।

B 541

१३. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आसवानं खया अनासव
चेतोविमुक्तिं पज्ज्ञाविमुक्तिं विट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु आसवानं खया .. पे०...
सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि, सुभूति, सदस्स सद्वापदानं
15 होती" ति ।

१४. एवं वृत्ते आयस्मा सुभूति भगवन्तं एतदवोच - "यानि-
मानि, भन्ते, भगवता सदस्स सद्वापदानानि भासितानि, सविज्जन्ति
तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु सन्दिस्सति ।

R. 541

- "अयं, भन्ते, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो
20 विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सायी, समादाय
सिक्कति सिक्खपापेसु ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो;
ये ते धम्मा आदिकल्पाणा मज्जेकल्पाणा परियोसानकल्पाणा सात्थ
सव्यज्जनं केवलपरिपुण्ण परिमुद्ध ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथाहपास्स
25 धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्षिता दिट्ठिया
सुप्पाटिचिद्धा ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याण-
सम्पवद्भो ।

- "अयं, भन्ते, भिक्खु भुवचो होति ... पे० .. अनुसासनि ।
30 "अयं, भन्ते, भिक्खु यानि तानि मत्तहाचारीन उच्चावचानि

किङ्करणीयानि तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रुपायाय वीमंसाय
समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मे
अभिविनये उल्लारपामोज्जो ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति ... पे०... थामवा 5
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु चतुञ्च ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्म-
सुखविहारानं निकामलाभी होति अकिञ्छलाभी अकसिरलाभी ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं, सउद्देसं 10
अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्त-
मानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आसवानं खया ... पे०... सन्धिक्कत्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यानिमानि, भन्ते, भगवता सद्धस्स सद्धापदानानि 15
भासितानि, संविज्जन्ति तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु
सन्दिस्सती” ति ।

१५. “साधु साधु, सुभूति ! तेन हि त्वं, सुभूति, इमिना च
सद्धेन भिक्खुना सद्धिं विहरेय्यासि । यदा च त्वं, सुभूति, आकङ्खेय्यासि
तथागतं दस्सनाय, इमिना सद्धेन भिक्खुना सद्धिं उपसङ्कमेय्यासि तथागतं 20
दस्सनाया” ति ।

५. मेत्तासुत्तं

१. “मेत्ताय, भिक्खवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भाविताय
वहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुट्ठिताय परिचिताय सुसमा-
रद्धाय एकादसानिसंसा पाटिकङ्का । कतमे एकादस ? सुखं सुपति,
सुखं पटिवुज्जति, न पापकं सुपिनं पस्सति, मनुस्सानं पियो होति, 25
अमनुस्सानं पियो होति, देवता रक्खन्ति, नास्स अग्नि वा विसं वा
सत्यं वा कमति, तुवटं चित्तं समाधियति, मुखवण्णो विप्पसीदति,

असम्भूहो कालं करोति, उत्तरि अण्डिविज्जन्तो ब्रह्मलोकूपगो
होति । मेताय, भिक्षवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्युक्ताय अनुद्विताय परिचिताय सुसमारद्धाय
इमे एकादसानिसंसा पाटिकह्वा” ति ।

६. अट्टकनागरसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति बेलुव-
गामके^१ । तेन खो पन समयेन दसमो गहपति अट्टकनागरो
पाटलिपुत्तं^२ अनुपपत्तो होति केनचिदेव करणीयेन । अथ खो दसमो
गहपति अट्टकनागरो येन कुक्कुटारामो येन अञ्जतरो भिक्षु
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तं भिक्षुं एतदवोच -

२. “कहं नु खो, भन्ते, आयस्मा आनन्दो एतरहि विहरति ?
दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, आयस्मन्तं आनन्दं” ति ।

“एसो, गहपति, आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति बेलुव-
गामके” ति ।

३. अथ खो दसमो गहपति अट्टकनागरो पाटलिपुत्तं तं करणीयं
तीरेत्वा येन वेसाली बेलुवगामको येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं, निसीदि ।
एकमन्तं निसिद्धो खो दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
एतदवोच - “अरिय नु खो, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता
अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्षुनो अप्प-
मत्तस्स आतापिनो पहित्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति,
अपरिक्खीणा वा आसवा परिकसयं गच्छन्ति, अननुपपत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपाप्पणातो” ति ?

“अरिय खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता
सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्षुनो अप्पमत्तस्स
आतापिनो पहित्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरि-
क्खीणा वा आसवा परिकसयं गच्छन्ति, अननुपपत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं
अनुपाप्पणातो” ति ।

१. वेड्डवगामके - स्या०; वेड्डवगामके - सी० । २. पाटलिपुत्तं - स्या० ।

४. “कतमो पन, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्प-
मत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति,
अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपापुणाती” ति ?

5

५. “इध, गहपति, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि
धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘इदं पि खो पठमं ज्ञानं
अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभि-
सञ्चेतयितं, तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो 10
आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्म-
रागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया
ओपपातिको होति तत्थ’ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मा-
सम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो 15
पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा
आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं
अनुपापुणाति ।

B.

15

६. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं 20
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘इदं पि खो चतुत्थं
ज्ञानं अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं
अभिसञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ
ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव 25
धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं
परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा
लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता
सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स
आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति 30

R.

अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

७. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सव्वधि सव्वत्तताय सव्वावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अव्व्यापज्जेण फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो मेत्ताचेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्च निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिव्वयायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

R. 345

८. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु कव्वणासहगतेन चेतसा ... पे०... मुदितासहगतेन चेतसा ... पे०... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सव्वधि सव्वत्तताय सव्वावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अव्व्यापज्जेण फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो उपेक्खाचेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं सो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्च निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिव्वयायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

B. 345

९. "पुन च पर, गहपति, भिक्खु सव्वसो द्दपसञ्जानं समति-
यरुमा पटिपसञ्जानं अत्यद्गमा नानत्तसञ्जानं अमनयिकारा अनन्तो

आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति पटि-
 सञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकासानञ्चायतनसमापत्ति अभिसङ्खता
 अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं
 तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं
 पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय 5
 धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिवखया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं
 पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
 योगक्खमं अनुपापुणाति ।

१०. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु सव्वसो आकासानञ्चायतनं 10
 समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
 विहरति ... पे०... सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि
 किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति
 पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकिञ्चञ्चायतनसमापत्ति अभि-
 सङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभि- 15
 सञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो
 आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्म-
 रागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिवखया
 ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा 20 B.
 अनुत्तरं योगक्खमं अनुपापुणाती' ति ।

११. एवं वुत्ते दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
 एतदवोच - "सेय्यथापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एकं निधिमुखं गवेसन्तो
 सकिदेव एकादस निधिमुखानि अधिगच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते, एकं
 अमतद्वारं गवेसन्तो सकिदेव एकादसं अमतद्वारानि अलत्थं सेवनायं । 25
 सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसस्स अगारं एकादसद्वारं । सो तस्मि अगारे
 आदिस्ते एकमेकेन पि द्वारेन सक्कुण्णेय्य अत्तानं सोत्थि कातुं; एवमेव
 खो अहं, भन्ते, इमेसं एकादसन्नं अमतद्वारानं एकमेकेन पि अमतद्वारेन
 सक्कुणिस्सामि अत्तानं सोत्थि कातुं । इमे हि नाम, भन्ते, अञ्ज-

तित्थिया आचरियस्त आचरियधनं परियेसिस्सन्ति । किं पत्ताहं
आयस्मतो आनन्दस्स पूजं नं करिस्सामी” ति !

१२. अथ खो दसमो गृहपति अट्ठकनागरो वेसालिकं च पाटलि-
पुत्तकं च भिक्षुसङ्घं सन्निपातापेत्वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन
५ सहत्या सन्तप्पेसि सम्पवारेसि । एकमेकं च भिक्षुं पच्चेकं दुस्सयुगेन
अच्छादेसि, आयस्मन्तं च आनन्दं तिचीवरेन । आयस्मतो आनन्दस्स
पञ्चसतं विहारं कारापेसी ति ।

७. गोपालसुतं

१. “एकादसहि, भिक्षवे, अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको
अभव्वो गोगणं परिहरितुं फाति^१ कातुं^२ । कतमेहि एकादसहि ? इध,
१० भिक्षवे, गोपालको न रूपञ्जू होति, न लक्खणकुसलो होति, न
आसाटिकं हारेता^३ होति, न वणं पटिच्छादेता होति, न धूमं कत्ता होति,
न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं जानाति, न गोचरकुसलो
होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते दसमा गोपितरो गोपरिणायका ते
८ ५४७ न अतिरेकपूजाय पूजेता होति । इमेहि खो, भिक्षवे, एकादसहि
१५ अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अव्वो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं ।

२. “एवमेव खो, भिक्षवे, एकादसहि धम्महि समन्नागतो
भिक्षु अव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जितुं ।
२. ५४८ कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु न रूपञ्जू होति, न
लक्खणकुसलो होति, न आसाटिकं हारेता होति, न वणं पटिच्छादेता
२० होति, न धूमं कत्ता होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं
जानाति, न गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते भिक्षू
येरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते न अतिरेक-
पूजाय पूजेता होति ।

३. “कथं च, भिक्षवे, भिक्षु न रूपञ्जू होति ? इध,
२५ भिक्षवे, भिक्षु यं किञ्चि रूपं^४ चत्तारि महाभूतानि, चतुसं च महाभूतानं
उपादायस्स” ति यथाभूतं नणजानाति । एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु न
रूपञ्जू होति ।

१-२. करिस्सामी - स्था० । २. गोगण - सी० । ३-३. पाति नत्तु - सी०, फाति
कातु - स्था०, रो० । ४. आदेता - सी०, स्था०, रो० । ५. क्वं वव्व वं स्सं - म० ।

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ‘कम्मलक्खणो वालो, कम्मलक्खणो पण्डितो’ ति यथामूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवित्तकं अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवित्तकं ... उप्पन्नं विहिंसावित्तकं ... उप्पन्नप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनु-व्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स संवराय न पटि-पज्जति ; न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं नापज्जति । सोतेन सहं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोट्ठव्वं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्तग्गाही होति अनु-व्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स संवराय न पटि-पज्जति ; न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं नापज्जति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति ।

७. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेन परेसं देसेता होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ।

८. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते कालेन कालं उपसङ्गमित्वा न परिपुच्छति न परि-पञ्चति — ‘इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो’ ति ? तस्स ते आयस्मन्तो अविवटं चेव न विवरन्ति, अनुत्तानीकत्तं च न उत्तानीकरोन्ति, अनेक-विहितेषु च कल्लठाणियेषु धम्मेसु कल्लं न पटिविनोदेन्ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु तयागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने न लभति अत्यवेदं, न लभति धम्मवेदं, न लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ।

१०. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अरियं अट्टङ्गिकं मगं यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ।

L. 350

११. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारो सत्तिपट्टाने यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ।

१२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धा गहपतिका अभिहट्ठुं पवारेल्लि चीवरपिण्डपात-सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेहि^१ । तत्र भिक्खु^२ मत्तं न जानाति पटिग्गहणाय । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही होति ।

B. 549

१३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरप्पव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, ते न अतिरेकपूजाय पूजेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरप्पव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, तेसु न मेत्तं कायकम्मं पञ्चुपट्टापेति आवि चेव रट्ठो च, न मेत्तं वचीकम्मं ... न मेत्तं मनोकम्मं पञ्चुपट्टापेति आवि चेव रट्ठो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरप्पव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, न ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अमच्चो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुह्निह वेपुल्लं आपज्जितुं ।

१४. “एकादसहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो गोपालको नच्चो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं । कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, गोपालको रूपञ्जू होति, लक्खणकुसलो होति, आसाटिकं हारेता होति, वणं पटिच्छादेता होति, धूमं कत्ता होति, तित्थं जानाति,

१ • परिक्खारेहि - गी०, स्या०, रो० । २. भिक्खवे भिक्खु - स्या० ।

पीतं जानाति, वीथिं जानाति, गोचरकुसलो होति, सावसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति — इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको भव्वो गोगणं परिहरितुं फातिं कातुं ।

१५. “एवमेव खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो 5
भिक्खु भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जितुं ।
कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्जू होति, लक्खण-
कुसलो होति, आसाटिकं हारेता होति, वणं पटिच्छादेता होति, धूमं
कत्ता होति, तित्थं जानाति, पीतं जानाति, वीथिं जानाति, गोचरकुसलो
होति, सावसेसदोही च होति, ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता 10
सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

१६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्जू होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु यं किञ्चि रूपं ‘चत्तारि महाभूतानि, चतुन्नं च महा-
भूतानं उपादारूपं’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
रूपञ्जू होति ।

15

१७. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु ‘कम्मलक्खणो बालो, कम्मलक्खणो पण्डितो’ ति यथा-
भूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति ।

B

१८. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आसाटिकं हारेता होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति 20
व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... उप्पन्नं विहिंसा-
वितक्कं ... उप्पन्नुप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति
विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
आसाटिकं हारेता होति ।

१९. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वणं पटिच्छादेता होति ? 25
इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमत्तग्गाही होति
नानुव्यञ्जनग्गाही; यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं
अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोत्तेन
सदं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन 30

फोदुच्चं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तगाही होति नानु-
 व्यञ्जनगाही; यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा-
 दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा प्रन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय पटि-
 पज्जति; रक्खति मनिन्द्रिय, मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । एवं खो,
 5 भिक्खवे, भिक्खु वणं पटिच्छादेता होति ।

२०. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु धूमं कत्ता होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्त्यारेण परेसं देसेता
 होति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु धूमं कत्ता होति ।

२१. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु तित्थं जानाति ? इध,
 10 भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा
 मातिकाधरा, ते कालेन कालं उपसङ्गमित्वा परिपुच्छति परिपञ्चति —
 ‘इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो’ ति ? तस्स ते आयस्मन्तो अविवद
 चेव विवरन्ति, अनुत्तानीकतं च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेसु च
 कङ्खाठानियेसु^१ धम्मेषु कत्तं पटिविनोदेन्ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
 15 तित्थं जानाति ।

२२. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु पीतं जानाति ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने लभति अत्यवेदं, लभति
 धम्मवेदं, लभति धम्मूपसहितं पामोज्जं । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु पीतं
 जानाति ।

B 351 20

२३. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु वीरिं जानाति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु अरियं अट्ठङ्गिकं मग्गं यथाभूतं पजानाति । एवं खो,
 भिक्खवे, भिक्खु वीरिं जानाति ।

२४. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु गोचरकुसलो होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु चत्तारो सतिपट्टाने यथाभूतं पजानाति । एवं खो,
 25 भिक्खवे, भिक्खु गोचरकुसलो होति ।

२५. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु सावसेमदोही होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु सद्धा गहपतिका अभिहट्ठं पवारन्ति चीवरपिण्डपात-
 तेनामनभिलानप्पञ्चयमेसज्जपरिक्खारेहि । तत्र भिक्खु मेत्तं जानाति
 पटिगहगाय । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु सावसेमदोही होति ।

H. 353

२६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, तेसु भेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि चेव रहो च, भेत्तं वचीकम्मं ... भेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि चेव रहो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जितुं” ति ।

८. पठमसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं —

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

३. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं

सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा ति” ?

५. “इध, भिक्खवे, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सत्तं
एतं पणीतं, यदिदं सव्वसङ्गारसमथो सव्वूपधिपटिनिस्सङ्गो तण्हाक्खयो
5 विरागो निरोधो निव्वानं’ ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स, न
आपास्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि
वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी
अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न
10 आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जाना-
नासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इध-
लोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं विद्धं
सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

६. दुत्तियसमाविमुत्तं

- 15 १. तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति ।
“भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

B. 553

B. 355

२. “सिया नु खो भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-
लाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्जी अस्स, न आपास्मि आपोसञ्जी
अस्स ... पे०... न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी
20 अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी
अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी
अस्स, यं पिदं विद्धं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं
मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

३. “भगवम्मूलका नो, भन्ते, वस्मा भगवन्नेतिका भगवम्मटि-
25 सरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स
प्रत्यो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

४. “तेन हि, भिक्खवे, नुणाय, साधुकं मनसि करोव; भासि-
स्सामो” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु ।
भगवा एतदवोच —

५. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

६. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि- 5 पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

७. “इध, भिक्खवे, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सत्तं 10 एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

१०. ततियसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्क- 15 मिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मो- दनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोचुं —

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधि- पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं 20 सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

३. “सिया, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी 25 च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०...

यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा
तत्रा पि न सज्जी अस्स; सज्जी च पन अस्सा' ति ?

५. "इध, आवुसो, भिक्खु एवंसज्जी होति - 'एतं सत्तं
एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सत्त्वपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निव्वानं' ति । एवं खो, आवुसो, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसज्जी अस्स ...पे०...
यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा
तत्रा पि न सज्जी अस्स; सज्जी च पन अस्सा' ति ।

११. चतुस्यसमाधिसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खु आमन्तेसि - "सिया
१० नु खो, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं
पयविसज्जी अस्स, न आपास्मि आपोसज्जी अस्स, न तेजस्मि तेजो-
सज्जी अस्स, न वायस्मि वायोसज्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने
आकासानञ्चायतनसज्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाण-
ञ्चायतनसज्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतन-
१५ सज्जी अस्स, न नेवसज्जानासज्जायतने नेवसज्जानासज्जायतन-
सज्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसज्जी अस्स, न परलोके परलोक-
सज्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
विचरितं मनसा तत्रा पि न सज्जी अस्स; सज्जी च पन अस्सा' ति ?

D. 555

२. "दूरतो पि खो मयं, आवुसो, आगच्छेय्याम आयस्मतो
२० सारिपुत्तस्स सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्यमज्जातु । साधु वतायस्मन्तं-
मेव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्यो । आयस्मतो सारिपुत्तस्स
सुत्वा भिक्खु वारेस्सन्तो" ति ।

B. 353

३. "तेनहावुभो, सुणाय, साधुकं मनसि करोध; नासिस्सामी"
ति । "एवमावुसो" ति खो ते भिक्खु आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सांसु ।
२५ आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. "निया, आवुनो निरुनुनो तथारूपां समाधिपटिलाभो यथा
नेव पयवियं पयविमज्जी अस्स ...पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं

पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

५. “यथा कथं पनावुसो, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-
लाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं
सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी 5
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

६. “इध, आवुसो, भिक्खु एवंसञ्जी होति - ‘एतं सन्तं एतं
पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
विरागो तिरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आवुसो, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न 10
आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि
वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी
अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न
आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जा-
नासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इध- 15
लोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं
मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

अनुस्सत्तिवग्गो दुत्तियो ।

तत्सुद्धानं

द्वे^१ वृत्ता महानामेन^२, नन्दियेन सुभूतिना^३ ।

मेत्ता अट्ठको^४ गोपालो, चत्तारो च समाधिना^५ ति ॥

20

३. सामञ्जसवग्गो

१-८. “एकादसहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको
अभव्यो गोगणं परिहरितुं फाति कातु । कतमेहि एकादसहि ? इध,

१ पनावुवो मारिपुत्त - गी०, स्या०, री० । २-२. द्वे महानामा च - गी०, स्या०;
द्वे महानामा - री० । ३ सुभूतिना च - गी०, री० । ४-४ दत्तमो द्वेव गोपालो - गी०
दत्तमो गोपालको - म्या०, दत्तमो चैव गोपालो - री० । ५. गमाधिनी - स्या०, री० ।

भिक्षवे, गोपालको न रूपञ्जु होति, न लवखणकुसलो होति, न
 आसाटिकं हारेता होति, न वणं पटिच्छादेता होति, न धूमं कत्ता
 होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं जानाति, न
 गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो
 5 गोपरिणायका ते न अतिरेकपूजाय पूजेता होति — इमेहि खो, भिक्षवे,
 एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अभव्वो गोगणं परिहरितुं
 फाति कातुं ।

“एवमेव खो, भिक्षवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु
 अभव्वो चक्खुस्मि अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ... पे०... अभव्वो चक्खुस्मि
 10 दुग्गानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि अनत्तानुपस्सी विहरितुं ...
 अभव्वो चक्खुस्मि खयानुपस्सी विहरितुं .. अभव्वो चक्खुस्मि वयानु-
 पस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि विरागानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो
 चक्खुस्मि निरोधानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि पटिनिस्सग्गा-
 नुपस्सी विहरितुं” ।

15 ६-४८. सोतस्मि ... धानस्मि ... जिह्वाय ... कायस्मि ...
 मनस्मि ... ।

४६-६६. रूपेसु .. सद्देसु ... गन्धेसु ... रसमु ... फोट्ठव्वेसु ...
 धम्मेसु ... ।

६७-१४४. चक्खुविज्जाणे ... सोतविज्जाणे ... धान-
 20 विज्जाणे ... जिह्वाविज्जाणे .. कायविज्जाणे ... मनोविज्जाणे ... ।

१४५-१६२. चक्खुमम्फस्से ... सोतसम्फस्से ... धानसम्फस्से ...
 जिह्वामम्फस्से ... कायमम्फस्से ... मनोमम्फस्से ... ।

B. 557 १६३-२४०. चक्खुमम्फस्मजाय वेदनाय ... सोतसम्फस्सजाय
 वेदनाय .. धानमम्फस्मजाय वेदनाय ... जिह्वामम्फस्सजाय वेदनाय ...
 25 नागमम्फस्मजाय वेदनाय . मनोमम्फस्मजाय वेदनाय ... ।

R. ५० २४१-२८८. रूपमज्जाय ... गृहसज्जाय ... गन्धमज्जाय ...
 रसमज्जाय .. फोट्ठव्वमज्जाय .. धम्ममज्जाय ... ।

२८९-३३६. रूपमज्जेतनाय .. गृहमज्जेतनाय ... गन्धमज्जेत-
 नाय ... रसमज्जेतनाय .. फोट्ठव्वमज्जेतनाय ... धम्ममज्जेतनाय . ।

३३७-३८४. रूपतण्हाय ... सहतण्हाय ... गन्धतण्हाय ...
रसतण्हाय ... फोटुब्बतण्हाय ... धम्मतण्हाय ... ।

३८५-४३२. रूपवितक्के ... सहवितक्के ... गन्धवितक्के ...
रसवितक्के ... फोटुब्बवितक्के ... धम्मवितक्के ... ।

४३३-४८०. रूपविचारे ... सहविचारे ... गन्धविचारे ... 5
रसविचारे ... फोटुब्बविचारे ... धम्मविचारे अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ...
दुक्खानुपस्सी विहरितुं ... अन्नानुपस्सी विहरितुं ... ख्यानुपस्सी
विहरितुं ... वयानुपस्सी विहरितुं ... विरागानुपस्सी विहरितुं ...
निरोधानुपस्सी विहरितुं ... पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरितुं ... पे०... ।

४. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय एकादस धम्मा भावेतब्बा । 10
कतमे एकादस ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं,
मेत्ताचेतोविमुत्ति, करुणाचेतोविमुत्ति, मुद्धिताचेतोविमुत्ति, उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति, आकासानञ्चायतनं, विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्जा-
यतनं — रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे एकादस धम्मा
भावेतब्बा” ति । 15

२- १०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

११-१७०. “दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उपनाहस्स
... मवक्खस्स ... पळासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... 20
साठेय्यस्स ... थम्मस्स ... सारम्मस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय ... पे०... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं 25
अभिनन्दुं ति ।

रागपेय्यालं निद्वितं ।

नव सुत्तसहस्सानि, भिद्यो पञ्चसत्तानि च ।

सत्तपञ्जास सुत्तन्ता, अङ्गुत्तरसमायुता ति ॥

एकादसकनिपातो निद्वितो ।

—:०:—

अङ्गुत्तरनिकायपालि निद्विता ।

वित्तसम्पन्नं

अनुवकमणिका

अ

अकण्टका, अरहन्तो	२०७	अधम्मो, मिच्छासति	
अकनिट्टगामी	२६	— मिच्छासमाधि	
अकुसलकम्मपया, दस	३१६	— मुसावादो	
अकुसलानं धम्मानं समापत्ति	२७३	— सम्फप्पलापो	
अकुसलं, कतमं	२६७, ३२६	अधिपञ्जाधम्मविपस्सना	
अकौघनो, पुरिसपुमालो	१६८	अनत्तसञ्जा, कतमा	
अजितो, परिव्रजको	२८७	अनत्यो, कतमो	२८१, २६७, ३०८.
अञ्जनवने, मिगदाये	६६	अनभिरति, सुखा	
अट्टकनागरो, गहपति	३८४, ३८७, ३८८	अनरियो, धम्मो	२६७,
अट्ट, अभिभाषतानानि	१४६	— यगो	२६६,
— पुरिसपुमाला	४७	अनवज्जवत्त	१
— लोकधम्मा	१४१	अनवज्जो, धम्मो	
अट्ठानं, कतमं	३२२	अनायपिण्डिकस्स आरामे, जेतवने	३, ६,
अतपनीयो, धम्मो	२६८, ३२७		२४, ३५, ६६,
अत्यो, कतमो	२८१, २६७, ३०८, ३२६		१३७, १५०, १६६,
अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु	३४६		१८५, २०१, २०२,
अधम्मो, अदिज्ञान	३११	अनायपिण्डिको, गहपति	२०६, २४१, २४८,
— अमिञ्जा	३१२		३५, ४९, २४१,
— कतमो	२८१, २६७, ३२६		२५०,
— कानेसुमिच्छाचारो	३११	अनासवो, धम्मो	
— पाणातिपातो	३११	अनिच्चसञ्जा, कतमा	
— पिसुणा वाचा	३११	अनुपताही, पुरिसपुमलो	
— फससा वाचा	३१२	अनुपुब्बतिरोपा, नव	
— व्यापादो	३१२	अनुपुब्बतिरोपो	
— मिच्छाभाजीवो	२८२	अनुपुब्बपस्सदि	
— मिच्छाकम्मन्तो	२८१	अनुपुब्बविहारसमापत्तियो, नव	५०,
— मिच्छाआण	२८२	अनुपुब्बविहारा, नव	
— मिच्छादिट्ठि	२८१, ३१२	अनुपुब्बा धम्मा, दस	
— मिच्छावाचा	२८१	अनुस्सरित्तव्यो, धम्मो	३०१,
— मिच्छावापाभो	२८२	अनोत्तमो, पुरिसपुमलो	
— मिच्छाविमुत्ति	२८२	अन्तरापारिनिब्बायी	
— मिच्छासङ्खयो	२८१	अन्धवनत्ति	
		अपचयगामी, धम्मो	२६६,
		अपरिहानधम्मो, पुग्गलो	१८०,
		अपिञ्जो, पुरिसपुमलो	

व्यापादेतव्यां, धम्मां	३३०	प्रसप्पुरिमधम्मो	३००, ३२६
ग्रहचारी, इतिदत्तो	२०६, २१०	प्रसप्पुरिमसत्तेवो	१६०
मन्यन्ततो	८६	असाधु, कतम	२६७, ३२५
मन्य	८६	असुमसज्जा, कतमा	१८६
अभिभायतनानि, अट्ट	१४६	असेखा, मम्मादिट्ठि	२८०
अभिभायतन, अट्टम	१४८	- सम्भावाचा	२८०
- चतुर्थं	१४७	- सम्भाविमुत्ति	२८०
- छट्ठ	१४७	- सम्भामत्ति	२८०
- दुतिय	१४६	असेखिया धम्मा, दस	२८०
- ततिय	१४६	असेखो, मम्माआजीवो	२८०
- पञ्चम	१४७	- सम्माकम्मन्तो	२८०
- षष्ठम	१४६	- सम्मावायामो	२८०
- सत्तम	१४७	- सम्मासङ्कणो	२८०
अभिरति, मुखा	१६६	- सम्मासमाधि	२८०
अमत्तपत्तो	८६	असेन, सम्मानाण	३६
अमत्त	८६	अस्सत्तल्लुङ्खा, तयो	१६०, १६३
अपानियो मनसिकारो	१८६, १६२	अस्सद्विय, साहार	१६७, १६६
अरहत्त सच्चिन्नात्तु	२६६	अस्सद्वो, पुरिमपुगलो	४०
अरहत्तो, अकण्ठका	२०७	अस्सपरस्सा, तयो	१६७
- निकण्ठका	२०७	अहिरिको, पुरिसपुगलो	
अरियस्स विनये पच्चोरोहणी	२६१, ३०५		
- सांचेय्य	३१६		
अरिया, पच्चोरोहणी	२६३, ३०५, ३०६	आ	
अरिया, धम्मा	२६७, ३२६	आरासवसिण	१३५
- मगा	२६६, ३२६	आवासानञ्चायतनसज्जा	५२
अरिय, धावनं	२७५	आवासानञ्चायतन	६७
- वमन	२७८, २७९	आकिञ्चज्जायतनसज्जा	५३
- विरचनं	२७६, २७७	आकिञ्चज्जायतन	६७
अरुणरागो	६३, ११२	आपातपटिविन्धा, दस	२१६
अरुणानु विहरति, महाकच्चानो	१३५	- नव	४६
अरिग्गा	६३, ११२, १६२, २७३	आपातवत्पुनि, दस	२१६
- साहार	१८६	- नव	४६
अविण्णसारां, किमत्थिया	६६	आचयगामी, धम्मा	२६८, ३२७, ३२८
- पामोअत्थो	३५७	आजानीयझायितं कय	३६८
अविगम्भा, उपागिक्का	३३७	आदीनवसज्जा, वतमा	१८६
अवेच्यसत्ता	१६५	आनन्दी, आयस्मा	२१, ६५, ७६, ७५, ६६
अगारुणरनिम्बादी	२६		१०३-१०५, १५८, १८८, २०६
अगाग मन्त्रज्जा	१८६, १६२		२२०, ३६२, ३६६, ३६८
अगदम्भमर्ग	१६०	आनापानस्सति	१८८
अगदम्मा, वतमा	३००	आनिसमा, पञ्च	११, १२
		आनोनमि	१३५

आयस्मा आनन्दो ('आनन्दो आयस्मा' ति पदं दृष्टव्यं)

- उदायी	५४
- उपचालो	२०६
- उपालि	१५४, १५६
- कटिस्सहो	२०६
- कळिम्भो	२०६
- कुक्कुटो	२०६
- गिरिमानन्दो	१८५
- चन्दिकापुत्तो	४३, ४४
- चालो	२०६
- मन्दको	६, १०
- निकटो	२०६
- पुण्णियो	२२२
- महाकच्चानो	१३५, ३१०
- महाकस्सपो	२२६
- महाचुन्दो	१३१, २२५
- महाभोगल्लानो	२१, २२३
- मेधियो	६, ७
- बाहुतो	२१६
- सद्धो	३६७
- समिद्धि	३०
- सारिपुत्तो	१४, २०, २१, २४, २५, २७, ३०, ४३, ५४, १०२, १०५, १७४, १८०, १६५, १६६, २३६, ३६५
- सुभूति	३७६
आरद्धविरियो, पुरिसपुगलो	१६८
आराधना, नो विराधना	२७१
आवासमच्छरिय	६३
आसवान खयाय धम्मा, दस	२६३
आसेवित्थो धम्मो, कतमो	३०१, ३३०
आहारा धम्मा, दस	२०८

इ

इच्छा, पापिका	१३०
इद्धिपादा, चत्तारो	६७
इद्धिपदं, चित्तसमाधिपधानसङ्खारसमप्रागतं	६७
- ध्वन्तसमाधिपधानसङ्खारसमप्रागतं	६६
- विरियसमाधिपधानसङ्खारसमप्रागतं	६६
- दीर्घसातमाधिपधानसङ्खारसमप्रागतं	६७

इद्धिविधं	५६, २६०
इन्द्रियसंवरो	१८६, १६२
इन्द्रियसंवरो	१६१, १६४
इसिदत्तो, अन्नहाचारी	२०६, २१०
इस्सा, पापिका	१३०

उ

उत्तमपुरिसो	१११
उत्तियो, परिब्बाजको	२५५
उदायी, आयस्मा	५४
उद्धच्चकुक्कुच्चनीवरण	६१
उद्धच्चं	६३, ११२
उद्धतो, पुगलो	२१३
उद्धम्भागियानि सयोजनानि, पञ्च	६३
उद्धसोतो	२६
उपचालो आयस्मा	२०६
उपनिससम्भयो	३६०
उपह्वच्चपरिनिब्बायी	२६
उपादानस्सन्धा, पञ्च	६२
उपात्ति, आयस्मा	१५४, १५६
उपासकस्स सुदत्तस्स पुत्तो, सद्धो	३७६
उपासका, कणङ्गलका	१४२, १४५
उपासिका, मविसारदा	३३७
- दत्ताहि धम्मोहि समप्रागता	३३७
- मिगताला	२०६, २१३
- विसारदा	३३८
उपेक्खासम्भोज्ञाज्जो	२७१
उपोत्तयो, नवहि अज्जेहि समप्रागतो	३३
उप्पादेतब्बो, धम्मो	३००, ३३०
उभतोभायविमुत्तो	८६, ८७
उरुवेत्तपण्ण, मल्लान निगमो	७४

ए

एकन्तदुक्खा, निरया	३३८, ३३९
एकन्तनिब्बिदाय धम्मा, दस	२६५, २६६
एकन्तमुखा, सग्गा	३३६
एकवीजी	२६
एकादस, धम्मा	३६६

ओ

ओत्तप्पी, पुरिसपुगलो	१६८
----------------------	-----

दातकसिण	१३५	नण्हो, मगो	३२६
पपातिको	६४	वति भिवन्नुनी यलानि	२४०
रम्भागियानि सयोजनानि, पञ्च २६, ४०, ६२,	३८५, ३८७	वट्ठी, भिवन्नु	२२५
गरिम तीर	२०६, ३०६	वयावट्ठूनि, दस	२०२
- अदिघादान	३०६	कपिलवट्ठुस्मि, निघोधारामे	१६४, ३७१, ३७४, ३७७
- अभिज्झा	३०७	कम्मदायादा, सत्ता	३३६, ३४०
- कामेसुमिच्छाचारो	३०७	कम्भारपुत्तो, छुन्दो	३१६, ३२१
- पाणातिपातो	३०६	कम्म, अपरिपक्कवेदनिय	२८
- पिसुणा वाचा	३०७	- अप्यवेदनिय	२८
- फट्ठा वाचा	३०७	- अव्वेदनियं	२६
- व्यापादो	३०७	- दिट्ठवम्मवेदनिय	२६
- मिच्छाप्राजीवो	२८६	- परिपक्कवेदनिय	२८
- मिच्छाकम्मन्तो	२८६	- वट्ठवेदनिय	२८
- मिच्छाज्जाण	२८६	- वेदनियं	२६
- मिच्छादिट्ठि	२८६, ३०७	- सम्परायवेदनियं	२७, २८
- मिच्छावाचा	२८६	- सुखवेदनिय	२८
- मिच्छावायामो	२८६	कलन्दकनिवापे, वेळुवने	४३, ५४, २२६
- मिच्छाविमुत्ति	२८६	कल्याणमित्तो, पुरिसपुगलो	१६८
- मिच्छासङ्कप्पो	२८६	कसिणायतनानि, दस	१३५, १४६
- मिच्छासमाधि	२८६	कस्सपो, पूरणो	६७
- मुमावादो	३०७	कळिम्भा, आयस्मा	२०६
- सम्मपलापो	३०७	याको, दसहि अमट्ठम्मेहि समन्नागतो	२१८
क		वामगुणा, पञ्च	५४, ६८, ६२
कन्नङ्गलाय विहरति, भगवा	१४२	वामच्छन्दनीवरण	६२
कटिस्सहो, आयस्मा	२०६	कामच्छन्दो	६२, १११
कण्टको, अमुगनिमित्तानुवीगो	२०७	कामभोगी	२४१
- चतुत्थस्स ज्ञानस्स	२०७	कामवितक्का	७
- ततियस्स ज्ञानस्स	२०७	कायकम्मन्तसन्दासव्यापत्ति, तिबिधा	७
- दुतियस्स ज्ञानस्स	२०७	कायकम्मन्तसम्पत्ति, तिबिधा	३४३, ३४४, ३४६
- दोसो	२०७	कामसन्निव	८५, ८६
- पठमस्स ज्ञानस्स	२०७	कायेन, अथम्मचरियाविसमचरिया, तिबिधा	३४६
- मातुगामूपचारा	२०७	- असाचेय्य तिबिध	३१७
- मोहा	२०७	- धम्मचरियासमचरिया, तिबिधा	३४०
- विमूवदम्भनं	२०७	- साचेय्य, तिबिध	३१६
- वेदना	२०७	वा नेन धम्ममाभच्छाद्य, चतुत्था आनिससो	१२
- मङ्गणिरागमता	२०७	- ततियो आनिससां	१२
- सञ्ज्जा	२०७	- दुतियो आनिससा	१२
कण्टमगा, वट्ठमा	२०७	- पञ्च आनिससा	१२
	३००	- पञ्चमो आनिससो	१२
		- पठमा आनिससो	११

कालेन यम्मस्सवने, चतुर्थो आनिसंसो	१२	गहपति, अट्टकनागरो	३८४, ३८७
— ततियो आनिसंसो	१२	— अनाथपिण्डको	३५, २४१, २४६,
— दुतियो आनिसंसो	१२	— तपुस्सो	२५०, २५१
— पञ्च आनिसंसा	१२	— यज्जियमाहिती	७४, ७५
— पञ्चमो आनिसंसो	१२	गामनिगमो, दुविघेन वेदितव्वी	२५२, २५५
— पठमो आनिसंसो	११	गिज्झकूटे, पब्बते	१४, १७
किमिकाळाय, नदिया	६	गिज्झकावसथे, नातिके	१७, १८
कुक्कुटारामो	३८४	गिरिब्वहे, राजगहे	३६७
कुक्कुटो, आयस्मा	२०६	गिरिमानन्दो, आयस्मा	१७, १९
कुलमच्छरियं	९३	गोपालको, एकादसहि अज्जेहि समन्नागतो	१८५
कुलं, नवहि अज्जेहि समन्नागतं	३३		३८८, ३९७
कुसलानि सीलानि, किमतिथयानि	३५७		
— अविप्पटिसारुवानि	९९, ३५७	घ	
कुसलानं धम्मानं समापत्ति	२७३	घटिक	२६४
कुसलेसु धम्मेसु ठित्ति	१७५	घोसितारामे	६५, ८३
— बुद्धि	१७५	च	
— हानि	१७५	चतस्सो, पटिपवा	१४८
कुसलं, कतमं	२९७, ३२७	— सञ्ज्ञा	१४८
कुसिनारायं विहरति, भगवा	१६१	चतुत्थं, ज्ञानं	५८, ९७, १५२
कुसीदो, पुरिसपुग्गलो	१९८	चतुर्विधा, वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति	३४१, ३४५
कुटागारसालायं, महावने	१६७	— वचीकम्मन्तसम्पत्ति	३४३
केवली	१११	— वाचाय अथम्मचरियाविसमचारिया	३४९
कोकनूवो, परिव्याजको	२५८	— धम्मचरियासमचरिया	३५०
कोकालिको, निक्खु	२३६, २३७	चतुर्विधं, वाचाय सोचेय्यं	३१९, ३२०
कोधनो, पुगलो	२१२	चतुसु, आहारेसु	१४०
— पुरिसपुग्गलो	१९८	चतुहि सोतापत्तियज्जेहि समन्नागतो	४६, २४७
कोलक्कोलो	२६, १९५	चत्तारि, पुरिसयुगानि	४७
कोसम्बियं विहरति, भगवा	६५, ८३	— महाराजसहस्रानि	१४५
कोसलानं निगमो, मत्तकपानं	१९७	— मत्तासमुद्सहस्रानि	१४५
कोसेलेसु चारिकं चरमानो, भगवा	१९७	चत्तारो, इद्विपादा	९७
		— सपनिसाय	५
ख		— धम्मा	९
खट्ठुसामित	३६७	— सत्तिमद्धाना	९१, ९३, ९५, १९१, १९४
खेमप्पत्तो	८९	खन्दिकापुत्तो, आयस्मा	४३, ४४
खेमं	८९	खम्मायं विहरति, भगवा	२१९, २५२
		खानुम्महाराजिका, देवा	३७४
		खालिकापब्बते	९
		खालिकायं विहरति, भगवा	९
गभाराय, पोन्नारणिवा तीरे	२१९, २५२	खालो, आयस्मा	२६०
गतिवो, पञ्च	९३		

चिद्वर्गलिक	२६४
चीवराम्म	३७१, ३७७
घुन्दो, वम्माएमुत्तो	३१६, ३२१
चेतसाविनिवन्वा, पञ्च	६४, ६६, ६७
चेतसाविनिवन्वा, चतुर्थो	६४
— ततियों	६४
— दुतियों	६४
— पञ्चमो	६४
— पठमा	६४
चेतीनु विहरति, सहजातिय	१३१, २२५
चेतामीला, पञ्च	६३, ११३
चेतालीला, चतुर्थो	६४
— ततिया	६६
— दुतियों	६४
— पञ्चमा	६४
— पठमा	६३
चेताविमुत्तिया, चतुर्थो धम्मा	८
— ततिया धम्मो	८
— दुतियों धम्मो	८
— पञ्चमा धम्मो	८
— पठमो धम्मो	८
छ	
छ धम्मा	३७२
छमु भग्गतिनेगु आयतनेमु	१४०
ज	
जटिउवागिवा, निवगुनी	६६
जगवपदमा, दुधिपेन वेदिनव्या	१५, १७
जागुत्ताणि, ज्ञात्ता	२६०, २८१, ३०३, ३२१
जोरो, ज्ञानावपिण्डवस्स माराम ('ज्ञानावपिण्डवस्स माराम' ति पद दट्टवन्)	३६
जेतवा	
झ	
जानान, जाग्र	१५२
जान, चतुर्थ	५८
— ततिय	५८
— दुतिय	५८
— पठम	५८

ठ

ठानानि, तीणि	३८
ठान, कतम	३२२

त

तम्हामूलका धम्मा, नव	४१
ततिय, ज्ञान	५८, ६७, २६८, ३८५
तनुत्तरि, देवा	३७४
तथागतो, दसहि धम्मोहि निस्सटो	२२०
तद ज्ञानिव्वान	८८
तपनीया, धम्मो	२६८, ३२७
तपुस्सो, गहपति	७४, ७५
सर्पादारामे, राजगहे	२५७
तयो, अस्सखळुक्का	३६
— अस्सपरस्सा	४०
— धम्मा	२१४
— पुरिसखळुक्का	३६
— पुरिसपरस्सा	४०, ६१
तावतिसा, देवा	३७४
तिक्किच्छका, विदेचन देन्ति	२७६
तिव्वरागी, पुग्गलो	२१२
तिरच्छानयानिका, सत्ता	३३८
तिरच्छानयोनि, ससप्पजाति	३३८, ३३९
तिविया, कायवम्मन्तसन्दासव्यापति	३४१
— कायवम्मन्तसम्पत्ति	३६३, ३४४
— कायेन अयम्मचरियाविसमचरिया	३४६
— धम्मचरियासमचरिया	३४६
— मनसा अयम्मचरियाविसमचरिया	३४०
— धम्मचरियासमचरिया	३४०
— मनोवम्मन्तसन्दासव्यापति	३४१, ३६२
तिविय, प्रदित्रादान	३१८
— अनिज्ज	३१५
— कायेगुमिच्छाचार	३१५
— कायेन असोवेय्य	३१७
— साचेय्य	३१६
— पापातिपात	३१६
— विगुणराज	३१८
— फरुसवाच	३१५
— व्यापाई	३१५

तिथिर्षं मनसा असोचेय्यं	३१८	दस धम्मा, परिपण्या	२०७
— सोचेय्यं	३१६, ३२०	— परियोदाता	२६४
— मिच्छादिदिट्ठं	३१५	— भावेतव्या	३५५, ५३६
— मुसावादं	३१५	— महप्फला	२६४, २६५
— वाचाय असोचेय्यं	३१७	— मोहविनयपरियोसाना	२६५
— सोचेय्यं	३१६, ३२०	— रागविनयपरियोसाना	२६४, २६५
— सम्कप्पलापं	३१५	— सरीरद्धा	१६६
तिस्सो, विज्जा	२७०, २७१	— सारणीया	१६६, १७१
— वेदना	१३६	— निज्जरवत्थूनि	२७३, २७५
— समणसञ्जा	२७०	— पातिभोक्खट्टपना	१५४
तीणि, ठानानि	३८	— पासंसानि, ठानानि	२०३
— दुच्चरितानि	१८६, १६२	— पुग्गला	११६, ११७, २१०
— सुच्चरितानि	१६१, १६४	— भिक्खुनो बलानि	२४०
— संयोजनानि	२६	— मिच्छता	२६६
तुक्, पच्चेकर्त्तव्या	२२७	— वट्ठियो	२०८
तुप्पिता, देया	३७४	— बिवादमूलानि	१६०
तेजोक्कसिणं	१३५	— सञ्जा	१८३, १८५
थ		— सम्मत्ता	२६६
धीनमिद्धनीवरणं	६१	— संयोजनानि	१११, ११२
द्व		दससो गहपति, अट्ठकनागरो	३८४, ३८७, ३८८
दक्खिणेषु जनपदेषु, धोवनं	२७५	दिट्ठघम्मनिव्वानं	८८
दस, अकुसलकम्मपथा	१४१, ३१६	दिट्ठि, पापिका	२७२
— अत्यवसे पटिच्च	१५४	— भट्टिका	२७२, २७३
— असैखिया धम्मा	२८०	दुक्खनिरोधगामिनी, पटिपदा	३०
— आघातपटिबित्तया	२१६	दुपखनिरोधो	३०
— प्रापातवत्थूनि	२१६	दुक्खविपाको, धम्मो	२६६, ३२८
— प्रादीनवा, राजन्तेपुरप्पवेसने	१६३	दुक्खसमुदयो, धम्मो	३०
— कषावत्थूनि	२०२	दुक्खद्वयो, धम्मो	२६६, ३२८
— कसिणावतनानि	१३५, १४६	दुक्खं	३०, १६६
— कामभोगी	२४१	दुच्चरितानि, तीणि	१६२
— धम्मा, अनुप्पन्ना	२६४	दुत्तियं, ज्ञानं	५८, ६७, २६८
— आसवानं खयाय	२६३	दुप्पञ्जो, पुरिसपुग्गलो	१६८
— आहारा	२०८	दुत्तिधेनं यदामि, नामनिगमं	१४, १७, १७८, १७९
— एण्णत्तनिम्बिवाय	२६५, २६६	— चीवरं	१४, १६, १७८
— दोसविनयपरियोसाना	२६५	— जनपदपदेतं	१४, १६, १७८, १७९
— नायकरणा	११७-११६	— पिण्डपातं	१४, १६, १७८
— निडमनीया	२७८	— पुग्गलं	१४, १५, १७८, १७९
— पन्थजितं पणिण्हं पच्चवेस्सितन्वा	१६८	— सेनासनं	१४, १६, १७८, १७९
		दुत्तलीतो, पुग्गलो	२१०, २११
		वेयदत्तो	४४

वा, चातुर्म्महाराजिका	३७४	धम्मो, आचयगामी	२६८, ३२८
- तनुत्तरि	३७४	- आसेवितब्बो	२१०
- सार्वत्तिसा	३७४	- आहारे पटिकूलसञ्जा	६७
- सुत्तिता	३७४	- उप्पादेतब्बो	३३०
- निम्मानरत्तिना	३७४	- एहिगस्सिका	४७
- परनिम्मितवसवत्तिना	३७४	- ओपनेय्यिको	४७
- अहकायिका	३७४	- कतमो	२८१, ३०८, ३२७
- यामा	३७४	- कामेमुमिच्छाचारा वेरमणी	३११
बोसविनयपरिवासाना धम्मा, दस	२६४	- तपनीयो	२६८
हीमु धम्मोसु	१३६	- दुक्खविपाको	२६६, ३२८
		- दुक्खद्वयो	२६६, ३२८
		- दुक्खे अनत्तसञ्जा	६७
ध		- न अनुस्सरित्तब्बो	३०१, ३३१
धनुक	२६४	- न उप्पादेतब्बो	३३०
धम्मचरियासमचरियाहेतु	३४६	- न बहुलीकात्तब्बो	३०१, ३३१
धम्मदेसना	२२२, २२३	- न भावेत्तब्बो	३०१, ३३१
धम्मपरियायो, ससण्णपरियायो	३३८	- न सच्छिकात्तब्बो	३०२, ३३२
धम्ममच्छरिप	६३	- नायकरणो	११७-११६
धम्मविचयसम्बाज्जतङ्गा	२७०	- नासेवितब्बो	३३०
धम्मा, दायेन पहात्तब्बा	१२६	- निरासवो	३२७
- ध	३७२	- पञ्चत्त वेदित्तब्बो	४७
- लया	२१४	- पहानसञ्जा	६७
- नव	६०, ६७	- पाणातिपाता वेरमणी	३११
- नेव पहात्तब्बा	१३०	- पिसुणाय वाचाय वेरमणी	३११
- पञ्च	१६२	- फसुणाय वाचाय वेरमणी	३११
- वाचाय पहात्तब्बा	१२६	- बहुलीकात्तब्बा	३०१, ३३१
- सत्त	२७०	- भावेत्तब्बो	३०१, ३३१
धम्मा, भ्रकातिको	४७	- मरणसञ्जा	६७
- पतपनीया	२६८, ३२७	- मुसावादा वेरमणी	३११
- प्रदिग्गदाना वेरमणी	३११	- विरागसञ्जा	६७
- अननिग्गता	३१२	- सच्छिकात्तब्बो	६७
- धनरिया	२६७	- सन्दिट्ठिका	४७, ६७
- धनरग्गता	३२७	- सब्बत्ताक अननिरत्तसञ्जा	६७
- धनित्तसञ्जा	६७	- सम्माप्राजीवा	२८२
- धनित्तं दुक्खसञ्जा	६७	- सम्माकम्मन्ता	२८१
- धनुस्सरित्तब्बा	३०१, ३३१	- सम्माज्जाप	२८२
- धाचरगानी	३२८	- सम्मादिट्ठि	२८२, ३१२
- धम्मनादेत्तब्बो	३३०	- सम्मावाचा	२८१
- धम्मारादा	३१२	- सम्मावायामा	२८२
- धरिया	२६७, ३२६		
- धनुससञ्जा	६७		

धम्मो, सम्माविमुत्ति	२८२	निकटो, आयस्सा	२०६
- सम्मासङ्कप्पो	२८१	निक्कण्टका, अहरन्तो	२०७
- सम्मासति	२८२	निगण्ठा, अत्तुक्कंसपरवम्भका	२१८
- सम्मासमाधि	२८२	- अनोत्तप्पिनी	२१८
- सावज्जो	२८८, ३२७	- अस्पुप्परिसम्भत्तिनी	२१८
- सारवो	२८८, ३२७	- अस्सद्धा	२१८
- सुखविपाको	२८९, ३२८	- अहिरिका	२१८
- सुखदयो	२८९, ३२८	- कुहका	२१८
घोवन, धरिय	२७५	- दसहि धम्मोहि समन्नागता	२१८
- दक्खिणेषु जनपदेषु	२७५	- दुप्पटिनिस्सगिनी	२१८
न		- दुस्सीला	२१८
न अनुस्सरितव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	- पापमिक्का	२१८
न आसेवितव्वो, धम्मो	३०१	- पापिच्छा	२१८
न उप्पादेतव्वो, धम्मो	३३०	- सन्दिट्ठिपरामासा	२१८
न बहुलौकासव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	निगण्ठो, नाटपुत्तो	६७
न भावेतव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	निषीवारामे, कपिलवत्युस्मि	१६४, ३७१, ३७५, ३७७
न सञ्चिकातव्वो, धम्मो	३०२, ३३२	निज्जरवत्थुनि, दस	२७३, २७५
नदिया, किमिकात्ताय	६	निट्ठ गता	१६५
नन्दिनी, सबको	३७७	निद्धमनीया धम्मा, दस	२७९
नव, अनुपुब्बनिरोधा	४९	निब्बान	६१, ६२, ६४, ६८, ८७
- अनुपुब्बविहारसमापत्तिवो	५०, ५४	- सन्दिट्ठिक	८७
- अनुपुब्बविहारा	५०	निब्बिदा, विरागत्था	३५८
- आपातपटिवत्थुनि	४८, ४९	निब्बिदाविरागो, विमुत्तिञ्चाणदस्सनत्थो	१००
- आपातपटिविजया	४९	निम्मानरतिनी, देवा	३७१
- ठानानि	१८, १९	निरया, एकन्तदुक्खा	३३८, ३३९
- सण्णामूलका, धम्मा	४१	निरयो, पदुमो	२३८
- धम्मा	६०, ६७	निरासवो, धम्मो	३२७
- पुगला	१९, २०, २५	निरोधसञ्ज्ञा, कतमा	१८७
- मञ्ज्जा	३२	निरोधो	६०
- संत्तायासा	४२, १४१	निस्सवसम्पन्नो, धिगन्तु	५
नट्ठरूपाने, पलासवने	१९७, १९९	नील-कसिण	१३५
- विहरति, भगवा	१९७, १९९	नीवरणा, पञ्च	६१, १९२
नट्ठरूपान्, कोसलान् निगमो	१९७	नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनसञ्ज्ञा	५३
नाटपुत्तो, निगण्ठो	६७	नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतन	६७
नातिट्ठे, मिञ्जकावस्ये	३६७	प	
- विहरति, भगवा	३६७	पञ्चोदयत्ता, सुम्	२३७
नायकरणा धम्मा, दस	११७-११९	पञ्चोदोदृष्टो, धरियजिनने	२८१, ३०५
नागेवितरणा, धम्मो	३३०	- धरिया	२८३, ३०५, ३०६
नाददगमहे, मगगेतु	१९५, १९६		

चौरोहणी, ब्राह्मणकुलस्त	२६१	परनिमित्तवसवतिनां, देवा	३७४
च, आनिमसा	११, १२	परिपन्था धम्मा, दस	२०७
— उद्धम्मागियानि सयोजनानि	६३	परिव्वाजकारामे, मोरनिवासे	३७०
— उपादानकत्तन्वा	६२, १४०	परिव्वाजको, अजिनो	२८७
— ग्रोरम्भागियानि सयोजनानि २६, ४०, ६२,	३८५, ३८७	— उत्तियां	२५५
— कामगुणा	५४, ६८, ६२	— फोकन्दो	२५८
— गतियो	६३	— सुतवा	१७
— चेतसोविनिवन्धा ६४, ६६, ६७, ११२, ११४		परियोदात्ता धम्मा, दस	२६४
— चेनाक्षीला	६३	परिहानधम्मां, पुग्गलो	१८०, १८१
— डानानि	१८, १६	पलासवने, नळकपाने	१६७, १६६
— धम्मा	१६२	पसेनदि, कौसलो राजा	१४५, १५०, १५३
— नीवरणा	६१, १८६, १६२, २६७	पस्सदि	८६
— वलानि	१२, १४	— सुत्तत्वा, सुत्तानिगसा	६६, ३५७
— भयानि, वेरानि	४६, ४७	पस्सदिसम्भोज्जत्तां	२७०
— मच्छरिणानि	६३	पहानसज्जा, वतमा	१८७
— सिक्खोदुब्बत्थानि	६१, ६५, ६६	पाटलिपुत्त	३८४
पञ्चवा, पुरिसपुग्गलो	१६८	पातिमोक्खसट्ठपना, दस	१५४
पञ्चानल	१२, १३	पापक, बीज	२७२
पञ्चाविमुत्तो	८६	पापमिती, पुरिसपुग्गलो	१६८
पण्डा, अट्ट	१४१	पापिवा, उच्छा	१३०
— चत्तारो	१४०	— इस्सा	१३०
— छ	१४०	— दिट्ठि	२७२
— लया	१३६	पापिच्छो, पुरिसपुग्गला	१६८
— दस	१८१	पामोज्ज, पीतत्व	६६, ३५७
— द्वे	१३६	पारिम, तीर	२६०, ३०६
— नव	१४१	— अदिश्रादाना वेरमणी	३०६, ३०७
— पञ्च	१४०	— अनमिज्झा	३०७
— सत्त	१८०	— अव्यापादा	३०७
पण्डो, एहो	१३६	— कामेमुमिच्छाचारा वेरमणी	३०७
पटिपदा, चतस्सो	१४८	— पाणातिपाता वेरमणी	३०६, ३०७
पठम झानं	५८, ६७, २६७, ३८५	— फस्साय वाचाय वेरमणी	३०७
पण्डितवल्लुनि	२८७	— मुसावादा वेरमणी	३०७
पताब्भट्ट	२६४	— सम्फप्पलापा वेरमणी	३०७
पयवीनसिण	१३५	— सम्माआजीया	२८६
पहुमां, निरया	२३८	— सम्मानम्मन्तो	२८६
पण्यजितेन पण्यवेकिसत्तन्वा		— सम्माज्जाण	२८६
पम्मा, दस	१६८, १६६	— सम्मादिट्ठि	२८६, ३०७
पण्यउ, गिम्मारूटे	१७, १८	— सम्मावाचा	२८६
		— सम्मावायामा	२८६

पारिमं तीरं, सम्माविमुत्ति	२८६
— सम्मासङ्कप्पो	२८६
— सम्मासमाधि	२८६
पावायं विहरति, भगवा	३१६
पासंसानि ठानानि, दस	२०३
पीतकसिणं	१३५
पीत्ति, पस्सद्वया	६६, ३५७
पीतिसम्बोज्झङ्गो	२७०
पुग्गला, दस	११६, ११७, २१०
— नव	१६, २०, २५
पुग्गलौ, अट्ठमौ	२६
— उदत्तो	२१३
— उभतोभागविमुत्तो	११६
— कोधनो	२१२
— गोत्रभू	११६
— चतुत्थो	२६
— छट्ठो	२६
— तत्तिथी	२६
— सथागतौ अरहं सम्मासम्बुद्धौ	११६
— तिब्बरागौ	२१२
— दसहि धम्मोहि समन्नागतौ	३०२, ३३२, ३३३
— दिट्ठिप्पत्तो	११६
— दुत्तिथी	२६
— दुस्सीलो	२१०, २११
— धम्मानुसारी	११६
— नवमौ	२६
— पच्चेकबुद्धो	११६
— पञ्चमौ	११६
— पञ्चादिमुत्तो	११६
— पठमौ	२६
— परिहानधम्मो	१५०
— सत्तमौ	२६
— सदानुसारी	११६
— सद्भावविमुत्तो	११६
— सीलवा	२११
पुण्णियो, प्रायस्मा	२२२
पुब्बेनिवासं	२६१
पुराणो, ब्रह्मचारी	२०६, २१०
पुरिसखल्लुङ्गा, तयो	३६
पुरिसपरस्ता, तयो	४०, ४१

पुरिसपुग्गलो, अक्कोधनो	१६८
— अनोत्तप्पी	१६७
— अपिच्छो	१६८
— अस्सद्धो	१६७, १६६
— अहिरिको	१६७
— आरद्धविरियो	१६८
— ओत्तप्पी	१६८
— कल्याणमित्तो	१६८
— कुसीतो	१६८
— कोधनो	१६८
— दुप्पज्जो	१६८
— पञ्जावा	१६८
— पापमित्तो	१६८
— पापिच्छो	१६८
— मिच्छादिट्ठिको	१६८
— सम्मादिट्ठिको	१६८
— हिरीमा	६७

पूरणो, कस्सपो

पौक्खरणिया बग्गराय तीरे

ब

बलानि, पञ्च	१२, १४
बहुत्तीकात्तव्यो, धम्मो	३०१, ३३१
बीजं, पापकं	२७२
— भट्ठकं	२७३
बेत्तुवगामयो	३५४
बोज्झङ्गा, सत्त	१६१, २७०, २७१
व्यापादनीवरणं	६१
व्यापादमित्तवको	७
व्यापादितव्यो, धम्मो	३३०
व्यापादो	६२, १११
ब्रह्मचारिका, देवा	३७४
ब्रह्मचारी, पुराणो	२०६, २१०
ब्रह्मा, सहस्रति	२३८
ब्रह्माना, सनडकुमारेल	३७१
ब्राह्मणकुलस्स पच्चोरोहणी	२६१
ब्राह्मणा, लोकयत्तिका	६६
ब्राह्मणो, जाणुस्तोणि	२६०, २६१, ३०३, ३२१
— बेत्तामौ	३६, ३७
— सङ्गारवो	३०६

भ		निबन्ध, दमहि धम्महि समभ्रातृता	१०८, १४४, २६०, २६२
पतो सावकसङ्घो, उज्जयटिपत्रा	६७	— द्वाहि धम्महि समभ्रातृता	३७१
— जायणटिपत्रा	६७	— धम्मविद्या	१०७
— सामाविणटिपत्रा	६७	— धम्मवामो	१२०, ३८०, ३८२
— मुण्डपत्रो	६७	— धम्मान न निसामवजातिना	२३२
गवा अरुह सम्मामन्हुदा	४७	— निग्रामवजातिना	२३४
द्वे वीज	२७३	— धम्म न रुद्धति	११६
द्वा पुरिवाजावाया, तथा	४१	— धूम वत्ता	३६२
दिङ्का, दिट्ठि	२७२, २७३	— न अतिरेकपूजाय पूजेता	३६०
यानि वेरानि, पञ्च	४६, ४७	— अधिपरिणवा	२३३
मवतण्हा, साहाय	१६२	— भासाटिर्न हारेता	३८६
मावेतव्वा धम्मा दस	३४४, ३४६	— गावरकुसला	३८६
मावतज्जो, धम्मा	३०१, ३३२	— तित्थ जानाति	३८६
मिषत्तु, प्रवकाधना	२३४	— धूम वत्ता	३८६
— अवकासकपरिणामवा	२३४	— पटिमल्लाना	२३२
— अन्वतनिट्ठो	३७०	— पीत जानाति	३६०
— अतिरेकपूजाय पूजेता	३६३	— रूपञ्जु	३८८
— अधिकपरिणवा	२३१	— लस्वणकुसला	३८६
— अनवसेसदाही	३८६	— वण पटिच्छादेता	३८६
— अपिच्छा	२३६	— वावि जानाति	३८६
— अमवली	२३४	— मित्रावागमो	२३१
— अमायावी	२३४	— निवामलाभी	३८१
— असटा	२३६	— निस्सवमम्पत्रा	५
— आरञ्जवा	१०७	— पञ्च द्वाविण्हीनो	१११
— आरद्धवित्ति	११८, १२०, ३८१	— पञ्च द्वागमभ्रातृता	११०
— आसाटिर्न हारेता	३६१	— पञ्जना	११८
— एवसज्जी	३६६, ३६४-३६७	— पटिसल्लाना	२३४
— वल्लणमित्ता	११७, ११८, ३८०	— परिमावचरो	१०७
— वायन अवातरागा	११३	— पापिच्छा	२३१
— वातरागा	११६	— पीत जानाति	३६२
— विङ्कणायमु दक्खा	३८०	— पुत्थनिवास अनुत्सरति	३८१
— कोसात्ति	२३६ २३७	— वड्डमुत्ता	१०७, ११७, ११८, ३८०
— कायना	२३२	— मानानाद वदमाना	१३२-१३४
— क्षाणामना	१८, १८	— मग्गी	२३२
— गावरकुसला	३६२	— मायावी	२३२
— जाणवाद वदमाना	१३२-१३६	— रूपञ्जु	३६१
— तित्थ जानाति	३६२	— रूप अतीतरागा	११३
— द्वाहि धम्महि समभ्रातृता	३७०	— लस्वणकुसला	३६१
— दक्खा	११७, १२०		

भिक्षु, वणं पटिच्छादेता	३६१	मल्लानं निगमो, उध्वेलकम्पं	७४
- विनयधरो	१०७	मल्लेषु विहरति, भगवा	७४
- विसारदो	१०७	महप्फला घम्मा, दस	२६४, २६५
- योयि जानाति	३६२	महाकच्चानो, आयस्मा	१३५, ३१०
- सद्धे न कल्लति	११४	महाकस्सपो, आयस्मा	२२६
- सपित्तपरियायकुसलो	१४२, १४५	महाकोट्ठितो, आयस्मा	२७
- सठो	२३२	महाचुन्दो, आयस्मा	२२५
- सतिमा	११८	महानामो, सनको	३७२
- सत्तो पस्सति	३८१	महाप्रह्ला	१४५
- सठो	१०७	महामोगल्लानो, आयस्मा	२१, २२३
- सन्नुद्धो	११८, १२०	महावने, कट्टागारसालायं	१६७, २०६
- सप्रहाचारीनं न पटिसम्मारको	२३२	मातुषामो, दसहि धम्मोहि समन्नागतो	३३७
- पटिसम्मारको	२३४	मानो	६३, ११२
- सप्रहाचारीसु न कुपितो	११४	मिगदायं, भञ्जनवने	६६
- सायसेसदोद्दी	३६२	मिगसाला, उपासिका	२०६, २१३
- सिक्खाकामो	२३३	मिच्छता, दस	२६६
- सिक्खाय न कल्लति	११४	मिच्छादिट्ठिको, पुरिसपुनत्तो	१६८
- सीलवा	१०७, ३८०	मैधियो, आयस्मा	६, ७
- सुवचो	११७, ११६, ३८०	मोक्सविका	२६४
भिक्षुना, उपसम्पावेत्तव्वो	१५५	मोरनिवासे, परिव्रजकारामे	३७०
- निस्सयो वातव्वो	१५६	मोहविनयपरिणीसाना घम्मा, दस	२६५
- सामणेरो पेत्तेतव्वो	१५६		
भिक्षुनी, कज्जलिका	१४२, १४५	य	
- जटिलवासिका	६६	यथागतं निक्खित्तो एवं निरये,	
भिक्षुनो वल्लानि, कति	२४०	चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५३, ३५४
- दस	२४०	- विसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५२
भिक्षु, घेरा	११०	- दसहि धम्मोहि समन्नागतो	३५०
		- वीसत्तिया धम्मोहि समन्नागतो	३५१
म		यथाभवं निक्खित्तो एवं सग्गे,	
मगधेषु विहरति, आयस्मा सारिपुत्तो	१६५, १६६	चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५४
मग्गो, मनरियो	२६६, ३२६	- विसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५३, ३५३
- मरियो	२६६, ३२६	- दसहि धम्मोहि समन्नागतो	३५१
- कण्ठो	३२६	- वीसत्तिया धम्मोहि समन्नागतो	३५१
- सुक्को	३२६	यथाभूतज्जाणदस्सन्, निद्विदत्थ	३५८
मज्झरिपानि, पञ्च	६३	- निद्विदत्थाविरागर्थ	१००
मनसा अग्रम्मचरियाविशमचरिया, तिविधा	३५०	यामा, देवा	३७४
- असावेय्यं, तिविधं	३१८	योनिसो मनसिवारो	१६४
- सावेय्यं, तिविधं	३१६-३२१		
मनीरुम्मन्तत्तन्दोसय्यापत्ति, तिविधा	३४१, ३४२, ३४६	र	
		रयकं	२६४

रागविनयपरिभाषाणां वम्या, दस	२६४, २६५	वायोकसिण	१३५
रात्रगद्ग गिरिव्यने	१७, १८	वाहना, आयस्या	२१६
- सरोदारामे	२५७	विगतयीनमिद्धा, भिवबुसद्दो	१६६
- विहरति, आन दा	२५७	विचिचिच्छा	६२, १११
- भगवा	१७, १८, ३७०	विचिकिच्छानीवरण	६१
- महाविस्तथा	२२६	विज्जा, तिस्सा	२७०, २७१
- सारिपुत्तो	४३, ४४	विज्जाविमुत्ति, साहारा	१६१, १६३
राजन्तेपुरणवेनेने आदीनवो, ग्रहुमो	१६४	विज्जाणकसिण	१३५
- चतुथो	१६३	विज्जाणञ्चायतनसञ्जा	५२
- उद्धा	१६४	विज्जाणञ्चायतन	६७
- ततिया	१६३	विज्जाणपादानमपन्नो	६२
- दसमा	१६४	विमुत्तिजाणदस्सन	३६०
- दुत्तियो	१६३	विरागसञ्जा, कतमा	१८७
- नवमा	१६४	विरागो, विमुत्तिजाणदस्सनत्तो	३५८
- पञ्चमी	१६३	विराधना, मिच्छत आगम्म	२७१
- पठमो	१६३	विरियबल	१२, १३
- सप्तमो	१६४	विरियसम्बोधाज्जो	२७०
राजा, पसेनदि कोल गो	१४५, १४०, १४३	विदेचन, ग्रिय	२७६, २७७
रूपरागो	६३, ११२	- देन्ति विकिच्छका	२७६
रूपसञ्जा	५२	विवादमूलाणि, दस	१६०
रूपपादानकथो	६२	विसारदा, उपासिका	३३८
ल		विहिंसावितक्को	७
नाममच्छरिय	६२	वुसितवा	१११
नीमायलिका, ग्राह्या	६६	बदनुपादानकलया	६२
नीहितदमिण	१३१	बेनामां, ग्राह्याणो	३६, ३७
व		वेसातिय विहरति, आयस्या आन दो	३८४
पद्दुव	२६४	- भगवा	१६७, २०६
वर्षावम्पत्तम दासव्यापत्ति, चतुब्बिया	३४१, ३४५	धेळुवने	१४२
वर्षावम्पत्तमम्पत्ति, चतुब्बिया	३४३, ३४६	- फन्दवनिवावे	४३, ५४, २२६
वर्षावम्पत्तमम्पत्ति, गृहपति	२४२, २४५	स	
वर्षावो, दस	२०८	सकदागमिपत्ता	२०६
वर्षावच्छरिय	६३	सकदागामी	२६
वनपट्ट, ग्रियहरण	१६१	सकदायदिद्धि	६२, १११
वमन, ग्रिय	२७६	सकबु विहरति, भगवा	१६४, ३७१, ३७५, ३७७
वाचाम ग्रयम्पत्ति, चतुब्बिया	३६६	सकका नन्दिया	३७७
- ग्रयावम्प तिपि	३१६, ३२०	- महानामा	३७२
- ग्रयवर्षिया, चतुब्बिया	३५०	सम्मा, एवन्तमुवा	३३६
- सावम्प, चतुब्बिय	३१६, ३२०	सद्धारुपादानकलया	६२
		सद्धारुपा, ग्राह्याणो	३०६

सङ्गाहवर्त	१२, १३	सम्पुरितसंसेवो	१६१, १६४
सङ्क्षेपेदो	१५७	सम्बलोक्ये अनभिरतसञ्ज्ञा	१८७
सङ्क्षेपसामग्री	१५७, १५८	सम्बलोक्ये अनिच्छासञ्ज्ञा	१८८
सचित्तपरिणामकुसलो, भिन्न	१७२	सर्वे धम्मा, अमतीगवा	१८४
सञ्चिन्नातव्यो, धम्मो	३०२	— किञ्चापिपतेय्या	१८३
सञ्चेतनिकानि, कम्मानि	३४३, ३४५	— किञ्चतरा	१८४
सञ्ज्ञा, चतस्सो	१४८	— किञ्चोगधा	१८४
— दस	१८३	— किम्पमुखा	१८३
— नव	३२	— किपरियोसाना	१८४
सञ्ज्ञावेदयितनिरोधो	६७	— किमूलका	१८३
सञ्जुपादानवस्त्वधो	६२	— किस्समुदया	१८३
सतिपट्टाना, धत्तारो	६१-६३, ६५, १६१, १६४	— किस्समोसरणा	१८३
सतिसम्पज्झां	१६१, १६४	— किस्सम्भवा	१८३
सतिसम्बोज्झाङ्गो	२७०, २७१	— छन्दमूलका	१८४
सत्तमस्तुपरमो	२७	— निव्वानपरियोसाना	१८४
सत्त, धम्मा	२७०	— पञ्चुत्तरा	१८४
— धौज्झा	१६१, २७०	— फस्ससमुदया	१८४
— साहारा	१६४	— मनसिकारसम्भवा	१८४
— विञ्जानाद्वितियो	१४१	— विमुत्तिस्सारा	१८४
सत्ता, आभस्सरसंवत्तनिका	१४५	— वेदनासमोसरणा	१८४
— तिरञ्चानयोनिका	३३८	— सत्ताधिपतेय्या	१८४
सत्तावासा, नव	४२	— समाधिप्पमुखा	१८४
सत्तावासो, अट्टमो	४२	समणसञ्ज्ञा, तिस्रो	२७०
— चतुर्थो	४२	समणो, गीतमो	२४६
— छट्ठो	४२	समाधि, यथाभूतज्ञानदस्सनत्थो	६६, ३५७
— ततियो	४२	— यथाभूतज्ञानदस्सनानिसंसे	६६, ३५७
— दुत्तियो	४२	समाधिसम्बोज्झाङ्गो	२७१
— पञ्चमो	४२	समिद्धि, आयस्मा	३०
— षष्ठो	४२	सम्बाधो	८४, ८५
— सत्तमो	४२	सम्बोधिपक्खिकानं धम्मनं, चतुर्थो उपनिषा	४
सद्धम्मस्सवर्ण, साहारा	१६४	— तत्तिया उपनिषा	४
सद्धम्मो, कतमो	३००, ३२६	— दुत्तिया उपनिषा	४
सद्धा	१६१	— पञ्चमी उपनिषा	४
सद्धो, आयस्मा	३६७	— षष्ठ्या उपनिषा	३
सद्धो, पुरिसपुगलो	१६८, १६९	सम्भत्ता, दस	२६६
— भिन्न	२२२	सम्भप्पाना, चत्तारो	६६
सनङ्कुमारो, ब्रह्मण	३७१	सम्मादिट्ठिको, पुरिसपुगलो	१६८
सन्दिट्ठिको, धम्मो	८७	सरीरुद्धा धम्मा, दस	१६६
सन्दिट्ठिक, निव्वान	८७	ससङ्गापरिनिव्वायो	२६
सम्पुरितधम्मो, कतमो	३००, ३३०	सहम्पत्ति, ब्रह्मा	२४८

सहस्री, लोरुधातु	१४५	साहारा, भवतष्ठा	१६३
सहस्र, अग्ररथोयानान	१४५	— विज्जाविभुत्ति	१६१
— उत्तरकुल्ल	१४५	सिक्खादुल्लवानि, पञ्च	६१, ६५, ६६
— चानुम्महाराजिवान	१४५	सीलव्वतपरामासो	६२, १११
— जम्बुदीपान	१४५	मीलवा, पुग्गला	२११
— तावत्तिसान	१६५	मुक्कमग्गो, कत्तमो	३००
— तुत्तितान	१४५	मुक्को, मग्गो	३२६
— निम्मानरत्तीन	१४५	मुक्कविपाको, धम्मो	२६६, ३२८
— परानिम्मित्तवसवत्तीन	१४५	मुक्कद्रयो, धम्मो	२६६, ३२८
— पुत्तविदेहान	१४५	मुक्क समाधत्त, समाधानिसस	६६, ३५७
— ब्रह्मलोभान	१४५	मुक्कस्तिनि, तीणि	१६१
— धामान	१४५	— साहारानि	१६५
— सिनेहपव्वतराजान	१४५	सुत्तवा, परिव्वाजको	१७
सावेते	६६	सुदत्तस्स उपासवस्स पुत्तो, सद्दी	३७६
साधु, कत्तम	२६७, ३२५	सुभूति, आयस्सा	३७६
सामण्डवानि, परिव्वाजको	१६५, १६६	सोवेय्य, अरियस्स विनये	३१७
सारणीया धम्मा, दस	१६६, १७१	स्वाकालो धम्मो भगवता	४७
सारिपुत्तमोम्मल्लाना, पेसला	२३६	सर्वाजनानि, तीणि	२६
सारिपुत्तो, आयस्सा ('आयस्सा सारिपुत्तो' ति पद दृष्टव्य)		— दस	१११, ११२
सायज्जो, धम्मा	२६८, ३२७	— पञ्च उदम्भागियानि	१११, ११२
सावत्थिय	१०६, १०७	— श्रोत्रम्भागियानि	१११
— विहरति, भगवा ३, ६, २०, २५, ३५, ११८, १३७, १५०, १६६, १७२, १८५, २०१, २०२, २०४, २०६, २४१, २४८, ३५१		ससम्पजातिका, तिरच्छानयोनि	३३८, ३३९
सावथो, धम्मा	२६८, ३२७	ससम्पनीयपरियायो, धम्मपरियायो	३३८
साहारा, प्रविज्जा	१८६	ह	
		हिरीमा, पुरिसपुमासो	१६८

गाथायो

अर्यस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति	१३५, १३६	नमो ते पुरिसाजज्ज	३६६, ३७०
अप्पका ते मनुस्सेमु	३०७, ३०८	पुरिमस्स हि जातस्स	२३७, २३९
अप्पमत्तको अय कत्ति	२३७, २३९	ये च खो सम्मदक्खाते	३०७, ३०८
असंनेन च सीलेन	१११	येस मग्गोविद्य ज्जेमु	३०७, ३०८
आपायिको नेरयिको	१५८	या निन्दिय पससति	२३७, २३९
कण्ह धम्म विप्पहाय	३०७, ३०८	सत्त सहस्सान निरब्बुदान	२३७, २३९
कामच्छन्दा च व्यापादो	१११	सदाय सीलेन च योव वद्वति	२०६
सत्तिमा सेट्ठा जनेतस्मि	३७१	स वे पञ्च दसम्पजो	१११
तनानिरतिमिच्छेम्य	३०७, ३०८	मुखा सङ्गस्स सामग्गी	१५६
धनेन धज्जेन च याव वद्वति	२०८		

उपमायो

सुरियस्स, भिक्खवे, उदयतो एतं पुब्बञ्ज्यं ...	२६
सेय्ययापि आकासे	२६
सेय्ययापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य ...	७६-८१
सेय्ययापि, आवुसो उत्तिथ, रज्जो पञ्चन्तिमं नगरं ...	२५०
सेय्ययापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा ...	१६७, २००, २०१
सेय्ययापि, आवुसो पुरिसो अद्दो व समानो अद्दुवाद वदेय्य ...	१३१
सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो दत्तिहो व समानो अद्दुवाद वदेय्य ...	१३२
सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो सारथिको सारगवेसी ...	२८४, ३१०
सेय्ययापि, आवुसो, वस्सो सात्तापलासविपत्तो ...	१०२, १०३, ३६०-३६२
सेय्ययापि, आवुसो, वस्सो सात्तापलाससम्पत्तो ...	१०३, १०४, ३६०, ३६२, ३६३
सेय्ययापि, आवुसो, सहायको सहायकं एवं वदेय्य ...	२२६
सेय्ययापि, आवुसो, सिलायूपो सोळसकुक्कुको ...	४५
सेय्ययापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य ...	५४-५६
सेय्ययापि उदके	२६०
सेय्ययापि, उपासि, दहरो कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको ...	२६४
सेय्ययापि, उपासि, महाउदकरहो ...	२६३
सेय्ययापि ता पुरिमिका देवता ...	३५
सेय्ययापि, तन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स ...	१०
सेय्ययापि, तन्दिय, भिक्खु असमयविमूतो करणीयं अत्तनो न समनुपस्सति	३७९
सेय्ययापि नाम दब्बह्वम्मा धनुगहो सिक्खितो ...	६७
सेय्ययापि नाम पक्खी सक्कुणो येन येनेव डेति ...	२६६
सेय्ययापि पक्खी सक्कुणो	२६१
सेय्ययापि पयविणं	२६१
सेय्ययापि पुब्बे अगारियभूतो ...	१८, १९
सेय्ययापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा बहुदिसा विता ...	६७
सेय्ययापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एक निधि श्वेसन्तो ...	३८७
सेय्ययापि, भन्ते, आपस्मिं सुचिं पि निक्खिपन्ति ...	२२
सेय्ययापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो धुवा ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, उस्समो छिन्नविसानो सुखो ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, चण्डालकुमारको कलोपिहत्थो ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, तेजो सुचिं पि डहति असुचिं पि डहति ...	२२
सेय्ययापि, भन्ते, पठविय सुचिं पि निक्खिपन्ति असुचिं पि निक्खिपन्ति	२१
सेय्ययापि, भन्ते, पुरिसो भेदक्यालिकं परिहरेय्य ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, रजोहरणं सुचिं पि पुञ्छति असुचिं पि पुञ्छति	२२
सेय्ययापि, भन्ते, वायो सुचिं पि उपमायति असुचिं पि उपमायति	२२
सेय्ययापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्विजतो येन येनेव पतिट्ठाति ...	३४२, ३४५
सेय्ययापि, भिक्खवे, अससत्तुद्दस्स किञ्चापि एव इच्छा उप्पज्जेय्य ...	२३३
सेय्ययापि, भिक्खवे, आदित्तवेतो वा आदित्तसीतो वा ...	१७३, १७८, १८२

मेय्यवापि, निक्खवे, इत्थी वा पुरिमो वा दहरो वुवा ...	१७२, १७४, १७६, १७७, १८१
मेय्यवापि, निक्खवे, इस्सामो वा इस्साम्भेवामी वा तिणपुरिस्सरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा ...	६१-६४
मेय्यवापि, निक्खवे, उच्छुराज वा नानिवीज वा ...	२७२
मेय्यवापि, निक्खवे, उपरिपथ्यते वुत्तफुप्पित्ते देवे वरुत्तं ...	१६०-१६४
मेय्यवापि, निक्खवे, वाळपक्खे चन्दम वा रत्त वा ...	११३
मेय्यवापि, निक्खवे, कूटासारम्भ वा वाचि गोपानसियो ...	११५
मेय्यवापि, निक्खवे, गण्डो अनेकवस्सगणिको ...	३२
मेय्यवापि, निक्खवे, गार्वा पव्वतेय्या णट्ठत्ता व्यत्ता ...	५७
मेय्यवापि, निक्खवे, गार्वा पव्वतेय्या वासा अयत्ता ...	५७
मेय्यवापि, निक्खवे, जुण्हपक्खे चन्दस्स वा रत्त वा ...	११५
मेय्यवापि, निक्खवे, निम्भसोत्र वा कोत्तातकिर्लीज वा ...	२७२
मेय्यवापि, निक्खवे, भद्स्स अस्सजानीयत्त किञ्चापि न एव इच्छा ..	२३५
मेय्यवापि, निक्खवे, या वाचि तारखरूपान पत्ता, सव्वा ता ...	११६
मेय्यवापि, निक्खवे, या वाचि महान्दियो ...	११६
मेय्यवापि, निक्खवे, यानि वानिचि ज्ञप्पानं पाणानं पद्वानि	११५
मेय्यवापि, निक्खवे, ये वेचि मुदुराजानो, सुव्वे ते	११६
मेय्यवापि, निक्खवे, ये वेचि पुष्पाग्न्या ..	११६
मेय्यवापि, निक्खवे, ये वेचि मूलगग्ना	११५
मेय्यवापि, निक्खवे, ये वेचि सारगग्ना ...	११६
मेय्यवापि, निक्खवे, नरदसुत्तये विद्धे विगतवत्ताहके देवे	११६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अट्ठा निरया ..	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३८
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया .	२३८
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ..	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३८
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३८
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६
मेय्यवापि, निक्खु, बीसति अथवा निरया ...	२३६

सुद्धिपणं

पिट्टे	पन्तिपं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
१५	४	असवितब्बो	असेवितब्बो
१५	२४	तेनावसो	तेनावुसो
१६	५	असवितब्बो	असेवितब्बो
१६	२६	सेवि-	सेवि-
३४	१३, १८	हीन	हीन
३५	१	अत्थ	अत्थं
३५	१४	विप्पाटिसारिजो	विप्पटिसारिजो
४७	२७	पन्नोहमस्मि	पन्नोहमस्मि
४६	१८	समापपन्नस्स	समापन्नस्स
१०६	१४	सम्ययीदं	सम्ययीद
११३	१६	इम	इमे
११५	२	तस्सा	तस्स
११६	१५	थेरा	थेरा
१३४	२६	अक्कोति	अक्कोति
१३६	५	पनेतं	पनेतं
१६१	१८	चोदेतुकामन	चोदेतुकामेन
१६७	१	इ	इ

पिट्टे	पन्तिपं	सुद्धपाठो	असुद्धपाठो
१६३	१०	० असवर	० असवर
१६५	३, १३	एकवीजिस्स	एकवीजिस्स
२३२	(सिरो)	१३२	२३२
२४५	१८	अत्तान	अत्तान
२५७	२६	गत्तानि	गत्तानि
२८०	१६	मिच्छादिट्ठि-	मिच्छादिट्ठि,
३४४	६	समग्गनन्दी	समग्गनन्दी
३६६	२२	करय्य	करेय्य
३७२	२६	बुद्धानुपस्सति	बुद्धानुस्सति
३८४	१५	वेसाली	वेसाली
"	"	वेतुवगामको	वेतुवगामको
३८६	१८	उपक्खा ०	उपेक्खा ०
"	१६	अप्पमाणेन	अप्पमाणेन
३८७	६	योगक्खेमं	योगक्खेमं
३६६	२१	सारिपुत्तं	सारिपुत्तं
३६८	१७	रसमु	रसेमु

प्रकाशक : भिक्षु जगदीश काश्यप, मगधी, पालि प्रकाशन मण्डल,
बिहार, भासगवा (पटना)

मुद्रण : श्री कृष्णचन्द्र बेरी, बिद्यामन्विर प्रेस प्राइवेट लिमिटेड,
डो० १५/२४, मानमन्विर, वाराणसी-१